

Kóczyán Sándor

**Az Emberi Jogok Európai Bíróságának véleménynyilvánítás
szabadságával kapcsolatos ítéletei**

-

jogeset-összefoglaló gyűjtemény

II. rész

2016. június 30.

TARTALOMJEGYZÉK

II. Kommunikációs jogok.....	5
1. Sajtószabadság	5
1.1. Engedélyezési rendszerek az elektronikus médiában, pluralizmus.....	5
Groppera Radio AG and Others v. Switzerland	5
Autronic AG v. Switzerland.....	7
Informationsverein Lentia and Others v. Austria.....	8
Radio ABC v. Austria	11
Tele I Privatfernsehgesellschaft mbH v. Austria	13
Demuth v. Switzerland.....	15
Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria.....	17
Meltex Ltd and Mesrop Movsesyan v. Armenia.....	19
Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy	22
1.2. Közzszolgálati média, tartalmi szabályozás.....	25
Manole and Others v. Moldova.....	25
Nenkova-Lalova v. Bulgaria	29
RTBF v. Belgium	31
Sigma Radio Television Ltd v. Cyprus	33
Ricci v. Italy	35
Arlewin v. Sweden	37
1.3. Újságírók jogállása.....	40
1.3.1. Újságírók tudósításhoz való joga, az állam tevőleges kötelezettsége	40
Özgür Gündem v. Turkey.....	40
Frăsilă and Ciocirlan v. Romania.....	43
Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG v. Switzerland.....	45
Pentikäinen v. Finland.....	48
Erdtmann v. Germany	50
Salihu and Others v. Sweden.....	53
Brambilla and Others v. Italy	55
1.3.2. Bizalmas információk nyilvánosságra hozatala	57
Fressoz and Roire v. France	57
Éditions Plon v. France	60
Dammann v. Switzerland	62
Dupuis and Others v. France	64
Stoll v. Switzerland	66
1.3.3. Az információforrások védelme.....	69
Goodwin v. United Kingdom	69
Roemen and Schmit v. Luxembourg.....	71
Ernst and Others v. Belgium	73
Nordisk Film & TV A/S v. Denmark	75
Voskuil v. the Netherlands	77
Tillack v. Belgium.....	79
Financial Times Ltd and Others v. United Kingdom	81
Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands.....	83
Martin and Others v. France.....	86
Ressiot and Others v. France.....	88
Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and Others v. the Netherlands ...	90
Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg.....	93
Nagla v. Latvia	95

Stichting Ostade Blade v. the Netherlands	98
Keena and Kennedy v. Ireland	100
1.4. Sajtó-helyreigazítás, válaszadás	102
Ediciones Tiempo S. A. v. Spain	102
Melnychuk v. Ukraine	104
Vitrenko and Others v. Ukraine	105
Oktar v. Turkey	107
Kaperzynski v. Poland	109
1.5. Az internet kérdései	111
Muscio v. Italy	111
Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2)	113
Ahmet Yildirim v. Turkey	116
Wegrzynowski and Smolczewski v. Poland	119
Delfi AS v. Estonia	121
Cengiz and Others v. Turkey	127
Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary	130
2. Információszabadság	134
Leander v. Sweden	134
Gaskin v. United Kingdom	136
Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland	137
Guerra and Others v. Italy	139
Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden	141
Women on Waves and Others v. Portugal	144
Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary	146
Kenedi v. Hungary	148
Gillberg v. Sweden	150
Youth Initiative for Human Rights v. Serbia	152
Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung eines wirtschaftlich gesunden land- und forstwirtschaftlichen Grundbesitzes v. Austria ...	154
Rosiianu v. Romania	156
Guseva v. Bulgaria	158
3. Kereskedelmi kommunikáció (reklám, kereskedelmi közlések, politikai reklám)	161
Barthold v. Germany	161
Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany	162
Casado Coca v. Spain	164
Jacobowski v. Germany	166
Hertel v. Switzerland	168
Stambuk v. Germany	170
Murphy v. Ireland	172
Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria (No. 3.)	175
Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland	176
Peta Deutschland v. Germany	178
Remuszko v. Poland	181
VgT Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland	183
TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti v. Norway	185
Animal Defenders International v. United Kingdom	188
4. Tudományos kutatás szabadsága	191
Azevedo v. Portugal	191
Sorguc v. Turkey	193
Lombardi Vallauri v. Italy	194

Sapan v. Turkey.....	197
Altug Taner Akcam v. Turkey	198
Aksu v. Turkey.....	201
5. Művészet szabadsága	203
Handyside v. United Kingdom.....	203
Müller and Others v. Switzerland	205
Akdaş v. Turkey.....	208
Karttunen v. Finland.....	209
Karatas v. Turkey	211
Alinak v. Turkey	214
Vereinigung Bildender Künstler v. Austria.....	216
Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France.....	218
Jelševár and Others v. Slovenia.....	221
Almeida Leitão Bento Fernandes v. Portugal	223

II. Kommunikációs jogok

1. Sajtószabadság

1.1. Engedélyezési rendszerek az elektronikus médiában, pluralizmus

Groppera Radio AG and Others v. Switzerland

(Application no. 10890/84., Series A no. 173., 1990. március 28-i ítélet)

Tényállás

A Groppera Radio 1983 októberétől kezdődően Olaszországban sugárzott rádióműsorokat (Sound Radio) a svájci hallgatók számára, és a műsorokat kábelhálózatok továbbították. A svájci hatóságok által 1984-ben elfogadott és hatályba lépett rendelet megtiltotta a svájci „közösségi antennán fennálló koncesszió” alapján kábelrádiózást működtető társaságoknak, hogy olyan adóktól származó műsorokat közvetítsenek tovább a saját kábelhálózatukon, amelyek nem tettek eleget a nemzetközi rádiózásra vonatkozó, a Nemzetközi Távközlési Egyezményben és a Rádiószabályzatban foglalt előírásoknak. A Groppera Radio sem felelt meg ezeknek a követelményeknek, és másokkal együtt fellebbezett, amit elutasítottak.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nyakamara

A döntés

A Bíróság 16:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint az Olaszországból sugárzott rádió műsorainak kábeles továbbközvetítésének svájci tilalma sérti az Egyezmény 10. cikkét (52. bek.). A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy az Egyezmény a műsorszolgáltatást a véleménynyilvánítás szabadságával összefüggésben említi. Ezért a műsorok éteren keresztül történő sugárzása és a kábelén történő továbbközvetítése egyaránt a 10. cikk (1) bekezdésének első két mondata alá tartozik, anélkül, hogy különbséget kellene tenni a műsorok tartalma alapján (55. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a műszaki fejlődés, különösen a kábeles átvitel megjelenése számos európai országban az állami monopóliumok eltörlését, valamint a magán rádiós műsorszolgáltatók – gyakran helyiek – létrejöttét eredményezte a közszolgálatiakkal mellett. Ugyanakkor a hazai engedélyezési rendszer nemcsak a műsorszolgáltatók nemzeti szintű szabályozása miatt szükséges, hanem nagy részben azért is, hogy érvényre juttassa a

nemzetközi szabályokat (60. bek.). A Bíróság hozzátette, az Egyezmény 10. cikkének harmadik mondatát¹ a cikk egészének, valamint a (2) bekezdésnek megfelelően kell alkalmazni. A 10. cikk (1) bekezdésének harmadik mondata egyértelművé teszi, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” ellenőrizni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Ebből viszont nem következik, hogy az engedélyezési eljárás egyébként ne lenne a (2) bekezdés követelményeinek alávetve. Ellenkező értelmezés nem lenne összeegyeztethető a 10. cikk egészének tárgyával és céljával (61. bek.).

A kormány szerint a vitatott beavatkozás két Egyezmény által elismert célt is követett. Az egyik a „zavargás megelőzése”, a rend fenntartása a távközlésben, amit a Nemzetközi Távközlési Egyezmény és a Rádiósszabályzat határozott meg kötelező erővel. A rádiós műsorszolgáltatás figyelmen kívül hagyta a nemzetközi frekvenciaszabályozás alapelveit. A beavatkozás mások jogainak védelmét is szolgálta, mivel annak célja a pluralizmus biztosítása volt, különösen az információké, a frekvenciák tisztességes elosztásának biztosításával nemzetközi és nemzeti szinten. Ezt mind a külföldi rádióadókra – amelyek műsorai jogszerűen továbbíthatók kábelben –, mind a svájci helyi rádióállomásokra alkalmazni kell (69. bek.). A Bíróság úgy találta, hogy a beavatkozás hivatkozott céljai teljes mértékben összhangban vannak az Egyezmény céljaival, nevezetesen a nemzetközi távközlési rend védelmével és mások jogainak védelmével (70. bek.). A Bíróság szerint a svájci jogszabály hatályba lépésével a legtöbb svájci kábelszolgáltató megszüntette a kérdéses műsorok továbbítását. A beavatkozásra annak érdekében volt szükség, hogy megakadályozzák a jog megkerülését. A Bíróság szerint ez nem egyfajta cenzúra az érintett műsorok tartalma vagy irányultsága ellen, ellenben az intézkedést egy olyan műsorszolgáltató ellen hozták, amit a hazai hatóságok okkal tarthattak egy svájci szolgáltatónak, amely azért működött a határ másik oldalán, hogy megkerülje a Svájcban hatályos, törvényben szabályozott távközlési rendszert. A hazai hatóságok ezért nem lépték túl mérlegelési jogkörüket (73. bek.).

A határozathoz fűzött különvélemények többek között azt kifogásolták, hogy a műsorszolgáltatók nem estek Svájc joghatósága alá, és a korlátozás végső célja az volt, hogy más helyi szolgáltatókat részesítsen előnyben. A műsorszolgáltatás engedélyezésére vonatkozó szabályok hiánya miatt a korlátozás nem volt törvényben meghatározott. A műsorszolgáltatás jogsértő jellegének végleges megállapítása előtt nem lett volna

¹ „Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió, mozgókép vagy televízió-vállalatok működését engedélyezéshez kössék.”

megengedhető a továbbközvetítés megtiltása, és azt sem indokolta a kormányzat, hogy az 1979 óta működő szolgáltatás esetében miért 1984-ben vált szükségessé az intézkedés.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer; pluralizmus²

Autronic AG v. Switzerland

(Application no. 12726/87. Series A no. 178., 1990. május 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező parabola antennákkal foglalkozó gazdasági társaság, amely 1982-ben a svájci hatóságoktól engedélyt kért arra, hogy egy zürichi kiállításon nyilvánosan bemutathasson a G-Horizont szovjet távközlési műhold által továbbított kódolatlan televíziós adást. Abban az időben Svájcban ez volt az egyetlen fogható távközlési műhold. Az engedélyt arra hivatkozva utasították vissza, hogy a Nemzetközi Távközlési Egyezmény értelmében a szovjet hatóságok hozzájárulásának hiánya nem teszi lehetővé az adások vételét.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Bíróság

A döntés

A Bíróság 16:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező panasza szerint az, hogy a Svájci Posta és Távközlési Hatóság a televíziós programok szovjet távközlési műhold útján történő vételét a műsorszolgáltató állam hozzájárulásához kötötte, a 10. cikk megsértésének tekinthető (43. bek.). A kérelmező szerint a nemzetközi egyezmények nem kötik engedélyhez a műholdakról sugárzott kódolatlan adások magáncélú felhasználását (50. bek.). A Bíróság szerint sem a kérelmező jogállása – mint korlátozott felelősségű társaság –, sem az, hogy tevékenysége kereskedelmi célú, sem a véleménynyilvánítás szabadságának belső természete nem foszthatja meg a kérelmezőt a 10. cikk védelméről. A 10. cikk „mindenkire” vonatkozik, akár természetes, akár jogi személy. Továbbá a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmára alkalmazandó, hanem azok továbbításának vagy vételének eszközeire is, mivel azok bármely korlátozása beavatkozás az információk megismerésének és közlésének jogába. A Bíróság szerint a

² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57623>

televíziós adások parabola antenna útján történő vétele a 10. cikk első két mondatában megállapított jog hatálya alá esik anélkül, hogy szükség lenne a jog gyakorlásának okát és célját megvizsgálni. Mivel a hatóságok döntései megakadályozták a kérelmezőt abban, hogy jogszerűen foghassa a G-Horizont adásait, azok a véleménynyilvánítás szabadságába történő „hatóság általi beavatkozásnak” minősültek (47. bek.).

A Bíróság úgy vélte, hogy a nemzeti rendelkezések nem jelezték pontosan, hogy milyen kritériumokat kell használniuk a hatóságoknak az engedély megadásakor, miközben a nemzetközi előírások jelentős mérlegelési jogkört hagytak a nemzeti hatóságok számára. De még ha a „törvényben meghatározott” feltétel teljesült is, arra a következtetésre jutott, hogy a beavatkozás nem volt indokolt (57. bek.). A Bíróság elfogadta a beavatkozás kormány által hivatkozott két célkitűzését, a „zavargás megelőzését”, a rend fenntartását a távközlésben, valamint a bizalmas információk felfedésének megakadályozását (59. bek.). Rámutatott arra, hogy számos más műholdas televíziós műsorszolgáltatás jött létre. A jog területén nemzetközi szinten megszületett az Európa Tanács határokat átlépő televíziózásról szóló egyezménye. Emellett számos tagállam lehetővé tette a műholdas kódolatlan televíziós műsorszolgáltatások vételét anélkül, hogy szükségesnek tartanák azon ország hatóságainak a hozzájárulását, amelynek területéről a műholdas adást továbbítják (62. bek.). Ilyen körülmények között a kormánynak a távközlési műholdak sajátosságaira való hivatkozása nem igazolhatja a beavatkozást. A közvetítések természete – a televízió nézőknek szánt kódolatlan adások a Szovjetunióban – önmagában kizárja, hogy azokat nem nyilvános használatra szánták, ezért nem volt szükséges a műsor vételének megtiltása. A beavatkozás így nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (63. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: audiovizuális média; műholdas adások vétele³

Informationsverein Lentia and Others v. Austria

(Application nos. 13914/88., 15041/89., 15717/89., 15779/89., 17207/90., Series A no. 276-A., 1993. november 24-i ítélet)

Tényállás

³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57630>

A kérelmezők Ausztriában nem kaptak engedélyt magán rádió- és televízióadók működtetésére, mivel ez állami monopóliumnak számított. Az első kérelmező vonatkozásában az osztrák Alkotmánybíróság 1983-ban kimondta, hogy műsorszolgáltatás kizárólag a szövetségi törvény felhatalmazása alapján nyújtható, ami másképp kifejezve nem korlátja, hanem feltétele a műsorszolgáltatásnak. Az engedélyezési rendszer célja, hogy biztosítsa az objektivitást és a vélemények sokszínűségét (Meinungsvielfalt), amely nem valósulhatna meg, ha bárki műsorszolgáltatási engedélyt szerezhetne. Az Alkotmánybíróság ezért elutasította a kérelmező panaszát.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a működési engedély megszerzésének képtelensége indokolatlanul korlátozta az információközlési szabadságot. Nem hozhattak létre rádióállomásokat, illetve az Informationsverein Lentia esetében egy televíziós csatornát, azt az osztrák szabályozás csak az ORF-nek (Österreichisches Rundfunk) tette lehetővé. Ez pedig monopóliumnak minősült, amely sérti az Egyezmény 10. cikkét (23., 26. bek.). A kormány álláspontja szerint az Egyezmény által hivatkozott engedélyezési rendszer nemcsak azt teszi lehetővé, hogy a műsorszolgáltatási tevékenységet technikai szempontok alapján szabályozzák, hanem hogy meghatározzák annak helyét és szerepét a modern társadalomban. A részes államok szélesebb mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a médiapolitika meghatározásában és annak végrehajtásában. Ez megvalósulhat a közszolgálati műsorszolgáltatás monopóliumának formájában, különösen ott – mint Ausztriában –, ahol az államnak az egyetlen eszköze, hogy garantálja a hírek objektivitását és tárgyilagosságát, a vélemények minden árnyalatára kiterjedő kiegyensúlyozott tájékoztatást, valamint a műsorokért felelős személyek és szervezetek függetlenségét (30. bek.).

A Bíróság szerint az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Egy engedély megadását vagy elutasítását más szempontoktól is függővé lehet tenni: ilyen például a tervezett szolgáltatás jellege és célja, a potenciális közönség országos, regionális vagy helyi szinten, egy adott közönség jogai és szükségletei, valamint a nemzetközi jogi kötelezettségek. Így a 10. cikk harmadik mondata alapján a beavatkozások akkor is legitimek lehetnek, ha a (2) bekezdésben meghatározott céloknak nem

felelnek meg. Mindazonáltal az ilyen beavatkozásoknak is összhangban kell lenniük a (2) bekezdés további követelményeivel (32. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az Ausztriában működő monopólium rendszere képes hozzájárulni a műsorok minőségéhez és kiegyensúlyozottságához, a hatóságok média feletti felügyeletén keresztül (33. bek.).

A Bíróság már többször hangsúlyozta a véleménynyilvánítás szabadságának alapvető szerepét egy demokratikus társadalomban, különösen akkor, ha arra szolgál, hogy – a sajtón keresztül – közérdekű információkat és eszméket közöljenek, amelyeket a közvélemény egyébként jogosult megkapni. Egy ilyen vállalkozás csak akkor valósítható meg sikeresen, ha az a pluralizmus elvén alapul, amelynek az állam a végső biztosítója. Ez a megállapítás különösen igaz az audiovizuális médiára, amelynek műsorait gyakran igen széles körben sugározzák (38. bek.). Ezen értékek tiszteletben tartását szolgáló eszközök közül a közszolgálati monopólium korlátozza a legnagyobb mértékben a véleménynyilvánítás szabadságát. Az ilyen korlátozások csak akkor lehetnek indokoltak, ha azok „nyomós érdekeknek” felelnek meg. Az elmúlt évtizedekben végbement műszaki fejlődés eredményeként a korlátozások ma már nem indokolhatók a frekvenciák szűkösségének és az elérhető csatornák számának szempontjaival. Ezek az érvek jelen esetben is sokat veszítettek a létjogosultságukból, tekintettel az osztrák közönséget célzó külföldi műsorokra, amelyeket jogszerűen lehet kábelén továbbkövetíteni. Nem lehet érvelni azzal sem, hogy nincs kevésbé korlátozó megoldás: bizonyos országok a műsorszolgáltatási engedély kiadását meghatározott tartalmi feltételekhez kötik, vagy előírják a magánszféra részvételét az állami adók tevékenységében (39. bek.).

A kormány végül egy gazdasági érvet hozott fel, nevezetesen, hogy az osztrák piac túl kicsi volt ahhoz, hogy elegendő számú műsorszolgáltatást tartson fent az összefonódások és a magánmonopóliumok létrejöttének elkerülése érdekében (40. bek.). A Bíróság azonban nem fogadta el a kormány érvét. Az állításnak ellentmond több, Ausztriához hasonló méretű európai ország tapasztalata, ahol a szabályozási célok egymás mellett létező magán és közszolgálati műsorszolgáltatókkal is megvalósítható, és az egyes országok a magánmonopóliumok kialakulásának megelőzésére irányuló előírásokat is meghatároznak (42. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a kérdéses beavatkozás aránytalan az elérni kívánt céllal, és „nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban” (43. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Gropper Radio AG and Others v. Switzerland (61. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer; pluralizmus⁴

Radio ABC v. Austria

(Application no. 19736/92., Reports 1997-VI, no. 53., 1997. október 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Radio ABC 1989-ben a Posta és Telekommunikációs Regionális Hivatalhoz fordult rádióállomás működtetésének engedélyezése, és frekvencia kiosztása céljából, amellyel Bécs körzetében tudott volna adást sugározni. A hivatal elutasította a kérelmet a műsorszolgáltatás függetlenségének biztosításáról szóló alkotmányerejű törvényre hivatkozva, amely szerint a tevékenységet szövetségi törvénynek kell rendeznie, és ilyen szabályozást még csak az ORF tekintetében hoztak. A kérelmező fellebbezését elutasították, és a panaszát az Alkotmánybíróság is elutasította. Miután 1994. január 1-jén hatályba lépett a regionális hírközlési törvény, a kérelmező egyesület két kérelmet nyújtott be, amelyekben kérte, hogy osszák ki számára a Bécs körzetének kereskedelmi rádiói számára fenntartott két frekvencia egyikét. A regionális hírközlési hatóság (Regionalradiobehörde) mindkét kérelmet elutasította. Az indokolás szerint a törvény követelményeire figyelemmel az ABC műsorai túlságosan speciálisak voltak ahhoz, hogy más kérelmezőkkel szemben részesítsék előnyben. A kérelmező fellebbezett az Alkotmánybírósághoz, amely 1995. szeptember 27-én azonnali hatállyal megsemmisítette a rendelkezéseket és a rájuk alapozott frekvencia-elosztási tervet, amivel a hatóság döntéseit is érvénytelenítette. Az új rendelkezések 1997. május 1-jén léptek hatályba.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező egyesület azt panaszolta, hogy nem tudta megszerezni a műsorszórási engedélyt, amely ellentétes az Egyezmény 10. cikkével (26. bek.). A Bíróság az Informationsverein Lentia és mások v. Austria ügyben már elismerte, hogy az Ausztriában működő monopólium rendszere képes hozzájárulni a műsorok minőségéhez és kiegyensúlyozottságához a hatóságok média feletti felügyeletén keresztül. Mindazonáltal meg

⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57854>

kell vizsgálni, hogy az ilyen rendszer megfelel-e 10. cikk (2) bekezdése feltételeinek (28. bek.). Annak eldöntésére, hogy a beavatkozás „szükséges-e egy demokratikus társadalomban”, a Bíróság a négy különböző időszakot külön-külön vizsgálta meg (30. bek.).

Első időszak: a Posta és Telekommunikációs Regionális Hivatalhoz történt kérelem 1989. augusztus 28-i benyújtásától a regionális hírközlési törvény 1994. január 1-jén történő hatályba lépéséig. Ebben az időszakban nem volt jogi alapja annak, hogy működési engedélyt adjanak bármely állomásnak az osztrák közszolgálati műsorszolgáltatók közül (ORF). E tekintetben a Radio ABC helyzete nem különbözött az Informationsverein Lentia és mások ügy kérelmezőinek helyzetétől. Ennek megfelelően a kérdéses időszakban a 10. cikket megsértették (31. bek.).

Második időszak: a regionális hírközlési törvény 1994. január 1-jén történő hatályba lépésétől az Alkotmánybíróságnak a törvény egyes rendelkezéseit semmissé nyilvánító 1995. szeptember 27-i ítéletéig. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Egy engedély megadását vagy elutasítását más szempontoktól is függővé lehet tenni. A Bíróság azt is megállapította, hogy az elmúlt évtizedekben végbement műszaki fejlődés eredményeként a korlátozások ma már nem indokolhatók a frekvenciák és az elérhető csatornák számával. Ezért meglepő, hogy csak két frekvenciát tartottak fenn a magán rádióadók továbbítására Bécs körzetében. Azonban a korlátozás olyan törvényből eredt, amelynek bizonyos rendelkezéseit az Alkotmánybíróság semmisnek nyilvánította, ami érvénytelenítette a Radio ABC kérelmét elutasító határozatokat is. Ezzel olyan jogi helyzetbe hozta a szervezetet, amilyenben a törvény hatályba lépése előtt volt, meghosszabbítva ezáltal a 10. cikknek az első időszakban már megállapított megsértését (33. bek.).

Harmadik időszak: az Alkotmánybíróság 1995. szeptember 27-i ítéletétől az új regionális hírközlési törvény módosításainak 1997. május 1-jei hatályba lépéséig. Az Alkotmánybíróság döntése nemcsak érvénytelenítette a Radio ABC kérelmeit elutasító határozatokat, hanem megakadályozta a regionális hírközlési törvény további alkalmazását, amíg a módosítások hatályba nem léptek. Ennek megfelelően a 10. cikk megsértése a harmadik szakaszban is folytatódott (35. bek.). Negyedik időszak: a regionális hírközlési törvény módosításainak 1997. május 1-jei hatályba lépésétől. A regionális hírközlési törvény módosításai értelmében lehetett engedély iránti kérelmeket benyújtani. A Bíróság rámutatott, hogy az ügyel kapcsolatos tárgyalás napjáig a törvény módosított változatát még nem alkalmazták a kérelmező szervezetre, amely addig nem is nyújtott be kérelmet. A Bíróságnak ezért a

negyedik szakaszcól nem kellett véleményt formálnia, mivel nem feladata absztrakt módon dönteni arról, hogy a szabályozás összhangban van-e az Egyezményel (37. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Informationsverein Lentia and Others v. Austria (33. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer⁵

Tele I Privatfernsehgesellschaft mbH v. Austria (Application no. 32240/96., 2000. szeptember 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező társaság 1993. november 30-án engedélyt kért egy földi sugárzású televíziós adó létrehozására és működtetésére Bécs térségében. A szabályozó hatóság elutasította a kérelmet arra hivatkozva, hogy a televíziós műsorszórási engedély megadásának nem volt jogalapja, arra csak az osztrák közszolgálati műsorszolgáltató (Österreichischer Rundfunk, ORF) volt jogosult. A fellebbezés sikertelensége után a kérelmező az Alkotmánybírósághoz (Verfassungsgerichtshof) fordult azzal érvelve, hogy azért nem kapott engedélyt, mert az állam még mindig nem hozott törvényt a kereskedelmi műsorsugárzásról. A testület elutasította a panaszt. Az 1974. július 10-i műsorszolgáltatás függetlenségének biztosításáról szóló szövetségi alkotmányerejű törvény (Bundesverfassungsgesetz über die Sicherung der Unabhängigkeit des Rundfunks, BVG-Rundfunk) szerint a műsorszolgáltatást szövetségi törvénynek kell rendeznie. A televíziós műsorszolgáltatók területén ilyen szabályozást még csak az ORF tekintetében hoztak. Az Alkotmánybíróságnak pedig nincs hatásköre arra, hogy a törvényhozás mulasztása esetén a mulasztás kérdésében döntést hozzon. A testület emellett emlékeztetett arra, hogy az 1995. szeptember 27-i ítélete nyomán a magán televíziós műsorszolgáltatók 1996. augusztus 1-jétől kábelén terjeszthetik műsoraikat. 1997. július 1-jén hatályba lépett a kábeles és műholdas műsorszolgáltatásról szóló törvény (Kabel- und Satelliten-Rundfunkgesetz), amely előírta a műsorszolgáltatók számára, hogy értesítsék a hatóságot minden engedélyhez kötött kábeles és műholdas műsorszolgáltatásról.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58104>

A döntés indokolása

A Bíróság elfogadta, hogy a kifogásolt korlátozás – a televízióállomás létrehozása és működtetése iránti engedély elutasítása – a kérelmező információk és eszmék közlésének szabadságába való beavatkozás volt (24. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk (1) bekezdésének harmadik mondata egyértelművé teszi, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait, de más szempontokat is figyelembe lehet venni, beleértve a tervezett szolgáltatás jellegét és célját, a potenciális közönséget országos, regionális vagy helyi szinten, egy adott közönség jogait és szükségleteit, valamint a nemzetközi jogi kötelezettségeket. Így a 10. cikk harmadik mondata alapján a beavatkozások akkor is legitimek lehetnek, ha a (2) bekezdésben meghatározott céloknak nem felelnek meg. Mindazonáltal az ilyen beavatkozásoknak is összhangban kell lenniük a (2) bekezdés további követelményeivel (25. bek.). Annak megállapításához, hogy a beavatkozás „szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban”, a Bíróság három időszakot külön-külön vizsgált meg (34. bek.).

Első időszak: a kérelem 1993. november 30-i benyújtásától az Alkotmánybíróság 1995. szeptember 27-i határozatának 1996. augusztus 1-jén történő hatályba lépéséig. Ebben az időszakban egyetlen jogszabály sem tette lehetővé, hogy az ORF-n kívül más műsorszolgáltatónak adjanak ki engedélyt televíziós állomás létrehozására és működtetésére. E tekintetben a kérelmező helyzete nem különbözött az Informationsverein Lentia és társai ügy kérelmezőjétől. Ezért ebben az időszakban megsértették az Egyezmény 10. cikkét (35. bek.).

Második időszak: az Alkotmánybíróság határozatának 1996. augusztus 1-jén történő hatályba lépésétől a kábeles és műholdas műsorszolgáltatásról szóló törvény 1997. július 1-jei hatályba lépéséig. A Bíróság szerint az Alkotmánybíróság határozata révén a magán műsorszolgáltatók szabadon, minden korlátozás nélkül készíthettek és továbbíthattak műsorokat a kábelhálózaton keresztül, míg a földi televíziós műsorsugárzás joga kizárólag az ORF-et illette meg (36. bek.). A kormány arra hivatkozott, hogy a frekvenciák szűkössége Ausztria földrajzi helyzetéből fakadt, és ez indokolta, hogy a frekvenciákat kizárólag az ORF-nak tartsák fenn (37. bek.). A Bíróság már kimondta, hogy az elmúlt évtizedekben végbement műszaki fejlődés eredményeként a közszolgálati műsorszolgáltatók monopóliuma ma már nem indokolható a frekvenciák szűkösségének és az elérhető csatornák számának szempontjaival (38. bek.). A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kábeltelevíziós műsorszolgáltatás megfelelő, „életképes alternatívája” a földi műsorsugárzásnak, mivel szinte mindegyik bécsi

háztartásnak lehetősége volt a kábelhálózathoz csatlakoznia. Ezért a földi műsorsugárzásra vonatkozó engedély kizártsága már nem tekinthető aránytalannak az elérni kívánt célokhoz képest (pl. tudósítások pártatlanságának és objektivitásának, valamint a vélemények sokszínűségének garantálása). A vizsgált időszakban ezért nem sértették meg a 10. cikket (40-41. bek.).

Harmadik időszak: a kábeles és műholdas műsorszolgáltatásról szóló törvény 1997. július 1-jei hatályba lépésétől. A Bíróság megjegyezte, hogy a kérelmező nem tájékoztatta a hatóságot a kábeles műsorszolgáltatási tevékenységéről, és műholdas műsorsugárzásra sem kért engedélyt. A Bíróság ezért úgy vélte, nem szükséges döntenie a harmadik időszakról, mivel nem feladata, hogy in abstracto vizsgálja, hogy a szabályozás összhangban van-e az Egyezményvel (42. bek.). Összefoglalva, a Bíróság kimondta, hogy az első vizsgált időszakban a 10. cikket megsértették, míg a másodikban nem (43. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Informationsverein Lentia and Others v. Austria (32-33., 39. bek.); Radio ABC v. Austria (28., 37. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer; pluralizmus⁶

Demuth v. Switzerland

(Application no. 38743/97., 2002. november 5-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Car Tv AG néven egy tematikus televíziós csatornát kívánt létrehozni, amely autókkal és közlekedéssel foglalkozó műsorokat sugárzott volna kábeltelevízión keresztül. Ennek érdekében sugárzási engedély megadása végett kérelmet nyújtott be. A svájci hatóság, a Szövetségi Tanács 1996. június 16-i határozatában az engedély megadását azzal az indokkal utasította el, hogy a „főleg szórakoztatásra és autókról szóló tudósításokra koncentráló” műsorok nem feleltek volna meg a svájci rádiós és televíziós törvény (Bundesgesetz über Radio und Fernsehen, RTA) által megkövetelt ún. „értékes hozzájárulásnak”.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58803>

A döntés indokolása

A kérelmező elismerte, hogy nem volt joga az engedély megszerzéséhez, de úgy vélte, hogy azt önkényes és diszkriminatív módon tagadták meg tőle (32. bek.). Azzal érvelt, hogy a programja túlment a pusztán szórakozáson, és olyan ügyekről is információkat nyújtott volna, mint a környezetvédelmi kérdések (38. bek.). A kormány szerint figyelembe kellett venni a politikai körülményeket Svájcban, a kulturális és nyelvi sokszínűség szükségességét, valamint a különböző régiók közötti egyensúlyt. Az engedélyt pedig megadták volna a Car TV AG-nek, ha a műsorában kulturális elemek is lettek volna (39. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a műsorsugárzási engedély megadásának megtagadása beavatkozás a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásába, azaz az információk és eszmék közlésének szabadságába (30. bek.). Megismételte, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Egy engedély megadását vagy elutasítását más szempontoktól is függővé lehet tenni (33. bek.). A Bíróság szerint a Svájcban működő engedélyezési rendszer a kormányra ruházott hatáskörön keresztül képes hozzájárulni a műsorok minőségéhez és kiegyensúlyozottságához (34. bek.). Rámutatott, hogy a Car TV AG egy magánvállalat, amelynek célja, hogy az autókról közvetítsen minden tekintetben, különösen az autókról és autós kiegészítőkről szóló híreket, valamint a közlekedésről szóló információkat. Emellett olyan ügyekkel is foglalkozni kívánt, mint az energiapolitika, a forgalom biztonsága, a turizmus vagy a környezetvédelem. Azonban – bár nem zárható ki, hogy ezek a szempontok hozzájárultak volna a motoros társadalom különböző aspektusairól szóló, folyamatban lévő általános vitához – a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a csatorna elsődleges kereskedelmi célja az autók reklámozása és eladása volt (41. bek.). A hatóságok mérlegelési szabadsága létfontosságú egy olyan változó területen, mint a kereskedelmi műsorsugárzás. Ebből következően a kereskedelmi beszéd esetében az ellenőrzés mércéi kevésbé szigorúak (42. bek.).

A Bíróság figyelembe vette azt is, hogy az audiovizuális média műsorait gyakran igen széles körben sugározzák. Mivel erős hatást gyakorolnak a nyilvánosságra, a hazai hatóságok megelőzhetik a kereskedelmi televíziós műsorok egyoldalú kínálatát (43. bek.). A kormány Svájc, mint szövetségi állam sajátos politikai és kulturális struktúrájára hivatkozott a műsorsugárzási engedély megtagadásának indokaként. A Bíróság pedig a Bizottság egy korábbi döntésére hivatkozott,⁷ amely szerint a politikai körülmények Svájcban szükségessé

⁷ Verein Alternatives Lokalradio Bern and Verein Radio Dreyeckland Basel v. Switzerland (Application no. 10746/84., Bizottság 1986. október 16-i döntése)

teszik az olyan érzékeny politikai szempontok alkalmazását, mint a kulturális és nyelvi pluralizmus, valamint a régiók közötti egyensúlyozást és a kiegyensúlyozott szövetségi politikát. A Bíróság nem látott okot arra, hogy kétségbe vonja e megállapítások érvényességét. Az ilyen tényezők – mint a pluralizmus elősegítése a műsorsugárzásban – joggal vehetők figyelembe, amikor a rádiós és televíziós műsorsugárzást engedélyezik (44. bek.). A Bíróság nem találta ésszerűtlennek, hogy a Szövetségi Tanács szerint nem teljesültek a törvényi feltételek, mivel a Car TV AG műsorai főként a szórakoztatásra vagy az autókról szóló tudósításokra koncentráltak (46. bek.). A Bíróság hozzátette, a Tanács döntése nem volt kategorikus, és nem zárta ki a sugárzási engedélyt egyszer és mindenkorra. Éppen ellenkezőleg, a Tanács kimondta, hogy egy tematikus műsorokat sugárzó csatorna is engedélyt kaphat, ha a műsorok tartalma hozzájárul a törvényben felsorolt célokhoz, azaz, ha kulturális elemeket is tartalmaznak (47. bek.). Emiatt nem lehet azt mondani, hogy a Szövetségi Tanács döntése – amelyet az a politika vezérelt, hogy a televíziós műsoroknak bizonyos mértékig a közérdeket kell szolgálniuk – túllépte volna a nemzeti hatóságok számára ilyen ügyekben biztosított mérlegelési jogkört. Nyilvánvaló, hogy a vélemények eltérőek lehetnek azzal kapcsolatban, hogy a Tanács döntése megfelelő volt-e, és hogy a műsorszórás abban a formában kellett volna-e engedélyezni, amelyben a kérelmet benyújtották. Ugyanakkor a Bíróság nem helyettesítheti saját álláspontjával a hazai bíróságok érveit, hogyha ésszerű indokok alapján vélték úgy, hogy a korlátozásra szükség van (48. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33., 37. bek.); Groppera Radio AG and Others v. Switzerland (61. bek.); Informationsverein Lentia and Others v. Austria (32., 38. bek.); Tele I Privatfernsehgesellschaft mbH v. Austria (25. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer⁸

Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria (Application no. 14134/02., 2007. október 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező társaság 2000 augusztusában kérelmet nyújtott be a bolgár Állami Telekommunikációs Bizottságnak (STC), hogy engedélyezzék egy keresztény műsorokat

⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60724>

sugárzó rádióállomás létrehozását Szófiában és környékén. A STC megtagadta az engedélyt az Országos Rádió és Televízió Bizottság (NRTC) döntésére hivatkozva, amely szerint a társaság által benyújtott dokumentumok alapján a rádiós műsorszolgáltatás nem felelt meg a közösségi és gazdasági jellegű műsorok készítésére vonatkozó szempontoknak és a megcélzott regionális közönség igényeinek, valamint csak részben felelt meg annak, hogy a közönség elvárásainak megfelelő műsorokat készítsen, és hogy gondoskodjon az ahhoz szükséges szakmai és műszaki erőforrásokról. A kérelmező fellebbezett a döntés ellen, ám azt a Legfelső Közigazgatási Bíróság azzal utasította el, hogy az STC-t kötötte a hatóság döntése, és nem vizsgálhatja felül annak jogszerűségét, mert az eljárás az STC ellen folyt. A Legfelső Közigazgatási Bíróság a kérelmező NRTC döntése elleni felülvizsgálati kérelmét is elutasította. A bíróság szerint a hatóság teljes mérlegelési jogkörrel rendelkezett annak megállapításakor, hogy a műsorszolgáltatási engedély iránti kérelemnek milyen feltételeknek kell megfelelnie, amelynek felülvizsgálatára a bíróság hatásköre nem terjed ki.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a műsorszórási engedély megtagadása sértette az Egyezmény 10. cikkét (35. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az engedély megtagadása beavatkozást jelentett a kérelmezők információk és eszmék közlésének szabadságába (42. bek.). Figyelembe vette, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Az engedély megadásakor más szempontokat is figyelembe lehet venni, azonban az ilyen beavatkozásoknak is összhangban kell lenniük a (2) bekezdés további követelményeivel (44. bek.). A Bíróság megállapította, hogy a beavatkozás teljes egészében a hatóság döntéséből adódott, amelyre törvény kötelezte az STC-t (47. bek.). A műsorszolgáltatási engedély megadása vagy elutasítása attól függött, hogy a kérelmező megfelelt-e az NRTC által közzétett számos kritériumnak. A Bíróság néhány szempontot világosnak talált (pl. kellő tapasztalat rádiós műsorok létrehozásában), míg néhányat kevésbé (pl. közösségi funkció szolgálata). A legtöbb kritérium – pontrendszer használata ellenére – igen szubjektív értékelést tett lehetővé (48. bek.). Mégis, ezek a kritériumok kellően hozzáférhetőek és pontosak ahhoz, hogy az Egyezmény jogszerűsége vonatkozó követelményeinek megfeleljenek. Meg kell azonban vizsgálni, hogy az a mód, ahogyan a hatóság alkalmazta

azokat az engedélyezési eljárás során, megfelelő garanciát nyújt-e az önkényes döntéshozatallal szemben (49. bek.).

A hatóság nem tartott semmilyen közmeghallgatást és az üléseit is titokban tartotta annak ellenére, hogy a bíróság arra kötelezte, hogy az ülésről készült jegyzőkönyvek másolatát ki kell adni a kérelmezők részére. Továbbá, a hatóság csupán kijelentette, hogy a társaság nem vagy csak részben felelt meg számos kritériumnak, de nem indokolta meg miért jutott erre a következtetésre, és miért tagadta meg a műsorsugárzási engedélyt. A kérelmezők és a nyilvánosság ezért nem voltak azzal tisztában, hogy a hatóság mi alapján gyakorolta mérlegelési jogkörét, amikor megtagadta a műsorsugárzási engedélyt (50. bek.). Az indokolás hiányát az ezt követő bírósági felülvizsgálat során sem orvosolták, mivel a bíróság úgy ítélte meg, hogy a hatóság döntése nem vizsgálható felül. Ez, valamint az NRTC műsorokra vonatkozó kissé bizonytalan kritériumai megfosztották a kérelmezőket a véleménynyilvánítási szabadságukba való önkényes beavatkozással szembeni jogi védelemtől. A Bíróság megjegyezte, hogy az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása⁹ az engedélyezési eljárások szabályozásának nyílt és átlátható alkalmazására hív fel, és kifejezetten javasolja, hogy a szabályozó hatóságok döntéseinek kellően indokoltnak kell lenniük, és biztosítani kell, hogy az illetékes bíróságok felülvizsgálhassák azokat (51. bek.). A fentiekre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadsága való beavatkozás nem volt jogszerű (52. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Tele I Privatfernsehgesellschaft mbH v. Austria (24. bek.); Demuth v. Switzerland (33-35. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer¹⁰

Meltex Ltd and Mesrop Movsesyan v. Armenia (Application no. 32283/04., 2008. június 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Örményországban létrehozta a Meltex Ltd-t, amely 1997 januárjában ötéves műsorsugárzási engedélyt kapott. 2000 októberében a televíziós és rádiószolgáltatásról szóló új törvény egy új engedélyezési eljárást vezetett be, amelyben az Országos Rádió és Televízió

⁹ A Miniszteri Bizottság Rec(2000)23 számú ajánlása a műsorszolgáltatási szektor szabályozó hatóságainak függetlenségéről és feladatairól.

¹⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82632>

Testületet (NTRC) a műsorsugárzási engedélyeket pályázati felhívás útján ítélte oda. 2002 februárjában a hatóság pályázati felhívást tett közzé különböző frekvenciákra. A Meltex frekvenciáját pontozáson alapú szavazással egy másik társaság nyerte el. 2002 májusa és 2003 decembere között a Meltex hét másik frekvenciára is pályázott, minden alkalommal sikertelenül. A kérelmező levelet írt az NTRC-nek azzal kapcsolatban, hogy milyen indokok alapján utasították el a Meltex ajánlatait, ám a hatóság ismételten azt válaszolta, hogy döntéseikben a legjobb pályázónak adták a műsorsugárzási engedélyeket. A Meltex több eljárást is indított, kérve a határozatok hatályon kívül helyezését, és panaszolta, hogy a hatóság nem látta el írásbeli indokolással a sugárzási engedélyeket elutasító határozatokat. Az örmény bíróságok elutasították Meltex állításait, és úgy találták, hogy a hét frekvenciát érintő pályázati eljárásokat a törvénynek megfelelően folytatták le.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány azzal érvelt, hogy a műsorsugárzási engedélyeket a pályázati felhívást követően benyújtott különböző ajánlatok összehasonlításával adták meg. A sikertelen pályázónak nem megtagadták az engedélyt, hanem nem ismerték el a pályázati felhívás győztesének. Az NTRC nem hozott semmilyen engedélyt elutasító határozatot, hanem egyszerűen bejelentette a pályázati felhívások győzteseit (72. bek.). A kormány arra is rámutatott, hogy a pályázati felhívás győztese az az ajánlattevő volt, aki a törvényben meghatározott kritériumok értékelését követően a legmagasabb pontszámot érte el. Így a kérelmező értesült a pályázat elvesztésének indokairól. Emellett a kérelmező társaság képviselője jelen volt az eljárás valamennyi szakaszában, amely nyilvános volt, beleértve a különböző ajánlatok benyújtását és a pontozáson alapuló szavazást (77. bek.).

A Bíróság megítélése szerint csekély jelentősége van annak, hogy a műsorsugárzási engedélyt egyéni kérelem útján utasítják-e el, vagy hogy az engedélyt a pályázati felhívás elvesztése révén nem szerzik meg. Azzal, hogy a hatóság a kérelmező társaságot nem ismerte el a pályázati felhívás győzteseként, ténylegesen elutasította a kérelmező ajánlatát a sugárzási engedélyre. Az ilyen elutasítás beavatkozást jelent az információk és eszmék közlésének szabadságába (74. bek.). A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy az államoknak joguk van egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozni a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Egy engedély megadását

vagy elutasítását más szempontoktól is függővé lehet tenni (76. bek.). Ami az engedélyezési eljárásokat illeti, a Bíróság megismételte, annak a módnak, ahogyan a hatóság az engedélyezési eljárás során a kritériumokat alkalmazta, megfelelő garanciát kell nyújtania az önkényességgel szemben, beleértve az engedélyező hatóság döntéseinek megfelelő indokolását is (81. bek.).

Az NTRC a határozatait a televíziós és rádiószolgáltatásról szóló új törvény alapján hozta meg. A törvény 50. §-a határozta meg azokat a pontos kritériumokat, amelyek alapján a hatóság dönthetett az engedélyek megadásáról (pl. saját készítésű, örmény gyártású műsorok aránya; a kérelmező társaság pénzügyi helyzete, technikai erőforrásai). Bár ezek a kritériumok önmagukban kellően pontosnak tűntek, a törvény nem írta elő kifejezetten az engedélyező szerv számára, hogy indokolja a kritériumok alkalmazását. Az NTRC minden egyes alkalommal egyszerűen bejelentette a pályázatok győztesét, nem indokolva, hogy miért ennek vagy annak a társaságnak az ajánlata felelt meg inkább a szükséges kritériumoknak, mint a kérelmezőé. A kérelmezőnek és a közvéleménynek ezért nem volt módja megtudni, hogy az NTRC mi alapján gyakorolta mérlegelését az engedélyek megtagadásakor (82. bek.). A Bíróság hivatkozott az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott iránymutatására a műsorsugárzásra vonatkozó szabályozás területén, amely az engedélyezési eljárásokat szabályozó rendeletek nyílt és átlátható alkalmazására hív fel, és kifejezetten javasolja, hogy a szabályozó hatóságok döntései kellően indokoltak legyenek. A Bíróság szerint egy engedélyezési eljárásban, ahol az engedélyező hatóság nem indokolja döntéseit, nem nyújt megfelelő védelmet a hatóságoknak a véleménynyilvánítás szabadságának alapvető jogába történő önkényes beavatkozásaival szemben (83. bek.). A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmező információk és eszmék közlésének szabadságába való beavatkozás – a műsorsugárzási engedély hét alkalommal történő elutasítása – nem felelt meg az Egyezmény jogszerűsége vonatkozó követelményeinek. Ilyen körülmények között nem szükséges annak megállapítása, hogy a beavatkozások legitim célt szolgáltak-e, illetve arányosak voltak-e az elérni kívánt céllal (84. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Radio ABC v. Austria (27. bek.); Demuth v. Switzerland (30., 33. bek.); Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria (49-51. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer¹¹

¹¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87003>

Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy
(Application no. 38433/09., 2012. június 7-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező társaság 1999. július 28-án az olasz hatóságoktól engedélyt kapott országos földi sugárzású televíziós műsorszolgáltatásra, amely lehetővé tette számára egy analóg televíziós hálózat kiépítését és működtetését. Az engedély értelmében három, 80%-os országos lefedettséget biztosító analóg földfelszíni televíziós frekvencia használatára vált jogosulttá. Az engedély azt is kikötötte, hogy a frekvenciák kiosztására az egy évvel korábban elfogadott nemzeti frekvencia-elosztási terv hatályba lépésével kerülhet sor, és 24 hónapot adott a kérelmezőnek, hogy berendezéseit fejlessze és összhangba hozza az ún. kiigazítási program követelményeivel. A frekvencia-elosztási tervet azonban nem hajtották végre, így a frekvenciák kiosztására nem került sor. A kérelmező még 1999-ben a minisztériumhoz fordult annak érdekében, hogy biztosítsa számára az elnyert frekvenciákat, majd több alkalommal is a közigazgatási bírósághoz fordult. Az ügy végül az Államtanács (Consiglio di Stato) elé került, amely 2008 májusi ítéletében a minisztérium döntéshozatalát, valamint a frekvencia-elosztási terv végrehajtását sürgette. A tervet azonban 2008 decemberéig nem hajtották végre. Eközben országos szinten több átmeneti rendszert alkalmaztak, megengedve a már létező csatornáknak, hogy a digitális átállásig kiterjesszék frekvencia-használatukat. Ennek következtében a kérelmező társaság – noha rendelkezett engedéllyel – nem tudott műsorokat közvetíteni. A kérelmező számára végül 2009. június 30-i hatállyal osztottak ki egy csatornát.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 16:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező társaság szerint megsértették a véleménynyilvánítási szabadságát, és különösen az információk és eszmék közlésének szabadságához fűződő jogát. A csaknem 10 éves időszak során a kormány nem osztott ki számára semmilyen frekvenciát analóg földi sugárzású televíziós műsorszolgáltatás céljából. A törvény alkalmazásának és az Alkotmánybíróság ítéletei végrehajtásának elmulasztása, valamint az olasz televíziós piacon fennálló duopólium sértette az Egyezmény 10. cikkét (110. bek.).

A Bíróság először is megismételte az audiovizuális média pluralizmusára megállapított általános elveit. Egy demokratikus társadalomban az audiovizuális szektor valódi

pluralizmusának biztosításához nem elegendő a több csatorna léte, vagy annak elméleti lehetősége, hogy a potenciális gazdasági szereplők hozzáférhetnek az audiovizuális piachoz. Az is szükséges, hogy lehetővé tegyék a piachoz való tényleges hozzáférést, így biztosítva a műsorok tartalmának általános sokszínűségét, tükrözve – amennyire csak lehetséges – a társadalomban tapasztalható különböző véleményeket (130. bek.). Mivel az audiovizuális média az üzeneteket hangokon és képeken keresztül képes közvetíteni, az ilyen médiának sokkal közvetlenebb és erősebb hatása van, mint a nyomtatottnak (132. bek.). A Bíróság hozzátette, egy olyan érzékeny szektorban, mint az audiovizuális ágazatban, az államnak pozitív kötelezettsége, hogy megfelelő jogalkotási és igazgatási kereteket vezessen be a tényleges pluralizmus biztosítása érdekében. Ez különösen akkor kívánatos, ha a hazai audiovizuális rendszert duopólium jellemzi, mint a jelen esetben (134. bek.). Leszögezte, hogy a műsorsugárzási engedély megadásának megtagadása a 10. cikk által garantált jogok gyakorlásába történő beavatkozásnak minősül. Csekély jelentősége van annak, hogy az engedélyt egyéni kérelem vagy pályázati felhívás útján tagadják meg (136. bek.).

Jelen esetben a frekvenciák kiosztásának elmulasztása megfosztotta az engedélyt minden gyakorlati céljától, mivel az engedélyezett tevékenységet közel 10 évig gyakorlatilag lehetetlen volt végezni. Ez jelentős akadályt és beavatkozást képezett a kérelmező információk és eszmék közléséhez való jogának gyakorlásába (138. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk (1) bekezdésének harmadik mondata feljogosítja az államokat, hogy egy engedélyezési rendszeren keresztül a műsorszolgáltatás „szervezésének módját” szabályozzák a területükön, különösen annak műszaki szempontjait. Az ilyen szabályozásnak azonban „törvényen” kell alapulnia (139. bek.).

A 10. cikk (2) bekezdésében a „törvényben meghatározott” kifejezésből eredő egyik követelmény az előreláthatóság. Egy norma csak akkor tekinthető „törvénynek”, ha kellő pontossággal van megfogalmazva ahhoz, hogy lehetővé tegye a polgárok számára, hogy szabályozni tudják magatartásukat (141. bek.). A Bíróságnak azt kellett megvizsgálnia, hogy az olasz jogszabály kellő pontossággal határozta-e meg azokat a feltételeket és az eljárást, amelyek alapján a kérelmező társaság számára a frekvenciákat ki lehetett volna osztani az engedéllyel összhangban. Ez különösen fontos egy olyan esetben, amelyben a releváns jogszabályok érintik a hozzáférés feltételeit az audiovizuális piacon (144. bek.).

A Bíróság megállapítása szerint a kérelmező ésszerűen elvárhatta, hogy a hatóságok 24 hónapon belül fogadják el a földi sugárzású műsorszolgáltatási tevékenységének szabályozásához szükséges eszközöket. A kérelmező társaságnak – feltéve, hogy berendezéseit az előírásoknak megfelelően fejleszti – jogosultnak kellett volna lennie

televíziós műsorok közvetítésére (145. bek.). A frekvencia-elosztási tervet azonban 2008 decemberéig nem hajtották végre, a kérelmező számára pedig csak 2009. június 30-i hatállyal osztottak ki egy csatornát, hogy műsorait sugározni tudja. Időközben számos csatorna használt továbbra is ideiglenes alapon olyan frekvenciákat, amelyeket a terv szerint az új társaságoknak kellett volna kiosztani. Az Államtanács megállapította, hogy a helyzet alapvetően jogszabályi tényezőknek volt köszönhető (146. bek.). Az egymást követő jogszabályok ismételten engedélyezték a már meglévő csatornák számára, hogy a digitális átállásig továbbra is közvetítsenek a földi sugárzású frekvenciákon (148-150. bek.). A Bíróság szerint mindez azzal a hatással járt, hogy blokkolták a frekvenciákat és megakadályozták a kvótán felüli csatornákon kívüli gazdasági szereplőket abban, hogy részt vegyenek a digitális televíziózás korai szakaszában. A jogszabályok elhalasztották az átmeneti rendszer véghatáridejének meghatározását, és olyan eseményektől tették függővé, amelyeket nem lehetett előre látni (151. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a kérdéses jogszabályok megfogalmazása homályos volt, és nem határozta meg kellő pontossággal és egyértelműséggel az átmeneti rendszer hatályát és időtartamát (152. bek.). A Bíróság szerint a hazai jogszabályi keret nem tette lehetővé a kérelmező társaság számára, hogy elegendő bizonyossággal kiszámítsa azt a pontot, amikor számára frekvenciákat fognak kiosztani, és elkezdheti tevékenységét. Következésképpen a szóban forgó jogszabályok nem feleltek meg a Bíróság ítélkezési gyakorlatában kialakított előreláthatósági követelményeknek (154. bek.).

A Bíróság azt is megállapította, hogy a hatóságok nem tartották be az engedélyben szereplő határidőket, meghiúsítva ezzel a kérelmező társaság elvárásait. A kormány nem bizonyította, hogy a társaság tényleges eszközökkel rendelkezett volna ahhoz, hogy a hatóságokat a törvény és az Alkotmánybíróság ítéleteinek betartására kényszerítse. Ezért nem kapott megfelelő garanciákat az önkényességgel szemben (155. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a kérelmező társaságra – amely több mint 10 évig nem tudott működni a televíziós műsorszolgáltatási szektorban annak ellenére, hogy az engedélyt egy nyilvános pályázati eljárás keretében kapta – alkalmazott jogszabályi keretek nem feleltek meg az előreláthatóság követelményének. Ez a hiányosság többek között a verseny csökkenéséhez vezetett az audiovizuális ágazatban. Az állam ezzel nem tartotta be pozitív kötelezettségét, hogy megfelelő jogalkotási és igazgatási kereteket vezessen be a tényleges média pluralizmus biztosítása érdekében (156. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (31. bek.); Rekvényi v. Hungary (34. bek.); Demuth v. Switzerland (30. bek.); Pedersen and Baadsgard v. Denmark (79. bek.); Glas Nadezhda EOOD and Elenkov v. Bulgaria (42. bek.); Meltex Ltd and Mesrop Movsesyan v. Armenia (74. bek.).

Címkék: audiovizuális média; engedélyezési rendszer; pluralizmus¹²

1.2. Közzolgálati média, tartalmi szabályozás

Manole and Others v. Moldova

(Application no. 13936/02., 2009. szeptember 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságírók a moldovai állami televízió, a Teleradio-Moldova (TRM) alkalmazottai voltak, amely a szóban forgó időszakban az egyetlen országos televízió és rádióállomás volt Moldovában. A kérelmezők szerint a TRM mindvégig politikai ellenőrzés alatt állt. A helyzet 2001 februárjától vált rosszabbá, amikor a Kommunista Párt nagy többséget szerzett a parlamenti választásokon. A hírműsorokban közölt információkat a TRM új, kormányhoz lojális felsővezetői szigorúan ellenőrizték. Csak megbízható újságírók vehettek részt a politikai természetű riportok és interjúk készítésében, amiket úgy szerkesztettek, hogy a kormánypártot kedvező színben tüntessék fel. A kormány képviselőivel és az őket támogatókkal kapcsolatos események a hírműsorokban 3-5 perc műsoridőt kaptak, míg a többi esemény csak 60-90 másodpercet. Az ellenzéki pártok nem kerültek képernyőre, és egy „feketelistát” is összeállítottak azokról, akik nem kerülhettek be a TRM műsoraiba. A hírműsorokon kívüli műsorokat is cenzúrázták: az ellentmondásos témák tiltottak voltak, kerültek az élő és interaktív műsorokat. Tiltottak voltak bizonyos szavak és kifejezések is (pl. „román”, „román nyelv”, „totalitáriánus rezsím”), illetve bármilyen utalás egyes történelmi korszakokra (pl. két világháború közötti időszak, sztálinista rezsím, Gulag-deportálások). A kérelmezők konkrét példákat is felhoztak.

2002 februárjában a TRM munkatársainak egy csoportja tiltakozni és sztrájkolni kezdett a cenzúra megszüntetését követelve. Két újságíró ellen fegyelmi szankciókat hoztak, amelyben megtiltották, hogy hírműsort vezessenek. 2002 áprilisában a moldovai Audiovizuális Koordinációs Tanács (AKT) egy jelentést tett közzé a TRM állítólagos cenzúrájáról. A jelentés elismerte, hogy bizonyos szavak és témák tiltottak voltak, ám a cenzúrára vonatkozó

¹² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111399>

állításokat elutasította azzal, hogy az újságírók kifogásként használták fel arra, hogy igazolják szakmaiságuk hiányát. 2002 júliusában a parlament egy törvényt fogadott el, amelynek értelmében a TRM nyilvánosan működő részvénytársasággá alakult át. Számos újságíró, aki korábban sztrájkolt, nem tarthatta meg pozícióját. A kérelmezők azt állították, hogy politikai okokból távolították el őket, és fellebbeztek a bíróságon, de panaszukat alaptalanként elutasították. Számos nemzetközi és civil szervezet jelentése is megerősítette, hogy a hazai jogszabályok nem tudták garantálni a TRM politikai függetlenségét, és az ellenzék nem volt kellően megjelenítve a műsorokban. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése több ajánlást is megfogalmazott a TRM közszolgálati médiummá történő átalakításáról.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint amíg a TRM-nél újságíróként dolgoztak, állami vezetők cenzúrájának voltak kitéve, amely sérti az Egyezmény 10. cikkét (79. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a sajtó és más hírszolgáltató médiumok szabadsága a nyilvánosság egyik legjobb eszköze, hogy feltárja a politikai vezetők nézeteit és felfogását, illetve az azzal kapcsolatos véleményalkotásra (96. bek.). Az audiovizuális média, mint a rádió és a televízió, különösen fontos szerepet játszik e tekintetben. Mivel az üzeneteket hangokon és képeken keresztül képes közvetíteni, az ilyen médiának sokkal közvetlenebb és erősebb hatása van, mint a nyomtatottnak. A rádió és a televízió funkciója, mint a szórakoztatás ismert forrásai, a hallgatók és nézők otthonának intim szférájában még inkább felerősítik hatásukat. Továbbá, különösen a távoli régiókban, a rádió és a televízió könnyebben elérhető, mint a többi médium (97. bek.). Egy olyan helyzet, amelyben egy erőteljes gazdasági vagy politikai csoport domináns pozíciót szerezhet az audiovizuális média felett, és ezáltal nyomást gyakorolhat a műsorszolgáltatókra, és végül csorbíthatja szerkesztői szabadságukat, aláássa a véleménynyilvánítás szabadsága alapvető szerepét egy demokratikus társadalomban. Ez arra az esetre is igaz, amikor az állam vagy a közszolgálati műsorszolgáltató rendelkezik domináns pozícióval (98. bek.). Továbbá, a véleménynyilvánítás szabadságának valódi, hatékony gyakorlása nemcsak az állam be nem avatkozási kötelezettségétől függ, de pozitív védelmi intézkedésekre is szükség lehet a jogszabályokon és a gyakorlaton keresztül. Tekintettel a 10. cikk fontosságára, az államnak kell lennie a pluralizmus végső biztosítékának (99. bek.).

A Bíróság kimondta, hogy az audiovizuális műsorszolgáltatás területén a fenti alapelvek kötelezettséget teremtenek az állam számára, hogy biztosítsa egyrészt, hogy a nyilvánosság a televízió és a rádió keresztül pártatlan és pontos információkhoz, továbbá vélemények és álláspontok széles választékához férjen hozzá, tükrözve az országon belüli politikai nézetek sokszínűségét; másrészt, hogy az újságírókat és más szakembereket az audiovizuális médiában ne gátolják ezen információk és vélemények közlésében (100., 107. bek.). Ahol az állam amellet dönt, hogy egy közszolgálati rendszert hoz létre, a hazai jogszabályoknak és gyakorlatnak garantálnia kell, hogy a rendszer plurális szolgáltatást nyújt. Különösen, ahol a magán szolgáltatók még mindig túl gyengék ahhoz, hogy valódi alternatívát kínáljanak, és a közszolgálati vagy állami az egyetlen vagy domináns műsorszolgáltató az országban vagy a régióban, elengedhetetlen a demokrácia megfelelő működéséhez, hogy pártatlan, független és kiegyensúlyozott híreket, információkat és véleményeket továbbítson, és emellett fórumot biztosítson a nyilvános vitához, ahol a lehető legszélesebb spektrumban fejezhetők ki vélemények és nézetek (101. bek.). A Bíróság ebben az összefüggésben hivatkozott az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott, a közszolgálati műsorszolgáltatókra vonatkozó alapelvekre is¹³ (102. bek.).

A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy a 10. cikk (2) bekezdése alapján az újságíróknak joguk van az információk közléséhez. A 10. cikk védelme mind az alkalmazott újságírókra, mind más média alkalmazottakra kiterjed. Egy alkalmazott újságíró is állíthatja, hogy közvetlenül érintették a munkáltatója által alkotott általános szabályok vagy irányelvek, amelyek korlátozzák az újságírói szabadságot. A munkáltató által egy munkavállaló újságíróval szemben hozott szankció vagy intézkedés is vezethet a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozáshoz (103. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy egy olyan természetű lista, amely meg nem engedett szavakat és témákat tartalmaz, minden körülmények között erős indokokat igényel, hogy összeegyeztethető legyen a véleménynyilvánítás szabadságával, de a kormány nem adott elő semmilyen indokot arra nézve, hogy a korlátozás miként egyeztethető össze a 10. cikkel. A Bíróság szerint erős közérdek fűződik ahhoz, hogy az ilyen kérdéseket nyíltan és kimerítően vitassák meg az állami televízióban, teret engedve minden véleménynek (104. bek.). A Bíróság azt is megállapította, hogy a TRM híreiben és más műsoraiban jelentős elfogultság

¹³ A tömegkommunikációs politikával foglalkozó, 1994. december 7–8-án Prágában megrendezett negyedik európai miniszteri konferencián a Miniszteri Bizottság által elfogadott 1. sz. határozat a közszolgálati műsorszolgáltatás jövőjéről; R(96)10 számú ajánlás a közszolgálati műsorszolgáltatás függetlenségének garantálásáról; Rec(2000)23 számú ajánlás a műsorszolgáltatási szektor szabályozó hatóságainak függetlenségéről és feladatairól.

volt az elnök és a kormány tevékenysége irányában, az ellenzéki pártok képviselői számára pedig nem volt lehetőség, hogy megjelenjenek és kifejtsek véleményüket a televízióban. Továbbá bizonyíték van olyan irányelv létrejöttére, amely korlátozta, hogy megvitatásra vagy említésre kerüljenek bizonyos témák, mert azok politikailag érzékenyek voltak vagy rosszul érintették a kormányt. A kérelmezők is érintettjei voltak ezeknek az irányelveknek. A Bíróság ezért kimondta, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába folyamatosan beavatkoztak a kérdéses időszakban (106. bek.).

A Bíróság hozzátette, a kérdéses időszakban a TRM volt az egyetlen moldovai műsorszolgáltató szervezet, amely olyan televíziós műsorokat készített, amelyek az ország egész területén elérhetők voltak. Sőt, a népesség mintegy 60%-a vidéken élt, ahol semmilyen vagy csak korlátozott hozzáférés volt kábel- vagy műholdas televízióhoz. Ilyen körülmények között létfontosságú volt a moldovai demokrácia működése szempontjából, hogy a TRM pontos és kiegyensúlyozott híreket és információkat közvetítsen, és műsorai tükrözzék a politikai vélemények és viták teljes körét, és az állami hatóságoknak erős pozitív kötelezettsége volt, hogy megteremtsék annak feltételeit (108. bek.). A Bíróság azonban a jogszabályok alapján úgy vélte, hogy a 2001 februárjától tartó időszakban, amikor egyetlen politikai párt uralta a parlamentet, az elnökséget és a kormányt, a hazai jog nem nyújtott semmilyen garanciát a TRM felső vezetésének és felügyelő szervének politikailag kiegyensúlyozott összetételére, sem bármely biztosítékot az uralmon lévő párt befolyása ellen a döntéshozatalba és működésbe (109. bek.).

Összefoglalva, figyelembe véve a TRM virtuális monopolhelyzetét az audiovizuális műsorszolgáltatás felett Moldovában, a Bíróság megállapította, hogy az állam nem tett eleget pozitív kötelezettségének (111. bek.). A Bíróság azt is kimondta, hogy mivel a vizsgált időszakban egyetlen politikai párt uralta az állam végrehajtó és jogalkotó szerveit, a hazai jog nem nyújtott megfelelő garanciát a TRM szerkesztői politikájának politikai befolyásolásával és kontrolljával szemben. Ilyen körülmények között a kérelmezők mentesültek a hazai jogorvoslatok kimerítésének kötelezettsége alól (112. bek.). Továbbá a Bíróság megállapította, hogy a hazai jog nem tette lehetővé a kérelmezőknek, hogy vitassák a bíróságok előtt a hazai jogszabályokat vagy az elnök és a kormány közigazgatási aktusait az Egyezményvel való összeegyeztethetőségüket. Az Alkotmánybíróság ugyan felülvizsgálhatta azokat, ám a kérelmezők nem fordulhattak közvetlenül a testülethez. Ilyen körülmények között a Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a kérelmezők rendelkezésére állt hatékony hazai jogorvoslat (113. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Informationsverein Lentia and Others v. Austria (38. bek.); Jersild v. Denmark (31. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Murphy v. Ireland (74. bek.); Pedersen and Baadsgaard v. Denmark (79. bek.).

Címkék: audiovizuális média; közszolgálati média; pluralizmus; újságírói szabadság¹⁴

Nenkova-Lalova v. Bulgaria

(Application no. 35745/05., 2012. december 11-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró a bolgár közszolgálati rádió (BNR) alkalmazottjaként egy hetente jelentkező rádióműsor házigazdája volt. A talkshow egyik adásában egy olyan személyt látott vendégül, akinek a műsorban való részvételét a rádió szerkesztősége előzetesen megtiltotta, és akivel az akkori kormánypártra nézve kellemetlen tényeket tártak fel. Emiatt az újságíró ellen fegyelmi eljárást indítottak, és az 1986. évi munka törvénykönyve és a BNR belső szabályzata alapján elbocsátották. A kérelmező fellebbezését a szófiai fellebbviteli bíróság és a legfelső bíróság is elutasította.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 4:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a látszólag technikai okok miatt történő elbocsátásával valójában azt szankcionálták, hogy korrupciós praktikákat mutatott be a rádióműsora adásában (40. bek.). A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy kérelmező státusza – mint a bolgár közszolgálati rádió alkalmazottja – nem fosztja meg őt a 10. cikk védelméről (50. bek.). Az újságíró felmentése azon alapult, hogy szándékosan figyelmen kívül hagyta a BNR-nek a szerkesztői döntésekre vonatkozó belső szabályzatát, azaz hogy kik vehetnek részt egy rádióműsorban (52. bek.). Az elbocsátása ezért beavatkozást jelentett a 10. cikkben foglalt jogaiba (53. bek.), amely azt volt hivatott biztosítani, hogy a BNR adásai összhangban legyenek a rádió vezetősége által meghozott, a hallgatók érdekeit és egy közszolgálati műsorszolgáltatótól elvárható kiegyensúlyozott tájékoztatást szolgáló szerkesztői döntésekkel (55. bek.). A Bíróság figyelembe vette többek között a kérelmező „kötelezettségét és felelősségét” a

¹⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94075>

közszolgálati műsorszolgáltató újságírójaként, illetve a közszolgálati műsorszolgáltatók jogát a szerkesztői politika meghatározására, összhangban a közérdekkel (57. bek.).

A Bíróság szerint a kérelmező elbocsátása két okból sem tekinthető aránytalan intézkedésnek (58. bek.). Először is, a kérelmezővel szemben azért folytattak le fegyelmi eljárást, mert egy olyan embert szerepeltetett a műsorában, akit a belső szabályzat alapján nem hívhatott volna meg. Nem vonatkozott azonban semmilyen korlátozás a műsorban megvitatható témákra, sem a műsor alatt közvetített információk bemutatásának módjára vagy lényegi tartalmára. A Bíróság ezért nem értett egyet a kérelmezővel abban, hogy az elbocsátásának az volt a célja, hogy megakadályozzák a közérdekű információk terjesztését. Az eset így távol állt a Manole és mások v. Moldova ügytől, ahol a Bíróság azzal szembesült, hogy a közszolgálati műsorszolgáltató szisztematikusan került bizonyos témákat, amelyek árthattak a kormánynak. Ezzel szemben a kérelmező elbocsátása annak eredménye volt, hogy nem tartotta magát a közszolgálati műsorszolgáltató újságírójaként vállalt „kötelezettségekhez és felelősséghez”. A Bíróság szerint az újságírói minősége nem jogosítja fel automatikusan arra, hogy olyan politikát kövessen akadálytalanul, amely ellentétben áll a munkáltatója által felvázoltakkal, vagy hogy semmibe vegye a BNR vezetésének legitim szerkesztői döntéseit, és azt a célt, hogy biztosítsák a közérdekű témák kiegyensúlyozott közvetítését, illetve, hogy korlátlan hozzáférése legyen a BNR adásához. Semmi sem utalt arra, hogy a BNR vezetősége a műsorral kapcsolatos döntéseit külső nyomás hatására hozta, vagy hogy a vezetőség külső beavatkozásnak volt kitéve (59. bek.).

A Bíróság szerint igaz, hogy a fegyelmi szankcióként történő elbocsátás súlyos intézkedés, ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a tények alapján a munkáltatója nem bízhatott abban, hogy a kérelmező jóhiszeműen látja el a feladatát. A Bíróság már kimondta, hogy a munkaügyi viszonyoknak a kölcsönös bizalomra kell épülniük, ami még inkább igaz akkor, amikor az újságíró a közszolgálati műsorszolgáltató alkalmazottja (60. bek.). Összefoglalva, a Bíróság úgy vélte, hogy a kérelmező nem támasztotta alá, hogy elbocsátása a szabad véleménynyilvánításának elfojtását célozta, hanem inkább azt, hogy a közszolgálati műsorszolgáltató – amelynek az alkalmazottja volt – képes legyen a sugárzásához szükséges fegyelmet biztosítani (61. bek.).

Az ítélethez 3 bíró fűzött egy különvéleményt. Hangsúlyozták, hogy a BNR egy közszolgálati műsorszolgáltató volt, amelynek kiemelt helyzete van egy demokratikus társadalomban. Szerintük a BNR működése és az, ahogyan a szerkesztői döntéseket meghozták, nem biztosította az újságírók jogaihoz, tevékenységéhez és függetlenségéhez szükséges garanciákat a munkáltatójukkal való kapcsolatukban. Úgy vélték, hogy az érintett

műsorra vonatkozó szerkesztői döntések nem tűntek olyan súlyúnak, vagy jártak olyan messzemenő következményekkel, amely visszavonhatatlanul megsértette a munkáltató és a munkavállaló közötti kölcsönös bizalmat.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fuentes Bobo v. Spain (49. bek.); Manole and Others v. Moldova (103. bek.); Palomo Sanchez and Others v. Spain (76. bek.).

Címkék: munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága; közszolgálati média¹⁵

RTBF v. Belgium

(Application no. 50084/06., 2011. március 29-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező belga közszolgálati műsorszolgáltató társaság éveken át közvetítette egy havonta jelentkező hír- és vizsgálati műsorát, amely igazságügyi kérdésekkel foglalkozott. A 2001. október 24-i adás a tervek szerint orvosi kockázatokat és a betegek jogait, kommunikációs és információs problémáit tárgyalta volna. A műsorszám példaként fel kívánta használni egy idegsebész betegeinek panaszait, amiről korábban több újságcikk is megjelent. Az orvos ideiglenes intézkedést kért a televíziós műsor ellen, a bíróság pedig megtiltotta a műsor közvetítését az érdemi döntés meghozataláig. Az RTBF a végzés ellen fellebbezést nyújtott be. A fellebbviteli bíróság úgy döntött, hogy az ügyben az Alkotmány sajtószabadságról szóló 25. cikke¹⁶ nem alkalmazható, mert az a nyomtatott sajtóra, nem pedig az audiovizuális médiára vonatkozik. A bíróság szerint a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását nem tiltja sem az Alkotmány, sem az Egyezmény, amennyiben annak volt törvényi alapja, márpedig a sürgős kérelmeket elbíráló bírónak „mások jogainak kirívó megsértése esetén” joga volt megelőző korlátozást elrendelni. A műsor ajánlója arra utalt, hogy a műsor sértheti az orvos becsületét és jó hírnevét, valamint beavatkozhat a magánéletébe. A fellebbviteli bíróság egy másik ítéletében is megalapozatlannak találta az RTBF fellebbezését. A Semmitőszék elutasította a kérelmező felülvizsgálati kérelmét. Úgy vélte, hogy az állandó ítélkezési gyakorlata értelmében az Alkotmány, az Egyezmény és a perrendtartás az Egyezmény 10. cikkének (2) bekezdésében előírt korlátozásokra jogosítanak

¹⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115211>

¹⁶ „25. cikk: A sajtó szabad; cenzúrát soha nem lehet bevezetni. Az írók, kiadók vagy nyomdák nem kötelezhetők biztosíték adására. Amikor a szerző ismert és Belgiumban él, sem a kiadót, sem a nyomdát, sem a forgalmazót nem lehet büntetni.”

fel, és kellően pontosak ahhoz, hogy bármely személy – aki megfelelő jogi tanácsot kér – szükség esetén előrelássa cselekményei jogi következményeit.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint az ideiglenes intézkedést elrendelő végzés, amely az érdemi döntés meghozataláig megtiltotta a felvétel sugárzását egy jogi kérdésekkel foglalkozó televíziós műsorban, a kérelmező a véleménynyilvánítási szabadságába való hatósági beavatkozásnak minősült (94. bek.). A Bíróság először azt vizsgálta meg, hogy a beavatkozásnak volt-e törvényi alapja. Emlékeztetett arra, hogy egy norma csak akkor tekinthető „törvénynek”, ha kellő pontossággal van megfogalmazva ahhoz, hogy lehetővé tegye az állampolgár számára, hogy szabályozni tudja magatartását; képesnek kell lennie arra – szükség esetén megfelelő tanácsokkal –, hogy az adott körülmények között ésszerű mértékben előre láthassa egy adott cselekmény esetleges következményeit. A hazai szabályozástól megkívánt pontosság szintje jelentős mértékben függ a szóban forgó jogszabály tartalmától, a szabályozni kívánt területtől, valamint a címzettjeinek számától és jogállásától (103-104. bek.). Bár a 10. cikk önmagában nem tiltja a műsorsugárzás előzetes korlátozását, az ilyen korlátozások különösen szigorú jogi keretet követelnek, amelyek a visszaélések megakadályozása érdekében biztosítják mind a tilalmak körének szigorú ellenőrzését, mind a hatékony bírósági felülvizsgálatot, „mivel a hír múlandó árucikk és közlésének még rövid ideig tartó késedelme is megfoszthatja minden értékétől és érdekességétől” (105. bek.). A belga Alkotmány 19. cikke¹⁷ a véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlásával összefüggésben elkövetett bűncselekmény büntetését csak akkor tette lehetővé, ha azt már elkövették, és nem korábban. Ami a perrendtartást és a polgári törvénykönyvet illeti, nem tisztázták sem a megengedhető korlátozások típusát, sem azok célját, időtartamát, hatályát vagy ellenőrzését (108. bek.). Pontosabban, noha megengedték a sürgős kérelmeket elbíráló bíró beavatkozását, a bíró előzetes beavatkozásának lehetősége tekintetében bizonytalanság volt az ítélkezési gyakorlatban (111-112. bek.). A belga jog így nem volt egyértelmű, és nem volt következetes az ítélkezési gyakorlat sem, amely lehetővé tette volna, hogy a kérelmező cég ésszerű

¹⁷ „19. cikk: [...] a vélemény kifejezésének szabadsága valamennyi ügyben garantált, de az e szabadságok gyakorlásával elkövetett bűncselekmények elkövetésüktől büntethetők.”

mértékben előre lássa a szóban forgó műsor közvetítésének lehetséges következményeit (113. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának előzetes korlátozására vonatkozó pontos és speciális szabályozás hiánya nem kedvez az információközlés szabadságának, mert sok, a televíziós műsorok – amelyek tartalmát gyakran előre közléstetik – támadásaitól tartó személy fordulhat a sürgős kérelmeket elbíró bíróhoz, aki különböző megoldásokat alkalmazhatott (114. bek.). Úgy vélte továbbá – elfogadva az elektronikus sajtó nyomtatott sajtótól eltérő kezelésének elvét –, hogy mesterségesnek tűnik az, ahogyan a Semmitőszék – a nyomtatott sajtó vagy az audiovizuális média érintettségétől függően – értelmezte az Alkotmány rendelkezéseit. Ez nem biztosít szigorú jogi keretet a közvetítés előzetes korlátozásához, különösen azért, mert a belga ítélkezési gyakorlat sem rendezte pontosan az Alkotmány 25. cikkében tiltott „cenzúra” fogalmának kérdését (115. bek.). Mindezek alapján a törvényi szabályozás és a belga bíróságok ítélkezési gyakorlata – ahogyan azt a kérelmező társaságra alkalmazták – nem feleltek meg az Egyezmény előreláthatóságra vonatkozó követelményének (116. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Association Ekin v. France (58. bek.); Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France (41. bek.).

Címkék: audiovizuális média; előzetes korlátozás¹⁸

Sigma Radio Television Ltd v. Cyprus

(Application nos. 32181/04., 35122/05., 2011. július 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező társaság Cipruson egy televíziót (Sigma TV) és egy rádiót (Radio Proto) működtetett. 2000 és 2002 között a ciprusi Rádió és Televízió Hatóság (CRTA) a rádió és a televízió számos adását vizsgálta hivatalból, illetve panaszok alapján eljárva. A médiahatóság 27 esetben állapított meg jogsértést, és mondta ki, hogy a társaság megsértette a rádiós és televíziós műsorszolgáltatásokra vonatkozó törvényi és rendeleti szabályozás egy vagy több rendelkezését, és bírságot szabott ki. Figyelemre méltóak a hatóság által feltárt jogsértések: gyermekjátékok reklámja, amely a hatóság szerint a gyermekek tapasztalatlanságát és hiszékenységét kihasználva közvetlenül a hirdetett termékek megvásárlására buzdított;

¹⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-104265>

reklámszünetek időtartama; szponzor nevének elhelyezése hírműsorokban, és termékmegjelenítés egy sorozatban; hírműsorok, amelyek megsértették a pártatlanság kritériumát, vagy gyermekek számára nem megfelelő anyagokat tartalmaztak, mint például tiszteletlenség a bűncselekmények áldozataival és hozzátartozóival; filmek, sorozatok és műsorajánlók, amelyek erőszakos jeleneteket, sértő kijelentéseket és nem helyénvaló nyelvezetet tartalmaztak, amely a gyermekek számára nem megfelelő; és egy esetben rasszista és diszkriminatív kijelentések egy szórakoztató sorozatban. A társaság a Legfelső Bírósághoz fordult 25 bírságot kiszabó határozat hatályon kívül helyezése iránt. A bíróság a határozatok többségében elutasító döntést hozott.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság a hatóság 22 határozatáról megállapította, hogy azok a törvényben foglalt célok megsértését állapították meg. Ezek a célok magukban foglalták a fogyasztók és a gyermekek védelmét az etikátlan reklámgyakorlattal szemben; a gyermekek védelmét az erőszakos tartalmú műsorszámokkal vagy bármely más tartalmakkal szemben, amelyek valószínűleg károsítják a fizikai, szellemi vagy erkölcsi fejlődésüket; annak fontosságát, hogy a nézőket tájékoztassák a műsorszámok valódi tartalmáról a megfelelő akusztikus és vizuális figyelmeztetések használatával; az információk pluralizmusának védelmét; a tények és események tisztességes és pontos bemutatásának szükségességét; valamint a műsorban részt vevő vagy érintett személyek jó hírnevének, becsületének és magánéletének védelmét (200. bek.). Tekintettel a műsorok tartalmára és/vagy tárgyára, a hatóság határozataiban megállapított jogsértésekre és a kiszabott bírságok összegére, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kifogásolt beavatkozás arányos az elérni kívánt céllal, és a felhozott indokok megfelelőek és elégségesek voltak. A Bíróság így megállapította, hogy a társaság véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásába való beavatkozást ezekben az esetekben ésszerűnek lehet tekinteni, az szükséges volt egy demokratikus társadalomban a mások jogainak védelme érdekében (201. bek.). A kérelmező panaszait ezért, mint nyilvánvalóan alaptalanokat, elfogadhatatlannak nyilvánította (202. bek.).

A Bíróság elfogadhatónak nyilvánította az egyik határozat [CRTA case no. 117/2000(3)] miatt tett panaszt, amely a televízió saját gyártású szórakoztató sorozatának egyik epizódjában tett rasszista és diszkriminatív kijelentésekért szabott ki bírságot (203. bek.). A Bíróság

megállapította, hogy a bírság kiszabása ez esetben is beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába, amely törvényben meghatározott volt, és legalább egy legitim célt, azaz mások jogainak védelmét célozta (204-205. bek.). Annak kapcsán, hogy a beavatkozás szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban, a Bíróság tudomásul vette a hatóság aggályait a rasszista és diszkriminatív hangnemű kijelentések miatt, és hangsúlyozta a faji és nemi megkülönböztetés minden formája és megnyilvánulása elleni küzdelem létfontosságát (208. bek.). Az epizódban tett kijelentések azt sugallták, hogy néhány évtizeddel ezelőtt az egyik helyi város bordélyházakkal, egy másik sötét bőrű arabokkal volt tele, és hogy akkoriban importáltak Görögországból prostituáltakat, manapság pedig orosz nőket hoznak be. A hatóság álláspontja szerint az állítások sértőek és tiszteletlenek voltak a két helyi város lakosaival, az arabokkal az orosz nőkkel és a nőkkel általában (207. bek.). Bár a kijelentéseket egy fikciós szórakoztató sorozatban tették, a Bíróság szerint nem mondható, hogy a hatóság az adott körülmények között túllépte mérlegelési jogkörét, tekintettel a hatóság részletes elemzésére (208. bek.). Végül a kifogásolt intézkedés arányosságáról megállapította – szem előtt tartva a bírság összegét (2000 ciprusi font, kb. 3500 euró), és azt, hogy a hatóság figyelembe vette a társaság ismételt jogsértését, amit a sorozat más epizódjaiban követett el –, hogy a kiszabott bírság összege arányos volt az elérni kívánt céllal (209. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: audiovizuális média; tartalmi szabályozás¹⁹

Ricci v. Italy

(Application no. 30210/06., 2013. október 8-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy szatirikus televíziós műsor producere és műsorvezetője volt a Canal 5 csatornán. 1996 októberében a RAI közszolgálati televízió egy kulturális műsorának felvételére meghívott egy író és egy filozófust. A beszélgetés – amely veszekedésbe fulladt – a RAI belső használatra szánt frekvenciáján zajlott. A filozófus nem járult hozzá a felvételek sugárzásához, így azt a RAI bizalmas belső adatnak tekintette. A felvétel képeit a Canal 5 is fogta, a kérelmező pedig úgy döntött, hogy közzéteszi a felvételeket abból a célból, hogy

¹⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105766>

bemutassa a televízió „valódi természetét”, amelynek célja inkább a szórakoztatás, semmint a nyilvánosság tájékoztatása. A RAI büntetőjogi panaszt nyújtott be – amelyhez a filozófus is csatlakozott – a képek család megszerzése miatt. A bíróságok a kérelmezőt a felvételek nyilvánosságra hozatala miatt kártérítés megfizetésére, valamint 4 hónap és 5 nap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték. A Semmítőszék 2005-ben a bűncselekmény elévülése miatt hatályon kívül helyezte az ítéletet, a kártérítésre kötelezést azonban helybenhagyta. A kérelmezőt 2006-ban a polgári bíróság arra kötelezte, hogy a filozófus részére fizessen meg 30 ezer euró kártérítést.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a RAI belső használatra készült bizalmas felvételeinek közzététele miatti elítélésével megsértették a 10. cikket (26. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás mások jó hírnevének védelmét célozta – jelen esetben a filozófusét –, valamint hogy megakadályozzák a bizalmas információk felfedését (44. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírók a közérdeklődésre számot tartó kérdések tárgyalásakor mindaddig védelemben részesülnek, amíg jóhiszeműen eljárva pontos és megbízható információkat nyújtanak az újságírói etikai normáknak megfelelően. A véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában rejlő „kötelezettségek és felelősség” a médiára is vonatkozik, akkor is, amikor jelentős közérdekű kérdéseket tárgyalnak (50. bek.). Egy újságíró elítélése a bizalmas információk közzétételeért visszatarthatja a médiában dolgozókat, hogy tájékoztassák a nyilvánosságot a közérdekű kérdésekről. Ebben az esetben a sajtó nem lenne képes betölteni a „társadalom éber őre” alapvető szerepét, és negatív hatással lehet arra, hogy pontos és megbízható információkat nyújtson (51. bek.).

A Bíróság nem fogadta el a hazai bíróságok érvét, hogy a számítógépes vagy adatátviteli rendszeren alapuló kommunikáció védelme kizárja a véleménynyilvánítás szabadságával történő egyensúlyozás lehetőségét. Még ha bizalmas információkat is sugároztak, számos további szempontot kell megvizsgálni, így a kérelmező magatartását és a szankció arányosságát (54. bek.). A Bíróság elfogadta a kérelmező azon érvét, miszerint a vitatott felvétel közvetítése közérdekű kérdést érintett, azaz a televízió „igazi természetét” a modern társadalomban. Ám a kérelmező mindenekelőtt egy egyéni viselkedést kívánt megbélyekezni és nevetségessé tenni. Ha az volt a célja, hogy párbeszédet kezdjen a társadalom számára

kiemelt érdeklődéssel bíró témában – mint például a televízió szerepe – úgy más eszköz is rendelkezésére állt, bármely közlés bizalmasságának megsértése nélkül (55. bek.). Ami a kérelmező magatartását illeti, nem lehetett figyelmen kívül hagyni, hogy szakemberként tudnia kellett, hogy a felvétel a RAI belső használatára készült, és nyilvánosságra hozatala sérti a televíziós csatorna kommunikációjának bizalmasságát. Ebből következően a kérelmező nem az újságírói etikai normáknak megfelelően járt el (57. bek.). A fentiekre tekintettel a kérelmező elítélése önmagában nem jelenti a 10. cikk sérelmét (58. bek.).

A Bíróság azonban azt is leszögezte, hogy a beavatkozás arányosságának értékelésekor a kiszabott szankciók természetét és súlyosságát is figyelembe kell venni. A kérelmezőt kártérítésre, valamint 4 hónap és 5 nap börtönbüntetésre ítélték. Bár a büntetés végrehajtását felfüggesztették, amelyet a Semmítőszék később elévülés miatt hatályon kívül helyezett, az a tény, hogy börtönbüntetést szabtak ki, jelentős dermesztő hatással járt. Ezen kívül, a felvétel sugárzásánál – amelynek tartalma nem valószínű, hogy jelentős kárt okozott – nem jelöltek meg semmilyen rendkívüli körülményt, amely ilyen szigorú szankciót indokolna (59. bek.). Ezért, figyelembe véve a kiszabott szankció természetét és mértékét, a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás nem volt arányos az elérni kívánt törvényes céllal (60. bek.). A Bíróság így megállapította, hogy a 10. cikket megsértették (61. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fressoz and Roire v. France (54. bek.); Stoll v. Switzerland; (109-112. bek.).

Címkék: audiovizuális média; felelős és jóhiszemű újságírás; bizalmas információk közzététele; szankció arányossága²⁰

Arlewin v. Sweden

(Application no. 22302/10., 2016. március 1-i ítélet)

Tényállás

2004 áprilisában a TV3 svéd televíziós csatorna egy élőben közvetített műsorában egy svéd állampolgárságú üzletembert szervezett bűnözéssel vádoltak meg a média és a reklámpiac területén. 2006 októberében a kérelmező rágalmazás miatt kártérítést követelve magánvádas eljárást kísérelt meg indítani. A televíziós műsort Svédországban készítették svéd nyelven, és svéd hirdetőik támogatták. 2008 májusában a stockholmi városi bíróság joghatóságának hiányát állapította meg. Álláspontja szerint a műsor a svéd törvények alapján

²⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126795>

nem Svédországból származott, azt ugyanis műholdon keresztül egy londoni székhelyű cégnek, a Viasat Broadcasting UK Ltd.-nek küldték – amely a műsor tartalmáért volt felelős –, és ezt követően egy újabb műholdon keresztül továbbították a svéd nézőknek. A fellebbviteli bíróság helybenhagyta a határozatot, hozzátéve, hogy a kérelmező nem bizonyította, hogy a műsor tartalmát Svédországban készítették, és az Egyesült Királyságban lehetősége van bírósághoz fordulni. A kérelmező fellebbezésében azzal érvelt, hogy a bíróságok álláspontja ellentétes volt a közösségi joggal, és kérte, hogy előzetes döntéshozatali eljárás keretében forduljanak az Európai Unió Bíróságához. A kérelmező szerint az ún. Brüsszel I. rendelet ott jogosított fel a szerződésen kívüli károk megtérítése iránti kereset megindítására, ahol a károkozásra ténylegesen sor került, az ő esetében Svédországban. 2009 szeptemberében a legfelsőbb bíróság elutasította a kérelmét azzal, hogy nem volt indokolt az Európai Bíróságnál előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kezdeményezni.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező azt panaszolta, hogy a svéd bíróságok elutasították a rágalalmazási keresete érdemi vizsgálatát, és ezáltal nem biztosítottak hatékony jogorvoslati lehetőséget, hogy megvédhesse a jó hírnevét (50. bek.). A Bíróság a kérelmet az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdése²¹ alapján vizsgálta meg (52. bek.). A kérdés az, hogy Svédországnak kötelessége-e lehetőséget biztosítani a kérelmezőnek, hogy bárkit bíróság előtt vonjon polgári vagy büntetőjogi felelősségre a személyiségi jogai megsértése miatt, illetve az, hogy egy másik állam jogorvoslatot nyújthat, mentesíti-e ezen kötelezettség alól (59. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy az ügyben nem Svédországnak, hanem az Egyesült Királyságnak volt joghatósága, mivel a Viasat Broadcasting UK Ltd. társaság székhelye az Egyesült Királyságban volt. Ennek kapcsán az Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló 2010/13/EU irányelv „származási ország elvére” hivatkozott, amelynek értelmében elsősorban annak az országnak van joghatósága, ahol a médiaszolgáltató székhelye található, és ahol a szerkesztői döntéseket hozzák. A svéd joghatóságot így az uniós jog kötelező érvényű előírása zárta ki (61. bek.).

²¹ „6. cikk 1. Mindenkinnek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában...”

A Bíróság azonban az Európai Bíróság De Agostini és TV-Shop ügyben hozott ítéletére²² hivatkozva úgy ítélte meg, hogy az irányelv nem szabályozza egy televíziós műsor sugárzása kapcsán felmerülő valamennyi joghatósági kérdést, azaz nem rendelkezik az ott nem szabályozott kérdésekre kiterjedő általános hatállyal. Az irányelv 28. cikke pedig abban az esetben, amikor egy személy hírnevét és becsületét valótlan tények állításával sértették meg egy televíziós programban, csak a válaszadás vagy azzal egyenértékű jogorvoslat jogáról beszél, és nem foglalkozik a rágalmazás miatt induló eljárásokkal vagy az azokhoz kapcsolódó kártérítési igényekkel (62. bek.). A Bíróságot így nem győzte meg a kormány érve, miszerint az irányelv határozza meg az ország joghatóságát akkor is, amikor az egyén rágalmazás miatt pert indít, és kártérítést követel egy újságírótól vagy egy médiaszolgáltatótól. Az uniós jog a joghatóságot sokkal inkább a 44/2001/EK rendelet, az ún. Brüsszel I. rendelet 2. és 5. cikke²³ szabályozta, amely alapján a kérelmező esetében mind az Egyesült Királyság, mind Svédország joghatósággal rendelkezett: a rágalmazó személy lakóhelye Svédországban volt, míg a Viasat Broadcasting UK Ltd. az Egyesült Királyságban volt bejegyezve (63. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy a televíziós műsorsugárzásban elkövetett sértésekért való felelősség fontos jellemzői a sajtó és a véleménynyilvánítás szabadságát védő svéd jogrendszernek, és általában szükségesnek tekinthetők egy demokratikus társadalomban (69. bek.). A hazai jog alapján a rágalmazásnak kitett egyén büntetőjogi panaszt nyújthatott be a felelős szerkesztő ellen. Jelen esetben azonban a hazai bíróságok a kérdéses műsorról megállapították, hogy az nem Svédországból származott, ezért arra a hazai jogszabályok nem alkalmazhatóak (70. bek.). A kérelmező így abba a helyzetbe került, hogy a svéd jog alapján senkit sem tudott rágalmazás miatt felelősségre vonni (71. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a televíziós műsorszám tartalma, készítése és sugárzása, valamint annak következményei nagyon erős kapcsolatban álltak Svédországgal. A műsort svédek készítették svéd televíziós társaságok számára, svéd hirdetők támogatásával, és svéd nyelven mutatták be kizárólag hazai közönségnek. A kérelmező jó hírnevét ért állítólagos sérelem is Svédországban következett

²² C-34/95., C-35/95., C-36/95., Konsumentombudsmannen (KO) v. De Agostini (Svenska) Förlag AB and TV-Shop i Sverige AB (1997) ECR I-3843.

²³ „2. cikk (1) E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető. (2) Arra a személyre, aki nem állampolgára annak a tagállamnak, ahol lakóhellyel rendelkezik, a tagállam állampolgáira irányadó joghatósági szabályokat kell alkalmazni.

5. cikk Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető: 3. jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet;”

be. Azt leszámítva, hogy az Egyesült Királyságon keresztül továbbítva sugározták, a műsor és annak sugárzása minden tekintetben svéd természetű volt (72. bek.).

Ilyen körülmények között a svéd államnak az Egyezmény 6. cikke alapján kötelessége volt biztosítani a kérelmezőnek a bírósághoz való hatékony hozzáférést. Azt, hogy a brit bíróságok előtt eljárás indítható rágalmazás miatt, nem lehet a kérelmező számára ésszerű és gyakorlati alternatívának mondani. Ennélfogva a hazai bíróságok nem kerülhetik el a 6. cikk szerinti felelősségüket az alternatívára való hivatkozással. A svéd bíróságok a kérelmező keresetének érdemi vizsgálat nélkül történő elutasításával a bírósághoz való hozzáférés jogának lényegét csorbították (73. bek.). Ennek megfelelően az Egyezmény 6. cikkének (1) bekezdését (bírósághoz való hozzáférés) megsértették (74. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: audiovizuális média; határon átnyúló műsorok; rágalmazás; bírósághoz való hozzáférés²⁴

1.3. Újságírók jogállása

1.3.1. Újságírók tudósításhoz való joga, az állam tevőleges kötelezettsége

Özgür Gündem v. Turkey

(Application no. 23144/93., 2000. március 16-i ítélet)

Tényállás

Az Özgür Gündem egy török nyelvű napilap volt, amit 1992 és 1994 között Isztambulban adtak ki, és néhány ezer példányban terjesztették Törökországban. Az újság célja a törökországi kurd kisebbség véleményének közvetítése volt az olvasók felé. A kérelmezők szerint a lap megszűnéséig olyan hadjáratnak volt kitéve, amely a lap újságíroit és terjesztőit érintő gyilkosságokat, eltűnéseket, zaklatásokat, fenyegetéseket, valamint büntetőeljárásokat, az újság lefoglalását és elkobzását foglalta magában. A kérelmezők szerint a hatóságok nemcsak hogy elnézték a támadásokat, de kifejezetten támogatták azokat, és semmit sem tettek annak érdekében, hogy védelmet nyújtsanak az újságírók számára, illetve hogy a támadásokat megfelelően kivizsgálják.

Az eljáró szerv

²⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160998>

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány szerint az Özgür Gündem a Kurd Munkáspárt (PKK) eszköze volt, amely azt célozta, hogy erőszakos módszerekkel aláássa Törökország területi integritását. Vitatta, hogy bármilyen pozitív kötelezettsége lenne egy terrorista szervezet propaganda eszközének védelmére, de a hatóságok az egyéni panaszok kivizsgálásával minden szükséges intézkedést megtettek (39., 52. bek.). A Bíróság először is leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának – amely az egyik előfeltétele egy működő demokráciának – valódi, hatékony gyakorlása nemcsak az állam be nem avatkozási kötelezettségétől függ, de pozitív védelmi intézkedésekre is szükség lehet. Annak megállapításakor, hogy ilyen pozitív kötelezettség létezik-e vagy sem, figyelembe kell venni azt, hogy tisztességes egyensúlyt kell teremteni a közösség általános érdeke és az egyén érdekei között. A kötelezettség terjedelme elkerülhetetlenül változik, és nem lehet oly módon értelmezni, hogy az lehetetlen vagy aránytalan terhet rójon a hatóságokra (43. bek.).

A török hatóságok tisztában voltak azzal, hogy az újság és annak munkatársai sorozatosan erőszakos cselekményeknek voltak kitéve, és a kérelmezők alappal tarthattak attól, hogy újabb támadások célpontjaivá válhatnak. Ám többségében jóformán semmilyen választ nem kaptak kérelmeikre és indítványaikra. A Bíróság szerint a támadások súlyosságára és kiterjedtségére tekintettel nem volt elegendő, hogy az ügyész egyes esetekben nyomozást rendelt el. Ezek az intézkedések nem tekinthetők megfelelő és hatékony válasznak arra az állításra, hogy a támadások a hatóságok által támogatott vagy eltúrt összehangolt kampány részei voltak (44. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a török állam nem tett eleget azon pozitív kötelezettségeinek, hogy megvédje az újságot a véleménynyilvánítási szabadsága gyakorlásakor (46. bek.).

Ami az Özgür Gündem szerkesztőségében 1993. december 10-én végrehajtott rendőrségi akciót illeti, a Bíróság szerint az egy súlyos beavatkozást valósított meg a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába, és nem tartotta arányosnak az elérni kívánt céllal. Indokolatlan volt ugyanis a lap archívumának, dokumentációjának és könyvgyűjteményének lefoglalása, ahogyan a szerkesztőségben tartózkodó összes személy őrizetbe vétele is (49. bek.). A Bíróság megvizsgálta a napilap azon cikkeit és tudósításait is, amelyek miatt büntetőeljárásokat indítottak az állam és a katonai hatóságok megsértése, etnikai és szeparatista uszítás büntette, valamint a PKK kijelentéseinek tudósítása és szeparatista

propaganda közzétételéért (53. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a meghozott intézkedések legitim célja a nemzetbiztonság, a területi integritás védelme, valamint a bűnözés és a zavargás megelőzése volt (56. bek.). Ám a kifogásolt cikkek többségénél nem talált „megfelelő és elégséges” indokot az elítélésekre és büntetésekre (61. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy az a tény, hogy a kifogásolt interjúkat vagy nyilatkozatokat egy betiltott szervezet egy tagjával készítették, önmagában nem indokolja az újság véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozást, ahogy az sem, hogy az interjúk erősen becsmérelték a kormányzati politikát. A szavak használata és azok kontextusa helyett azt kell figyelembe kell venni, hogy a szövegek egészében véve erőszakra uszítónak tekinthetők-e (63. bek.).

A négy cikk nem minősíthető erőszakra uszítónak, tekintettel azok tartalmára, hangvételére és kontextusára (64. bek.). Három cikk vonatkozásában viszont igazolhatónak találta a korlátozásokat, mert azok egyes részei a fegyveres harc fokozását szorgalmazták, és a háborút dicsőítették (65. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a „Kurdisztán” kifejezés használatával a hatóságok számára provokatív módon utaltak a terület Törökországtól való függetlenségére, ám a nyilvánosságának joga van ahhoz, hogy más perspektívákból tájékozódjon a délkelet-törökországi helyzetről, függetlenül attól, hogy azok milyen kellemetlennek tűnnek a hatóságok számára. A Bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy – még a régióban lévő súlyos zavargások fényében is – a független Kurdisztán eszméjét támogató kifejezések elkerülhetetlenül súlyosbítják a helyzetet. Bár számos cikk erősen kritizálta a hatóságokat, azokat nem lehet erőszakot támogatónak vagy arra uszítónak tekinteni (70. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy az alperes állam elmulasztotta a megfelelő védelmi és nyomozati intézkedéseket az Özgür Gündem véleménynyilvánítási szabadságának védelme érdekében, és az újságra kiszabott szankciók – az 1993. december 10-i házkutatáson és a számos büntetőeljáráson és elítélésen keresztül – aránytalanok és indokolatlanok voltak bármely törvényes cél eléréséhez, amelyek végső soron a lap kiadásának megszűnéséhez vezettek (71. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sürek and Özdemir v. Turkey (61. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (52. bek.).

Címkék: sajtószabadság; állam tevőleges kötelezettsége; nemzetbiztonság védelme; közrend védelme; erőszakra uszítás²⁵

²⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58508>

Frăsilă and Ciocirlan v. Romania
(Application no. 25329/03., 2012. május 10-i ítélet)

Tényállás

Az első kérelmező létrehozott egy televíziós és rádiós produkciós céget, a Tele M-et, majd egy másik audiovizuális produkciós céget, a Radio M Plus-t. A Tele M a rádióműsorok készítéséért, a Radio M Plus azok közvetítéséért volt felelős. A kérelmező 2002-ben eladta a Tele M-et, ezt követően a Radio M Plus – amit továbbra is ő irányított – és a Tele M partnerségi megállapodást kötött rádióadások készítésére és sugárzására. A megállapodást végrehajtó határozat előírta, hogy a rádióállomás az épület második emeletén folytatja tevékenységét, ahol a műsorkészítő és sugárzó stúdiók találhatók. A Tele M képviselői 2002. október 2-tól a kérelmezőket – a második kérelmező a rádióállomás egyik szerkesztőjeként dolgozott –, kitiltották a szerkesztőségi irodákból. Ezután sürgősségi kérelmet terjesztettek elő a bírósághoz, amelyben kérték a rádióállomás szerkesztőségéhez való hozzáférési joguk biztosítását. A megyei bíróság 2002. december 6-án kötelezte a Tele M-et, hogy biztosítsa a hozzáférést a kérelmezők számára a Radio M Plus szerkesztőségi irodáihoz, és megállapította, hogy akadályoztatásuk jogellenes cselekménynek minősült, amely hátrányos lehet a rádióállomás tevékenységére. A kérelmezők kérelmére a bíróság 2003 januárjában elrendelte a határozat végrehajtását. Ennek megfelelően 2003. január 14-én a két kérelmezőt egy végrehajtó kísért a rádióállomás szerkesztői irodáihoz, de a Tele M képviselője megtagadta a beléptetést. Ezután többször is sikertelen kísérletet tettek a bírósági határozat végrehajtására. A kérelmezők az ügyészségen is feljelentést tettek, amely úgy ítélte meg, hogy nem történt bűncselekmény. 2004 februárjában sürgősségi kérelmet terjesztettek elő a bírósághoz, hogy kötelezzék a Tele M-et a társulási megállapodás betartására, amely kérelmet elutasították. 2005 márciusában a kérelmezők újabb feljelentést tettek a Tele M részvényesei és a vezetése ellen, amely ügyben 2007 júniusa óta nem kaptak további információt.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők azt sérelmezték, hogy a hatóságok nem segítették őket a jogerős bírósági határozat végrehajtásában, megakadályozva, hogy újságíróként dolgozhassanak, megsértve ezzel a véleménynyilvánítási szabadságukat (44. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a

véleménynyilvánítás szabadságának valódi, hatékony gyakorlása nemcsak az állam be nem avatkozási kötelezettségétől függ, de pozitív védelmi intézkedésekre is szükség lehet, még a magánszemélyek közötti jogviszonyok terén is (54. bek.). A kötelezettség terjedelme elkerülhetetlenül változik, és nem lehet oly módon értelmezni, hogy az lehetetlen vagy aránytalan terhet rójon a hatóságokra. Végül, annak meghatározásához, hogy a 10. cikk alapján van-e pozitív kötelezettség, a Bíróság figyelembe veszi a véleménynyilvánítás természetét, egy közérdekű témáról folytatott vitához való hozzájárulás képességét, a kiszabott korlátozások természetét és hatókörét, az alternatívák meglétét, valamint más személyek vagy a közvélemény versengő jogának súlyát (55. bek.). Bár a hatóságok nem viselnek közvetlen felelősséget a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságának korlátozásáért, a Bíróság nem volt arról meggyőződve, hogy az államot semmilyen felelősség nem terheli amiatt, mert egy magáncég megakadályozta a kérelmezőket abban, hogy hozzáférjenek a rádióállomás szerkesztőségéhez (58. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a Radio M Plus szerkesztőségéhez és annak eszközeihez való hozzáférés kérésével a kérelmezők célja az volt, hogy gyakorolhassák rádiós újságírói hivatásukat, amely a véleménynyilvánítási szabadságuk lényeges elemét érintette (61. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a jelen ügy egy olyan szakma gyakorlását érinti, amely a „társadalom éber őreként” alapvető szerepet játszik egy demokratikus társadalomban, illetve a véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlásának formáját, amely lényeges volt a kérelmezők számára. Annak lehetősége, hogy a kérelmezők cikkeket írhattak újságokba, nem kompenzálhatja az újságírók azon szabadságát, hogy megválasszák a kifejezés formáját. Figyelembe kell venni az érintett médium potenciális hatását is. A Bíróság ezért nem fogadta el a kormány azon érvét sem, hogy a kérelmezők számára más alternatíva is rendelkezésre állt, amelynek révén megnyilvánulhattak (63. bek.). A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy az állam a pluralizmus végső biztosítója, különösen az audiovizuális média vonatkozásában, amelynek műsorait gyakran igen széles körben sugározzák. Ez a szerep még inkább elengedhetlenné válik, amikor a sajtó függetlensége a politikusok és gazdasági döntéshozók külső nyomása alá kerül. A Bíróság különböző jelentésekre is hivatkozott, amelyek szerint a romániai sajtó helyzete a 2002-2004-es időszakban nem volt kielégítő, és a helyi sajtót közvetlenül vagy közvetve a térség politikai vagy gazdasági alakjai ellenőrizték. Ilyen körülmények között az állam köteles intézkedéseket hozni, tekintettel a pluralizmus és a sajtó függetlenségének biztosításában játszott szerepének valódi jelentőségére (64. bek.). Ennek megfelelően a nemzeti hatóságok kötelesek voltak hatékony intézkedéseket hozni annak

érdekében, hogy segítsék a kérelmezőket a jogerős bírósági határozat végrehajtásában (65. bek.).

A kérelmezők kezdeményezték és megtették a végrehajtáshoz szükséges lépéseket, ám az ennek eléréséhez számukra rendelkezésre álló fő jogi eszköz, azaz a bírósági végrehajtás használata alkalmatlannak és nem kellően hatékornynak bizonyult. A Bíróság ezért kimondta, azzal, hogy a nemzeti hatóságok nem tették meg a hatékony és szükséges intézkedéseket, hogy támogassák a kérelmezőket a jogerős bírósági határozat végrehajtásában, megfosztották a 10. cikk rendelkezéseit valamennyi hasznos hatásától, és veszélyeztették a kérelmezők rádiós újságírói hivatásuk gyakorlását (71. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Informationsverein Lentia and Others v. Austria (38. bek.); Özgür Gündem v. Turkey (43. bek.); Appleby and Others v. United Kingdom (42-43., 47-49. bek.); Kenedi v. Hungary (43. bek.); Von Hannover v. Germany (No. 2.) (102. bek.).

Címkék: audiovizuális média; állam tevőleges kötelezettsége; újságírói hivatás gyakorlása²⁶

Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG v. Switzerland

(Application no. 34124/06., 2012. június 21-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező svájci Rádió és Televízió Társaság (SSR) 2004-ben egy gyilkosságért elítélt, szabadságvesztését töltő fogvatartottal kívánt interjút készíteni és közzétenni a televízió egyik leghosszabb ideje futó, „Rundschau” című heti műsorában. A társaság állítása szerint az elítélt beleegyezett az interjú készítésébe, amely ügy még az elítélését követően is nagy médiaérdeklődést vonzott. A börtön megtagadta a kérést, hivatkozva a rend és a biztonság fenntartásának szükségességére. A társaság fellebbezését Bern kanton közigazgatási bírósága a szövetségi alkotmány 16. cikkének (3) bekezdésére²⁷ támaszkodva elutasította. A bíróság szerint a televíziós forgatás megszervezése és a szükséges felügyeleti intézkedések messze meghaladták azt, ami ésszerűen elvárható egy büntetés-végrehajtási intézettől, és ehelyett hangfelvétel vagy egy egyszerű interjú készítését javasolta, úgy ítélve meg, hogy az elítélt képei nem szükségesek egy tematikus riporthoz. A társaság egy közjogi és egy közigazgatási

²⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110881>

²⁷ A svájci szövetségi alkotmány 16. cikke tartalmazza a véleménynyilvánítás és az információ szabadságát: „3. Minden személynek joga van az információkat szabadon megismerni, általánosan hozzáférhető forrásokból összegyűjteni és terjeszteni azokat.”

jogi fellebbezést nyújtott be, amelyben azzal érvelt, hogy a műszaki és biztonsági okok, amivel a kérést elutasították, nem megfelelő érvek, mivel a modern berendezések használata könnyű, amely csökkenti a börtönben történő forgatás hátrányait. A szövetségi bíróság mindkét fellebbezést elutasította. Az indokolás szerint a börtönlátogatás fontossága az elítéltek rehabilitációja számára nem teremt jogosultságot a börtönökben való filmezésre, másrészt a filmes stáb hozzáférése sértheti a többi elítélt személyiségi jogait.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező társaság szerint azzal, hogy nem kapott engedélyt arra, hogy forgathasson és interjút készíthessen egy elítélttel egy börtönben, megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát (20. bek.). A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy egy televíziós műsor elkészítésének sugárzása előtti akadályozása a 10. cikk hatálya alá tartozik (22. bek.). Nincs kétség afelől, hogy az elítéltről szóló beszámoló közérdekű lett volna, különösen, ha az egy börtönben készített interjút is magában foglal. Az a tény, hogy az anyagot egy aktuális eseményekről szóló, komoly hírnevet szerzett műsorban mutatták volna be, azt mutatja, hogy milyen nagy érdeklődés volt az ügy iránt. Ebben a helyzetben, mivel a véleménynyilvánítás szabadsága volt a kérdés egy olyan televíziós műsor keretében, amely egy fontos közérdeklődésre számot tartó kérdést vetett fel, a svájci hatóságoknak csak korlátozott mérlegelési jogkörük volt annak meghatározásában, hogy a meghozott intézkedésnek volt-e „nyomós társadalmi érdeke” (56. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy első ránézésre voltak olyan indokok a forgatás tilalmára, amelyek „szükségesnek tűntek egy demokratikus társadalomban”, mint például az ártatlanság vélelme, vagy a megfelelő igazságszolgáltatáshoz fűződő érdek. Arról azonban nem volt meggyőződve, hogy a hazai bíróságok elégséges figyelmet fordítottak arra, hogy a forgatás engedélyezésének megtagadása ténylegesen szükséges volt-e a többi elítélt jogainak és a rend fenntartásának szempontjából (58. bek.). A kérelmező társaság több alkalommal kifejtette a forgatás feltételeit és korlátait: nem állt szándékában a börtön műszaki berendezéseit vagy az azon belüli épületeket lefilmezni; az interjút egyik látogató helyiségben is el lehetett volna készíteni, elzárva a többi elítélttől. A hazai bíróságok a jelek szerint egyáltalán nem vették figyelembe ezeket az érveket. Ilyen körülmények között a forgatásnak a többi fogvatartott magánszférájára való lehetséges hatása nem tűnik megfelelőnek és elégségesnek a

beavatkozás igazolására (59. bek.). Ugyanez vonatkozik a börtön rendjének és biztonságának fenntartásának szükségességére. Sem a hazai hatóságok, sem a kormány nem jelezte, hogy a börtönben végzett forgatás milyen szempontból zavarhatta volna a börtön rendjét vagy biztonságát, különösen, ha arra egy zárt helyiségben került volna sor (60. bek.). Bár a hazai hatóságok vannak a legjobb helyzetben annak meghatározására, hogy milyen intézkedések szükségesek a büntetés-végrehajtási intézmények biztonságának és rendjének garantálásához, jelen esetben az elutasítás nehezen magyarázható a 10. cikk tekintetében (61. bek.). A kérelmező a technikai eszközökre is hivatkozott, amely napjainkban, a televíziós műsorszolgáltatás gyorsan fejlődő világában lehetővé teszik, hogy egy forgatásnak korlátozott hatása legyen a helyszínrre és az emberekre. A Bíróság nem találta megalapozatlannak azt az érvet, hogy egy újságíró és egy operatőr helyszíni jelenléte nem valószínű, hogy zavarná a börtön működését vagy biztonsági kockázatot jelentene (62. bek.).

A közigazgatási bíróság szerint semmi akadálya nem volt annak, hogy a kérelmező társaság műsort készítsen a fogvatartott esetéről hangfelvétel vagy egy egyszerű interjú formájában, ami filmfelvételek készítése nélkül is megoldható lett volna. A Bíróság azonban rámutatott, hogy a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi. Nem a Bíróság és nem a hazai bíróságok feladata, hogy a sajtót helyettesítve kiválasszák, hogy a tudósítás milyen technikáját kell alkalmaznia az újságírónak. Így az elítélttel egy másik műsorban készített telefonos interjú sugárzása egyáltalán nem orvosolta a forgatás engedélyezésének megtagadásával okozott beavatkozást (64. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a hazai hatóságok jobb helyzetben vannak annak eldöntésére, hogy hogyan és milyen mértékű hozzáférést engednek egy börtönhöz. Tekintettel azonban a média fontosságára egy demokratikus társadalomban, és a hazai hatóságok kisebb mérlegelési jogkörére egy televíziós műsor közérdekű témájának tekintetében, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a hazai hatóságok nem tudták meggyőzően alátámasztani, hogy a filmforgatás börtönön belüli megtagadása, annak teljes kizárása arányos volt az elérni kívánt célokkal, és ezáltal „nyomós társadalmi érdekek” felelt meg (65. bek.). A beavatkozás ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (66. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (31. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (48. bek.); Radio France and Others v. France (34. bek.); Monnat v. Switzerland (61. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók tudósításhoz való joga²⁸

²⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111536>

Pentikäinen v. Finland
(Application no. 11882/10., 2015. október 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy hetilap fotósa és újságírója, aki 2006. szeptember 9-én a Helsinkiben tartott Ázsia-Európa (ASEM) találkozó elleni demonstráción készített fényképeket. A tiltakozás helyszínén külön területet tartottak fenn a sajtó számára, ahonnan szabadon és biztonságosan nyomon követhették az eseményeket. Amikor a tüntetés erőszakossá vált, a rendőrség elrendelte a feloszlatást, lezárta a demonstráció területét, és többször felszólította a tömeget, hogy hagyják el a helyszínt. A kérelmező azonban egy 20 fős csoporttal együtt a helyszínen maradt. A rendőrség a tüntetőket és a kérelmezőt is őrizetbe vette, akit este fél 10-től másnap délután 3-ig, mintegy 18 óráig tartottak őrizetben. A kérelmezőt a helsinki kerületi bíróság bűnösnek találta, amiért nem engedelmeskedett a rendőrségnek. A bíróság ugyanakkor nem szabott ki semmilyen szankciót, úgy ítélve meg, hogy a kérelmező magatartása menthető. Újságíróként ugyanis ellentmondásos elvárásokkal szembesült, amely kötelezettségek egyrészt a rendőrségtől, másrészt a munkáltatójától származtak. Az ítéletet a legfelső bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 13:4 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a kérelmező őrizetbe vétele és elítélése – még ha nem is az újságírói mivoltát célozta – annak volt a következménye, hogy nem tett eleget a rendőrség utasításának, illetve hátrányosan érintette újságírói funkciójának gyakorlását, mivel a helyszínen azért volt jelen, hogy egy lap fotósaként tudósítson az eseményekről. A Bíróság ezért elfogadta, hogy beavatkozás történt a véleménynyilvánítás szabadságába (83. bek.). A beavatkozás törvényben meghatározott volt, és több legitim célt szolgált, nevezetesen a közbiztonság védelmét, valamint a zavargás és a bűnözés megelőzését (85-86. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, hogy a média döntő szerepet játszik abban, hogy információkat nyújtson arról, hogy a hatóságok hogyan kezelik a tüntetéseket és a zavargások megfékezését. Ilyen esetekben a média „éber őre” szerepének különös jelentősége van, mivel a jelenlétük garancia arra, hogy a hatóságok felelősségre vonhatók a tüntetőkkel és a széles

nyilvánossággal szembeni magatartásuk miatt. Ezért minden olyan kísérletet, amely az újságírók eltávolítására irányul a demonstráció helyszínéről, szigorú ellenőrzés alá kell vetni (89. bek.). Hangsúlyozta azt is, hogy a felelős újságírás koncepciója nem korlátozódik az információk tartalmára, amelyeket újságírói eszközökkel gyűjtöttek össze és/vagy terjesztettek. E fogalom magában foglalja többek között az újságíró magatartásának jogszerűségét, köztük – és ez jelentőséggel bír a jelen ügyben – a nyilvános interakcióját a hatóságokkal, amikor újságírói funkcióit gyakorolja (90. bek.). A Bíróság megismételte, annak ellenére, hogy a sajtó létfontosságú szerepet játszik egy demokratikus társadalomban, az újságírók elvileg nem mentesülnek azon kötelezettségük alól, hogy tiszteletben tartsák az általános büntetőjogi rendelkezéseket azon az alapon, hogy a 10. cikk számukra védelmet nyújt. Más szavakkal, egy újságíró nem hivatkozhat a büntetőjogi felelősség alóli mentességre kizárólag azon az alapon, hogy a kérdéses bűncselekményt újságírói funkcióinak teljesítése során követte el (91. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a finn rendőrségnek – különös tekintettel a korábbi, hasonló tüntetéseken bekövetkezett erőszakra – jó oka volt arra számítani, hogy a 2006. szeptember 9-i demonstráció erőszakba torkollhat. A tömeg felosztatásának elrendelése ezért a tények ésszerű értékelésén alapult (96. bek.). A kérelmezőt semmilyen módon nem akadályozták abban, hogy tudósítson az eseményről. Fényképeket készíthetett a demonstráció egésze alatt (97. bek.). A kérelmező elfogására egy kordonnal elkerített területen került sor, ahol a tüntetők egy csoportjával maradt együtt. A videofelvételek alapján úgy tűnt, hogy nem viselt semmilyen megkülönböztető jelzést, amely alapján újságíróként azonosíthatták volna, sem sajtójelvény nem volt látható rajta. A megjelenése így nem tette lehetővé, hogy egyértelműen megkülönböztethessék a tüntetőktől (98. bek.). Bár a rendőrség később megtudta, hogy ő újságíró, a kérelmező a korábbi események során nem tette azt kellőképpen egyértelművé (99. bek.). Azzal, hogy nem engedelmeskedett a rendőrség utasításának, tudatosan vállalta a letartóztatás kockázatát. A helsinki kerületi bíróság is megállapította, hogy a kérelmező tisztában volt a rendőrség utasításával, hogy el kell hagynia a helyszínt, de úgy döntött, hogy figyelmen kívül hagyja azt (100. bek.). Az is fontos, hogy őt kivéve az összes többi újságíró engedelmeskedett a rendőrség terület elhagyására vonatkozó felszólításának. Senki sem állította, hogy az utasításnak eleget téve ne tudta volna feladatát folytatni a kordonnal elkerített terület környékén (101. bek.).

Ami a fogva tartását illeti, a Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezőt az elsők között hallgatták ki a letartóztatottak közül, és nem sokkal később szabadon is engedték (103. bek.). A fényképezőgépét és a fotóit teljesen és hiánytalanul visszaadták, azokat korlátozás nélkül

használhatta (104-105. bek.). Ami az elítélését illeti, a kérelmezőt bűnösnek találták, de nem szabtak ki rá semmilyen büntetést (106. bek.). Sőt, bármilyen beavatkozás az újságírói szabadságának gyakorlásába korlátozott mértékű volt, mivel lehetőséget biztosítottak arra, hogy megfelelően figyelemmel kísérhesse az eseményeket. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a magatartás, amiért elítélték, nem az újságírói tevékenységére vonatkozott, hanem csak arra, hogy nem volt hajlandó eleget tenni a rendőrség utasításának a tüntetés legvégén (108. bek.). A Bíróság elismerte, hogy az újságíróknak néha szembe kell nézniük az általános kötelezettségük – hogy betartsák a büntetőjogi rendelkezéseket – és a szakmai feladatuk – hogy megszerezzék és terjesszék az információkat – közti konfliktussal. Ám ha egy újságíró azt választja, hogy nem tartja be a büntetőjog előírásait, tudatában kell lennie annak kockázatával, hogy jogilag szankcionálhatják (110. bek.).

Jelen esetben az elítélés nem járt a kérelmezőre nézve negatív következményekkel: mivel nem szabtak ki szankciót, a hazai jognak megfelelően nem lett büntetett előéletű. Összegezve azt lehet mondani, hogy az elítélése arányos volt az elérni kívánt törvényes célokkal (113. bek.). A Bíróság így megállapította, hogy a finn hatóságok a határozataikat a megfelelő és elégséges indokokra alapozták, és megfelelő egyensúlyt teremtettek a versengő érdekek között. A hatóságok nem akadályozták vagy gátolták szándékosan a médiát a demonstráció nyomon követésében. A kérelmezőt sem akadályozták, hogy a munkáját végezze mint újságíró a demonstráció során vagy azt követően. A beavatkozás ezért „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (114. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Monnat v. Switzerland (66. bek.); Stoll v. Switzerland; (102. bek.); Gsell v. Switzerland (49. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók tudósításhoz való joga²⁹

Erdtmann v. Germany

(Application no. 56328/10., 2016. január 5-i döntés)

Tényállás

A kérelmező televíziós riporter a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokat követően négy német repülőtér (München, Frankfurt am Main, Düsseldorf, Berlin) biztonsági

²⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158279>

ellenőrzéseinek hatékonyságát kutatta, és egy rövid televíziós dokumentumfilmet készített a vizsgálatáról és a megállapításairól. A riportot 2002 februárjában a Pro7 kereskedelmi televíziós csatorna mutatta be, ami később oktatófilmül is szolgált a biztonsági személyzet számára. Az újságíró a csatorna jóváhagyásával a kézipoggyászába rejtett pillangó késsel bement a repülőterekre, áthaladt a biztonsági ellenőrző-pontokon, és felszállt négy repülőgépre. A biztonsági ellenőrzésekről rejtett kamerával felvételeket is készített, amelyek a dokumentumfilmben voltak láthatóak. Az adást követően a riportert ellen vádat emeltek, és 2003 júliusában a düsseldorfi helyi bíróság a német légi közlekedési törvény (Luftverkehrsgesetz) alapján fegyver repülőgép fedélzetére történő felvitele miatt 15 nap elzárásra átváltoztatható 750 euró pénzbírságra ítélte. Az ítéletet a düsseldorfi tartományi bíróság is helybenhagyta, de a pénzbírság végrehajtását elhalasztotta, és a riportert figyelmeztetésben részesítette

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező azzal érvelt, hogy az elítélését nem tette szükségessé semmilyen „nyomás társadalmi érdek”, mivel a műsor sugárzásával javított a reptéri biztonságon, illetve nem veszélyeztette azt. Hangsúlyozta, hogy soha nem fenyegette semmilyen konkrét veszély a repülőgépek utasait, mivel a kést biztonságosan elhelyezte (15. bek.). A Bíróság megítélése szerint sem az újságírót, sem a televíziós csatornát nem gátolták meg abban, hogy elkészítsék vagy bemutassák a televíziós műsort, és az elítélés nem érintette a műsor sugárzását. Mindazonáltal a kérelmező elítélése a magatartásának következménye volt mint televíziós riportert, ezért az a véleménynyilvánítási szabadságába történő beavatkozásnak tekinthető (16. bek.). Az elítélés a nemzetbiztonság és a közbiztonság legitim célját szolgálta. Az utasok és a légi közlekedés biztonsága fontos cél, és a fegyverek általános tilalma a repülőgépeken ezek elérését szolgálja (17. bek.).

A Bíróság ezúttal is kiemelte a sajtó alapvető funkcióját egy demokratikus társadalomban (19. bek.). Emlékeztetett arra is, hogy a felelős újságírás koncepciója mint szakmai tevékenység nem korlátozódik az információk tartalmára, amelyeket újságírói eszközökkel gyűjtöttek össze és/vagy terjesztettek. E fogalom magában foglalja többek között az újságíró magatartásának jogszerűségét, köztük – és ez jelentősséggel bír a jelen ügyben – a nyilvános interakcióját a hatóságokkal, amikor újságírói funkcióit gyakorolja. Amikor egy újságíró

megsérti a törvényt, releváns, bár nem meghatározó annak figyelembe vétele, hogy felelősen járt-e el. Annak ellenére, hogy a média létfontosságú szerepet játszik egy demokratikus társadalomban, az újságírók elvileg nem mentesülnek azon kötelezettségük alól, hogy tiszteletben tartásuk az általános büntetőjogi rendelkezéseket azon az alapon, hogy a 10. cikk védelmet nyújt számukra. Más szavakkal, egy újságíró nem hivatkozhat a büntetőjogi felelősség alóli menteségre kizárólag azon az alapon, hogy a kérdéses bűncselekményt újságírói funkcióinak teljesítése során követte el (20. bek.).

Jelen esetben a légi közlekedés biztonságának érdekét és a nyilvánosság azon érdekét kellett mérlegelni, hogy hozzáférjen egy közérdekű kérdéstről szóló információkhoz (21. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező elítélése nem a riport közvetítéséhez vagy a biztonsági ellenőrzés rejtett kamerával történő filmre vételéhez, azaz nem az újságírói tevékenységéhez kapcsolódott, illetve nem a sajtó kifejezett korlátozásán alapult. A kérelmezőt egy fegyver repülőgépre történő felvitelért ítélték el, amely bűncselekmény megvalósulásához nem szükséges a fegyver használatának szándéka, vagy hogy a fegyver konkrét fenyegetéshez vezessen a repülőgép fedélzetén (22. bek.). A hazai bíróságok figyelembe vették a kérelmező újságírói mivoltát, az újságírói szabadságát, és a véleménynyilvánítás szabadságához való jogát, de úgy találták, hogy ezek nem igazolhatják vagy teszik menthetővé magatartását. A helyi bíróság szerint a riporter a repülőterek biztonsági hibáit bűncselekmény elkövetése nélkül is feltárhatta volna, például a kés leadásával a biztonsági ellenőrző pontok után (23. bek.). Továbbá, a repülőterek biztonsági ellenőrzéseit érintő korábbi kutatásai, valamint egy jogi szakértővel való esetleges konzultálás révén tudnia kellett volna, hogy cselekedetei a büntetőjogba ütköznek (24. bek.).

Ami a kiszabott büntetés természetét és súlyosságát illeti, a hazai bíróságok figyelembe vették, hogy a kérelmező riportja révén nőtt a repülőtéri biztonság, hogy televíziós újságíróként egy közérdeklődésre számot tartó kérdéstről számolt be, illetve hogy a kést biztonságosan helyezte el, és nem jelentett semmilyen konkrét fenyegetést a többi utasra. A felfüggesztett pénzbírság a lehető legenyhébb büntetés volt a hazai büntetőjogban, miközben a maximális büntetés két év szabadságvesztés volt. Ilyen körülmények között a Bíróság meggyőződött arról, hogy a büntetés nem riaszthatta el a sajtót egy bizonyos téma vizsgálatától vagy egy vélemény kifejezésétől egy kérdés nyilvános vitájában (26. bek.). Ennélfogva a kérelmező elítélése nem aránytalan, és ezáltal nem korlátozta indokolatlanul a véleménynyilvánítási szabadságát (27. bek.). A Bíróság ezért a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította (28. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Pentikäinen v. Finland (83., 88., 90-91. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók tudósításhoz való joga; szankció arányossága³⁰

Salihu and Others v. Sweden

(Application no. 33628/15., 2016. május 10-i döntés)

Tényállás

A kérelmezők az Expressen bulvárlap újságírói és szerkesztői voltak. 2010-ben számos lövöldözésre került sor Svédország déli részén, amely nyilvános vitát gerjesztett a lőfegyverek szigorúbb szabályozásáról. Az újságírók úgy döntöttek, hogy riportot készítenek arról, hogy milyen könnyen lehet illegális lőfegyverhez jutni vásárlással. Több emberrel is sikeresen kapcsolatba léptek, akik azt állították, hogy fegyvert tudnak eladni nekik, és egy szállodában vettek is egyet. A vásárlást követően a kérelmezők kihívták a rendőrséget, lefényképezték a fegyvert, és a szállodai szoba biztonsági széfjében helyezték el, amit a kiérkező két rendőrnek átadtak. Másnap az újság közzétette az esetről beszámoló kétoldalas cikket. Nem sokkal ezután az ügyész a fegyvertörvény megsértése miatt vádat emelt az újságírók ellen. A kerületi bíróság szerint az újságíróknak egyértelműen az állt szándékában, hogy egy büntetendő cselekményt kövessenek el, és ezért nem bújhatnak az Egyezmény 10. cikke mögé. A vádlottak nem a cikk közzététele miatt álltak bíróság elé, hanem az azt megelőző tettekért. A bíróság a szankció kiszabásánál figyelembe vette, hogy az újságíróknak nem állt szándékában a fegyver használata, és nem sokkal a vásárlás után értesítették a rendőrséget. A bíróság ezért az újságírókat felfüggesztett büntetésre és napi bírság megfizetésére ítélte.

A legfelső bíróság helyt adott az újságírók elítélésének, amely a felfüggesztett büntetéseket mellőzve a napi bírság mértékét növelte. A bíróság hangsúlyozta a kézfegyverek szabályozásához fűződő erős társadalmi érdeket, habár elismerte a lőfegyver vásárlása mögött húzódó újságírói célt. A bíróság szerint azt a kérdést, hogy milyen könnyen lehet fegyvereket vásárolni, más eszközökkel kellett volna illusztrálni, és az újságírói érdek nem elég súlyú ahhoz, hogy igazolja a lőfegyver vásárlásának véghezvitelét. A szankció arányossága kapcsán a bíróság rámutatott, hogy az elítélés nem a cikk tényleges közzététele miatt történt.

Az eljáró szerv

III. Szekció

³⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160437>

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint egyértelmű, hogy a kérelmezők elítélésével beavatkoztak a 10. cikkben foglalt jogaikba, mivel olyan cselekményért ítélték el őket, amely a cikk megírásához vezető vizsgálat része volt (49. bek.). A beavatkozás törvényes célja a közbiztonság védelme, valamint a zavargás és bűnözés megelőzése volt (50. bek.). A Bíróság ezúttal is megismételte, hogy a felelős újságírás koncepciója mint szakmai tevékenység nem korlátozódik az információk tartalmára, amelyeket újságírói eszközökkel gyűjtöttek össze és/vagy terjesztettek. E fogalom magában foglalja többek között az újságíró magatartásának jogszerűségét, köztük a nyilvános interakcióját a hatóságokkal, amikor újságírói funkcióit gyakorolja. Amikor egy újságíró megsérti a törvényt, releváns, bár nem meghatározó annak figyelembe vétele, hogy felelősen járt-e el. Annak ellenére, hogy a média létfontosságú szerepet játszik egy demokratikus társadalomban, az újságírók elvben nem mentesülnek azon kötelezettségük alól, hogy tiszteletben tartsák az általános büntetőjogi rendelkezéseket azon az alapon, hogy a 10. cikk védelmet nyújt számukra. Más szavakkal, egy újságíró nem hivatkozhat a büntetőjogi felelősség alóli menteségre kizárólag azon az alapon, hogy eltérően más véleménynyilvánítás szabadságát gyakorló egyéntől, a kérdéses bűncselekményt újságírói funkcióinak teljesítése során követte el (53. bek.).

Annak megítélésakor, hogy a kérelmezők elítélése szükséges volt-e, a Bíróságnak a lőfegyverek illegális kereskedelmének ellenőrzéséhez és a közbiztonság biztosításához fűződő közérdeket, valamint a nyilvánosság azon érdekét kellett mérlegelni, hogy hozzáférjen egy közérdekű kérdésről szóló információhoz (54. bek.). A Bíróság hangsúlyozta, hogy az eset nem egy publikáció tilalmát vagy a közzététel kapcsán kiszabott szankciót érintett. A kérelmezők elítélése nem a sajtó kifejezett korlátozásán alapult, hanem pusztán amiatt büntették meg őket, mert nem tettek eleget a fegyvertörvény rendelkezéseinek (55. bek.). A hazai bíróságok szerint a kérelmezőknek tudniuk kellett, hogy tettükkel bűncselekményt követnek el. A Bíróság nem látott okot arra, hogy eltérjen a hazai bíróságok megállapításaitól (56. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a cikk témája – az illegális fegyverekhez való hozzáférés Malmöben – közérdekű volt, amit az is bizonyít, hogy az élénk nyilvános vita tárgya volt a környéken történt lövöldözések miatt. Azonban azt is meg kellett vizsgálni, hogy a cikk képes volt-e hozzájárulni a kérdésről szóló nyilvános vitához. E tekintetben a Bíróság egyetértett a legfelsőbb bíróság megállapításával, miszerint azt a kérdést, hogy mennyire volt

könnyű fegyvert beszerezni, más módon is lehetett volna illusztrálni, és az újságírói érdek nem elég súlyú ahhoz, hogy egy fegyver megvásárlásának véghezvitelét igazolja (57. bek.).

Ami a kiszabott büntetés természetét és arányosságát illeti, a kerületi bíróság az újságírói célra tekintettel a szokásosnál kisebb büntetést szabott ki, amit a legfelsőbb bíróság tovább enyhített. A Bíróság szerint ez nem tekinthető sem túlzottnak, sem alkalmasnak arra, hogy elrettentő hatása legyen a kérelmezők vagy bármely más újságíró véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlására (58. bek.). Tekintettel a fenti tényezőkre, és figyelembe véve az államnak ezen a területen biztosított mérlegelési jogkörét, a Bíróság úgy vélte, hogy a hazai bíróságok által felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak a 10. cikk szempontjából, és tisztességes egyensúlyt teremtettek a versengő érdekek között (60. bek.). A Bíróság ezért a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította (61. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Pentikäinen v. Finland (83., 90-91. bek.); Erdtmann v. Germany (16., 22. bek.); Bédat v. Switzerland (Application no. 56925/08., 2016. március 29.; 81. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók tudósításhoz való joga; bűncselekmény elkövetése³¹

Brambilla and Others v. Italy (Application no. 22567/09., 2016. június 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők egy helyi online lap újságírói Lecco tartományban. A három újságíró 2002. augusztus 1-jén egy rádióberendezés használatával befogta a rendőrség és a csendőrség által használt frekvenciákat, és lehallgatták a merate-i csendőrség műveleti központjának egy beszélgetését, melynek során az járőrt küldött egy olyan helyszínre, ahol illegálisan fegyvereket tároltak. Két újságíró azonnal a helyszínre sietett, ám a csendőrség gyanút fogva megkereste a járművüket, és két rádióberendezést találtak. Az újságírók szerkesztőségében két másik rádiót is lefoglaltak, amelyek a csendőrség által használt frekvenciákra voltak hangolva. A három újságíró ellen büntetőeljárás indult. Végül 2007 májusában a milánói fellebbviteli bíróság felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte a kérelmezőket. Az indokolás szerint a kommunikáció bizalmas volt, és azok lehallgatása a büntető törvénykönyv értelmében büntetendő volt. A Semmitőszék 2008 októberében helybenhagyta az ítéletet,

³¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163642>

megállapítva, hogy a sajtószabadság joga nem kaphat elsőbbséget a bűnüldöző szervek közti kommunikáció illegális lehallgatásával kapcsolatos esetekben.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a járművük és a szerkesztőségük átkutatásával, a rádióberendezésük lefoglalásával, valamint az elítélésükkel aránytalanul beavatkoztak a véleménynyilvánítás, különösen az információhoz való hozzáférés szabadságába (32. bek.). A kormány többek között azzal érvelt, hogy a kérelmezőket nem egy eszme kifejezése vagy egy információ közzététele miatt ítélték el, hanem egy olyan kommunikáció illegális lehallgatásáért, amely nyilvánvaló okokból – tekintettel a közbiztonságra – bizalmas természetűek voltak (35. bek.). A Bíróság szerint a beavatkozás mások jogainak védelmét, valamint – különös tekintettel a rendőrségi erők lehallgatására – a nemzetbiztonság védelmét, illetve a zavargás és a bűnözés megelőzését szolgálta (50. bek.).

A Bíróság ezúttal is megismételte, hogy a felelős újságírás koncepciója mint szakmai tevékenység nem korlátozódik azon információk tartalmára, amelyeket újságírói eszközökkel gyűjtöttek össze és/vagy terjesztettek. E fogalom magában foglalja többek között az újságíró magatartásának jogszerűségét, köztük a nyilvános interakcióját a hatóságokkal, amikor újságírói funkcióit gyakorolja (53. bek.). Annak ellenére, hogy a média létfontosságú szerepet játszik egy demokratikus társadalomban, az újságírók elvben nem mentesülnek azon kötelezettségük alól, hogy tiszteletben tartsák az általános büntetőjogi rendelkezéseket azon az alapon, hogy a 10. cikk védelmet nyújt számukra. Más szavakkal, egy újságíró nem hivatkozhat a büntetőjogi felelősség alóli mentességre kizárólag azon az alapon, hogy eltérően más véleménynyilvánítás szabadságát gyakorló egyéntől, a kérdéses bűncselekményt újságírói funkcióinak teljesítése során követte el (54. bek.). A Bíróság hozzátette, bárki – beleértve az újságírókat –, aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és felelősséget” vállal, amelynek terjedelme a helyzetétől és az általa használt technikai eszközöktől függ (55. bek.).

A Bíróság megjegyezte, hogy a jelen eset nem egy publikáció tilalmát érintette, hanem az újságírókkal szemben hozott intézkedéseket olyan cselekedeteik miatt, amelyek az olasz jog szerint a büntetőjogba ütköztek (57. bek.). Annak megítélésakor, hogy az intézkedésekre szükség volt-e, a Bíróságnak a rendvédelmi szervek megfelelő működéséhez fűződő

közérdeket és az olvasók információkhoz való hozzáféréseinek érdekét kellett mérlegelni (58. bek.). Meg kell azonban jegyezni, hogy egy helyi újság azon érdeke, hogy tudomással bírjon a különböző tényekről, nem lehet ugyanolyan súlyú, mint a nyilvánosság azon érdeke, hogy hozzáférjen a közérdekű és történelmi kérdésekről szóló vagy nagy médiaérdeklődést kiváltó kérdésekkel kapcsolatos információkhoz (59. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy az újságírókat nem tiltották el a hírek nyilvánosságnak történő szállításától, mivel az elítélésük kizárólag a rádióberendezések birtoklásán és a bűnüldöző szervek közti kommunikáció lehallgatásán alapult, amely információk a belső jog alapján bizalmasnak minősültek (61. bek.). A Bíróság szerint kellően megalapozott volt a hazai bíróságok azon megállapítása, hogy a kommunikáció bizalmas volt, és ezért az újságírók tette bűncselekménynek minősült (62. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a felelős újságírás követelménye azt is magában foglalja, hogy ha egy újságíró magatartása ellentétes azon kötelezettségével, hogy tiszteletben tartsa az általános büntetőjogi rendelkezéseket, tudatában kell lennie annak kockázatával, hogy jogilag szankcionálhatják, beleértve a büntető természetűeket is (64. bek.).

Jelen esetben az érintett személyek – azzal a céllal, hogy információkat szerezzenek a helyi újságba történő közzététel végett – olyan magatartást tanúsítottak, amely a hazai jog és a Semmitőszék értelmezése szerint is a büntető törvénykönyvbe ütközött, amely általánosságban tiltotta bármely személy – nem neki címzett – beszélgetésének lehallgatását, beleértve a rendőri erőket is (65. bek.). A Bíróság szerint az alkalmazott szankciók – lefoglalás és felfüggesztett szabadságvesztés – nem tűntek aránytalannak, és a bíróságok megfelelő különbséget tettek a kérelmezők hazai jog betartására vonatkozó kötelezettségük és az újságírói tevékenységük célja között, amit nem korlátoztak más módon (63., 66-67. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Handyside v. United Kingdom (49. bek.); Monnat v. Switzerland (66. bek.); Stoll v. Switzerland; (102. bek.); Pentikäinen v. Finland (90-91., 110. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók tudósításhoz való joga; felelős és jóhiszemű újságírás; bűncselekmény elkövetése; szankció arányossága³²

1.3.2. Bizalmas információk nyilvánosságra hozatala

Fressoz and Roire v. France

(Application no. 29183/95., 1999. január 21-i ítélet)

³² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163915>

Tényállás

Egy francia satirikus hetilap adatokat közölt a Peugeot autógyár vezetője által fizetett adó összegéről, és bizonyítékul közzétette az igazgató utolsó 3 adóbevallásának fénymásolatát. A cikkből kiderült, hogy a vállalat vezetője 2 év alatt 45%-os béremelést adott saját magának, miközben a gyár dolgozóinak jövedelme átlagban csupán alig több mint 6%-kal nőtt, és a béremelésre vonatkozó igényüket elutasította. Az igazgató feljelentése nyomán büntetőeljárás indult az újság szerkesztője és a cikk írója ellen az adóbevallásokkal kapcsolatos visszaélés miatt, amely egy nem azonosított tisztviselő által elkövetett szolgálati titok megsértéséből fakadt. A párizsi fellebbviteli bíróság pénzbüntetésre elítélte a két kérelmezőt, úgy vélt, hogy hivatali kötelességszegés (bizalmas információk kiszivárogtatása) útján jutottak a dokumentumokhoz.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás célja a jó hírnév vagy mások jogainak védelme, valamint a bizalmas információk nyilvánosságra hozatalának megakadályozása volt (43. bek.). A kérelmezők szerint a cikket egy közérdekű nyilvános vita keretében tették közzé, melynek során az igazgató keresete különös jelentőséggel bírt. A cikk célja az volt, hogy hozzájáruljon egy vitához, amely túlmutatott a Peugeot elnökének személyén, és nem érintette a jó hírnevét vagy jogait. A kiszabott szankció annál is inkább igazságtalan, mivel a Semmitőszék ítélkezési gyakorlata alapján egy személy jövedelmének vagy vagyonának részleteinek közzététele nem sértheti a magánéletét, különösen ha közfunkciókat tölt be (46. bek.).

A Bíróság nem találta meggyőzőnek a kormány érvelését, miszerint az információ nem vetett fel közérdekű kérdést. A cikk az egyik legnagyobb francia autógyártón belüli munkaügyi vita keretében jelent meg, amit a sajtó széles körben tárgyalt. A cikk célja nem az volt, hogy az igazgató jó hírnevét károsítsa, hanem hogy hozzájáruljon egy a nyilvánosságot érdeklő téma általános vitájához (50. bek.). Nemcsak a sajtó feladata a közérdekű információk és eszmék közlése: a nyilvánosságnak is joga van ahhoz, hogy hozzájusson azokhoz. Ez különösen igaz erre az esetre, mivel a foglalkoztatási és bérezési kérdések általában nagy érdeklődést keltenek (51. bek.). A Bíróság hangsúlyozta – elismerve a sajtó demokratikus

társadalomban játszott létfontosságú szerepét –, hogy az újságírók a 10. cikk által nyújtott védelem alapján elvileg nem mentesülnek azon kötelezettségük alól, hogy tiszteletben tartsák az általános büntetőjogi törvényeket. Azt kell megítélni, hogy a közvélemény tájékozódáshoz fűződő érdeke felülmúlja-e a kérelmezők „kötelezettségét és felelősségét”, amely a nekik küldött gyanús eredetű dokumentumok folytán keletkezett (52. bek.).

A Bíróságnak azt kellett különösen meghatározni, hogy a pénzügyi titok védelme, amely önmagában legitim, megfelelő és elégséges indok-e a beavatkozáshoz. Kérdés az is, hogy szükséges volt-e az információk nyilvánosságra hozatalát megakadályozni, amelyek a nyilvánosság számára már elérhetőek, és esetleg már számos ember számára ismertek voltak. Bár az adóbevallás közzététele tilos volt, a benne foglalt információk nem voltak titkosak. Valóban, a nagyvállalatok igazgatóinak jövedelmeit rendszeresen közlik a pénzügyi folyóiratokban, és a második kérelmező nem vitatottan ilyen típusú információkra hivatkozott annak érdekében, hogy ellenőrizze, körülbelül mennyi keresett az igazgató. Ennek megfelelően az információk bizalmasan történő kezelésének nem volt kényszerítő követelménye (53. bek.). Amennyiben az igazgató éves jövedelmére vonatkozó információk nyilvánosságra hozatala törvényes volt, a kérelmezőknek pusztán az adóbevallások közléséért történő elítélése nem igazolható a 10. cikk alapján. A 10. cikk lényegében az újságírókra bízta annak eldöntését, szükséges-e közölni vagy sem ezeket a dokumentumokat, hogy biztosítsák azok hitelességét. A 10. cikk védelme azzal a feltétellel terjed ki az újságírók közérdekű információk közzétételéhez fűződő jogára, ha jóhiszeműen és pontos tények alapján eljárva pontos és megbízható információkat nyújtanak az újságírói etikai normáknak megfelelően (54. bek.). Jelen esetben sem az eseményekről szóló beszámolót, sem a kérelmezők jóhiszeműségét nem vonták kétségbe. A második kérelmező, aki az adóbevallás hitelességét igazolta, az újságírói hivatás normáinak megfelelően járt el. Az adóbevallások közzététele így nemcsak a közölt téma, hanem a szolgáltatott információ hitelessége szempontjából is releváns volt (55. bek.). Mindezek alapján a Bíróság szerint az újságírók elítélése nem tekinthető ésszerűen arányosnak az elérni kívánt törvényes célok érdekében, figyelembe véve a demokratikus társadalomnak a sajtószabadság biztosításához és fenntartásához fűződő érdekét (56. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Weber v. Switzerland (51. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.); Vereniging Weekblad Bluf! v. the Netherlands (41. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (39. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; felelős és jóhiszemű újságírás; bizalmas információk közzététele³³

Éditions Plon v. France
(Application no. 58148/00., 2004. május 18-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező kiadóvállalat 1995 novemberében megszerezte „A nagy titok” (Le Grand Secret) című könyv kiadási jogait. A könyv írója egy újságíró és François Mitterrand volt francia köztársasági elnök orvosa volt, aki az elnök halálát követően közzé kívánta tenni az elnök kórtörténetét. A család kérésére a bíróság 10 nappal az elnök halála után egy ideiglenes intézkedéssel megtiltotta a könyv forgalmazását mindaddig, amíg érdemben döntést nem hoznak arról, hogy a könyv összeegyeztethető-e az orvosi titokra vonatkozó szabályokkal. A rendelkezést a párizsi fellebbviteli bíróság is jóváhagyta, hozzátéve, hogy a nyilvánosságra hozott információk az orvosi titoktartás körébe tartoznak. A párizsi törvényszék (Tribunal de grande instance) ezután – fenntartva a könyv betiltását – kimondta a társaság polgári jogi felelősségét és kártérítés megfizetésére is kötelezte. Az ítéletet a párizsi fellebbviteli bíróság, majd a Semmitőszék is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt hangsúlyozta, hogy a kiadók – függetlenül attól, hogy ők maguk azonosulnak-e a publikációik tartalmával – teljes körű szerepet töltenek be a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában azáltal, hogy médiumot biztosítanak a szerzőknek (22. bek.). A Bíróság szerint nem volt kétséges, hogy a kérelmezőnek tudnia kellett, hogy a könyv olyan megnyilatkozásokat tartalmaz, amelyekre az orvosi titoktartás szabályai vonatkoznak, és „ésszerű mértékben” előre lehetett látni a közzététel miatt várható jogi következményeket. A beavatkozás így „törvényben meghatározott” volt (27-28., 31. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk nem tiltja a forgalomba hozatal előzetes korlátozását vagy a terjesztés tilalmát, de az előzetes korlátozásban rejlő veszélyek a Bíróság

³³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58906>

részéről a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg (42. bek.). A Bíróság már számos alkalommal hangsúlyozta a sajtó demokratikus társadalomban játszott alapvető szerepét, és azt, hogy a hazai mérlegelési jogkört korlátozza a demokratikus társadalom azon érdeke, hogy lehetővé tegyék a sajtó számára, hogy gyakorolhassa a „társadalom éber őre” létfontosságú szerepét. Ezeket az elveket a könyvekre vagy más írott anyagokra is alkalmazni kell, amelyeket már közzétettek, vagy közzé fognak tenni sajtótermékekben, amennyiben közérdekű kérdéseket érintenek (43. bek.).

A Bíróság szerint a könyvet egy széles körű közérdekű vita keretében tették közzé, amely egy ideje arról folyt Franciaországban, hogy a közvéleménynek joga van-e ahhoz, hogy tájékoztassák az államfő súlyos betegségeiről. Ezenkívül az elnök betegségének titokban tartásával a könyv a politikai élet átláthatóságának közérdekű kérdését is felvetette (44. bek.). Ami az ideiglenes intézkedést illeti, a Bíróság rámutatott, hogy azt 10 nappal az elnök halála után hozták. Egy ilyen közeli időpontban kiadni egy olyan könyvet, amely megsérti az orvosi titok szabályait, és úgy mutatja be az elnököt, mint aki tudatosan hazudott betegségéről a francia népnek, csak mélyítették a családja fájdalmát. Ezért a jó hírneven ejtett sérelem különösen súlyos volt (47. bek.). Ilyen körülmények között a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a könyv forgalmazásának intézkedéssel az érdemi döntés meghozataláig való átmeneti hatályú megtiltása „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” Mitterand elnök és családja jogainak védelme érdekében (48. bek.).

Ami az érdemi eljárás során elrendelt intézkedéseket illeti, a Bíróság rámutatott, hogy a szerzők publikációinak kiadásával a kiadók éppúgy részt vesznek a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában, amelynek következménye, hogy alá vannak vetve azoknak a „kötelezettségeknek és felelősségnek”, amelyeket a szerzők vállalnak, amikor írásaikat terjesztik. Így az a tény, hogy a könyv közzététele miatt megállapították a kérelmező társaság polgári jogi felelősségét és kártérítés megfizetésére kötelezték, önmagában nem összeegyeztethetetlen a 10. cikk követelményeivel, az „megfelelő és elégséges” indokokon alapult (50. bek.). Azonban a könyv forgalmazásának folyamatos tilalmához nem fűződött „nyomós társadalmi érdek”, ezért aránytalan volt az elérni kívánt célokkal (51. bek.). A Bíróság szerint nyilvánvaló, hogy az ügy körülményei mások 9 hónappal az elnök halála után, mint az ideiglenes intézkedés elrendelésekor. Az idő múlásával ezek az információk egyre kisebb érzelmi hatást gyakorolnak, ugyanakkor már nagyobb közérdek fűződik az elnök hivatali ideje történetének megvitatásához, ami az orvosi titoktartás kérdését is háttérbe szorítja. Ha az orvosi titoktartást meg is sértették, és a könyv szerzője a francia jog szerint bűncselekményt és fegyelmi vétséget követett el, az idő múlását figyelembe kellett venni

annak mérlegelésekor, hogy egy ilyen komoly intézkedés, mint egy könyv általános és abszolút tilalma összeegyeztethető-e a véleménynyilvánítás szabadságával. Ráadásul az ítélet meghozatalakor a könyv már 40.000 példányban kelt el, és az interneten is hozzáférhető volt, a témáról pedig sok vélemény hangzott el a médiában. Ennélfogva a könyvben szereplő információk már nagyrészt nem voltak bizalmasak, így az orvosi titok megőrzése már nem tekinthető kényszerítő követelménynek (53. bek.). Az intézkedés annál is inkább aránytalannak tűnik az elérni kívánt legitim céllal, mivel ezt a kártérítésre kötelezés mellett szabták ki (54. bek.). Összefoglalva a Bíróság úgy ítélte meg, hogy amikor a törvényszék meghozta ítéletét, már nem állt fenn olyan „nyomós társadalmi érdek”, amely indokolta volna a könyv forgalmazásának tilalmát (55. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fressoz and Roire v. France (53. bek.); Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (59. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (63. bek.); C.S.Y. v. Turkey (Application no. 27214/95., 2003. március 4.; 27., 42. bek.).

Címkék: közérdekű ügyek; bizalmas információk közzététele³⁴

Dammann v. Switzerland

(Application no. 77551/01., 2006. április 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró egy napilap riportereként úgy döntött, hogy egy cikket készít egy 1997-es zürichi postarablásról. Ennek során telefonon információkat kért a zürichi ügyészségtől a bűncselekmény elkövetése miatt letartóztatott személyek korábbi elítéléseiről, amiket egy ügyészségi adminisztrátor faxon keresztül meg is adott. Az adatokat az újságíró nem tette közzé, és más célra sem használta fel azokat. A rendőrség azonban feljelentést tett, aminek következtében az asszisztentst hivatali titok megsértése miatt elítélték, és az ügyészségtől is elbocsátották. Az újságírót a zürichi fellebbviteli bíróság hivatali titok felfedésére való felbujtás miatt 500 svájci frank pénzbüntetésre ítélte. Az indokolás szerint a kérelmezőnek mint tapasztalt bírósági tudósítónak tudnia kellett, hogy az asszisztentst szakmai titoktartás kötelezi, valamint hogy a büntetőeljárásokban érintett személyek büntetett előéletére vonatkozó információk bizalmasak, és hogy egy ügyész sem tett volna eleget a kérésének. A bíróság hozzátette, az egyének magánéletének megőrzéséhez fűződő érdek

³⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61760>

felülmúl bármilyen közérdeket, különösen abban a szakaszban, amikor még nem lehet tudni, hogy a kérdéses személyeket végül elítélik-e vagy sem a bűncselekmények miatt, amelyekkel gyanúsították őket. Az újságíró fellebbezését a Semmitőszék, majd a Szövetségi Bíróság is elutasította.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint az ügy nem egy publikáció közzétételének tilalmát, vagy a megjelenést követő elítélést, hanem a közzététel érdekében tett előkészítő lépéseket, mégpedig egy újságíró kutatását és vizsgálatát érintette. A közzétételt megelőző szakasz korlátozása szintén a Bíróság felülvizsgálata alá esik, és az abban rejlő veszélyek a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg (52. bek.). Nem kétséges, hogy a gyanúsítottak büntetett előéletével kapcsolatos adatok elvben védelmet érdemelnek. Ugyanakkor – amit a Szövetségi Bíróság is elismert – az információkhoz más eszközökkel is hozzá lehetett férni, különösen a bírósági ítéletekről szóló tudósítások vagy a sajtóarchívumok révén. Ilyen körülmények között a hazai bíróságok indokai a kérelmezőre kiszabott bírság igazolására nem tűnnek „megfelelőnek és elégségesnek”, mivel ténylegesen nem történt meg a „bizalmas értesülés közlése” az Egyezmény értelmében, így ennek megfelelően a kérdéses részletek sem váltak a nyilvánosság számára elérhetővé (53. bek.). A Bíróság megítélése szerint a kérelmező által keresett információ az a fajta volt, amely közérdekű kérdéseket vetett fel, mert egy nagyon drámai és látványos rabláshoz kapcsolódott, amelyről a médiában már széles körben beszámoltak (54. bek.).

Ami a svájci bíróságok érvelését illeti, miszerint a kérelmezőnek tapasztalt újságíróként tudnia kellett volna, hogy a kért információk bizalmasak, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a svájci kormánynak kell viselnie a felelősség nagy részét az asszisztens által elkövetett indiszkrécióért, különösen, hogy a kérelmező nem csapta be, nem fenyegette, vagy gyakorolt rá nyomást a kívánt információk megszerzéséért (55. bek.). Továbbá nem okozott kárt az érintett személyek jogaiban. Bár egy bizonyos ponton fennállhatott a mások jogaiba történő beavatkozás kockázata, ez a kockázat eltűnt, amint a kérelmező maga döntött úgy, hogy nem teszi közzé a kérdéses adatokat (56. bek.). Ráadásul, bár a kérelmezőre kiszabott bírság nem volt relatíve súlyos, a Bíróság megismételte, hogy nem az számít, hogy a kérelmezőt kismértékű büntetésre ítélték, hanem hogy egyáltalán elítélték. Bár a büntetés nem

akadályozta meg a kérelmezőt abban, hogy kifejezze magát, az elítélése mégis egyfajta cenzúrának minősült, amely valószínűleg visszatartja őt a kutatások végzésétől – amely a munkája velejárója –, hogy elkészítsen és alátámasszon egy újságcikket egy aktuális eseményről. A közzététel előtti magatartás szankcionálása, egy ilyen elítélés valószínűleg elriasztja az újságírókat attól, hogy részt vegyenek a közösség életét érintő kérdések nyilvános megvitatásában, illetve a sajtó információt szállító és ellenőrző szerepének akadályozását jelentheti (57. bek.). A fentiekre tekintettel a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az újságíró elítélése nem volt arányos az elérni kívánt törvényes céllal, tekintettel a demokratikus társadalomnak a sajtószabadság biztosításához és fenntartásához fűződő érdekére (58. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Barthold v. Germany (58. bek.); Lingens v. Austria (44. bek.); Sunday Times v. United Kingdom (No. 2.) (Application no. 13166/87., Series A no. 217., 1991. november 26.; 51. bek.); Lopes Gomes da Silva v. Portugal (36. bek.); Éditions Plon v. France (53. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; bizalmas információk közzététele³⁵

Dupuis and Others v. France

(Application no. 1914/02., 2007. június 7-i ítélet)

Tényállás

Két francia újságíró „Az elnök fülei” címmel könyvet írt az 1983 és 1986 között, Mitterrand elnöksége idején történt, kormányzati tisztviselők által megrendelt illegális lehallgatásokról, amely mintegy kétezer embert – újságírókat, jogászokat, közéleti szereplőket – érintett. A listát egy kormánytisztviselő, Mitterrand kabinetjének helyettes vezetője szivárogtatta ki a sajtónak az 1990-es évek elején, aki ellen magántitok megsértése miatt eljárást indítottak. A könyv később meg is jelent, az eljárás alatt álló tisztviselő pedig büntetőeljárást indított a kérelmezők ellen szolgálati titok megsértése és bizalmas információk kiszolgáltatása miatt. Az eljárás során a kérelmezők tagadták, hogy jogszerűtlenül jutottak volna az információkhoz, de forrásaik felfedését megtagadták. A bíróság megállapította, hogy a könyvben szereplő dokumentumokhoz csak olyan személyek fértek hozzá, akiket titoktartási kötelezettség terhel, ezért az újságíróknak tudniuk kellett, hogy a felhasznált iratok nem nyilvánosak. Emiatt, valamint a tisztviselő ellen folyamatban lévő eljárás tisztességének veszélyeztetése miatt a két újságírót pénzbüntetésre, valamint kártérítés megfizetésére ítélte.

³⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75174>

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a korlátozás célja a tisztviselő tisztességes eljáráshoz és az ártatlanság védelméhez fűződő jogának védelme, valamint a bíróságok tekintélyének és pártatlanságának fenntartása volt, beleértve azokat a jogokat, amelyeket magánszemélyek élveznek peres félként (32. bek.). A Bíróság szerint nem kétséges, hogy a bíróságok elé kerülő ügyek előzetesen vagy egyidejűleg vita tárgyát képezhetik, történjen az szakfolyóiratokban, az általános sajtóban vagy a nagy nyilvánosságban. Figyelembe kell azonban venni, hogy mindenkinek joga van az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésében meghatározott tisztességes eljárás garanciáinak élvezetére, amely a büntetőeljárások esetében magában foglalja a pártatlan bíráskodáshoz való jogot. Az újságíróknak szem előtt kell tartaniuk, hogy a folyamatban lévő büntetőeljárásokról szóló tudósítások nem tartalmazhatnak olyan kijelentéseket, amelyek szándékosan vagy sem, de befolyásolhatják a vádlott tisztességes eljáráshoz való jogát, valamint alááshatják azt a közbizalmat, amit a bíróságok a büntető igazságszolgáltatásban élveznek (35. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a könyv tárgya egy jelentős közérdekű kérdés volt, és hozzájárult ahhoz a vitához, amely prominens közszereplők – akik közül sokan kiemelkedő szerepet játszottak a médiában – jogszerűtlen lehallgatásának állami megrendeléséről bontakozott ki (39. bek.). Jelen esetben az eljárást indító kormánytisztviselő szigorúan véve nem tekinthető politikusnak, hanem egy befolyásos közéleti személyiségnek, annak minden jellemzőjével, aki egyértelműen részt vett a politikai életben (40. bek.). Az eset illegális telefonlehallgatásokkal kapcsolatos, amelyek a civil társadalom számos ismert alakja ellen irányultak, és amelyeket az állam legmagasabb szintjén szerveztek. A közvéleménynek ezért jogos érdeke fűződik az ezzel kapcsolatos információk hozzáféréséhez, különösen azokhoz, amelyekről a könyv beszámolt (41. bek.).

A Bíróság megállapítása szerint a média szerepét a büntető igazságszolgáltatás területén is széles körben elismerik. A Miniszteri Bizottság Rec (2003)13. számú ajánlása a büntetőeljárásokkal kapcsolatos médián keresztül történő tájékoztatásról³⁶ is hangsúlyozza a büntetőeljárásokról szóló tudósítások fontosságát, hogy tájékoztassák a közvéleményt, és

³⁶ Recommendation Rec(2003)13 of the Committee of Ministers to member states on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=51365>

lehetővé tegye a büntető igazságszolgáltatási rendszer működése feletti ellenőrzést (42. bek.). Másrészt a büntetőeljárásokban különös érdek fűződik a nyomozás bizalmasságához a tisztességes eljárás és a terheltek jogainak biztosítása érdekében. A könyv megjelenésekor viszont az érintett tisztviselő ellen már megindult az eljárás, és a lehallgatási botrány is nagy médiavisszhangot kapott. A Bíróság ezért vitatta, hogy a bizalmas információk nyilvánosságra hozatala negatív hatással lett volna a tisztviselő ártatlanságának védelmére, vagy befolyásolta volna az eljárás kimenetelét. Ilyen körülmények között az információk bizalmasan történő kezelésének kényszerítő követelménye nem állt fenn, ráadásul a kérdéses információk részben már a nyilvánosság számára is elérhetőek voltak (44-45. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a legnagyobb gondossággal szükséges eljárni azokban az esetekben, amikor az újságírókat olyan információk felhasználása miatt büntetik meg, amelyeket a nyomozás bizalmasságának vagy a szakmai titoktartás megsértésével szereztek meg, ha ezek az újságírók jelentős fontosságú nyilvános vitához járulnak hozzá, és ezáltal betöltik a demokrácia „éber őre” szerepét (46. bek.). Bár nem rendelték el a könyv bezárását vagy elkobzását, és annak közzétételét sem tiltották meg (48. bek.), a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmezők ellen hozott ítélet aránytalan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába, ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (49. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

De Haes and Gijssels v. Belgium (39. bek.); Worm v. Austria (50. bek.); Fressoz and Roire v. France (53. bek.); Feldek v. Slovakia (83. bek.); Ernst and Others v. Belgium (98. bek.); Tourancheau and July v. France (65., 66. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; bizalmas információk közzététele; bírósági eljárások tudósítása³⁷

Stoll v. Switzerland

(Application no. 69698/01., 2007. december 10-i ítélet)

Tényállás

1996 és 1997 között a Zsidó Világkongresszus és a svájci bankok tárgyalásokat folytattak a holokauszt áldozatainak kompenzációjáról. Ennek kapcsán Svájc Egyesült Államokbeli nagykövete egy „bizalmasnak” minősített „stratégiát” fogalmazott meg, amely dokumentumot a külügyminisztériumnak küldött el, annak másolatát pedig a svájci kormányzat tagjai, illetve

³⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80903>

néhány nagykövetség is megkapta. A kérelmező megszerezte a levél egyik másolatát, amely valószínűleg egy hivatali titoktartási kötelezettségét megszegő személytől származott. Az újságíró két cikket is írt a levélről, a témáról később további újságcikkek is megjelentek. A kérelmező ellen a svájci hatóságok a büntető törvénykönyv 293. cikk alapján vádat emeltek „titkos hivatali közlések” nyilvánosságra hozatala miatt és pénzbírságra ítélték. A kérelmező fellebbezésében arra hivatkozott, hogy egy újságírót csak akkor lehet elítélni, ha a nyilvánosságra hozott titok kiemelkedő fontosságú és a nyilvánosságra hozatal aláásná az ország alapvető érdekeit. A szövetségi bíróság a fellebbezést elutasította.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:5 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a korlátozás célja a „bizalmas értesülés közlésének megakadályozása” (51., 56., 62. bek.), amely nemcsak a titoktartásra kötelezettek, hanem harmadik személyek, így az újságírók által nyilvánosságra hozott információkat is magában foglalja (61. bek.). A Bíróság emlékeztetett az újságírói etika és az újságírók jóhiszemű eljárásának fontosságára (103. bek.). Ezek a megfontolások fontos szerepet játszanak a mai világban, hiszen a modern társadalomban a média egy olyan hatalom, amely nemcsak tájékoztat, de az információk közvetítésével befolyásolni is tud. Egy olyan világban, ahol az egyén a hagyományos és az elektronikus médián keresztül hatalmas információáramlással szembesül, illetve ahol a résztvevők száma egyre nő, a tények igazságtartalmának ellenőrzésének, az újságírói etikának is egyre fokozottabb jelentősége van (104. bek.). A Bíróság szerint a sajtószabadság még nagyobb jelentőséggel bír olyan körülmények között, ahol az állam tevékenységét és döntéseit azzal mentik ki a demokratikus vagy bírósági vizsgálat alól, hogy azok bizalmas vagy titkos természetűek. Egy újságíró bizalmasnak vagy titkosnak minősülő információk közzétételéért történő elítélése visszatarthatja a médiában dolgozókat attól, hogy tájékoztassák a nyilvánosságot a közérdekű kérdésekről. Ennek eredményeként a sajtó nem lenne képes betölteni a „társadalom éber őre” alapvető szerepét, és hátrányosan érintheti azt a képességét, hogy pontos és megbízható információkat nyújtson (111. bek.).

Jelen esetben a kérdéses irat tartalma teljesen ismeretlen volt a nyilvánosság számára (113. bek.). A Bíróság elfogadta a svájci kormány azon érvét, hogy a bizalmas információt tartalmazó iratot létrehozó személy, egy nagykövet joggal számíthatott arra, hogy jelentése

bizalmas marad (114. bek.). Annak megítélésénél, hogy a svájci hatóságok intézkedése szükséges volt-e, figyelembe kell venni a kockán forgó közérdekeket: az olvasók tájékozódáshoz fűződő érdekét egy aktuális témáról, valamint a hatóságok érdekét, hogy a diplomáciai tárgyalások pozitív és kielégítő eredménnyel járjanak (116. bek.). A Bíróság szerint létfontosságú a diplomácia és a nemzetközi kapcsolatok zökkenőmentes működése annak érdekében, hogy a diplomatáknak lehetőségük legyen bizalmas vagy titkos információk cseréjére. Ugyanakkor a bizalmas diplomáciai jelentést nem lehet minden áron megvédeni. A média kritizáló és „házőrző” szerepét a külpolitikára is alkalmazni kell. Így elfogadhatatlan minden, külpolitikával kapcsolatos nyilvános vita akadályozása a diplomáciai levelezések védelme érdekében (128. bek.). Figyelemmel kell lenni a jelentés tartalmára és a közzététellel járó potenciális veszélyre is, azaz, hogy a jelentés nyilvánosságra hozatala és a cikkek – a közzététel időpontjában – alkalmasak voltak-e arra, hogy „jelentős kárt” okozzanak az ország érdekeinek (129-130. bek.). A Bíróság megállapítása szerint a nagykövet jelentésének részleges közlése általánosságban alkalmas volt a sikeres diplomáciai kapcsolatokhoz szükséges, diszkréción alapuló tárgyalási légkör aláásására, és negatív hatással volt a konkrét ügyben folytatott tárgyalásokra is. Ezért a kérelmező cikkei – mivel azokat egy különösen kényes helyzetben tették közzé – jelentős kárt okoztak Svájcnak (136. bek.).

A cikkek tartalma egyértelműen szelektív volt, és a kérelmező által használt szókincs azt kívánta sugallni, hogy a nagykövet megjegyzései antiszemita jellegű volt (147-148. bek.). Az a mód, ahogyan a kifogásolt cikkeket szerkesztették – a szenzációhajhász címekkel –, aligha illenek egy ilyen fontos és komoly témához. A cikkek emellett pontatlanok és az olvasók megtévesztésére is alkalmasak voltak (149-150. bek.). A Bíróság ezért egyetértett azzal, hogy az újságíró szándéka nem a nyilvánosság tájékoztatása volt, hanem a nagykövet jelentésének szelektív, szenzációhajhász módon való tálalása (151. bek.).

Ami a kiszabott szankció arányosságát illeti, a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a szankció nem minősülhet a cenzúra egyfajta formájának, azt célozva, hogy a sajtót elriassza a kritika kinyilvánításától. Egy ilyen szankció visszatarthatja az újságírókat, hogy részt vegyenek a közösség életét érintő kérdések nyilvános megvitatásában, továbbá alkalmas arra, hogy akadályozza a médiát az információt szállító és ellenőrző szerepének ellátásában (154. bek.). Ugyanakkor az Európa Tanács tagállamai között konszenzus van abban, hogy szükség van megfelelő büntetőjogi szankciókra bizonyos bizalmas információk nyilvánosságra hozatalának megelőzése érdekében (155. bek.). Jelen esetben aligha mondható, hogy a kérelmezőre kiszabott bírság meggátolta volna abban, hogy kifejezhesse nézeteit, és a bírság összege is viszonylag alacsony volt (156-157. bek.). A Bíróság szerint ezért a kiszabott bírság

arányban állt az elérni kívánt céllal (161. bek.), és a hazai hatóságok nem lépték túl a mérlegelési jogkörüket (162. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Barthold v. Germany (58. bek.); Hadjianastassiou v. Greece (45. bek.); Goodwin v. United Kingdom (39. bek.); Fressoz and Roire v. France (54. bek.); Monnat v. Switzerland (70. bek.).

Címkék: sajtószabadság; közérdekű ügyek; felelős és jóhiszemű újságírás; bizalmas információk közzététele³⁸

1.3.3. Az információforrások védelme

Goodwin v. United Kingdom

(Appliction no. 17488/90., Reports 1996-II, 1996. március 27-i ítélet)

Tényállás

Egy újságíró bizalmas információkhoz jutott egy multinacionális cég (Tetra Ltd.) pénzügyi gondjaival kapcsolatban, amiről cikket kívánt írni. Az újságíró telefonon megkereste a céget, hogy ellenőrizze értesüléseit. Az érintett cég tudomást szerezve erről a bírósághoz fordult, hogy megakadályozza a cikk megjelenését, illetve megtudja, ki szivárogtatta ki a bizalmas üzleti titoknak minősülő információkat. A bíróság helyt adott a kérelemnek, és a bíróság megsértéséről szóló törvény (Contempt of Court 1981 Act) 10. cikke alapján az igazságszolgáltatás érdekében arra kötelezte az újságírót, hogy adja ki informátora adatait, hogy az érintett társaság az eltűnt iratokat visszaszerezhesse, és eljárást indíthasson ellene. A kérelmező megtagadta a forrás felfedését, ezért a bíróság pénzbírsággal sújtotta. Fellebbezését a Lordok Háza arra hivatkozva utasította el, hogy az informátor védelmének fontosságát jelentősen kisebbítette az a tény, hogy bizalmas információk nyilvánosságra hozatalában működött közre, amelyek közzétételét semmilyen törvényes érdek nem indokolhatta.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 10:7 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

³⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83870>

A Bíróság leszögezte, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik alapvető feltétele, „sarokköve”. A védelem hiánya visszatarthatja a forrásokat attól, hogy segítsék a sajtót abban, hogy közérdekű ügyekben tájékoztassa a közvéleményt, ami alááshatja a sajtó létfontosságú „társadalom éber őre” szerepét, és hátrányosan érintheti azt a képességét, hogy pontos és megbízható információkat nyújtson. Tekintettel az újságírói források védelmének fontosságára a sajtószabadság számára egy demokratikus társadalomban és a forrás nyilvánosságra hozatalának elrendelésének potenciális „dermesztő hatására” e szabadság gyakorlására, egy ilyen intézkedés nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja (39. bek.). Ezért a bizalmas újságírói források korlátozását a legszigorúbb módon kell megítélni (40. bek.).

A Bíróság szerint a felfedést elrendelő határozatban felhozott indokokat a társaságnak korábban megadott ideiglenes tiltó intézkedés keretében kell megítélni, amely korlátozás nemcsak a kérelmezőt, hanem a kiadót, az országos napilapokat és folyóiratokat is visszatartotta az információk közzétételétől. A felfedés elrendelésének célja gyakorlatilag ugyanaz volt, amit az ideiglenes intézkedéssel már elértek, vagyis a bizalmas információk terjesztésének megakadályozását a sajtóban. Nem volt kétséges, hogy a tiltás sikerrel akadályozta meg a terjesztést. Ennek köszönhetően a vállalatot fenyegető kár létfontosságú eleme nagyrészt nem valósult meg: a hitelezők, az ügyfelek és a versenytársak nem jutottak hozzá az információkhoz a sajtón keresztül. A Bíróság szerint ezért a nyilvánosságra hozatal elrendelése pusztán arra szolgált, hogy az intézkedést megerősítse a véleménynyilvánítás szabadságának további korlátozásával, amelyet nem támasztottak alá megfelelő indokokkal (42. bek.).

Ami a határozat további céljait illeti, a Bíróság elismerte, hogy a cég a forrás személyazonosságának ismerete nélkül nem lett volna abban a helyzetben, hogy leállítsa az információk tartalmának további terjesztését, különösen úgy, hogy eljárást indít a forrás ellen a hiányzó dokumentum visszaszerzése, a további felfedések megakadályozása vagy kártérítésre kötelezés végett. Jogos érvnek tekinthető, hogy kereskedelmi vállalkozásként leleplezze a hűtlen munkatársat, aki továbbra is hozzáférést biztosíthat a cég telephelyén található adatokhoz (44. bek.). A Bíróság – bár elismerte, hogy ezek kétségtől fontos indokok – mégsem találta önmagában elegendőnek azt, hogy a cég a forrás azonosítása nélkül nem tudta a jogellenes tevékenységet elkerülni. A 10. cikk (2) bekezdésében meghatározott versengő érdekek között a demokratikus társadalomnak a szabad sajtó biztosításához fűződő érdeke fontosabb. A cég érdekei még együttesen vizsgálva sem elegendőek ahhoz, hogy ellensúlyozzák a kérelmező újságírói forrásának védelméhez fűződő alapvető közérdeket. A

Bíróság ezért úgy vélte, hogy a közzététel további céljai nem szolgáltak nyomós közérdeket (45. bek.). Összegezve, a Bíróság szerint nem volt ésszerű arányossági kapcsolat az elérni kívánt törvényes cél és annak eszköze, a felfedés elrendelése között. Az újságíró véleménynyilvánítási szabadságának korlátozása a cég jogainak védelme érdekében ezért nem tekinthető „szükségesnek egy demokratikus társadalomban”. A Bíróság így kimondta, hogy kérelmező forrásának felfedésére való kötelezése, és a pénzbírság kiszabása, amiért arra nem volt hajlandó, megsértette a véleménynyilvánítás szabadságát (46. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és két különvéleményt csatoltak.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele³⁹

Roemen and Schmit v. Luxembourg

(Application no. 51772/99., 2003. február 25-i ítélet)

Tényállás

1998-ban egy újságíró egy napilapban cikket írt egy miniszter adócsalási ügyéről, amelyben nyilvánosságra hozta az adóhatóság elmarasztaló határozatát. A miniszter egy sikertelen polgári eljárás után büntető feljelentést tett, és az ügyészség eljárást indított az újságíró ellen annak gyanújával, hogy az információkat a hivatali titok megsértésével hozta nyilvánosságra, rögzítve, hogy meg kell állapítani azoknak a köztisztviselőknek a személyazonosságát, akik a dokumentumokat az újságíró rendelkezésére bocsátották. Az eljárás során a vizsgálóbíró utasítására házkutatást tartottak az újságíró otthonában és a munkahelyén, később pedig az ügyvédje irodájában is, ahol lefoglaltak egy levelet. Az újságíró arra hivatkozva, hogy sérült a munkájához szükséges források biztonsága, több panaszt is benyújtott a házkutatást elrendelő határozatok ellen, ám azokat elutasították. Az ügyvéd a házkutatást kifogásolva jelezte, hogy sérelmet szenvedett a jogi képviselő és az ügyfele közti bizalmi kapcsolat, amit szintén elutasítottak. Az újságíró ellen 2001 novemberében vádat emeltek hivatali titok megsértésével szerzett információ felhasználásáért, amely eljárást végül 2003 januárjában megszüntettek.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

³⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57974>

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 8. és 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik „sarokköve”. A védelem hiánya visszatarthatja a forrásokat attól, hogy segítsék a sajtót abban, hogy közérdekű ügyekben tájékoztassa a közvéleményt, ami alááshatja a sajtó létfontosságú „társadalom éber őre” szerepét. Egy ilyen beavatkozás nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja. Ezért a bizalmas újságírói források korlátozását a legszigorúbb módon kell megítélni (46., 57. bek.). Az újságíró otthonában és a munkahelyén végrehajtott házkutatások vitathatatlanul beavatkozást jelentettek a 10. cikkben foglalt jogaiba. A Bíróság szerint az a tény, hogy a házkutatások eredménytelennek bizonyultak, nem fosztotta meg a hatóságokat azon céljuktól, hogy azonosítsák a hivatali titok megsértéséért felelős személyt, azaz az újságíró forrását (47. bek.). Nem volt vitatott, hogy a beavatkozás a bünygyi nyomozásról szóló törvény 65-66. cikkein alapult, amely a zavargás vagy a bűnözés megelőzésének legitim célját szolgálta (49-50. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a házkutatást nem azért hajtották végre, hogy a kérelmező által újságírói minőségében elkövetett bűncselekményének bizonyítékait keressék. A cél azok azonosítása volt, akik felelősek a hivatali titok megsértéséért (52. bek.). A kérelmező az újságcikkében megalapozott tényeket tett közzé, és kétségkívül egy közérdekű témát kommentált (54. bek.). A Bíróság szerint a hazai hatóságok az információkat a kérelmező otthonának és munkahelyének átkutatása nélkül is megszerezhették volna (56. bek.). Leszögezte, hogy az újságírói forrás felderítését célzó házkutatás – még ha eredménytelen is volt – sokkal drasztikusabb intézkedésnek számít, mint a források felfedését elrendelő határozat. A nyomozók ugyanis, akik igen széles körű vizsgálati jogkörrel rendelkeznek, egy előre be nem jelentett házkutatás során az újságíró valamennyi birtokában lévő dokumentumához hozzáférhetnek. Ezért a kérelmező otthonában és munkahelyén végrehajtott házkutatások a források védelmét még nagyobb mértékben ássák alá, mint a Goodwin ügyben hozott intézkedés (57. bek.). A Bíróság szerint a kormány nem egyensúlyozott a versengő érdekek, vagyis a forrásvédelem és a bűncselekmények megelőzésének és büntetésének érdeke között (58. bek.). A Bíróság ennél fogva úgy vélte, hogy bár a hazai hatóságok által hivatkozott indokok megfelelőek voltak, azok nem elégségesek a házkutatások igazolására (59. bek.), ezért a kifogásolt intézkedéseket aránytalannak minősítette, amelyek megsértették az Egyezmény 10. cikkét (60. bek.).

A második kérelmező az Egyezmény 8. cikkére hivatkozva azt panaszolta, hogy az irodájában végzett házkutatással és a levél lefoglalásával megsértették az ügyvéd és annak ügyfele közti kommunikáció bizalmosságának tiszteletben tartását (61. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy az ügyvéd irodájában történt házkutatás és az ügyfeléhez kapcsolódó dokumentum lefoglalása beavatkozást jelentett a 8. cikkben garantált jogaiba (65. bek.). Bár a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, és a házkutatást speciális eljárási garanciák kísérték (66., 69. bek.), a házkutatási parancsot viszonylag tág értelemben fogalmazták meg, és széles jogkört biztosított a vizsgálatot végzők számára (70. bek.). A házkutatás végső célja az újságíró forrásának megállapítása volt az ügyvédjén keresztül, így az ügyvéd irodájának átkutatása befolyásolta az újságíró 10. cikkben foglalt jogait. A házkutatás aránytalan volt az elérni kívánt céllal, különös tekintettel annak rendkívüli gyorsaságára (71. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a második kérelmező 8. cikkben foglalt jogait megsértették (72. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39-40. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele; házkutatás⁴⁰

Ernst and Others v. Belgium

(Application no. 33400/96., 2003. július 15-i ítélet)

Tényállás

1995 júliusában a belga nyomozóhatóságok a vizsgálóbíró határozatára házkutatást rendeltek el a kérelmező újságírók munkahelyén és otthonában, valamint az RTBF francia nyelvű közszolgálati műsorszolgáltató székhelyén annak kapcsán, hogy a nyomozó hatóságoktól és a bíróságoktól bizalmas információk szivárogtak ki néhány különösen érzékeny büntetőügyről. 160 rendőr tartott házkutatást párhuzamosan 8 szerkesztőségben és 4 újságíró otthonában. A kérelmezők panaszt nyújtottak be a vizsgálóbírónál ismeretlen személyek ellen. Kifogásolták, hogy a házkutatás célja nem volt világos, és megsértették az információs források védelmére vonatkozó jogukat, valamint az Egyezmény 8. cikkében biztosított magánélethez fűződő jogukat. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az eljárás tárgya az igazságszolgáltatás valamely tagjának működése, ezért az ügy kivizsgálását az

⁴⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60958>

ügyészi hivatalhoz tette át. A fellebbviteli bíróság később kimondta, hogy az ügy tárgya egy bíró bűnösségének megállapítása, aki e minőségében mentességet élvez, ezért a kérelmet elutasította.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 8. és 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők többek között azt kifogásolták, hogy a belga hatóságok tömeges házkutatásai és lefoglalásai indokolatlan beavatkozást jelentettek a véleménynyilvánítás szabadságába (87. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik „sarokköve”, amelynek hiánya a forrásokat visszatarthatja attól, hogy segítsék a sajtót abban, hogy közérdekű ügyekben tájékoztassa a közvéleményt. Egy ilyen beavatkozás nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja (91. bek.). A kérelmezők lakásaiban és üzlethelyiségeiben tartott házkutatások kétségkívül beavatkozást jelentettek a 10. cikkben foglalt jogaikba (94. bek.). A beavatkozás célja a bizalmas információk közzétételének megakadályozása, mások jó hírnevének védelme, és általában az igazságszolgáltatás pártatlanságának fenntartása volt (98. bek.).

A Bíróság megismételte, hogy az újságíróknak, akik folyamatban lévő eljárásokról írnak cikket, szem előtt kell tartaniuk, hogy ne lépjék át a megfelelő igazságszolgáltatáshoz fűződő érdeket, és tiszteletben tartsák a megvádolt személy ártatlanság vélelméhez fűződő jogát. Jelen esetben azonban nem állították, hogy a kérelmezők cikkei titkos információkat tartalmaztak. Az a tény, hogy a házkutatások és a lefoglalások eredménytelennek bizonyultak, nem fosztotta meg a belga hatóságokat azon céljuktól, hogy azonosítsák az nyomozó hatóságon és a bíróságon belüli kiszivárogtatásért felelős személyeket, azaz az újságírók forrását (100. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy 8 helyszínen mintegy 160 rendőr tartott házkutatást úgy, hogy a kormány nem közölte, pontosan milyen okból és miért gyanúsítják a kérelmezőket hivatali titok körébe tartozó információk nyilvánosságra hozatalával. A kormány nem bizonyította, hogy a házkutatások és a lefoglalások hiányában a hazai hatóságok nem lettek volna képesek más eszközök alkalmazásával – például belső vizsgálattal – megállapítani, hogy ki követte el a hivatali titoksértést (102. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy az újságírói forrás felderítését célzó házkutatás – még ha eredménytelen is volt – sokkal drasztikusabb intézkedésnek számít, mint a források felfedését elrendelő határozat. A

nyomozók ugyanis, akik igen széles körű vizsgálati jogkörrel rendelkeznek, az újságírók otthonában és munkahelyén tartott házkutatás során valamennyi birtokukban lévő dokumentumhoz hozzáférhetnek. A házkutatások és lefoglalások a források védelmét még nagyobb mértékben ássák alá, mint a Goodwin ügyben hozott intézkedés (103. bek.).

A Bíróság szerint a kormány nem tudta bizonyítani, hogy megfelelő egyensúlyt teremtett az érintett érdekek között. A 10 cikk (2) bekezdésében meghatározott versengő érdekek között a demokratikus társadalomnak a szabad sajtó biztosításához fűződő érdeke fontosabb. Még ha az indokok megfelelőek is voltak, nem voltak elégségesek az ilyen méretű házkutatások és lefoglalások igazolására (104. bek.). A Bíróság így arra a következtetésre jutott, hogy a vitatott intézkedések aránytalanok voltak az elérni kívánt céllal, és megsértették a 10. cikket (105. bek.).

A Bíróság az Egyezmény 8. cikke kapcsán elismerte, hogy a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, az a házkutatásokról és lefoglalásokról szóló törvénynek megfelelően történt, amelynek célja a közrend védelme, a bűnözés megelőzése, valamint mások jogainak és szabadságának védelme volt (111-112. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a házkutatásokat bizonyos eljárási garanciák kíséretében végezték (115. bek.), rámutatott azonban, hogy a kérelmezőket semmilyen bűncselekmény elkövetésével nem vádolták. A házkutatási parancsokat tág értelemben fogalmazták meg, amelyek alapján a nyomozóknak korlátozás nélkül lehetőségük nyílt bármely szükségesnek látszó tárgy lefoglalására. Nem határozták meg, hogy milyen dokumentumokat és tárgyakat kell lefoglalni, és nem jelölték meg pontosan az átkutatandó helyiségeket sem. Ráadásul a kérelmezőket nem informálták a házkutatások indokairól sem (116. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a házkutatások aránytalanok voltak az elérni kívánt céllal, és a 8. cikket megsértették (117. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39., 45. bek.); Worm v. Austria (50. bek.); Du Roy and Malauire v. France (34. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (47., 52., 57., 70. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele; házkutatás⁴¹

Nordisk Film & TV A/S v. Denmark (Application no. 40485/02., 2005. december 8-i döntés)

⁴¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65779>

Tényállás

Egy dán televíziós produkciós cég dokumentumfilmet készített, amely a pedofília jelenségét vizsgálta, illetve a Dániában élő pedofil személyekről szólt. Az egyik újságíró titokban, rejtett kamerával felszerelve részt vett egy pedofil egyesület zártkörű rendezvényén, amelynek tagjai szexuális bűncselekmények miatt elítélt személyek voltak. Az ülésen megismerkedett az egyesület két tagjával, akik arról beszéltek, milyen lehetőségeik vannak a pedofiloknak Dániában és Indiában, illetve hogyan lehet arra gyermekeket rábírní. A filmet – álneveket használva, a szereplők arcát és hangját eltorzítva – a köztelevízióban mutatták be. A műsor sugárzása után az egyik „interjúalanyt” (Mogens) letartóztatták és szexuális bűncselekmény elkövetésével vádolták meg. A nyomozás során a koppenhágai rendőrség arra kérte az újságírót, hogy adja át az eredeti felvételek nem torzított, közzé nem tett részeit. A kérésnek sem az újságíró, sem a társaság szerkesztője nem volt hajlandó eleget tenni, ezért az ügyészség arra kérte a bíróságot, kötelezze a kérelmezőt a vágatlan felvételek átadására. A koppenhágai városi bíróság és a fellebbviteli bíróság azonban elutasította a bírósági végzés kibocsátását. A dán bíróságok úgy vélték, a médianak joga van ahhoz, hogy megvédhesse forrásait, a vágatlan felvételek pedig nem rendelkeztek bizonyító erővel, mivel azok lényegében megegyeztek a sugárzott felvételekkel. A dán Legfelső Bíróság végzése nyomán azonban a Nordisk Film kénytelen volt átadni a nem sugárzott, vágatlan felvételek azon részeit, amelyeken a gyanúsított személy szerepelt. A határozat ugyanakkor kifejezetten mentesítette az átadás alól a felvételek többi részét, hozzátéve, hogy azok egészének átadása a többi szereplő felfedésének kockázatával járna, akik azzal az ígérettel adtak interjút az újságírónak, hogy névtelenségük fennmarad. A bíróság külön hozzátette, hogy az újságírói források védelmébe való beavatkozás nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a dán Legfelső Bíróság döntése beavatkozásnak minősült a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, ám úgy ítélte meg, hogy a kérelmezőt nem az újságírói források felfedésére, hanem saját kutatási anyagai egy részének átadására kötelezték. Az újságíró ugyanis rejtett felvételeket készített, és a résztvevők nem voltak tisztában azzal, hogy rögzítésre kerülnek. Másrészt a műsorban szereplő legtöbb személy nem volt érdekelt

abban, hogy a sajtó tájékoztathassa a közvéleményt egy közérdeklődésre számot tartó, másokat érintő ügyben. Következésképp a résztvevőket nem lehet hagyományos értelemben vett újságírói forrásnak tekinteni. A Bíróság nem vitatta, hogy a kutatási anyagok átadására való kötelezés is „dermesztő hatással” járhat az újságírói tevékenységre nézve, ám ez esetben a védelem foka nem érheti el azt a szintet, amiben az újságírók bizalmas forrásai részesülnek. Ennek oka, hogy a forrásvédelem kettős: nemcsak az újságírót, hanem azt a forrást is védi, aki önként segíti a sajtót feladatának ellátásában, vagyis a közvélemény közérdekű ügyekben történő tájékoztatásában. A Bíróság egyetértett a Legfelső Bíróság érvelésével, miszerint a vágatlan felvételek átadása elősegíthette a nyomozást és a bizonyítást a súlyos bűncselekmény elkövetésével vádolt személlyel szemben. A végzés emellett mentesítette az átadás kötelezettsége alól azt az anyagot, amely maga után vont volna a források kilétének felfedését, és csak a vágatlan felvétel korlátozott, a gyanúsított személyre vonatkozó részét rendelte kiadni, ami messze nem olyan drasztikus intézkedés, mint például az újságíró lakásán és munkahelyén tartott házkutatások. Ilyen körülmények között a Bíróság úgy vélte, hogy a beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”, és nem volt aránytalan az elérni kívánt törvényes céllal sem, valamint a Legfelsőbb Bíróság indokai is megfelelőek és elégségesek voltak. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Roemen and Schmit v. Luxembourg (57. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (114. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele⁴²

Voskuil v. the Netherlands

(Application no. 64752/01., 2007. november 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró két cikkében egy bűnügyi nyomozás részleteiről számolt be, és egy meg nem nevezett, nyomozásban részt vevő rendőrt idézett, rámutatva a hatóság megkérdőjelezhető eljárására. A cikkek megjelenése után a kérelmezőt tanúként idézték be az ügy fellebbezési eljárásában, amelyben három személyt vádoltak fegyverkereskedelemmel. A fellebbviteli bíróság megítélése szerint a cikkben szereplő nyilatkozat veszélyeztette a rendőri

⁴² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71885>

és igazságügyi hatóságok integritását, valamint a vádlottak elítélését is befolyásolta, ezért az újságíró forrásának felfedésére kötelezte. Ezt a kérelmező a forrásvédelemre való hivatkozással megtagadta. Érvelése szerint ha forrásait felfedné, az a karrierje végét jelentené, mert a névtelenséget megtartani szándékozó források már nem lennének hajlandóak információkat adni. A bíróság elrendelte az újságíró azonnali őrizetbe vételét, és két héten keresztül fogva tartották. A bíróság végül azzal szüntette meg az újságíró őrizetben tartását, hogy az általa közzétett riport valószínűtlen volt.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány szerint a beavatkozás többek között a jó hírnév és mások jogainak védelmét, azaz az igazságszolgáltatás és az amszterdami rendőrség integritását szolgálta (54. bek.). A kérelmező arra hivatkozott, hogy az igazságszolgáltatás és az amszterdami rendőrség integritása arra kötelezte, hogy felfedje a közhatalommal való visszaéléseiket, miközben titokban kellene tartania a forrását (55. bek.). A Bíróság meggyőződött arról, hogy a beavatkozás célja a további bűncselekmények megelőzése (56. bek.). Ezúttal is emlékeztetett arra, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik alapvető feltétele, amint azt a különböző nemzetközi dokumentumok is elismerik, beleértve a Miniszteri Bizottság R (2000) 7. számú ajánlását az újságírók információforrásainak védelméről⁴³ (65. bek.).

A Bíróság megértette a kormány érvét, miszerint a kérelmezőnek két okból kellett azonosítania a forrását: egyrészt, hogy őrizze az amszterdami rendőrség integritását, másrészt, hogy biztosítsa a vádlott tisztességes eljárását (66. bek.). Ám úgy vélte, hogy nem szükséges vizsgálni, hogy a tisztességes eljárás biztosítása kényszerítő indokot jelenthet-e egy újságírónak arra, hogy felfedje forrását. Bármilyen jelentősége is legyen a büntetőeljárásban annak az információnak, amit a fellebbviteli bíróság a kérelmezőtől próbált megszerezni, a bíróságot semmi sem gátolta abban, hogy azt más tanúk vallomásával helyettesítse (67. bek.). A Bíróság hozzátette, hogy nincs abban a helyzetben, hogy megállapítsa a közzétett állítások igazságát, de a hazai hatóságok elég komolynak vették ahhoz, hogy az újságíró több mint két hétre őrizetbe vegyék (69. bek.). A Bíróság elfogadta a kormány aggodalmát a hatóságok bectelenségére történő utalás lehetséges hatásaira vonatkozólag, különösen, ha azok hamisak.

⁴³ Recommendation No. R (2000) 7 of the Committee of Ministers to member states on the right of journalists not to disclose their sources of information.

Ám egy jogállamiság által uralt demokratikus államban a hatóságok által használt helytelen módszerek olyan kérdést jelentenek, amelyről a nyilvánosságnak joga van tájékozódni (70. bek.).

A Bíróságot megdöbbenette, hogy a holland hatóságok milyen messzire voltak hajlandók elmenni azért, hogy megtudják a forrás személyazonosságát. Az ilyen messzemenő intézkedések elriaszthatják a törvénysértésekkel kapcsolatos igaz és pontos információkkal rendelkező személyeket attól, hogy tudásukat megosszák a sajtóval (71. bek.). A Bíróság szerint a figyelembe vett versengő érdekek közül a demokratikus társadalomnak a szabad sajtó biztosításához fűződő érdeke a fontosabb. A kormány azon érdeke, hogy megismerhesse a forrás azonosságát, nem elegendő ahhoz, hogy felülmúlja a kérelmezőét (72. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39., 45. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (46. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele⁴⁴

Tillack v. Belgium

(Application no. 20477/05., 2007. november 27-i ítélet)

Tényállás

A Stern német magazin újságírója ellen a belga hatóságok nyomozást indítottak amiatt, mert az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) azt állította, hogy az újságíró megvesztegette egyik informátorát, egy EU-s hivatalnokot, és 8000 eurót fizetett bizalmas információkért. A kérelmező 2002 februárjában és márciusában két cikket is közzétett az Európai Unió intézményeiben lévő szabálytalanságokról, amit az EU egyik tisztviselője tárt fel jelentésében. Az információkat az OLAF bizalmas dokumentumaira alapozta. A cikkek megjelenése után az OLAF belső vizsgálatot indított annak érdekében, hogy kiderítse, kik azok a tisztviselők, akiktől a bizalmas információk kiszivárogtak. Az OLAF sajtóközleményében azt is jelezte, nem kizárt, hogy a vizsgálatokról szóló bizalmas információkért cserébe megvesztegettek valakit. A Stern viszont tagadta, hogy bármely munkatársa pénzt fizetett volna bárkinek is a dokumentumok megszerzéséért, majd az európai ombudsmanhoz fordult. Miután a belső vizsgálat során nem sikerült leleplezni a kiszivárogtatás forrását, az OLAF 2004 februárjában

⁴⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83413>

panaszt nyújtott be a brüsszeli ügyészségnél az újságíró ellen, amely vizsgálatot indított hivatali titoksértés, valamint köztisztviselő megvesztegetése miatt. 2004. március 19-én a belga rendőrség a vizsgálóbíró utasítására házkutatást tartott a kérelmező lakásán és a munkahelyén, a Stern brüsszeli irodájában. Ennek során az újságírót 10 órán keresztül fogvatartották, valamint számos dokumentumát és egyéb tárgyait (számítógépek, mobiltelefonok, akták) lefoglalták. A kérelmező a lefoglalás ellen jogorvoslással élt, ám azt a vizsgálóbíró és a fellebbviteli bíróságok is elutasították. A Semmitőszék (Cour de cassation) határozata az elutasítást azzal indokolta, hogy a házkutatás jogszerűsége elsősorban nem az újságíró bűnösségére utaló bizonyítékoktól függ. Elegendő, ha a nyomozási bíró bizonyítottan látja azt, hogy az illető otthonának vagy munkahelyének átkutatásával olyan dokumentumokhoz vagy adatokhoz lehet hozzáférni, amelyek hasznos információval szolgálhatnak a bűncselekmény felderítéséhez.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik „sarokköve”, ezért egy ilyen beavatkozás nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja (53. bek.). A kérelmező otthonában és munkahelyén tartott házkutatások kétségtávolú beavatkozást jelentettek a 10. cikkben foglalt jogaiba (56. bek.). A Bíróság szerint nyilvánvaló, hogy a házkutatások célja az volt, hogy felfedjék a kérelmező cikkében szereplő információ forrását. Mivel az OLAF belső vizsgálata nem vezetett eredményre és a megvesztegetés gyanúja egyszerű híresztelésen alapult – amint azt az ombudsmani hivatal két korábbi vizsgálata már kiderítette – nem volt olyan nyomós közérdek, amely ilyen intézkedéseket indokolna (63. bek.), ezért az az újságírói források védelmébe ütközik. Az a tény, hogy a házkutatások és a lefoglalások eredménytelennek bizonyultak, nem fosztotta meg a hatóságokat azon céljuktól, hogy az OLAF számára megállapítsák a bizalmas információk felfedéséért felelős személy kilétét (64. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, hogy az újságíró forrásvédelemhez való jogát nem lehet pusztán kiváltságnak tekinteni, amit el lehet venni attól függően, hogy forrása jogszerű vagy jogellenes, az a tájékoztatáshoz való jog szerves része, amit a legnagyobb gondossággal kell kezelni. Ez még inkább igaz a kérelmező esetében, akit homályos, megalapozatlan híresztelések alapján gyanúsítottak meg, és végül nem is emeltek vádat ellene (65. bek.).

Ráadásul a nagy mennyiségű ingóságról, amelyet a házkutatások során lefoglaltak, nem készült leltár, a rendőrség pedig még a dokumentumok egy részét is elhagyta, azok csak hét hónappal később kerültek elő (66. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy bár a belga bíróságok által hivatkozott indokok megfelelőek voltak, azok mégsem voltak elégségesek a házkutatások igazolására (67. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39., 45. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (46. bek.); Ernst and Others v. Belgium (100. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele; házkutatás⁴⁵

Financial Times Ltd and Others v. United Kingdom (Application no. 821/03., 2009. december 15-i ítélet)

Tényállás

2001 novemberében a Financial Times megszerzett egy bizalmas dokumentumot, amely szerint a belga Interbrew sörgyár fel kívánta vásárolni a South African Breweries (SAB), egy dél-afrikai sörgyártó céget. Az újság a bizalmas iratra való hivatkozással cikket jelentetett meg a honlapján a felvásárlási ajánlatról, ami röviddel ezután a többi újságban is megjelent. A hír kiszivárgása után a SAB részvényei mintegy 10 százalékot erősödtek, az Interbrew-nek azonban a jelentős üzleti nehézségei támadtak. A belga cég ezután pert indított a Financial Times, valamint a The Independent, a The Times és a The Guardian című napilapok, illetve a brit Reuters hírügynökség ellen, hogy hozzáférjen az eredeti kiszivárogtatott dokumentumokhoz annak érdekében, hogy azonosíthassa a kiszivárogtatót. A brit bíróságok arra kötelezték az újságokat, hogy adják ki a kérdéses dokumentumokat az Interbrew-nek, amelyek alkalmasak lehetnek az információforrás felfedésére. Az indokolás szerint a kiszivárogtató szándékosan adott át bizalmas és hamis információt, amivel súlyosan befolyásolta a piaci részesedést, ezért a beavatkozás célja, hogy az ismeretlen további kiszivárogtatással ne tudjon újabb kárt okozni. A kérelmezők sikertelenül fellebbeztek: a fellebbviteli bíróság szerint az újságírói források védelméhez fűződő érdeknél fontosabb a belga cég igényének érvényesítéséhez fűződő közérdek. A forrást végül nem adták ki.

Az eljáró szerv

⁴⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83527>

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, bár a felfedésre kötelező határozatot nem hajtották végre, ez nem jelentette azt, hogy nem történt beavatkozás, mivel a végzés a Bíróság ítéletéig végrehajtható maradt (56. bek.). Elismerte, hogy a beavatkozás – az ún. Norwich Pharmacal-formula, a Contempt of Court 1981 Act 10. cikke és az ítélkezési gyakorlat alapján – „törvényben meghatározott”, amelynek célja mások jogainak védelme és a bizalmas információk közlésének megakadályozása volt (57-58. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik alapvető feltétele. A védelem hiánya visszatarthatja a forrásokat attól, hogy segítsék a sajtót abban, hogy közérdekű ügyekben tájékoztassa a közvéleményt, ami alááshatja a sajtó létfontosságú „társadalom éber őre” szerepét. Egy ilyen intézkedés nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja (59. bek.). Ezért a bizalmas újságírói források korlátozását a legszigorúbb módon kell megítélni (60. bek.). A Bíróság arra is rámutatott, hogy a forrás felfedésének elrendelése nemcsak a forrásra nézve káros, amelynek kiléte kiderülhet, hanem magára a sajtótermékre is, amelynek hírnevét hátrányosan befolyásolhatja a jövőbeni potenciális források és a nyilvánosság szemében, akik érdekeltek abban, hogy megismerjék a névtelen források által közölt információkat. Bár előfordulhat, hogy a forrás nem-felfedésének elve nem szenvedne valódi kárt, ha olyan körülmények között bírálják felül, ahol a forrás egyértelmű rosszhiszeműen, káros szándékkal járt el, és szándékosan hamis információkat tett közzé, a bíróságok meggyőző bizonyítékok hiányában nem feltételezhetik, hogy ezek a tényezők minden esetben jelen vannak. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a forrás magatartása soha nem lehet döntő abban a kérdésben, hogy szükséges-e a felfedésre kötelezés, az csupán az egyik fontos tényező lehet, amit figyelembe kell venni a 10. cikk (2) bekezdésében előírt mérlegelés alkalmazásánál (63. bek.).

Ami a kiszivárgott információk pontatlanságát illeti, a Bíróság emlékeztetett az újságírók „kötelezettségeire és felelősségére”, hogy a nyilvános vitákhoz pontos és megbízható tudósításokkal járuljanak hozzá. Annak megítélésakor, hogy a felfedés elrendelése indokolt-e, ha a kiszivárgott információk hamisak, az újságíróknak az információk pontosságának ellenőrzésére tett lépései az egyik olyan tényező, amit figyelembe kell venni. A hazai bíróságok nem állították, hogy a kiszivárgott dokumentumot meghamisították, és sem a kérelmező, sem a forrás nem tudhatta, hogy az hiteles-e. Ezért nem állapítható meg kellő

bizonyossággal, hogy a kiszivárgott dokumentum nem hiteles, így ez sem tekinthető fontos tényezőnek (67. bek.).

Kérdés, hogy az Interbrew azon érdeke, hogy azonosítsák a kiszivárogtatót, és megakadályozzák a további bizalmas információk terjesztését, elegendő-e ahhoz, hogy felülírja az újságírói források védelméhez fűződő közérdeket (68. bek.). A Financial Times az Interbrew-t a cikk közzététele előtt értesítette, a cég mégsem tett lépéseket az állítólag bizalmas üzleti információk közzétételének megakadályozására. A további kiszivárogtatás megakadályozásának célja csak akkor igazolhatja a forrás felfedésének elrendelését, ha nem áll rendelkezésre ésszerű és kevésbé korlátozó alternatíva a kockázat elhárítására, és ahol a kockázat kellően súlyos (69. bek.). Bár a Goodwin-esettől eltérően a kérelmezők nem voltak kötelesek a dokumentumokat felfedni, aminek egyenes következménye lenne a forrás azonosítása, a Bíróság nem tartotta relevánsnak, hogy a kért információk közvetlenül vagy közvetve vezettek-e a forrás kilétének felderítésére. A „dermesztő hatás” akkor is felmerülhet, ha az újságíróknak csupán asszisztálniuk kell a névtelen források azonosításához (70. bek.). A Bíróság ennek megfelelően úgy vélte, hogy az Interbrew érdekei – a forrás azonosítása, a bizalmas információk kiszivárogtatásának jövőbeni veszélye – még együttesen vizsgálva sem elegendők ahhoz, hogy ellensúlyozzák az újságírói források védelméhez fűződő közérdeket (71. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39-41. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (47. bek.); Voskuil v. the Netherlands (71. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele⁴⁶

Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (Application no. 38224/03., 2010. szeptember 14-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező társaság újságírója 2002 januárjában fotókat készített egy illegális utcai autóversenyről egy magazin számára. A szervezők azzal a feltétellel engedélyezték fotósként való jelenlétét, hogy nem hozza nyilvánosságra a résztvevők kilétét. Az utcai versenynek végül a rendőrség vetett véget, de senkit sem tartóztattak le. Később azonban a rendőrség egy másik bűncselekmény ügyében indult nyomozás miatt az újságírót a képeket tartalmazó CD-

⁴⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96157>

ROM átadására kérte, mert a versenyen szereplő egyik autóval rablást követtek el. A kérelmező többször is elutasította arra hivatkozva, hogy azon a résztvevők azonosítására alkalmas adatok voltak. Ezt követően a rendőrség parancsban követelte a fényképek és a versenyhez kapcsolódó egyéb anyagok átadását, majd miután ezt is megtagadták, a magazin főszerkesztőjét letartóztatták, akit pár órával később elengedtek. Az ügy kapcsán megkeresett vizsgálóbíró szerint – elismerve, hogy az ügyben nem is volt hatásköre – a nyomozás érdeke ellensúlyozza a kérelmező cég újságírói forrásvédelmét. Ezután a társaság kénytelen volt átadni a képeket tartalmazó CD-ROM-ot a rendőrségi vizsgálathoz. A társaság 2002 áprilisában a bíróságtól a lefoglalás megszüntetését, és a rendőrség által, a CD-ROM-ról másolt adatok megsemmisítését kérte. A bíróság megszüntette a lefoglalást, és visszaadta a képeket, de a rendőrség eljárását jogszerűnek ítélte.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, az újságírók joga, hogy megvédjék forrásaikat, az információk és eszmék megismerése és közlése szabadságának részét képezik. Ez a sajtószabadság egyik „sarokköve”, amelynek hiánya a forrásokat visszatarthatja attól, hogy segítsék a sajtót abban, hogy közérdekű ügyekben tájékoztassa a közvéleményt (50. bek.). Egy ilyen beavatkozás nem egyeztethető össze az Egyezmény 10. cikkével, kivéve, ha azt nyomós közérdek igazolja (51. bek.). Az ügy olyan újságírói anyagok kötelező átadásával függött össze, amelyek újságírói források azonosítására alkalmas információkat tartalmaztak. Mindez önmagában beavatkozást jelentett a kérelmező társaság információk megismerésének és közlésének szabadságába (72. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a „törvényben meghatározott” kifejezés nemcsak azt írja elő, hogy a vitatott intézkedéseknek legyen némi alapja a hazai jogban, hanem a kérdéses törvény minőségére is utal (81. bek.). A hazai jognak védelmet kell nyújtania az állami hatóságoknak az Egyezményben garantált jogokba történő önkényes beavatkozásaival szemben. A törvénynek kellő világossággal kell meghatároznia az illetékes hatóságok mérlegelési jogkörének terjedelmét és annak gyakorlásának módját (82. bek.).

A Bíróság leszögezte, tekintettel az újságírói források – és az olyan információk, amelyek a forrás kilétének azonosításához vezethetnek – védelmének fontosságára, a forrásvédelem jogába történő bármely beavatkozásnak megfelelő eljárási garanciákkal kell rendelkeznie (88.

bek.). A forrás felfedésének elrendelése nemcsak a forrásra nézve káros, amelynek kiléte kiderülhet, hanem az újságra vagy más kiadványra is, amelynek hírnevét hátrányosan befolyásolhatja a jövőbeni potenciális források és a nyilvánosság szemében, akik érdekeltek abban, hogy megismerjék a névtelen források által közölt információkat (89. bek.).

A legfontosabb biztosíték a bíróság vagy más független és pártatlan döntéshozó szerv általi felülvizsgálat garanciája. A felülvizsgálatot a végrehajtó hatalomtól és más érdekelt felektől független testületnek kell lefolytatnia, amely rendelkezik olyan hatáskörrel, hogy az ilyen anyagok átadását megelőzően meghatározza, hogy a közérdek követelménye felülírja-e az újságírói források védelmének elvét, és megakadályozza a források azonosítására alkalmas információhoz való szükségtelen hozzáférést, ha ilyen helyzet nem áll fenn (90. bek.). A sürgős felszólítások és kérelmek esetében a független felülvizsgálatnak legalább a megszerzett anyagokhoz való hozzáférést és felhasználását megelőzően kell elegendőnek lennie annak meghatározásához, hogy felmerül-e a titkosság kérdése. A Bíróság rámutatott, ha a független vizsgálatra csak a forrás felfedésére alkalmas anyag átadását követően kerülne sor, aláásná a titkossághoz fűződő jog lényeges tartalmát (91. bek.). A bírónak vagy más független és pártatlan szervezetnek ezért olyan helyzetben kell lennie, hogy mérlegelhesse a lehetséges kockázatokat és érdekeket a közzététel előtt, beleértve azt is, hogy egy kevésbé súlyos, korlátozó eszköz nem lenne-e elegendő a nyomós közérdek kielégítésére. Sürgős helyzetekre léteznie kell olyan eljárásnak is, melynek során az anyag hatósági felhasználását megelőzően azonosítják és elkülönítik azokat az információkat, amelyek a források felfedéséhez vezethetnek, és azokat, amelyek esetén nincs ilyen kockázat (92. bek.).

Hollandiában a büntetőeljárási törvény 96a. cikke ezt a döntést az ügyészre, és nem egy független bíróra bízta. Az ügyész eljárásjogi értelemben ügyfél, akinek érdeke aligha egyeztethető össze az újságírói forrás védelmével, és aligha tekinthető objektívnak és pártatlannak (93. bek.). Nem tekinthető megfelelő biztosítéknak a vizsgálóbíró sem, akinek csak tanácsadó szerepe volt, törvényi alap nélkül. Nem volt lehetősége arra, hogy a kiadás iránti kérelmet elutasítsa vagy teljesítse, vagy korlátozza azt (96-97. bek.). Ezeket a hiányosságokat nem orvosolta az utólagos bírói felülvizsgálat sem, amely szintén tehetetlen volt abban, hogy megakadályozza a rendőrséget és az ügyészséget a CD-ROM-on tárolt fényképek megvizsgálásában akkor, amikor az a birtokukba került (99. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a törvényi szabályozás hiányos volt, mivel a kérelmező számára nem állt rendelkezésre megfelelő garanciákat nyújtó eljárás, amely biztosította volna annak független megítélését, hogy a nyomozás érdeke felülmúlta-e az újságírói források

védelméhez fűződő közérdeket. Ezért a panaszolt beavatkozás nem volt „törvényben meghatározott” (100. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sunday Times v. United Kingdom (No. 1.) (49. bek.); Goodwin v. United Kingdom (39. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (46. bek.); Nordisk Film & TV A/S v. Denmark; Voskuil v. the Netherlands (71. bek.); Financial Times Ltd and Others v. United Kingdom (70. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele; törvényben meghatározottság⁴⁷

Martin and Others v. France

(Application no. 30002/08., 2012. április 12-i ítélet)

Tényállás

A Midi Libre francia napilap 2005-ben megszerezte Languedoc-Roussillon régió Regionális Ellenőrzési Hivatalának előzetes jelentését, amely megállapította, hogy a régió vezetősége visszaéléseket követett el egy olyan időszakban, amikor a francia szenátus egyik tagja volt a regionális tanács elnöke. A napilap több cikket is közzétett az ügyről, és a jelentéstervezetből is részleteket idézett, noha az jogilag „bizalmasnak” minősült. Az információk nyilvánosságra kerülése után a tanács elnöke feljelentést tett az újságírók ellen hivatali titok megsértése („recel de violation du secret professionnel”, Code Pénal, Article 321-1) miatt. A büntetőeljárás során a vizsgálóbíró házkutatást rendelt el az újság szerkesztőségében. A házkutatásra hónapokkal a cikk megjelenése után, 2006 júliusában került sor, amelynek során két újságíró gépén sikerült a jelentés nyomait feltárni. Azt viszont a vizsgálat nem tudta kideríteni, hogy ki volt az a személy, aki a bizalmas jelentést átadta vagy elküldte az újságíróknak. Az újságírók fellebbezését 2007. július 3-án a Montpellier Fellebbviteli Bíróság elutasította. Az indokolás szerint az újságírói források védelmének elve nem akadályozhatja az igazságügyi szervek büntetőügyekben történő eljárását, a bűncselekmények felderítését, ami jogosan indokolja a sajtó és más médiumok szerkesztőségeiben való házkutatást és lefoglalást. Időközben kiderült, hogy a jelentés kivonatát 70 másik személynek is megküldték, akikre már nem vonatkozott a titoktartás terhe. Mivel pedig a dokumentumhoz olyan személyek is hozzáfértek, akiket nem terhelt titoktartási

⁴⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100448>

kötelezettség, a fellebbviteli bíróság a hivatali titoksértés miatt indult eljárást megszüntette. A Semmitőszék ennek ellenére elutasította az újságírók fellebbezését.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, hogy az újságírók otthonában vagy munkahelyén tartott házkutatások, amelyek az újságírók forrásainak azonosítását célozzák, sokkal súlyosabb intézkedésnek számítanak, amelyek az Egyezmény 10. cikkébe ütközhetnek (§ 70.). Másrészt a Bíróság hangsúlyozta az újságírói etika fontosságát is. Eszerint az újságírót azzal a feltétellel illeti meg a forrásvédelemhez való jog, ha az újságírói etikai normáknak megfelelően, jóhiszeműen eljárva nyújt megbízható és pontos információkat (§ 63.). Ezek a megfontolások fontos szerepet játszanak a mai világban, hiszen a modern társadalomban a média egy olyan hatalom, amely nemcsak tájékoztat, de az információk közvetítésével befolyásolni is tud. Egy olyan világban, ahol az egyén a hagyományos és az elektronikus kommunikációs csatornákon keresztül hatalmas információáramlással szembesül, illetve ahol a résztvevők száma egyre nő, a tények igazságtartalmának ellenőrzésének, az újságírói etikának is egyre fokozottabb jelentősége van (§ 64.). Ettől függetlenül a bizalmas újságírói forrásokat korlátozó intézkedéseket a legszigorúbb módon kell megítélni (§ 67.).

A Bíróság szerint a házkutatás – még akkor is, ha az eredménytelen volt és azt nem követte elítélés – egyértelműen beavatkozás volt a véleménynyilvánítás szabadságába (§ 72.). A keresés eredménytelensége nem változtatja meg annak célját, az újságíró forrásának felderítését (§ 71.). A publikált cikkek elsősorban választott helyi politikusok és köztisztviselők közpénzekkel való gazdálkodásáról szóltak, amit a jelentés is bíralt (§ 78.). Nem kétséges, hogy ez egy közérdeklődésre számot tartó téma, az erről szóló nyílt vita a helyi közösségnek is érdeke, illetve joga van a tájékozódáshoz, az újságíróknak pedig joguk volt a nyilvánosság figyelmét felhívni (§ 79.). Az oknyomozó újságíróknak éppen az a feladata, hogy tájékoztassák és figyelmeztessék a közvéleményt, különösen „a nem kívánatos társadalmi jelenségekről”, amint megalapozott információ kerül birtokukba (§ 80.). Másrészt az újságírók már az újság címlapján egyértelműen felhívták arra a figyelmet, hogy az információ egy előzetes jelentéstervezetből származott. Az újságírók ezzel jóhiszeműen és az újságírói etika tiszteletben tartásával jártak el (§ 81.).

Kétséges viszont, hogy az újság szerkesztőségének átkutatása alkalmas lett volna annak megállapítására, hogy ki követte el a titoksértést, miután arra több mint 8 hónappal a vitatott cikk közzététele után került sor (§ 82.). A kormányzat nem tudta bizonyítani, hogy a hatóságok házkutatás nélkül ne tudtak volna más intézkedéseket fogyanatosítani a bizonyítékok keresésére, illetve annak kiderítésére, hogy megsértette-e valaki egyáltalán a titoktartási kötelezettségét. Sőt, végül maguk a francia bíróságok jutottak arra a következtetésre, hogy a titoktartási kötelezettség nem vonatkozott a jelentés minden címzettjére, így e tekintetben az újságírókat sem kötötte titoktartási kötelezettség (§ 83-84.). Még ha a keresés azt is célozta, hogy kiderítse az informátor személyét, először a többi lehetséges alternatív intézkedést kellett volna kimeríteni (§ 85-86.). Mindezek alapján a Bíróság megállapította, hogy a kormányzat nem tudta igazolni, hogy az egymással versengő érdekeket – nevezetesen az újságírók forrásainak, valamint a bűncselekmények megelőzésének érdeke – megfelelően mérlegelte, illetve azok egyensúlyban álltak volna egymással (§ 87.). A hatóságok indokait fontosnak lehet tekinteni, de önmagukban nem elegendők (§ 88.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39-40., 45. bek.); Colombani and Others v. France (65. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (46-47., 52., 57. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (95. bek.); Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (61. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele⁴⁸

Ressiot and Others v. France

(Application nos. 15054/07., 15066/07., 2012. június 28-i ítélet)

Tényállás

A Le POint hetilap és a L'Equipe sportmagazin 2004-ben egy cikksorozatot tett közzé, miszerint a Tour de France egyik csapata ellen doppingvétség miatt eljárás indult. A cikkek a vizsgálat során készült jegyzőkönyvekből is idéztek. Mivel a cikkek folyamatban lévő nyomozásról tudósítottak, az újságírókat nyomozati eljárás bizalmasságának megsértésével (folyamatban lévő eljárás tisztességességének veszélyeztetése) vádolták meg. A hatóságok azonosítani szerették volna a kiszivárogtató forrást, ezért a francia rendőrség átkutatta az újságok szerkesztőségeit, valamint öt újságíró otthonát, ennek során számítógépeket foglaltak le, sőt az újságírók telefonhívásait és e-mail levelezéseit is ellenőrizték. A francia bíróságok

⁴⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110306>

egyes nyomozati intézkedéseket ugyan semmisnek nyilvánítottak, ám a lefoglalást és az anyagok zár alá helyezését jogszerűnek minősítették. A fellebbviteli bíróság például megállapította, hogy a bizalmas információk közzététele „jelentős kényelmetlenséget” okozott a vizsgálat lefolytatásában, és a jogsértő nyilvánosságra hozatal veszélyeztette a nyomozás sikerét, valamint sértette az ártatlanság védelmét, amelyhez a cikkben említett, vizsgálattal érintett személyeknek is joga van.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ismételten hangsúlyozta az újságírók forrásvédelmének fontosságát, amely a sajtószabadság egyik „sarokköve” (99. bek.), ezért a bizalmas újságírói források védelmét korlátozó intézkedéseket a leghigorúbb módon kell megvizsgálni (102. bek.). Ezúttal is kiemelte az újságírói etika és az újságíró jóhiszemű eljárásának fontosságát (111. bek.). A kérelmezők tapasztalt újságírók voltak, akik nem hagyhatták figyelmen kívül, hogy a dokumentumok egy folyamatban lévő eljárás során kerültek nyilvánosságra (120. bek.). A médiának joga van ahhoz, hogy a folyamatban lévő büntetőeljárásokról tudósítson, illetve hogy tájékoztassa a nyilvánosságot (102. bek.). Ám az újságíróknak szem előtt kell tartaniuk, hogy a folyamatban lévő büntetőeljárásokról szóló tudósítások nem tartalmazhatnak olyan kijelentéseket vagy utalásokat, amelyek szándékosan vagy sem, de befolyásolhatják az eljárás kimenetelét, illetve veszélyeztethetik a vádlott tisztességes eljáráshoz való jogát, valamint alkalmasak lehetnek annak a közbizalomnak az aláásására, amelyet a bíróságok a büntető igazságszolgáltatásban élveznek (112. bek.). Meg kell tehát határozni, hogy a közvélemény fontos kérdésekről való tájékoztatása ellensúlyozza-e az újságíró kötelezettségét és felelősségét a bizalmas természetű dokumentumok forrásként való felhasználását illetően (120. bek.).

A Bíróság megítélése szerint a cikkek témája – dopping használata egy professzionális sport, a kerékpározás területén – kétségtől fontos, közérdekű kérdés, amely a nyilvánosság körében is nagy érdeklődést keltett (114. bek.). A közvéleménynek jogos érdeke, hogy tájékoztassák a vizsgálat fejleményeiről (116. bek.). Ha az újságírók bizalmas információk nyilvánosságra hozatalával egy jelentős társadalmi vitához járulnak hozzá, csak kivételes esetben lehet a sajtó mozgásterét korlátozni (102. bek.). A Bíróság elismerte ugyan, hogy a francia hatóságok beavatkozása a vizsgálat részét képező bizalmas információk védelmét,

valamint az eljárás tisztességes lefolytatásának biztosítását és az igazságszolgáltatás tekintélyének és pártatlanságának fenntartását célozta (109. bek.). Ám a házkutatások jelen esetben is csak egyetlen célt szolgáltak: az újságcikkekben megjelentetett információk eredetének azonosítását (122-123. bek.). Amíg az újságírók nem hozzák maguk nyilvánosságra forrásukat, addig a forrásvédelemhez való jogot nem lehet pusztán kiváltságnak tekinteni, amit el lehet venni attól függően, hogy az információ átadására jogszerűen vagy jogellenesen került sor, az a tájékoztatáshoz való jog szerves része (124. bek.). A Bíróság külön megjegyezte, hogy a nyomozó hatóságok a házkutatást nagy erővel, felfegyverkezve és látványos módon hajtották végre, ami önmagában alkalmas volt az ott dolgozók megfélemlítésére, látván, milyen veszélyekkel járhat az újságírói hivatás szabad gyakorlása. Az újságírók véleménynyilvánítási szabadságának korlátozását önmagában nem teszi elfogadottá, ha a kormányzat úgy véli, hogy „nyomós társadalmi érdek” indokolja az újságírók forrásvédelmébe való beavatkozást, mivel nem tudta igazolni, hogy megfelelő egyensúlyt talált volna a különböző érdekek között (125-126. bek.). A francia hatóságok által meghozott intézkedések nem álltak ésszerű arányban az elérni kívánt céllal (127. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Goodwin v. United Kingdom (39-40. bek.); Colombani and Others v. France (65. bek.); Roemen and Schmit v. Luxembourg (46., 57. bek.); Ernst and Others v. Belgium (91., 103. bek.); Dupuis and Others v. France (42. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele; bírósági eljárások tudósítása⁴⁹

Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and Others v. the Netherlands (Application no. 39315/06., 2012. november 22-i ítélet)

Tényállás

2006 januárjában két újságíró a De Telegraaf napilapban tényfeltáró cikket jelentetett meg a holland titkosszolgálatról (AIVD). Állításuk szerint olyan titkos információkat tartalmazó titkosszolgálati dokumentumok birtokába jutottak, amelyek amszterdami bűnözői körök számára is hozzáférhetővé váltak. Az újságírók az oknyomozásba a titkosszolgálat egyik informátorát is bevonták. A titkosszolgálat a cikk megjelenése után két nappal államtitkok nyilvánosságra hozataláért feljelentette a lapot, a rendőrség pedig felszólította az újságot,

⁴⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-111670>

hogy adja át az eredeti dokumentumokat. Az újságírók ezt a forrásvédelemre hivatkozva megtagadták, mert úgy vélték, hogy a papírokon lévő ujjlenyomatok alapján azonosítani lehet az informátort. Később az eljárás során az iratokat lezárt borítékban bocsátották a bíróság rendelkezésére.

2006 júniusában a lap és az újságírók polgári pert indítottak a holland állam ellen azzal a gyanúval, hogy a titkosszolgálat már január vége óta lehallgatta és megfigyelte őket. A felperesek szerint ezek az intézkedések jogellenesek voltak, mert valójában az újságírók forrásainak felderítését célozták. A Legfelsőbb Bíróság végül a titkosszolgálat intézkedéseit szükségesnek és arányosnak találta, és kimondta, hogy az újságírói források védelme nem abszolút, annak korlátját képezi többek között a nemzetbiztonság védelme és a bizalmas információk kiszivárogtatásának megakadályozása. Időközben 2006 novemberében egy államtitkokat árusító férfi ellen folytatott büntetőeljárásban a bíróság tanúként hallgatta ki a két újságírót, mivel ugyanazokat az államtitkokat tartalmazó dokumentumokat szerezték meg, amiket a vádlott kínált megvételre. Az újságírók nem voltak hajlandók felfedni forrásukat, ezért a bíróság elrendelte a letartóztatásukat. A bíróság végül megállapította, hogy nem merülhet fel nemzetbiztonsági kérdés, mivel az iratok már közismertek voltak, és a médiában is elérhetővé váltak.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elfogadta, hogy az AIVD különleges jogkörei gyakorlásának célja az volt, hogy saját soraikban megszüntessék a titkos információk kiszivárogtatását, valamint azonosítsák azt a személyt, aki átadta a dokumentumokat a kérelmezőknek. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírói forrás fogalmába nem csak azok a személyek tartoznak bele, akik az újságíró számára információt szolgáltatnak, hanem a „forrás azonosítására alkalmas információk” is, ha azok valószínűleg a forrás azonosításához vezetnek, beleértve az információk forrástól való megszerzésének ténybeli körülményeit, illetve a megszerzett információk nem publikált tartalmát (86. bek.). A titkosszolgálat a különleges jogkörét valójában arra használta, hogy megkerülje az újságírók forrásvédelmét (87. bek.).

A Bíróság ezt követően azt vizsgálta, hogy a beavatkozás törvényben meghatározott volt-e. A törvénynek védelmet kell nyújtania a hatóságok 8. és 10. cikkben foglalt jogokba történő önkényes beavatkozásával szemben, különösen akkor, ha az önkényesség kockázata

nyilvánvaló, mert a végrehajtó hatalmat titokban gyakorolják (90. bek.). A Bíróság emlékeztetett az előzetes bírói vagy más független szerv általi felülvizsgálat szükségességére, miután az eljárás során a rendőrséget vagy az ügyészséget nem lehet objektívnek és pártatlannak tekinteni. Egy olyan területen, ahol az egyes esetekben potenciálisan könnyű visszaélni, a felügyeleti ellenőrzést bíróra vagy más független hatóságra kell bízni (98. bek.). Mégis, a titkosszolgálat a kérelmezők esetében a megfigyelést és a lehallgatást a belügyminiszter vagy az AIVD egy tisztviselőjének engedélyével anélkül végezhet, hogy egy független és pártatlan testületnek előzetes felülvizsgálat keretében jogában állt volna megakadályozni vagy véget vetni a megfigyelésnek (100. bek.). Ennélfogva a törvény nem nyújtott megfelelő garanciákat az újságírók forrásainak felfedésével szemben (102. bek.).

A kérelmezők emellett azzal is érveltek, hogy a dokumentumok átadására való kötelezésének valódi célja az újságírói forrás azonosítása volt (103. bek.). A holland kormány arra hivatkozott, hogy a kiadatás elrendelésének elsődleges célja az volt, hogy visszaszerezzék a dokumentumokat a nyilvános forgalomból (107. bek.). Tekintettel az újságírói források védelmének fontosságára, és a potenciálisan „dermesztő hatásra” (chilling effect), ami a forrás felfedésének elrendelésével járhat a sajtószabadság gyakorlására, egy ilyen intézkedés nem egyeztethető össze a 10. cikkel, kivéve, ha azt „nyomós közérdek” indokolta (127. bek.). A Bíróság kiemelte, lehetséges, hogy a források nem-felfedésének elve nem szenved kárt, ha azt olyan körülmények között bírálják felül, ahol a forrásnak egyértelműen rosszhiszemű, ártalmas célja van. Ám a bíróságok meggyőző bizonyíték hiányában ritkán feltételezhetik, hogy ez a tényező mindig jelen van. A forrás magatartása soha nem lehet döntő abban a kérdésben, hogy szükséges-e a felfedésre kötelezés, az csupán az egyik fontos tényező lehet (128. bek.).

A Bíróság megítélése szerint a kiszivárogtató AIVD tisztviselő azonosításának szükségessége nem teszi indokolttá a dokumentumok tényleges átadásának elrendelését (129. bek.). A kiszivárogtatót az iratok tartalmának egyszerű tanulmányozásával is megtalálhatták volna, illetve azon alanyi kör meghatározásával, akik a dokumentumokhoz hozzáférhettek. Másrészt a titkosszolgálatnak ugyan jogos érdeke fűződött a dokumentumok visszaszerzéséhez, ez nem volt elegendő a „nyomós közérdek” igazolásához, ami indokolná a kérelmezők forrásának nyilvánosságra hozatalát (131. bek.). A bennük lévő információk nagyon nagy valószínűséggel már régóta az AIVD-n kívülre kerültek. Az iratok forgalomból való visszavonása ezért már nem tudta volna megakadályozni, hogy az információk illetéktelen kezekbe kerüljenek (130. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre

jutott, hogy a kormány által felhozott indokok nem megfelelőek és elégségesek, és a hatóságok nem jártak el jogszerűen (132. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Observer and Guardian v. United Kingdom (68. bek.); Goodwin v. United Kingdom (39. bek.); Financial Times Ltd and Others v. United Kingdom (59., 63. bek.); Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (51., 65. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele⁵⁰

Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg (Application no. 26419/10., 2013. április 18-i ítélet)

Tényállás

2008 decemberében a Contacto nevű újságban egy cikk jelent meg, amely egy családot mutatott be, akik elvesztették gyermekük feletti szülői felügyeletüket. A cikk egy szociális munkás felelősségét is felvetette. A szociális munkás panaszt tett a központi szociális hivatal vezetőjének, aki feljelentést tett a legfőbb ügyésznél arra hivatkozva, hogy a cikk becsületsértő a szociális munkásra, illetve a luxemburgi igazságszolgáltatási és szociális jóléti rendszerre általában. A nyomozó hatóságok rágalmozás és a kiskorúak védelmére vonatkozó jogszabályok megsértése miatt eljárást indítottak. Mivel a cikket író újságíró neve nem szerepelt a luxemburgi sajtótanács hivatalos nyilvántartásában, a vizsgálóbíró házkutatást és lefoglalást rendelt el az újság kiadójának székhelyén annak érdekében, hogy azonosítani lehessen a rágalmozó cikk szerzőjét. Néhány nappal később rendőrök jelentek meg az újság szerkesztőségében. A házkutatás során a rendőrség azonosította a cikket író újságírót. Az újságíró átadta az újság egy példányát, egy notebookot, valamint a cikk készítéséhez felhasznált különböző dokumentumokat. A keresés közben az egyik rendőr egy pendrive-ot rakott be az újságíró számítógépébe, és lemásolta a gépen található fájlokat. A rendőrségi jelentés szerint az újságíró együttműködött a rendőrséggel. Nem sokkal később a kiadó és az újságíró kérte a bíróságtól a házkutatási parancs hatályon kívül helyezését és a lefoglalás semmissé nyilvánítását. Azzal érveltek, hogy a dokumentumok átadása nem volt önkéntes, mivel az újságírónak nem volt más választása, mint hogy együttműködjön. A bíróság elutasította a kérelmet, amit a fellebbviteli bíróság is helybenhagyott.

Az eljáró szerv

⁵⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114439>

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság a 8. cikk vonatkozásában leszögezte, az a tény, hogy az újságíró és a kérelmező más alkalmazottai együttműködtek a rendőrséggel, nem fosztja meg a házkutatást és a lefoglalást annak kényszerítő jellegétől. Az együttműködés keretében fogatosított házkutatásnak éppúgy fenyegető jellege van, mert az együttműködés hiánya nem gátolta volna meg a rendőrséget a házkutatás végrehajtásában (38. bek.). Ezért a kérelmező székhelyén tartott házkutatás beavatkozást jelentett a 8. cikkben biztosított jogokba (39. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás célja az volt, hogy a büntetőeljárás során megállapítsák a cikket író újságíró valódi személyazonosságát. A beavatkozás mások jogainak védelmét is szolgálta, mivel a cikk egy szociális munkás és több kiskorú nevét is nyilvánosságra hozta (41-42. bek.). Azonban a vizsgálóbíró a házkutatásnál kevésbé kényszerítő eszközt is választhatott volna annak érdekében, hogy kiderítse a cikk szerzőjének kilétét (44. bek.). A házkutatásra és a lefoglalásra nem volt szükség, és nem álltak ésszerű arányban az elérni kívánt törvényes célokkal, ezért a Bíróság kimondta a 8. cikk sérelmét (44-46. bek.).

A 10. cikkel kapcsolatban a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az újságírói források védelme a sajtószabadság egyik „sarokköve” (49. bek.). A rendőrök a házkutatási parancs révén olyan információkhoz is hozzáférhettek, amelyeket az újságíró nem szándékozott közzétenni, és amelyek más források azonosítását is lehetővé tették (54. bek.). Bár a beavatkozás törvényben meghatározott volt, és törvényes célokat szolgált, a bizalmas újságírói forrásokat korlátozó intézkedéseket a legszigorúbb módon kell megítélni (58. bek.). A házkutatás célja az volt, hogy keressenek és „szerezzenek meg minden dokumentumot vagy tárgyat – függetlenül annak formájától vagy a médiumtól –, amely az állítólagos bűncselekményhez kapcsolódik” (59. bek.). A Bíróság szerint a parancs szövegét viszonylag tág értelemben fogalmazták meg, ami igen széles vizsgálati jogkörrel ruházta fel a nyomozókat (60. bek.). Bár nem állapítható meg, hogy a keresés célja az újságíró forrásainak azonosítása (is) volt, a házkutatást elrendelő határozat tág megfogalmazása miatt ez a lehetőség nem zárható ki. A Bíróság nem fogadta el a kormány hivatkozását, miszerint a cikk forrása már szerepel a cikkben, mert ez nem jelenti azt, hogy nincs más lehetséges forrás, amit a keresés azonosíthat. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a házkutatás és a lefoglalás végrehajtása aránytalan volt, mert lehetővé tette a rendőrök számára az újságíró forrásainak

azonosítását, és a döntés sem volt eléggé korlátozott terjedelmű, hogy elkerülje a lehetséges visszaéléseket. A Bíróság e tekintetben megjegyezte, hogy a pendrive csatlakoztatása az újságíró számítógépére, és a memóriában lévő adatok lemásolása olyan információk begyűjtését tette lehetővé tette a hatóságok számára, amelyeknek semmi köze az ügyhöz. Mivel a keresés egyetlen célja az volt, hogy megállapítsák a cikket író újságíró személyazonosságát, egy szűkebben megfogalmazott házkutatási parancs is elég lett volna (61. bek.). A Bíróság ezért megállapította, hogy a házkutatás és a lefoglalás végrehajtása a kérelmező székhelyén nem állt arányban az elérni kívánt céllal (63. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Roemen and Schmit v. Luxembourg (46., 65. bek.); Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (50. bek.); Martin and Others v. France (59. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; házkutatás⁵¹

Nagla v. Latvia

(Application no. 73469/10., 2013. július 16-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező a lett közszolgálati televízió műsorvezetője és riportere volt. 2010. február 10-én kapcsolatba lépett vele egy névtelen forrás, aki magát „Neo”-nak nevezve feltárta, hogy súlyos biztonsági hibák vannak az állami adóhatóság (VID) elektronikus adatbázisában, amelyek lehetővé teszik a személyes adatokhoz való hozzáférést. Állításainak alátámasztására a kérelmezőnek írt levelében néhány adatot is csatolt, amit ily módon töltött le. A kérelmező tájékoztatta a VID-et a biztonsági résről, majd február 14-én a műsorában is beszámolt az adatszivárgásról. Az adás után egy héttel „Neo” a Twitter használatával elkezdte közzétenni a különböző állami és önkormányzati intézmények tisztviselőinek fizetésével kapcsolatos információkat. A VID feljelentésére büntetőeljárás indult, és február 19-én a rendőrség tanúként hallgatta ki a kérelmezőt, aki megtagadta a forrás személyazonosságának felfedését, amit a sajtó és más tömegmédiáról szóló törvény 22. §-a tett lehetővé.⁵² 2010. május 11-én a nyomozó hatóság a kérelmező otthonában házkutatást tartott, melynek során több adathordozó eszközt (laptopot, külső merevlemez, memória kártyát, négy pendrive-ot) is lefoglaltak. A házkutatást azzal indokolták, hogy a kérelmező és a forrás között folyó kommunikáció alapján

⁵¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119055>

⁵² „22. § (1) A médianak joga van ahhoz, hogy ne fedje az információforrásokat (2) A források felfedésére való kötelezést csak bíróság rendelheti el, a magánszemélyek vagy a társadalom alapvető érdekei védelmének arányos figyelembe vétele után.”

a kérelmezőnek információi lehettek az adatlopásról és a megszerzett információkról. A nyomozó hatóság azt is hozzátette, mivel fennáll a bizonyítékok megsemmisítésének, eltitkolásának vagy elrejtésének kockázata, ezért sürgős házkutatásra van szükség, amit a vizsgálóbíró utólag hagyhat jóvá. A vizsgálóbíró ezt egy nappal később tette meg. A kérelmező a házkutatás és a vizsgálóbíró határozata ellen panaszt nyújtott be, ám az elsőfokú bíróság elnöke helybenhagyta a döntést.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt a kormány azon érvelésével foglalkozott, miszerint a házkutatást nem azért folytatták le, hogy megállapítsák a kérelmező információforrásának személyazonosságát, hanem hogy bizonyítékokat szerezzenek az adatlopással vádolt személy ellen, akinek a személyazonosságát időközben már megállapították (78. bek.). Bár fontos lehet az így megszerzett bizonyíték a büntetőeljárásban, „dermesztő hatású”, ha az újságírók azt látják, hogy segíteniük kell a névtelen forrás azonosítását. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a házkutatás során lefoglalt adathordozók nemcsak olyan információkat tartalmaztak, amelyek képesek azonosítani a forrást, illetve „az információ megszerzésének ténybeli körülményeit” a forrástól, vagy információt „a nem publikált tartalomról”, hanem olyat is, amely alkalmas a kérelmező más információforrásainak azonosítására. A Bíróság ezért nem fogadta el a kormány azon érvelését, hogy a házkutatás nem az újságírói forrásokat célozta (82-83. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy sürgős házkutatások esetén a független felülvizsgálatnak legalább a hozzáférés és a megszerzett anyagok felhasználása előtt elegendőnek kell lennie annak megállapítására, hogy felmerül-e bizalmas forrás, és ha igen, a nyomozó és bűnüldöző hatóságok által hivatkozott közérdek nagyobb-e, mint a forrásvédelemhez fűződő közérdek (87-88. bek.). A Bíróság már korábban kimondta, hogy az újságírói forrás azonosítása céljából az újságírók otthonában és munkahelyén tartott házkutatások sokkal súlyosabb, drasztikusabb intézkedésnek minősülnek, mint a forrás személyazonosságának felfedésére való kötelezése. Még inkább igaz ez a jelen esetben, ahol a házkutatási parancsot homályosan fogalmazták meg, lehetővé téve az újságíró forrása által elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatos bármely információ lefoglalását. A nyomozó hatóságok, akik igen széles körű vizsgálati jogkörrel rendelkeznek, az újságíró munkahelyén

vagy otthonában tartott, előre be nem jelentett házkutatás során az újságíró birtokában lévő valamennyi dokumentumához hozzáférhetnek (95. bek.).

A Bíróság kiemelte, hogy a házkutatásra három hónappal az adás után került sor, és azután, hogy a kérelmezőt tanúként kihallgatták, holott a vizsgálat szerint az adás óta a kérelmező és a forrás között már nem volt kommunikáció. A nyomozó hatóságok mégis a sürgős házkutatás lefolytatása mellett döntöttek (98. bek.). A Bíróság korábban már elismerte, hogy sürgős esetekben a nyomozó hatóság nem képes a házkutatás valamennyi okát megjelölni, ilyen körülmények között az egymással versengő érdekek szükséges mérlegelését a későbbiekben is el lehet végezni, de mindenképpen legalább a megszerzett anyagokhoz való hozzáférést és azok felhasználását megelőzően. Jelen esetben, bár a vizsgálóbíró a felülvizsgálatot a sürgős házkutatást követő nap végezte el, mind a vizsgálóbíró, mind a bíróság elnöke később annak megállapítására szorítkozott, hogy a házkutatás egyáltalán nem kapcsolódott az újságíró forrásaihoz, illetve, hogy a késedelem lehetővé tenné az elektronikus bizonyítékok könnyű megváltoztatását vagy megsemmisítését (100. bek.).

A Bíróság azt is kimondta, bármely házkutatás, amely magában foglalja az újságíróhoz tartozó adathordozó eszközök (pl. laptop, külső merevlemez, memóriakártya, flash meghajtók) lefoglalását, kérdéseket vet fel az újságíró véleménynyilvánítási szabadságával kapcsolatban, beleértve a forrás védelmét, így az azokban foglalt információkhoz való hozzáférést elegendő és megfelelő biztosítékokkal kell a visszaélésekkel szemben védeni. Bár a vizsgálóbíró utólagos felülvizsgálata a hazai jogszabályoknak megfelelő volt, nem igazolta, hogy a bizonyítékok megszerzéséhez fűződő érdek elegendő lenne ahhoz, hogy felülírja az újságíró véleménynyilvánítási szabadságának védelméhez fűződő közérdeket, beleértve a forrás védelmét és a kutatási anyagok átadásával szembeni védelmet (101. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a hazai hatóságok által felhozott indokok nem minősültek „megfelelőnek és elégségesnek” (102. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Roemen and Schmit v. Luxembourg (57. bek.); Ernst and Others v. Belgium (103. bek.); Financial Times Ltd and Others v. United Kingdom (63., 70. bek.); Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (91. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele; házkutatás⁵³

⁵³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122374>

Stichting Ostade Blade v. the Netherlands
(Application no. 8406/06., 2014. május 27-i döntés)

Tényállás

A kérelmező alapítvány egy kéthetente megjelenő magazin kiadója. 1995-ben és 1996-ban egy sor bombamerényletet hajtottak végre Arnheimben, melynek során a magazin szerkesztői egy sajtóközleményt adtak ki, amelyben bejelentették, hogy levelet kaptak attól a szervezettől, amely felelősséget vállalt a legutóbbi merényletért, és hogy a levelet a következő számban tervezik közzétenni. A merénylet elkövetői ellen indított büntetőeljárás keretében a sajtóközlemény kiadását követő napon házkutatást tartottak a magazin helyiségeiben. A szerkesztőket tájékoztatták a házkutatás kezdete előtt, hogy annak célja a levél megtalálása. A házkutatás során több számítógépet és más anyagokat is lefoglaltak. A magazin szerkesztője később arról számolt be, hogy a levelet a szerkesztőség még aznap megsemmisítette rögtön azután, hogy megkapták. Ezt követően a kérelmező és az egyik szerkesztő kártérítési pert indított, amit a hazai bíróságok elutasítottak, bár az amszterdami fellebbviteli bíróság elismerte, hogy a házkutatás részben sértette a kérelmezők 10. cikkben foglalt jogait.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a levél átadásának elrendelése, majd az ezt követően a kérelmező helyiségeiben végrehajtott házkutatások beavatkozást jelentettek az ő információ megismeréséhez és közléséhez fűződő jogába (58. bek.). Emlékeztetett a sajtó „társadalom éber őre” szerepének, és annak biztosításának fontosságára, hogy az egyének szabadon fedjék fel a sajtónak azokat az információkat, amelyeket egy demokratikus társadalomban a nyilvánosság számára hozzáférhetővé kell tenni (61. bek.). Ebből ugyanakkor nem következik, hogy minden egyén, akit egy újságíró információ megszerzésére használ, „forrásnak” tekinthető az ítélkezési gyakorlat értelmében (62. bek.). A Bíróság Nordisk Film & TV A/S v. Denmark ügyre visszautalva megismételte, hogy az eredeti anyagok átadására való kötelezés is „dermesztő hatással” járhat az újságírói tevékenységre nézve, ám ez esetben a védelem foka nem feltétlenül éri el azt a szintet, amelyben az újságírók bizalmas forrásai részesülnek. Ennek oka, hogy a forrásvédelem kettős: nemcsak az újságírót, hanem azt a

forrást is védi, aki önként segíti a sajtót a közvélemény közérdekű ügyekben történő tájékoztatásában (64. bek.).

A Bíróság szerint a magazin informátorát nem az motiválta, hogy információt adjon arról, amiről a nyilvánosságnak joga van tudni. Éppen ellenkezőleg, az informátor azt állította, hogy ő a felelős a bűncselekményekért, amelyek mellett maga is kiállt. A magazinon keresztül a nyilvánosság keresésével az volt a célja, hogy az anonimitás leple mögé bújva kijátssza a büntetőjogi felelősségre vonását. A Bíróság emiatt vélte úgy, hogy az informátor elvben nem volt jogosult ugyanarra a védelemre, mint amelyet általában a források élveznek (65. bek.). Így arra a következtetésre jutott, hogy ebben az esetben a forrásvédelem nem volt kérdés (66. bek.). Továbbá, a magazin szerkesztőségébe küldött eredeti dokumentum a bombamerényletek elkövetésével gyanúsított ismeretlen személy vagy személyek azonosításához vezethetett (69. bek.). A Bíróságot nem győzte meg a kérelmező azon érve, hogy ezek a támadások kizárólag anyagi károkat okoztak. Nem is annak van jelentősége, hogy a támadásokat „terrorista” cselekménynek lehet-e nevezni vagy sem, hanem az elkövetett bűncselekmények veszélyességének, amely elegendő indokot jelent a kérdéses nyomozati intézkedésekre, ahogyan az elkövető veszélyessége is kellően alátámasztott volt (70. bek.). Az sem lehet döntő, hogy a bombamerényletért felelősséget vállaló nyilatkozatot szó szerint és teljes egészében idézték, vagy hogy más vizsgálat is elérhető volt. A Bíróság nem találta úgy, hogy az eredeti dokumentum önmagában vagy más bizonyítékokkal együtt nem szolgált volna hasznos információkkal. Ha pedig így van, nem látni, mi gátolta meg a magazin szerkesztőit abban, hogy a levelet saját maguktól átadják (71. bek.).

A kérelmező alapítvány azt is állította, hogy a házkutatás szétzúzta a magazin szerkesztőire bízott információk bizalmasságát. Semmit sem tudni ezekről az információkról, vagy arról, hogy a kérelmező informátorai és közreműködői, vagy az olvasóközönsége emiatt kárt szenvedett-e. A hatóságok valamennyi lefoglalt anyagot visszaadtak, és minden olyan információt megsemmisítettek, ami a nyomozás szempontjából irreleváns volt. Ilyen körülmények között – miközben a házkutatást kiváltó levelet szándékosan megsemmisítették – a Bíróság nem hibáztatta a hatóságokat (72. bek.). Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította (73. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Roemen and Schmit v. Luxembourg (46-47. bek.); Nordisk Film & TV A/S v. Denmark; Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (50., 72. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; házkutatás⁵⁴

Keena and Kennedy v. Ireland
(Application no. 29804/10., 2014. szeptember 30-i döntés)

Tényállás

A két kérelmező a The Irish Times tudósítója és főszerkesztője volt. 2006-ban az újság egy elsőoldalas cikket tett közzé, amely egy bizalmas levélre hivatkozott, amit egy névtelen forrástól kapott a parlament által a politikai korrupció kivizsgálására felállított törvényszéki vizsgálóbizottságtól. A törvényszék elrendelte, hogy adják át a cikk alapjául szolgáló dokumentumokat, ám szerkesztő közölte, hogy azokat megsemmisítették, hogy megvédjék az újság forrásait. Az újságírók a törvényszék előtt is megjelentek, de nem voltak hajlandóak válaszolni azokra kérdésekre, amelyek szerintük a bizalmas információkat kiszivárogtató forrás azonosításához vezethettek. A törvényszék a High Court-hoz fordult annak érdekében, hogy kötelezze a kérelmezőket, hogy válaszoljanak a forrást és a dokumentumok hollétét érintő kérdésekre. A legfelső bíróság 2009 júliusában végül a kérelmezők javára döntött. Elismerte, hogy az újságírók a dokumentumok elpusztításával egy elítélendő magatartásban vettek részt. Ám mivel a forrás névtelen volt, és az iratok már nem léteztek, úgy ítélte meg, hogy a kikérdezésük nem vezetne eredményre. 4 hónappal később a legfelső bíróság az eljárás költségeinek, mintegy 393.000 euró viselésére kötelezte őket. Az indokolás szerint az újságírók elítélendő magatartása meghatározta az ügy kimenetelét, a bizonyítékok szándékos megsemmisítésével megfosztották a bíróságokat attól, hogy érvényt szerezhessenek a törvényszék elrendelésének.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint a perköltségekben való marasztalásuk beavatkozást jelentett az újságírói forrásaik védelméhez fűződő jogukba, és sértette a véleménynyilvánítás szabadságát (30-31. bek.). A Bíróság azonban nem gondolta úgy, hogy a legfelső bíróság döntését úgy kellene jellemezni, amely beavatkozás a kérelmezők 10. cikk alapján biztosított jogába, hogy

⁵⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145098>

megvédhessék a forrás titkosságát, aki átadta nekik a törvényszék bizalmas dokumentumait. A legfelső bíróság ugyanis a Bíróság ítélezési gyakorlatának alkalmazásával kimondta, hogy a kérelmezők kötelezése a forrásaik azonosítására csak nyomós közérdek céljából lenne igazolható. Ilyen követelmény pedig nem jött létre (45. bek.). A kérelmezők szerint a törvényszék kísérlete, hogy felfedjék a forrást, közvetlen veszélyt jelentett a forrásaik védelmére, amely igazolta a cselekményüket. A Bíróság azonban nem fogadta el a kérelmezők érvét, hogy a törvényszéknek a kiszivárogtatás forrásának felderítéséhez fűződő érdeke félreértelmezett vagy szükségszerűen megalapozatlan volt. A kérdést – amit a versengő közérdekek mérlegelésének bevonásával járt volna – a hazai bíróságoknak az első helyen kellett volna megítélnie az Egyezmény ítélezési gyakorlatából levezetve. A bíróságok abban a helyzetben lettek volna, hogy ezt megtegyék, ha a kérelmezők nem pusztítják el a dokumentumokat. Mivel versengő közérdekek merültek fel, a helyes út az lett volna, ha lehetővé teszik, hogy az ügyet teljes egészében a megfelelő bíróság döntse el. Nem volt ok attól tartani, hogy a bíróságok által nyújtott biztosítékok esetleg hiányosak voltak (46. bek.).

Annak lehetővé tétele, hogy a High Court, majd ezt követően a legfelső bíróság az ügyet teljes egészében megítélhesse, nem csak a 10. cikknek, hanem a jogállamiságnak, az Egyezmény egyik alapvető elvének is teljes mértékben megfelelt volna (47. bek.). Ebből következően a kérelmezők cselekedete nem jelentette a 10. cikk szerinti jogaik legitim gyakorlását, hogy megtagadják forrásaik felfedését. A bírósági védelem elérhető volt számukra, hogy megvédhessék jogaikat. Az Egyezmény nem biztosítja az egyének számára azt a jogot, hogy a bíróságoknak fenntartott szerepet magukra vállalják. Amint azt a hazai bíróságok is hangsúlyozták, a kérelmezők a fontos iratokat szándékosan megsemmisítették. Még ha nem is kívánták a kérdés teljes bírósági vizsgálatának megakadályozását, a tettük egyértelműen azzal a hatással járt. A Bíróság nem fogadta el azt sem, hogy a kérelmezők nem láthatták ésszerűen előre, hogy a törvényszék hogyan reagálna, amennyiben bizalmas információkat tesznek közzé egy országos napilapban (48. bek.). Bár a kérelmezők fenntartották, hogy a dokumentumok elpusztításával a hazai bíróságok még képesek voltak az ügyben dönteni, a Bíróság szerint az általuk szándékosan előidézett helyzettel a bíróságokat kész tények elé állították, és az igazságszolgáltatás szerepét valóban aláásták. Az iratok megsemmisítése megfosztotta a bíróságokat minden hatalmuktól, hogy a törvényszék bármilyen döntését érvényre juttassák (49. bek.).

A Bíróság nem fogadta el azt sem, hogy a költségek viselésére kötelezés dermesztő hatással van a véleménynyilvánítás szabadságára. Először is általános elvként a perköltségek kérdése a hazai bíróságok megítélésére tartozik. Másrészt jelen esetben a költségek viselésére

kötelezés nem lehetett hatással a közérdekű újságírára, akik vehemensen védik saját forrásaikat elismerve és tisztelve a jogállamot. A Bíróság nem észlelt semmi olyat a költségviselés szabályában, amely korlátozná egy közérdekű történet közzétételét, a források felfedését kényszerítené, vagy bármely más módon beavatkozna az újságírói munkába. Az uralkodó szabály az, hogy minden személynek tiszteletben kell tartania a bíróságok szerepét, és senki, még az újságírók sem bitorolhatják a bíraskodás funkcióját. A legfelső bíróság döntésének igazi értelme annak jelzése volt, hogy egyetlen fél sem állhat törvények felett vagy a bíróságok törvényes hatáskörén túl (50. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a kérelmezők véleménynyilvánítási szabadságába nem történt beavatkozás, ezért a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva többségben elfogadhatatlannak nyilvánította (51. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sanoma Uitgevers B.V. v. the Netherlands (90. bek.).

Címkék: sajtószabadság; újságírók forrásvédelme; bizalmas információk közzététele⁵⁵

1.4. Sajtó-helyreigazítás, válaszadás

Ediciones Tiempo S. A. v. Spain

(Application no. 13010/87., 1989. július 12-i döntés)

Tényállás

1984-ben a Tiempo nevű magazin egy cikket tett közzé, amely egy jelentésre hivatkozva azt állította, hogy súlyos visszaélések történtek egy mezőgazdasági termékekkel foglalkozó állami cégnél, amiért a társaság korábbi vezetője volt felelős. Az egykori igazgató egy válaszcikk közzétételét szeretne elérni, ám azt az újság elutasította. Ezt követően a helyi bíróság válaszadás közzétételére kötelezte a lapot. A kérelmező azzal érvelt, hogy az illető válasza valótlan tényeket tartalmazott, amelyek közzétételére nem kötelezhető. A bíróságok azonban úgy vélték, hogy nem feladatuk a válasz objektív igazságának vizsgálata. Az újság fellebbezést nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, amely arra következtetésre jutott, hogy a lapnak a közzétett cikket nem kellett megváltoztatnia. A kifogásolt ítélet nem korlátozta az információk közzétételének szabadságát, hanem az információk pluralizmusát biztosította. Az

⁵⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-147707>

Alkotmánybíróság azt is hozzátette, hogy a szabályozás célja, hogy egyensúlyt teremtsen a média és az egyének között a nyilvánossághoz való hozzáférés tekintetében.

Az eljáró szerv

Bizottság

A döntés

A Bizottság döntése szerint a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a bírósági végzés valótlan információk közzétételére kötelezte, amely ellentétes az Egyezmény 10. cikkével. A Bizottság elismerte, hogy a kérelmező válaszadásra való kötelezésre beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítási szabadságába. Hivatkozott az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának (74) 26. sz. ajánlására a válaszadás jogáról,⁵⁶ majd hozzátette, hogy a beavatkozás célja a jó hírnév és mások jogainak védelme volt. A Bizottság hangsúlyozta, a válaszadás jogának (droit de réponse) célja, hogy védelmet nyújtson az egyének a tömegtájékoztatás által közzétett olyan információkkal vagy véleményekkel szemben, amelyek érinthetik magánszféráját, becsületét és méltóságát. Egy demokratikus társadalomban a válaszadás joga az információk pluralizmusának garanciáját jelenti, amit tiszteletben kell tartani. A Bizottság szerint a bírósági végzés arányos volt az elérni kívánt törvényes céllal, mivel a kérelmezőnek nem kellett változtatnia a cikk tartalmán a sértett válaszána közzététele után sem. Ezért nem állítható, hogy az információk terjesztéséhez fűződő szabadság korlátozása a szükségesnél nagyobb volt. A Bizottság így kimondta, hogy a kérelem nyilvánvalóan megalapozatlan, és el kell utasítani.

A kérelmező azzal is érvelt, hogy a hazai bíróságok a közzététel elrendelése előtt nem vizsgálták meg a válaszban szereplő tények igazságát, amivel megsértették az objektív tájékoztatás szabadságát és a közvélemény információk megismeréséhez fűződő jogát. A Bizottság azonban úgy vélte, hogy a válaszadás jogának egyik célja a közvélemény különböző forrásokból történő tájékozódásának biztosítása, mert csak ezáltal biztosítható a teljes körű informálódás. A 10. cikk nem értelmezhető úgy, amely csak a médiumok számára biztosítja az információk terjesztését, és még kevésbé úgy, amely a kérelmezőt felruházná azzal, hogy eldöntse mi igaz és mi nem. A kérelmező más polgári vagy büntetőjogi lépéseket is tehetett a kijelentések igazságának megállapítására.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

⁵⁶ Resolution (74) 26 on the Right of Reply - Position of the Individual in Relation to the Press.

Címkék: sajtószabadság; sajtó-helyreigazítás⁵⁷

Melnychuk v. Ukraine
(Application no. 28743/03., 2005. július 5-i döntés)

Tényállás

A kérelmező szerző könyveit egy helyi lap két cikke is kritizálta, hangsúlyozva azok kétes irodalmi és nyelvi minőségét. A kérelmező az újságnak küldött válaszában durván bírálta a kritikát író személyt. Az újság azonban elutasította a válasz közzétételét arra hivatkozva, hogy az obszcén és sértő megjegyzéseket tartalmazott. A kérelmező ezt követően az újsággal szemben kártérítési pert indított a cikk közzétételével okozott anyagi és erkölcsi károkért. A bíróságok úgy találták, hogy a cikkeket könyvajánlók formájában írták, amelyben a szerző a személyes véleményét fejezte ki a kérelmező irodalmi művének minőségéről. Az, hogy az újság nem volt hajlandó közzétenni a kérelmező kifogásait, indokolt volt, mert az obszcén és sértő megjegyzéseket tartalmazott a bírálóról, és nem a kérdéses cikk tartalmára válaszolt. A bíróságok ezért az ukrán sajtótörvény 37. cikke alapján a kérelmező keresetét elutasították.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező kifogásolta, hogy az újság nem volt hajlandó közzétenni a könyveinek kritikáira adott válaszát. A Bíróság leszögezte, hogy a válaszadás joga fontos eleme a véleménynyilvánítás szabadságának, és a 10. cikk hatálya alá tartozik. Ez következik abból, hogy nem csupán az szükséges, hogy lehetővé váljon a valótlan információk cáfolata, hanem az is, hogy biztosítsa a vélemények pluralitását, különösen a közérdekű ügyekben, mint az irodalmi és politikai viták. Ugyanakkor az egyén véleménynyilvánítási szabadsága nem ad korlátlan jogot a magánszemélyeknek vagy szervezeteknek a médiához való hozzáféréshez. A Bíróság rámutatott, hogy főszabályként a sajtótermékek és más magántulajdonban lévő médiumok szerkesztői szabadságába tartozik annak eldöntése, hogy mely magánszemélyek által benyújtott cikkeket, kommentárokat, illetve leveleket tesz közzé. Azonban előfordulhatnak olyan kivételes körülmények, amikor egy újság is jogszerűen kötelezhető

⁵⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82128>

például visszavonás, bocsánatkérés vagy egy rágalmozási ügyben született ítélet közzétételére. Következésképpen lehetnek olyan helyzetek, amikor pozitív kötelezettség keletkezhet az állam számára, hogy biztosítsa az egyén véleménynyilvánítási szabadságát az ilyen médiában. Mindenesetre az állam kötelessége biztosítani, hogy a médiához való hozzáférés megtagadása ne legyen önkényes és aránytalan beavatkozás az egyén véleménynyilvánítási szabadságába, és minden ilyen elutasítás támadható legyen az illetékes hazai hatóságok előtt.

A Bíróság szerint jelen esetben az állam számára pozitív kötelezettség keletkezik, hogy megvédje a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát annak biztosításával, hogy egyrészt ésszerű lehetősége legyen a válaszadás jogának gyakorlására azáltal, hogy elküldheti válaszát az újságnak közzététel céljából, másrészt lehetősége legyen arra, hogy megtámadhassa az újság elutasítását. E tekintetben a kérelmező képes volt benyújtani a válaszát az újságnak, és a közzététel megtagadása azon alapult, hogy az túlment a szimpla válaszadáson a kritikusra tett obszcén és sértő megjegyzésekkel. Sőt kérték a kérelmezőt, hogy módosítson válaszában, de azt nem volt hajlandó megtenni. A kérelmezőnek lehetősége volt a válaszadási jogának érvényesítésére a hazai bíróságok előtt. A Bíróság nem talált semmilyen önkényes elemet a hazai bíróságok határozataiban. Ezért arra a következtetésre jutott, hogy megfelelő egyensúlyt teremtettek a versengő érdekek között, és nem volt mulasztás az állam részéről, hogy eleget tegyen tevőleges kötelességének a 10. cikk alapján. A Bíróság ezért a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: sajtószabadság; sajtó-helyreigazítás; hozzáférés joga⁵⁸

Vitrenko and Others v. Ukraine (Application no. 23510/02., 2008. december 16-i döntés)

Tényállás

Az első kérelmező az Ukrán Progresszív Szocialista Párt vezetője és a 2002-es parlamenti választások jelöltje volt. Néhány héttel a választások előtt az egyik televíziós csatorna egy politikai vitát tervezett, ám azt az utolsó pillanatban törölték. Emiatt Julija Timosenkot, aki egy másik párt elnöke volt, és részt vett volna a vitán, a biztonságiak nem engedték be a

⁵⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70089>

helyszínre. Az első kérelmező – utóbbiról nem tudván – élő adásban úgy reagált ellenfele meg nem jelenésére, hogy szándékosan nem jött el, mert be tudná bizonyítani, hogy Timosenko egy tolvaj, aki más oligarchákkal együtt kirabolta Ukrajnát, és soha nem fogja tudni magát a bűnössége alól kimosni. Timosenko panaszt nyújtott be a Központi Választási Bizottsághoz, amely a kérelmezőt a választási szabályok megsértéséért, és az ártatlanság véelmének figyelmen kívül hagyásáért hivatalos figyelmeztetésben részesítette. A határozatot két napilapban tették közzé. A kérelmező sikertelenül fellebbezett a legfelső bíróság előtt. Ezek után Timosenko rágalmozás miatt pert indított a kérelmezővel szemben. A bíróság megállapította, hogy Timosenkot soha nem ítélték el lopás vagy más hasonló bűncselekmény miatt, így a kijelentéseivel megsértette az ártatlanság véelméhez való jogát. Valótlannak találta a kérelmező azon vádját is, hogy a sértett szándékosan nem jelent meg a televíziós vitában. A bíróság ezért elrendelte, hogy a csatorna Timosenko számára biztosítson 50 másodpercnyi műsoridőt élő adásban, hogy helyesbítthesse a kérelmező által terjesztett kijelentéseket, a műsoridő költségeit pedig a kérelmező állja. A kérelmező sikertelenül fellebbezett azzal érvelve, hogy a „tolvaj” kifejezés értékítélet volt.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a Központi Választási Bizottság figyelmeztető határozata, valamint a bíróságok által kiszabott szankciók beavatkozást jelentettek a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, amelynek legitim célja a jó hírnév vagy mások jogainak védelme volt. A beavatkozás szükségességének vizsgálatakor figyelembe kell venni, hogy az illetékes hazai hatóságok milyen módon foglalkoztak az ügyel. A Bíróság felhívta a figyelmet az állam azon pozitív kötelezettségére, hogy biztosítsa azt, hogy a rágalmozásnak kitett személyeknek ésszerű lehetőségük legyen a válaszadási joguk gyakorlására azáltal, hogy a rágalmozó információra adott választ ugyanolyan módon terjesztik, mint a rágalmozó közlést.

Jelen esetben a hazai bíróságok megállapították, hogy az első kérelmező kijelentései – Timosenko egy „tolvaj” volt, és szándékosan nem vett részt a vitában – valótlannak voltak, és károsították a felperes jó hírnevét. A Bíróság rámutatott, hogy a „tolvaj” szó használata általában a bűncselekményekben való részvételre utal, és nagy valószínűséggel a közvélemény is így értette, ezért az nem pusztán értékítélet volt, hanem valótlan tényállítás.

Annak ellenére, hogy a kérelmező parlamenti képviselőjelöltként és a politikai kampánya keretében különleges szerepet játszott, a politikai ellenfeléről megfogalmazott kritikája valótlan vádakot tartalmazott, amelyekről a hazai hatóságok joggal vélték úgy, hogy megfelelő indokul szolgáltak a vele szembeni eljárásra. Meg kell jegyezni, hogy a kérelmező a sértettet a távollétében vádolta meg. Bár az eseményt egy nyilvános vita részeként lehet tekinteni, az ténylegesen mégsem az érvek heves cseréje volt egy élő televíziós műsoron belül, ahol a politikai vezetők átléphetnek bizonyos határokat. Az adott körülmények között a hazai hatóságok figyelmeztető döntése és az, hogy Timosenkonak lehetőséget biztosítottak, hogy megcáfolhassa a vádakot ugyanabban a fórumban, ahol azokat tették, ésszerűen tekinthető a Bíróság ítélkezési gyakorlatában meghatározott elvekkel összhangban állónak. Mindezek alapján nem mondható, hogy a hatóságok túllépték a mérlegelési jogkörüket, és hogy az intézkedések nem voltak arányosak az elérni kívánt törvényes céllal. Ebből következően a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtó-helyreigazítás; hozzáférés joga⁵⁹

Oktar v. Turkey

(Application no. 42876/05., 2011. május 10-i döntés)

Tényállás

A kérelmező egy kreacionista tanokat valló vallási csoport vezetője és számtalan könyv szerzője volt. 2005 júliusában az új könyvének megjelenése alkalmából egy napilap cikke humoros módon bírálta őt és a könyveit. A cikk róla foglalkozó része szerint „súlyos mentális problémái” voltak, kokainnal kereskedés miatt börtönbe került, illetve politikusokat zsarolt. A cikk egy 2000-ben készült fényképét is közölte, amely a letartóztatását ábrázolta csendőrökkel körülvéve. A vallási vezető az őt ért sértő és rágalmozó kijelentésekre válaszul az 5187. számú sajtótörvény alapján helyreigazítási kérelmet nyújtott be. A válasz két és fél oldalas volt, és annak tartalma nem korlátozódott a vitatott állításokra, ezért a lap a válasz közzétételét megtagadta. A kérelmező ezután a helyi bíróság előtt eljárást indított. A bíró az újság érveit elfogadva arra hivatkozva utasította el a közzététel elrendelését, hogy a válasz

⁵⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90636>

terjedelme hosszabb volt, mint amit a török törvények megengedtek, továbbá rágalmazó elemeket is tartalmazott.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A vallási vezető szerint azzal, hogy elutasították a helyreigazítás közzététele iránti kérelmét, amivel a válaszadási jogát kívánta gyakorolni, megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát. A kérelmező hivatkozott a Semmitőszék egy 1995-ös döntésére, amely nem utasította el a kérelmet, csak mert a közzétenni kívánt szöveg egyes kifejezései nem voltak megfelelőek, ehelyett a vitatott kifejezéseket törölte.

A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta, hogy a válaszadás joga fontos eleme a véleménynyilvánítás szabadságának, és a 10. cikk hatálya alá tartozik. A kérelmező kifogása a helyreigazítási eljárás egészét érintette, amelynek célja a jó hírnév védelme, amely jog a 8. cikk által védett magánélet tiszteletben tartásához való jog részét képezi. A Bíróság rámutatott, hogy a válaszadás joga szerves része a török jogrendszernek, amely az ellentétes vélemények közzétételének egyik módja a vitás felek, a sajtó és az egyén között, akinek célja válaszában nyilvánosságra hozatala. Ugyanakkor a török jog a válaszadás gyakorlására vonatkozó korlátokat is meghatároz, melyek a kérelem benyújtásának határidejét, a válasz tartalmát és hosszát érintik. A hazai bíróságok pontosan a levél hosszára hivatkozva utasították el a kérelmet. A bíró szerint a kérelmezőnek módjában állt volna a válasz hosszát lerövidíteni, ahelyett, hogy megvárja, míg a kérelmét jogerős határozattal elutasítják.

A Bíróság leszögezte, hogy nem feladata, hogy a hazai bíróságokat helyettesítse, és elsősorban utóbbiak feladata a hazai jogszabályok értelmezése. A Bíróság szerepe annak ellenőrzésére korlátozódik, hogy ez az értelmezés összeegyeztethető-e az Egyezményvel. Jelen esetben pedig a Semmitőszék hivatkozott ítélete nem precedensértékű, mivel az néhány vitatott szó törlésére, nem pedig a szöveg hosszának lerövidítésére vonatkozott. A bíró is kimondta, hogy a kérelem nem felelt meg a válaszadási jog egyik formai feltételének, azaz a válasz szövege aránytalanul hosszú volt. A bíró így nem foglalkozott a kérelmező panaszával érdemben, sem a vitatott cikkben szereplő információk valóságával, sem azzal, hogy szükséges-e helyreigazítás közzététele. A Bíróság szerint a kérelem benyújtásának formai feltételei egyértelműen törvényben meghatározottak voltak, így a kérelmező nem hagyhatta figyelmen kívül, hogy a törvény tiltja az aránytalanul hosszú válasz közzétételét. A Bíróság

nem találta ésszerűtlennek ezt a követelményt. Ennélfogva a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát nem sértették meg. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Melnychuk v. Ukraine.

Címkék: sajtó-helyreigazítás; válasz hossza⁶⁰

Kaperzynski v. Poland

(Application no. 43206/07., 2012. április 3-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy heti magazin főszerkesztőjeként 2005 októberében egy cikket jelentetett meg Ilawa település csatornahálózataról, amelyben úgy vélte, hogy az jelentős közegészségügyi kockázatot jelentett, és a hatóságok a problémával lassú és inkompetens módon foglalkoztak. Arra is hivatkozott, hogy a polgármester nem megfelelően kezelte a helyzetet. A polgármester az újságnak írt, részben ironikus hangú levelében panaszolta a cikket, megkérdőjelezve a főszerkesztő szándékait, és arra kérte, hogy a Sajtótörvénynek megfelelően tegyen közzé helyreigazítást. A kérelmező nem válaszolt a levélre, és nem is tette közzé. Az önkormányzat ezt követően magánvádas eljárást indított a kérelmezővel szemben, amiért nem tette közzé a helyreigazítást. A főszerkesztő azzal érvelt, hogy a Sajtótörvény alapján a polgármester levele nem tekinthető helyreigazítás iránti kérelemnek, mert nem kapcsolódott a tényekhez. A kerületi bíróság a Sajtótörvény 31. § (1) bekezdésében előírt helyreigazítás közzétételének megtagadásáért bűnösnek találta a főszerkesztőt, és a 46. § (1) bekezdés alapján négy hónap szabadságvesztésre ítélte, havi húsz óra közmunka formájában két évre felfüggesztve, valamint két évre megvonta tőle az újságírói hivatás gyakorlásának jogát. A regionális bíróság helybenhagyta az ítéletet. 2010 decemberében a lengyel alkotmánybíróság egy másik esetben alkotmányellenesnek nyilvánította a Sajtótörvény azon szakaszát, amely bűncselekménnyé nyilvánította a helyreigazítás közzétételének megtagadását.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

⁶⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104817>

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

Bár a beavatkozás a tényállás időpontjában „törvényben meghatározott” volt, a Bíróság az ügy értékeléséhez fontosnak vélte azt, hogy a lengyel alkotmánybíróság a Sajtótörvény ezen rendelkezéseit 2010. december 1-jén alkotmányellenesnek találta arra hivatkozva, hogy azok nem egyeztethetők össze a nullum crimen sine lege elvével (60. bek.). A Bíróság nem látta, hogy egy újságíróra kiszabott büntetőjogi szankció hogyan szolgálhatja a sajtószabadság védelmét, amivel a lengyel kormány érvelt. Ugyanakkor kész volt elfogadni, hogy a beavatkozás a polgármester jó hírnevének védelmét szolgálta (61. bek.). A cikk témája – a település szennyvízhálózatának fejlesztése és működtetése – vitathatatlanul a közérdekű ügy volt a helyi közösség számára, amelyre a kérelmező jogosult volt a nyilvánosság figyelmét felhívni. Egy demokratikus rendszerben a kormány cselekedeteit vagy mulasztásait szigorú vizsgálat alá kell vetni nemcsak a törvényalkotó vagy az igazságszolgáltatás, de a közvélemény részéről is. A cikk a helyi hatóságok és a polgármester teljesítményének kritikus értékelését tartalmazta, de nem minősült indokolatlan személyes támadásnak, és nem volt sértő, ellenben szilárd ténybeli alapokon nyugodott, ám ezt a szempontot a kerületi bíróság mégsem vette figyelembe (64. bek.).

A Bíróság szerint a helyreigazítás vagy a válasz közzétételének kötelezettsége egy normális eleme a nyomtatott sajtó véleménynyilvánítási szabadságát szabályozó jogi keretnek, ami nem tekinthető túlzottnak vagy ésszerűtlennek. A Bíróság már kimondta, hogy a válaszadás joga fontos eleme a véleménynyilvánítás szabadságának, és a 10. cikk hatálya alá tartozik. Ez következik abból, hogy nem csupán az szükséges, hogy lehetővé váljon a valótlan információk cáfolata, hanem az is, hogy biztosítsa a vélemények pluralitását, különösen a közérdekű ügyekben, mint az irodalmi és politikai viták. Hasonlóképpen, az, hogy az érintett felet írásban tájékoztatni kell a válasz vagy a helyreigazítás közzétételének elutasításának indokairól, önmagában nem kifogásolható. Egy ilyen kötelezettség ugyanis lehetővé teszi a személynek – aki úgy érzi, hogy egy újságcikk a jogaiban sértette –, hogy válaszát az érintett újság szerkesztési gyakorlatának megfelelően nyújthassa be (66. bek.).

A Bíróság egyetértett a kerületi bíróság azon megállapításával, miszerint a kérelmező azzal, hogy nem tájékoztatta a polgármestert arról, hogy nem teszi közzé válaszát, és nem indokolta az elutasítást, nem tartotta be a szakmai kötelességeit (67. bek.). Jelen esetben azonban büntetőjogi szankció kiszabásáról is szó volt (68. bek.). A Bíróságnak körültekintően kell eljárnia, amikor a nemzeti hatóságok által meghozott intézkedések vagy kiszabott

szankciók alkalmasak arra, hogy elbátortalanítsák a sajtót a közérdeklődésre joggal számot tartó ügyekről folytatott vitában való részvételtől. A büntetőjogi szankciótól való félelem „dermesztő hatása” az újságírói véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására nyilvánvaló. Ez a hatás, amely a társadalom egészére nézve káros, szintén olyan tényező, amit figyelembe kell venni a médiában dolgozókra kiszabott szankciók arányosságának megítélésakor (70. bek.).

A Bíróság egy másik esetben⁶¹ már megvizsgálta a lengyel 1984. évi Sajtótörvény büntetőjogi rendelkezéseinek alkalmazását. A Bíróság általában azt vizsgálja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozás szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban, utalva a tényállítások vagy értékítéletek lényegére és tartalmára, amelyek miatt a kérelmezőt megbüntették. Ebben az esetben viszont a bíróságok a kérelmezőre olyan okok miatt szabtak ki büntetést, amelyek függetlenek voltak a kérdéses cikk tartalmától (71. bek.). A szankciót olyan bűncselekményért szabták ki, amely lényegében eljárási jellegű. A Bíróság szerint a Sajtótörvény rendelkezései megakadályozták a bíróságokat, hogy figyelembe vegyék a véleménynyilvánítás szabadságán alapuló szempontokat (72. bek.). Ami a kiszabott szankciók természetét és súlyosságát illeti, a Bíróság szerint egy médiában dolgozónak a hivatása gyakorlásának jogától való megfosztását nagyon durva büntetésnek kell tekinteni, ami növeli a dermesztő hatás kialakulásának veszélyét a nyilvános vitákban. Egy ilyen ítélet újságíróra történő kiszabásáról csak azt lehet mondani, hogy óriási visszatartó hatása van a közérdekű ügyekben folytatott nyílt és korlátozásmentes nyilvános vitára nézve (74. bek.). A panaszolt beavatkozás ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (76. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Melnychuk v. Ukraine; Cumpăna and Mazare v. Romania (118. bek.); Standard Verlags GmbH v. Austria (49. bek.); Lombardo and Others v. Malta (54., 61. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; sajtó-helyreigazítás; hozzáférés joga; szankció arányossága, foglalkozástól eltiltás⁶²

1.5. Az internet kérdései

Muscio v. Italy

(Application no. 31358/03., 2007. november 13-i döntés)

⁶¹ Wizerkaniuk v. Poland (Application no. 18990/05., 2011. július 5-i ítélet)

⁶² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110171>

Tényállás

A kérelmező egy katolikus szülői szervezet elnökeként ismeretlen személy vagy személyek ellen tett feljelentést, amiért obszcén tartalmú üzeneteket kapott e-mail-ben. A nyomozó hatóságok azzal az indokkal szüntették meg az eljárást, hogy nem valósult meg rágalmazás, csalás vagy a kérelmező személyes adataival való visszaélés. Emellett a kérelmező az olasz büntető törvénykönyv azon cikkére sem hivatkozhat, amely tiltja az obszcén tartalmak és képek forgalomba hozatalát, mert bár a sértő e-mailek pornográf tartalmúak voltak, nem minősültek obszcénnek. A kérelmező által megkapott e-maileket véletlenszerűen kiválasztott internetes címekre küldték el, a feladó azonosítása pedig lehetetlen volt annak rejtett e-mail címe miatt.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező panasza szerint nem állt rendelkezésére megfelelő jogi eszköz a sértő e-mailek fogadásának elutasítására. A Bíróság elismerte, hogy a kérelmező olyan pornográf e-maileket kapott, amelyek sértették az ő erkölcsi meggyőződését. A nem kívánt vagy sértő kommunikáció fogadása beavatkozásnak minősült az egyén magánéletének tiszteletben tartásához fűződő jogába. Ugyanakkor aki az internethez kapcsolódik, az elektronikus levelező rendszerek felhasználói már nem élvezik magánszférájuk hatékony védelmét, és kiteszik magukat annak, hogy gyakran nem kívánt üzenetekkel, képekkel és információkkal szembesülnek. Ez a hátrány részben csökkenthető szűrők telepítésével.

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kérelmező által megindított eljárásnak nem volt semmilyen esélye a sikerre, mivel a jogsértő üzenetek feladója elrejtette az e-mail címét. Tény, hogy a különböző országok internet-szolgáltatói a „spam”-ekkel szembeni fellépés során olyan objektív nehézségekbe ütköznek, amelyek technikailag nem mindig leküzdhetők. Ilyen körülmények között a Bíróság nem találta úgy, hogy az államnak további erőfeszítéseket kellett volna tennie a 8. cikk alapján fennálló pozitív kötelezettségei alapján. Továbbá, az internethez hozzáférést biztosítók az állami hatóságokkal kötött megállapodások feltételei szerint és felügyeletük alatt működnek. Ezért a kértlen e-mailekkel szembeni hatékony védelem hiánya miatt a kérelmező a polgári bíróság előtt kártérítési pert indíthatott volna, amely nem vagyoni kompenzáció megítéléséhez vezethetett volna akkor is, ha lehetetlennek

bizonyul a sértő e-mailek feladóját azonosítani. Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: magánszféra védelme; internet, spamek⁶³

Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2)
(Application nos. 3002/03., 23676/03., 2009. március 10-i ítélet)

Tényállás

1999 szeptemberében és októberében a The Times két cikket tett közzé az orosz maffia egyik főnökének vélt személy által állítólagosan végzett pénzmosásról, akinek a nevét is feltüntették. A cikkeket a megjelenésük napján a napilap honlapjára is feltöltötték. Az illető 1999 decemberében rágalmozás miatt eljárást indított a kiadó, a szerkesztő és a cikkeket író újságírók ellen. Az alperesek nem vitatták, hogy a cikkek potenciálisan rágalmozóak, de arra hivatkoztak, hogy az állítások olyan természetűek és súlyosságúak, hogy kötelességük volt az információkat közzétenni. A rágalmozási per alatt a cikkek továbbra is a honlapon maradtak, ahol az internet-felhasználók számára az újság korábbi cikkeket tartalmazó archívumának részeként voltak elérhetőek. 2000 decemberében a sértett a cikkek folyamatos internetes közzététele miatt egy második rágalmozási pert is indított. Az alperesek szerint csak az interneten közzétett cikk első publikációja képezheti a rágalmozási kereset jogalapját (egyszeri közzététel szabálya – the single publication rule), és nem a későbbi, olvasók általi minden egyes letöltés, ezért a második kereset benyújtására az egy éves elévülési határidőn kívül került sor. A bíróság azonban nem értett ezzel egyet: a common law szabálya, amely szerint a rágalmozó kijelentés minden egyes közzététele külön kereseti jogalapot teremt, az internet kontextusában azt jelenti, hogy az egyes letöltések külön jogsértéseket valósítanak meg, és mindaddig kereset nyújtható be, amíg a rágalmozó tartalom elérhető (internetes közzététel szabálya – the internet publication rule). Az alperes fellebbezett azzal érvelve, hogy a szabály internetes publikációkra való alkalmazása az újságírók szüntelen felelősségét teremti meg, és végső soron dermesztő hatással járhat az internetes archívumok elérhetővé tételére, korlátozva ezáltal a véleménynyilvánítás szabadságát. A bíróság azonban kijelentette,

⁶³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83736>

hogy az archívumok fenntartása a véleménynyilvánítás szabadságának egy viszonylag kis eleme.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint az internetes közzététel szabálya indokolatlanul és aránytalanul korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát azzal, hogy az újságírók rágalmazásért való felelőssége szüntelenné válik (26. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a leggondosabb vizsgálatot kell lefolytatnia, amikor a sajtóra kiszabott intézkedések vagy szankciók alkalmasak arra, hogy elbátortalanítsák a sajtót a közérdeklődésre joggal számot tartó ügyekről folytatott vitában való részvételtől. Különösen erős indokok szükségesek minden olyan intézkedéshez, amelyek korlátozzák az információhoz való hozzáférést, amit a nyilvánosságnak joga van megismernie (41. bek.). Ugyanakkor a sajtónak a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásakor a 10. cikk (2) bekezdésében foglalt „kötelezettségekkel és felelősséggel” összeegyeztethető módon kell eljárnia. Ez különös fontossággal bír, amikor magánszemélyek jó hírnevének megsértéséről és mások jogainak aláásásáról van szó (42. bek.).

Figyelembe véve az elérhetőségét és a tárolás képességét, valamint a hatalmas mennyiségű információ közzétételét, az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában, és általában az információk terjesztésének megkönnyítésében. Az internetes archívumok fenntartása egy kritikus szempontja ennek a szerepnek, ezért az internetes archívumok a 10. cikk védelme alá esnek (27. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy az internetes archívumok jelentős mértékben hozzájárulnak a hírek és az információk megőrzéséhez és elérhetővé tételéhez. Az ilyen archívumok jelentős forrásként szolgálnak az oktatási és történeti kutatások számára is, különösen azért, mert a nyilvánosság számára könnyedén és általában ingyenesen hozzáférhetőek. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy bár a sajtó elsődleges funkciója a demokráciában, hogy a „társadalom éber őreként” cselekedjen, van egy értékes másodlagos szerepe is a híreket tartalmazó archívumok fenntartásában és a nyilvánosság számára való elérhetővé tételében, amelyekről korábban számoltak be. Az internetes archívumok fenntartása e szerep kritikus eleme. Azonban a részes államok mérlegelési jogköre nagyobb, amikor a hírarchívumok múltbeli eseményeket, mintsem aktuális eseményekről szóló beszámolókat érintenek. A sajtó feladata különösen,

hogy a felelős újságírás elveinek megfelelően járjon el többek között azáltal, hogy biztosítja a közzétett múltbéli információk pontosságát, amely felelősség szigorúbb lehet, ha az anyag közzétételéhez nem fűződik sürgős indok (45. bek.). A Bíróság megállapította továbbá, hogy a rágalalmazási eljárások elévülési idejének célja annak biztosítása, hogy a rágalalmazásért beperelt újságok képesek legyenek megvédeni magukat az olyan állításokkal szemben, amelyeket az idő múlásával óhatatlanul nehezebb bizonyítani. Az elévülési idő meghatározásánál a sajtó által élvezett véleménynyilvánítás szabadságának védelmét az egyének jó hírnévhez való jogának védelmével szemben kell mérlegelni (46. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy az archívumot a kérelmező maga kezelte, és a hazai bíróságok nem javasolták, hogy a cikkeket teljesen el kellene távolítani az archívumból. Ezért az a követelmény, hogy a cikkek tartalmát megfelelő jelöléssel tegyék közzé az internetes archívumban, hogy rágalalmazási pert kezdeményeztek a nyomtatott sajtóban megjelent cikk tekintetében, nem jelent aránytalan beavatkozást a véleménynyilvánítás szabadságába (47. bek.). Tekintettel erre a következtetésre, a Bíróság nem tartotta szükségesnek, hogy megvizsgálja az internetes közzététel szabályának állítólagos dermesztő hatását. A két rágalalmazási eljárás ugyanahhoz a két cikkhez kapcsolódott, és mindkettőt az első közzétételtől számított 15 hónapon belül indították. Így a kérelmező hatékony védekezési képességét nem hátráltatta az idő múlása. Ilyen körülmények között a szüntelen felelősséggel kapcsolatos problémák nem merültek fel. A Bíróság ugyanakkor hangsúlyozta, hogy bár a megrágalalmazott magánszemélyeknek valódi lehetőséget kell biztosítani, hogy megvédhessék hírnevüket, egy újság ellen jelentős idő elteltével indított rágalalmazási eljárás, kevés kivételtől eltekintve, aránytalan beavatkozást eredményezhet a sajtószabadságba (48. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy az interneten közzétett két cikk miatt indult rágalalmazási eljárás indokolt és arányos korlátozása volt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának (49. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Fressoz and Roire v. France (45., 54. bek.); Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway (64-65. bek.); Timpul Info-Magazin and Anghel v. Moldova (Application no. 42864/05., 2007. november 27., 31. bek.).

Címkék: sajtószabadság; felelős és jóhiszemű újságírás; internet; elévülés⁶⁴

⁶⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91706>

Ahmet Yildirim v. Turkey
(Application no. 3111/10., 2012. december 18-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy internetes oldalt működtetett, ahol tudományos munkásságát, valamint különböző témákkal kapcsolatos véleményét tette közzé. A weboldalt a Google Sites nevű weboldalt készítő és tároló szolgáltatás használatával hozta létre. 2009-ben egy másik, Google Sites segítségével készített weboldallal szemben Atatürk emlékének megsértése miatt büntetőeljárást indítottak, amelynek során megelőző intézkedésként a török büntetőbíróság az internetes közzétételek szabályozásáról és az internetes bűncselekmények elleni küzdelemről szóló 2007. május 4-i 5651. számú törvény 8. cikk (1) bekezdésének b) pontja alapján⁶⁵ elrendelte a honlap blokkolását. A végzés végrehajtásáért felelős Távközlési és Informatikai Igazgatóság (TIB) kérésére azonban a bíróság megváltoztatta a határozatát, és elrendelte a Google Sites-hoz való hozzáférés teljes blokkolását. Ennek következtében a kérelmező egyáltalán nem tudott hozzáférni a saját weboldalához. A kérelmező kérte a blokkolást elrendelő végzés hatályon kívül helyezését. A bíróság azonban elutasította a kérelmet, és a TIB ajánlására hivatkozva úgy vélte, hogy a jogsértő weboldalhoz való hozzáférés blokkolásának egyetlen eszköze a panaszolt tartalmat tároló Google Sites oldalhoz való hozzáférés teljes blokkolása. Bár a jogsértő weboldal tulajdonosával szembeni büntetőeljárást később megszüntették, a kérelmező továbbra sem tudott weboldalához hozzáférni.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező azt panaszolta, hogy az internetes honlapjához egyáltalán nem kapcsolódó büntetőeljárás keretében elrendelt intézkedés következtében nem tudott hozzáférni honlapjához, amely sérti az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát (38. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk nem tiltja a közzététel előzetes korlátozását, de az előzetes korlátozásban rejlő veszélyek a Bíróság részéről a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg (47. bek.). Ami az internetes oldalak fontosságát illeti

⁶⁵ „8. cikk Blokkoló végzések és azok végrehajtása (1) Blokkoló végzést bocsátanak ki az interneten való közzétételek tekintetében, amennyiben alapos okkal gyanítható, hogy azok tartalma a következő bűncselekmények valamelyikét valósítja meg: [...] b) az 1951. július 25-i 5816. számú törvény szerinti Atatürk elleni bűncselekmények.”

a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásakor, a Bíróság megismételte: figyelembe véve az elérhetőségét és a tárolás képességét, valamint a hatalmas mennyiségű információ közzétételét, az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában, és általában az információk terjesztésének megkönnyítésében (48. bek.). A Bíróság megállapította, hogy a Google Sites nevű Google szolgáltatás célja, hogy megkönnyítse a weboldalak egy adott csoporton belüli létrehozását és megosztását, és így a véleménynyilvánítás szabadsága gyakorlásának egyik eszközét képezi (49. bek.). A 10. cikk nemcsak az információ tartalmára, hanem a terjesztés eszközére is vonatkozik, mivel az utóbbival szemben kiszabott bármely korlátozás szükségszerűen beavatkozik az információk megismerésének és közlésének jogába (50. bek.).

Bár sem a Google Sites, sem a kérelmező weboldala nem képezte az eljárás tárgyát, a hatóság blokkolta az azokhoz való hozzáférést. Az intézkedésnek mindaddig hatályban kellett maradnia, amíg az ügy érdemében határozatot nem hoztak, vagy amíg a Google Sites által tárolt oldal jogellenes tartalmát el nem távolították. Ezért a végzés előzetes korlátozást képezett, mivel azt az érdemi határozat meghozatala előtt szabták ki (52. bek.). A Bíróság szerint az ilyen intézkedés – függetlenül a jogalapjától – elkerülhetetlenül hatással van az internet hozzáférhetőségére (53. bek.). Igaz, hogy az intézkedés szigorú értelemben véve nem az internethez való hozzáférés általános tilalmát, hanem annak korlátozását képezte. Ám a korlátozás limitált hatása nem csökkenti annak jelentőségét, különösen azért, mert az internet mára az egyik legfontosabb eszközzé vált, amellyel az egyének gyakorolhatják a véleménynyilvánítás és az információ szabadságához való jogukat azáltal, hogy alapvető eszközöket biztosít a politikai és közérdekű kérdéseket érintő tevékenységekben és vitákban való részvételhez (54. bek.).

A Bíróság elfogadta, hogy a hozzáférés blokkolásának volt törvényes alapja (58. bek.). A hazai jognak védelmet kell nyújtania az állami hatóságoknak az Egyezményben garantált jogokba történő önkényes beavatkozásaival szemben. Következésképpen, a törvénynek kellő egyértelműséggel kell meghatároznia az ilyen mérlegelési jogkör terjedelmét és annak gyakorlásának módját (59. bek.). A Bíróság szerint egyértelmű, hogy sem a kérelmező weboldala, sem a Google Sites önmagában nem tartozott az 5651. sz. törvény 8. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, mivel a tartalmuk jogszerűsége nem volt kérdéses (61. bek.). Bár a Google Sites felelősségét állapították meg az általa tárolt weboldal tartalmáért, a törvény nem rendelkezett a hozzáférés általános blokkolásáról. Továbbá semmi nem utalt arra, hogy a Google Sites-ot értesítették volna arról, hogy jogellenes tartalmat tárol, vagy hogy megtagadta volna, hogy eleget tegyen a weboldalra vonatkozó ideiglenes intézkedésnek (62. bek.).

A Bíróság kimondta, hogy az ilyen előzetes korlátozások nem feltétlenül összeegyeztethetetlenek az Egyezményvel. Ugyanakkor olyan jogi keretekre van szükség, amely biztosítja mind a tilalmak körének szigorú ellenőrzését, mind a hatékony bírósági felülvizsgálatot a hatáskörrel való visszaélés megelőzése érdekében. Egy ilyen intézkedés bírósági felülvizsgálata elképzelhetetlen a véleménynyilvánítás szabadságának megelőző korlátozására vonatkozó pontos és speciális szabályok létrehozása nélkül. Amikor a török bíróság a Google Sites-hoz való teljes körű hozzáférés blokkolásáról döntött, mindössze a TIB ajánlására hivatkozott anélkül, hogy meggyőződött volna arról, lehetett-e volna kevésbé széles körű intézkedést hozni, amely kifejezetten a jogsértő weboldalhoz való hozzáférést blokkolja (64. bek.). Semmi sem utal arra, hogy a kérelmet elbíráló bírák mérlegelték volna a különböző érdekeket, különösen a Google Sites-hoz való teljes körű hozzáférés blokkolásának szükségességét. A Bíróság szerint ez a hiányosság az 5651. sz. törvény 8. cikke szövegének következménye, amely nem írt elő ilyen kötelezettséget, amely azonban közvetlenül levezethető az Egyezményből és az ítélkezési gyakorlatból. A hazai bíróságoknak figyelembe kellett volna venniük többek között azt a tényt is, hogy egy ilyen intézkedés, amely óriási mennyiségű információt tett hozzáférhetetlenné, lényegesen korlátozta az internet-felhasználók jogait (66. bek.).

Mindezek alapján a Bíróság megállapította, hogy a beavatkozás nem felelt meg az Egyezmény szerinti előreláthatóság követelményének, és nem biztosította a kérelmező számára a védelemnek azt a fokát, amelyre egy demokratikus társadalomban a jogállamiság alapján jogosult volt. Úgy tűnik, hogy a kérdéses rendelkezés közvetlen ellentmondásban van a 10. cikk szövegével, amely a benne foglalt jogokat „országhatárokon tekintet nélkül” biztosítja (67. bek.). Ezen túlmenően, az internetes honlapok blokkolására vonatkozó bírósági felülvizsgálati eljárások nem feleltek meg a visszaélés elkerülésére vonatkozó kritériumoknak, mivel a hazai jog nem írt elő semmilyen olyan garanciát annak érdekében, hogy egy adott weboldalt blokkoló végzést ne használják fel a hozzáférés általános blokkolásának eszközeként (68. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Sunday Times v. United Kingdom (No. 1.) (49. bek.); Autronic AG v. Switzerland (47. bek.); Association Ekin v. France (58., 62. bek.); Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2) (27. bek.); Editorial Board of Pravoye Delo and Shtetel v. Ukraine (55. bek.).

Címkék: előzetes korlátozás; internet, internetes oldalak blokkolása; törvényben meghatározottság⁶⁶

Wegrzynowski and Smolczewski v. Poland
(Application no. 33846/07., 2013. július 16-i ítélet)

Tényállás

2002 májusában két lengyel ügyvéd polgári rágalmazási pert nyert két újságíróval szemben a Rzeczpospolita napilapban közzétett cikkük miatt. Az újságcikk szerint a két ügyvéd egy vagyont keresett azzal, hogy évek óta egyes politikusok kétes ügyleteihez nyújtottak segítséget. A varsói regionális bíróság ítélete szerint az újságírók megsértették az ügyvédek jó hírnevét, és kártérítés megfizetésére kötelezte a főszerkesztőt. 2004 júliusában a két ügyvéd ismét polgári pert indított az újság ellen. Állításuk szerint a jogerős ítéletet követő egy évvel később az eredeti cikk továbbra is elérhető maradt az újság internetes honlapján, ami folyamatosan lehetővé tette, hogy bárki elolvashassa azt. Kifogásolták továbbá, hogy a cikk kiemelkedő helyen szerepelt a Google kereső találati listájában, így aki információt keresett róluk, könnyedén hozzáférhetett a cikkhez. Ezzel a jogaikat ugyanúgy megsértették, mint az eredeti cikk közzétételével, ami a korábbi ítélet által biztosított védelmet hatástalanná és illuzórikussá tette. Az ügyvédek azt kérték a bíróságtól, kötelezze az újságot, hogy távolítsa el a cikket az újság honlapjáról. A varsói regionális bíróság elutasította kérelmüket. Az indokolás szerint a cikk honlapról való eltávolítása cenzúrát és a „történelem újraírását” jelentené, ami az internetes archiválás elveivel is ellentétes lenne. Ha a kérelmezők keresete arra irányult volna, hogy a kérdéses internetes cikket egészítsék ki egy lábjegyzettel vagy egy linkkel, ami tájékoztatja az olvasókat a korábbi rágalmazási eljárásban született ítéletről, a bíróság komolyan megfontolta volna azt. Az ítéletet a varsói fellebbviteli bíróság és a legfelsőbb bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 8. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

⁶⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=001-115705>

A Bíróság azt is megállapította, hogy az internet egy olyan információs és kommunikációs eszköz, amely jelentősen különbözik a nyomtatott sajtótól, különösen abban, hogy képes az információk tárolására és továbbítására. A világszerte milliárdnyi felhasználót kiszolgáló elektronikus hálót nem lehetett és potenciálisan soha nem is lesz lehetséges ugyanolyan szabályozás és ellenőrzés alá vonni. A sérelem kockázata, amit az internetes kommunikáció és tartalom okozhat az Egyezmény által biztosított jogok gyakorlásában és élvezetében, különösen a magánélet tiszteletben tartásában, bizonyosan magasabb, mint amit a nyomtatott sajtó okozhat. Ezért a tartalmak terjesztésének, sokszorosításának szabályozására vonatkozó politika is különbözik a nyomtatott sajtóban és az interneten. Utóbbi esetében tagadhatatlanul figyelembe kell venni a technológiai sajátosságait annak érdekében, hogy biztosítsák az érintett jogok és szabadságok védelmét és előmozdítását (58. bek.). A Bíróság szerint az internetes archívumok a 10. cikk védelme alá esnek. Az interneten tárolt archív oldalak jelentős mértékben hozzájárulnak a hírek és az információk megőrzéséhez és elérhetővé tételéhez. Az ilyen archívumok jelentős forrásként szolgálnak az oktatási és történeti kutatások számára is, különösen azért, mert a nyilvánosság számára könnyedén és általában ingyenesen hozzáférhetőek. Bár a sajtó elsődleges funkciója a demokráciában, hogy a „társadalom éber őreként” cselekedjen, van egy értékes másodlagos szerepe is a híreket tartalmazó nyilvános archívumok fenntartásában és elérhetővé tételében, amelyekről korábban beszámoltak. Az internetes archívumok fenntartása e szerep kritikus eleme (59. bek.). A Bíróság kiemelte, a Rzeczpospolita internetes archívuma széles körben ismert és gyakran használt forrás mind a lengyel jogászok, mind a nyilvánosság körében (62. bek.).

A Bíróság arra hívta fel a figyelmet, hogy az első polgári eljárásban a kérelmező nem hivatkozott arra, hogy a cikk a nyomtatott kiadással egyidejűleg az interneten is megjelent. A bíróságok ezért ebben a kérdésben nem tudtak dönteni (61-62. bek.). A hazai bíróságok elfogadták, hogy a kérelmező keresetét meg lehetne vizsgálni a polgári törvénykönyv vonatkozó rendelkezései alapján, ami az interneten terjesztett kiadványokra is alkalmazható. Ezért nem igaz, hogy az internetes kiadványokra nem létezett megfelelő jogi szabályozás, amelynek hiánya lehetetlenné tette volna, hogy a kérelmező megvédje a jó hírnevéhez fűződő jogait (64. bek.). A Bíróság elfogadta a varsói regionális bíróság azon érvelését, miszerint a szóban forgó cikk már megjelent az újság nyomtatott kiadásában, a bíróság pedig nem rendelheti el a cikk eltávolítását, mintha az soha nem létezett volna. Az igazságszolgáltatásnak nem feladata részt venni a történelem újraírásában azáltal, hogy elrendeli minden publikáció minden nyomának törlését a nyilvánosság előtt, amelyet a múltban jogerős bírósági határozatok az egyén hírneve hírnevének indokolatlan támadásának

találtak. Figyelembe kell venni a közönségnek a sajtó nyilvános internetes archívumaihoz való hozzáféréseinek jogos, legitim érdekét is, amely a 10. cikk védelme alatt áll (65. bek.).

Meg kell jegyezni, hogy a varsói fellebbviteli bíróság kívánatosnak tartotta, ha az újság honlapján lévő cikkhez a közönség tájékoztatására egy kiegészítő megjegyzést fűznének a polgári eljárás kimeneteléről. A hazai bíróságok tudatában voltak annak jelentőségével, milyen fontos a nyilvánosság számára elérhető internetes publikációk esetében a személyhez fűződő jogok hatékony védelme, és mennyire fontos, hogy a vitatott cikkel kapcsolatos bírósági határozatokról valamennyi információ elérhető legyen (66. bek.). Ugyanakkor a kérelmező nem kérte, hogy csatolják az online cikkhez a korábbi ítélet hivatkozását, linkjét (67. bek.). Mindezek alapján a Bíróság elismerte, hogy a lengyel bíróságok megfelelő egyensúlyt teremtettek a közönség információhoz való joga és a kérelmező jó hírnévhez fűződő joga között. A véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása a kérelmező jó hírneve érdekében – a sérelmezett cikk teljes eltávolítása az újság archívumából – jelen esetben aránytalan lett volna a 10. cikk alapján (68. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2) (27. bek.); Karakó v. Hungary (28. bek.); Editorial Board of Pravoye Delo and Shtetel v. Ukraine (63. bek.).

Címkék: sajtószabadság; internet, internetes archívumok; magánszféra védelme⁶⁷

Delfi AS v. Estonia

(Application no. 64569/09., 2015. június 16-i ítélet)

Tényállás

2006 januárjában az egyik legnagyobb észt internetes hírportál, a Delfi nevű honlap „Az SLK elpusztította a tervezett jégutat” címen arról közölt cikket, hogy egy komptársaság megváltoztatta a kompok útvonalait, és az útvonalak áthelyezése miatt jégutakat tört fel a szárazföld és egyes szigetek között. Az utak megnyitását emiatt néhány hétre elhalasztották. A cikk alatt elérhetőek voltak az olvasók által írt hozzászólások, kommentek. Az olvasók közül többen is fenyegető és súlyosan sértő, gyalázkodó tartalmú hozzászólásokat fogalmaztak meg a komptársaság vezetőjére és többségi tulajdonosára nézve: „Gyulladj fel a hajóddal együtt, beteg zsidó!”, „Menj és fulladj bele a vízbe!”, „Mit nyafogtok, öljétek meg ezt a rohadékot! Legközelebb pedig a következőt, tudni fogják, hogy mit kockáztatnak.”

⁶⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122365>

„Gyerünk srácok, kazánba [L.]-lel!”, „Én behugyozok L. fülébe aztán a fejére is szarok.:)”
A komptársaság vezetőjének ügyvédei hat héttel később írásban kérték a sértő hozzászólások eltávolítását, aminek a hírportál haladéktalanul eleget is tett. A sértett ezután 20 sértő tartalmú komment miatt pert indított a hírportál ellen. A hírportálon regisztráció nélkül lehetett kommentelni. A kommenteket automatikusan tették közzé, azokat a Delfi nem szerkesztette vagy moderálta egyenként, viszont működtetett egy értesítési-eltávolítási rendszert (notice-and-take-down system): eszerint bármely olvasó egyetlen kattintással jelezhette, ha egy hozzászólást sértőnek vagy gyűlöletkeltőnek talált. A Delfi emellett egy automata szűrőt is működtetett, amely bizonyos obszcén, trágár szavakat nem engedett megjeleníteni, és az ilyen tartalmú kommenteket automatikusan törölte. A sértő hozzászólás sértettje közvetlenül is értesíthette a honlapot, és ebben az esetben is haladéktalanul eltávolították a kommentet.

Az első fokon eljáró megyei bíróság azzal utasította el a sértett keresetét, hogy a portál felelősségét kizárta az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokról szóló törvény, amely az elektronikus kereskedelemről szóló 2000/31/EK irányelvet ültette át a hazai jogba. A portál a kommentek felett lényegében csak „mechanikus és passzív természetű” felügyeletet gyakorolt. A Delfi nem tekinthető a hozzászólások közzétevőjének, és nem is terheli semmilyen kötelezettség, hogy ellenőrizze azokat. A tallini fellebbviteli bíróság azonban hatályon kívül helyezte az elsőfokú ítéletet, és az ügyet visszautalta a megyei bírósághoz. A megyei bíróság a megismételt eljárásban már úgy vélte, hogy a Delfi által működtetett rendszer nem volt elégséges, és nem tette lehetővé a személyiségi jogok megfelelő védelmét. A vulgáris formában kifejezett hozzászólások sértették a cégvezető becsületét, méltóságát és jó hírnevét. A bíróság a portált a személyiségi jogok megsértése miatt 320 euró nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte. A fellebbviteli bíróság helybenhagyta az ítéletet. A bíróság szerint a jóhiszeműség elvével lenne ellentétes a potenciális sértettekre helyezni a hozzászólások nyomon követésének terhét. A portál a kommentek vonatkozásában nem volt technikai közvetítő, és tevékenysége sem pusztán technikai, automatikus és passzív jellegű; ehelyett maga buzdította a felhasználóit kommentelésre, ezért tartalomszolgáltatónak minősült.

A Delfi fellebbezését az észti legfelső bíróság 2009 júniusában elutasította. Az indokolás szerint az a tény, hogy nem a portál a kommentek írója, nem jelenti azt, hogy ne lenne felügyelete azok felett. A Delfi alakította ki a kommentelés szabályait, és azok megsértése esetén el is távolított kommenteket, miközben a felhasználók a közzétett hozzászólásokat nem tudták szerkeszteni vagy törölni. Ennélfogva a hírportál dönthette el, hogy mely kommenteket teszi közzé, és melyeket nem. Abból, hogy nem élt ezzel a lehetőséggel, nem következik az,

hogy a kommentek közzététele nem állt a portál ellenőrzése alatt. Így meg kellett volna akadályoznia a nyilvánvalóan jogellenes kommentek közzétételét, illetve azokat saját magától kellett volna eltávolítania.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 15:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Kamara 2013. október 10-i ítélete szerint nem volt vitatott, hogy a hozzászólások rágalmozó természetűek voltak. A Bíróság a beavatkozás arányosságának értékelésekor négy szempontot vizsgált: (1) a kommentek kontextusát; (2) a kérelmező által alkalmazott intézkedéseket, hogy megakadályozza vagy eltávolítsa a sértő hozzászólásokat; (3) a kommentek tényleges szerzőinek felelősségre vonhatóságát, annak alternatívájaként a kérelmező felelősségét; (4) a hazai eljárás következményeit a kérelmezőre nézve (64. bek.). A Kamara szerint a hírportálon megjelent cikk – amely közérdeklődésre számot tartó ügyet érintett – sértő kommentekre adott okot, ezért a kérelmező előre láthatta, hogy az negatív reakciókat válthat ki, ezért elvárható lett volna tőle, hogy bizonyos fokú óvatosságot tanúsítson. Azonban a kérelmező társaság által működtetett előzetes automatikus szűrés és az értesítési-eltávolítási rendszer nem biztosított elegendő védelmet a harmadik személyek jogainak. Továbbá, a cikk és az olvasók hozzászólásainak közzététele a kérelmező tevékenységének része volt, és a hirdetési bevételek is az olvasók, valamint a kommentek számától függött. A Kamara egyetértett azzal, hogy a kérelmező jelentős ellenőrzést gyakorolt a kommentek közzététele felett. Nem volt reális lehetőség az sem, hogy a kommentek tényleges szerzőivel szemben lépjenek fel, mivel nehéz lenne a személyazonosságukat megállapítani. A Kamara nem volt meggyőződve arról, hogy egy olyan szabályozás, amely csak a hozzászólás írójával szemben teszi lehetővé az igény érvényesítését, garantálná a sértett személy magánélethez való jogának hatékony védelmét (65. bek.).

A Nagykamara mindenekelőtt megjegyezte, hogy a felhasználók által generált aktív internetes tevékenységek páratlan platformot nyújtanak a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására. Ezen előnyök mellett azonban bizonyos veszélyek is jelentkezhetnek. A rágalmozó és más, egyértelműen jogellenes beszéd – beleértve a gyűlöletbeszédet és az erőszakra uszító beszédet – úgy terjeszthető, mint még soha az egész világon: másodpercek alatt, és néha tartósan is elérhető marad online. Bár a Bíróság elismerte, hogy az internetből fontos előnyök származhatnak a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában, azt is

szem előtt kell tartani, hogy a rágalmozó vagy más jogellenes beszédért való felelősséget elvben meg kell tartani, és hatékony jogorvoslatot kell biztosítani a személyiségi jogok megsértéséért (110. bek.). A legfelső bíróság felismerte a portál üzemeltetője és a hagyományos kiadó közti különbséget, összhangban a nemzetközi dokumentumokkal, amelyek különbséget tesznek a hagyományos nyomtatott média, az audiovizuális média tevékenységét szabályozó jogelvek és az internetes média működése között. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlása is egy „differenciált és fokozatos megközelítést” ír elő azokra a szereplőkre, akiknek a szolgáltatásait médiumként, vagy közvetítő és kiegészítő szolgáltatásokként azonosítják. Ezek egyaránt részesülhetnek a 10. cikk megfelelő formájú (differenciált) és megfelelő szintű (fokozatos) védelmében, és a felelősséget is a 10. cikkel összhangban kell megteremteni. A Bíróság ezért elfogadta, hogy az internet sajátos természetéből fakadóan a „kötelezettségek és felelősség” – amelyekkel fel kell ruházni egy internetes hírportált – bizonyos mértékben eltérhetnek a hagyományos kiadókétól (113. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, hogy az ügy tárgya egy nagy, professzionálisan működtetett, kereskedelmi alapon futó internetes hírportál, amely saját újságcikkeket tesz közzé, és az olvasóit azok kommentelésére hívja fel (115. bek.). Az eset nem érinti az internet más fórumait, ahol harmadik személyek kommentjeit lehet terjeszteni: például egy internetes vitafórumot, ahol a felhasználók szabadon mondhatják el nézeteiket bármely témáról; vagy a közösségi médiát, ahol a tartalomszolgáltató egy honlapot vagy egy blogot hobbiából futtató magánszemély is lehet (116. bek.). A Bíróság hozzátette, a kifogásolt kommentek döntő része gyűlöletbeszédnek és olyan beszédnek minősültek, amelyek közvetlenül erőszakos cselekményeket támogattak. Ezek a megjegyzések nyilvánvalóan jogellenesek voltak (117. bek.).

A Bíróság szerint a hazai jogszabályok, valamint a releváns ítélkezési gyakorlat előre láthatóvá tette, hogy egy internetes hírportált gazdasági céllal futtató médiakiadó elvben felelősségre vonható az egyértelműen jogellenes kommentek hírportálra történő feltöltéséért (128. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában, és általában az információk terjesztésének megkönnyítésében. Ugyanakkor a sérelem kockázata, amit az internetes tartalom és kommunikáció okozhat az emberi jogok és szabadságok gyakorlásában és élvezetében, különösen a magánélet tiszteletben tartásában, bizonyosan magasabb, mint amit a nyomtatott sajtó okozhat (133. bek.). A Bíróság hozzátette, a kifogásolt kommentek többsége gyűlöletbeszédnek vagy erőszakra uszításnak minősült (140. bek.).

Ami a kommentek kontextusát illeti, a Bíróság elismerte, hogy a Delfi hírportálon közzétett cikk kiegyensúlyozott volt, és nem tartalmazott durva nyelvezetet, ám még egy ilyen, látszólag semleges témáról szóló cikk is heves vitákat válthat ki az interneten. Ennek kapcsán különös súlyt tulajdonított annak, hogy a Delfi egy professzionálisan működtetett, kereskedelmi alapon futó internetes hírportál, amely aktívan hívott fel a portálon megjelent hírek kommentálására. A társaságnak gazdasági érdeke fűződött a kommentekhez, mert a hozzászólások, illetve a látogatók számától függött a hírportálon megjelent hirdetésekben származó bevétele (144. bek.). A Bíróság egyetértett azzal, hogy a kérelmező jelentős mértékű ellenőrzést gyakorolt a portálon közzétett kommentek felett, mivel a hozzászólások tényleges szerzői nem tudták szerkeszteni vagy törölni a már posztolt kommenteket, hanem csak a kérelmezőnek voltak technikai eszközei erre (145. bek.). Mivel a kérelmező részt vett a kommentek nyilvánosságra hozatalában a hírportál hírcikkein, a Delfi túlment egy passzív, pusztán technikai szolgáltató szerepén (146. bek.).

Ami a kommentek szerzőinek felelősségét illeti, a Bíróság tudatában volt az internet-felhasználók érdekével, vagyis hogy ne fedjék fel identitásukat. Az anonimitás régóta a nem kívánt figyelem elkerülésének eszköze, amely képes előmozdítani az eszmék és információk szabad áramlását az interneten. Ugyanakkor nem szabad szem elől téveszteni az információk interneten történő terjedésének körét és sebességét, valamint az egyszer nyilvánosságra hozott információk tartósságát, amelyek jelentősen súlyosbíthatják a jogellenes beszéd hatásait az interneten, összehasonlítva a hagyományos médiával (147. bek.). A Bíróság szerint az anonimitásnak különböző mértékei lehetnek az interneten. Egy felhasználó anonim lehet a szélesebb nyilvánosság előtt, miközben a szolgáltatást nyújtó számára azonosítható marad egy fiókon vagy egy elérhetőségen keresztül. A szolgáltató is széleskörű névtelenséget tesz lehetővé a felhasználói számára. Mindazonáltal bizonyos esetekben szükséges lehet az elkövetők azonosítása és bíróság elé állítása (148. bek.). Bár az anonimitás az interneten fontos érték, más jogokkal és érdekekkel kell összevetni (149. bek.). A Bíróság megítélése szerint az intézkedések hatékonyságának bizonytalansága, amelyek lehetővé teszik a kommentek szerzői személyazonosságának megállapítását, párosulva az eszközök hiányával, amelyek lehetővé tennék, hogy a gyűlöletbeszéd áldozata hatékonyan felléphessen a kommentek szerzőivel szemben, olyan tényezők, amelyek alapján a legfelsőbb bíróság ítélete megfelelő és elégséges indokokon alapult (151. bek.).

A Bíróság szerint semmi nem utalt arra, hogy a nemzeti bíróságok nagyobb mértékben korlátozták a kérelmező jogait, mint ami szükséges volt az elérni kívánt célhoz. A kérelmező kötelezése, hogy a közzétételt követően haladéktalanul távolítsa el a honlapjáról azokat a

kommenteket, amelyek gyűlöletbeszédnek és erőszakra uszításnak minősültek – így egyértelműen jogellenesnek tűntek – nem aránytalan beavatkozás a véleménynyilvánítás szabadságába (153. bek.). Figyelembe kell venni azt is, hogy a kérelmező társaság létrehozott-e olyan mechanizmusokat, amelyek alkalmasak voltak a gyűlöletbeszédnek vagy az erőszakra uszításnak minősülő hozzászólások szűrésére (154. bek.). Bár nem mondható, hogy a Delfi teljes egészében elhanyagolta azt a kötelezettségét, hogy elkerülje a harmadik személyeknek történő károkozást, de az automatikus szó alapú szűrő nem választja ki és távolítja el az olvasók által posztolt gyűlöletbeszédet és az erőszakra uszító beszédet. A kérdéses szavak és kifejezések többsége nem szofisztikált metaforákat vagy rejtett utalásokat, illetve apró fenyegetéseket foglalt magában: azok nyilvánvalóan a gyűlölet megnyilvánulásai voltak. Így, még ha az automata szűrő alkalmazható is volt bizonyos esetekben, nem volt elegendő az olyan kommentek kimutatására, amelyek gyűlöletbeszédnek minősíthetők, és nem képeznek védett beszédet a 10. cikk alapján (156. bek.).

A Bíróság szerint az, hogy egy nagy hírportál köteles hatékony intézkedéseket hozni annak érdekében, hogy korlátozza a gyűlöletbeszéd és az erőszakra uszító beszéd terjedését, semmiképp sem hasonlítható „magáncenzúrához” (157. bek.). Előfordulhat továbbá, hogy nincs azonosítható egyéni áldozat, például a személyek egy csoportja ellen irányuló gyűlöletbeszéd vagy a közvetlen erőszakra uszítás bizonyos eseteiben. Azokban az esetekben pedig, ahol egyéni áldozat is létezik, az illető akadályoztatva lehet abban, hogy az internet-szolgáltatónak jelentse jogainak megsértését. A Bíróság kiemelt súlyt tulajdonított annak, hogy a gyűlöletbeszéd lehetséges áldozata egy nagy kereskedelmi hírportálnál kevésbé képes folyamatosan figyelemmel kísérni az internetet, hogy megelőzze vagy gyorsan eltávolítsa az ilyen kommenteket (158. bek.).

A Bíróság végül kitért a kérelmező által működtetett értesítési-eltávolítási rendszerre (notice-and-take-down system), és úgy vélte, hogy a rendszer sok esetben megfelelő eszköz minden érintett jogainak és érdekeinek kiegyensúlyozására. Azonban amikor a harmadik fél felhasználó gyűlöletbeszéd formájában kommentál, és közvetlenül veszélyezteti az egyének testi épségét, mások jogai és érdekei, valamint a társadalom egésze is feljogosítja a részes államokat, hogy felelősségre vonják az internetes hírportálokat az Egyezmény 10. cikkének megsértése nélkül, amennyiben azok nem tesznek intézkedéseket az egyértelműen jogellenes hozzászólások haladéktalan eltávolítására, még az áldozat jelentése nélkül is (159. bek.).

Ami a hazai eljárás következményeit illeti, a Bíróság egyetértett a Kamarával abban, hogy a 320 euró nem vagyoni kártérítés megfizetésére való kötelezés – figyelembe véve, hogy a kérelmező társaság Észtország egyik legnagyobb internetes hírportáljának működtetője –

semmiképp sem tekinthető aránytalannak (160. bek.). A Bíróság hozzátette, hogy a kérelmezőnek a hazai eljárás eredményeként nem kellett változtatnia az üzleti modelljén. A Delfi továbbra is az ország legnagyobb hírportálja maradt, és messze a legnépszerűbb a kommentet posztolók számára, amelyek száma tovább nőtt. Ilyen körülmények között a beavatkozás nem volt aránytalan (161. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a kérelmező felelőssége vonása megfelelő és elégséges indokokon alapult (162. bek.).

Az ítélethez két párhuzamos és egy különvéleményt fűztek. Sajó András és Tsotsoria bírák szerint a Bíróság egy olyan felelősségi rendszert hagyott jóvá, amely az aktív internetes közvetítők – olyan szolgáltatók, amelyek saját tartalmat nyújtanak, és lehetővé teszik a harmadik fél számára, hogy kommentálják azt a tartalmat – „konstruktív tudását” írja elő, aminek könnyen előre látható következménye van. Annak érdekében, hogy megelőzzenek mindenféle rágalmazást, és talán minden „illegális” tevékenységet, valamennyi hozzászólást ellenőrizniük kell a közzététel pillanatától kezdve. Ez az aktív közvetítőket és a blogok üzemeltetőit arra ösztönzi, hogy szüntessék meg a hozzászólás lehetőségét, és a felelősségtől való félelem a szereplők további öncenzúrájához vezethet (1. bek.). A kormányok nem mindig közvetlenül cenzúrázzák a véleménynyilvánítást, hanem nyomást gyakorolnak és felelőssé teszik a technológiai infrastruktúrát ellenőrzőket annak érdekében, hogy olyan környezetet hozzanak létre, ahol a „párhuzamos” vagy magáncenzúra elkerülhetetlen eredmény (2. bek.). Hogy elkerüljék a bajt, az aktív közvetítők egyszerűen le fogják tiltani a kommentelést (8. bek.). Sajó nem értett egyet azzal sem, hogy az internet bizonyos veszélyekkel jár. „Az internet több mint egy egyedülállóan veszélyes újdonság. Ez a robosztus közbeszéd köre új lehetőségekkel a demokrácia fokozására. A kommentek döntő részét képezik a polgárok között folyó új, továbbfejlesztett eszmecserének” (6. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2) (27. bek.); Editorial Board of Pravoye Delo and Shtetel v. Ukraine (63. bek.); Ahmet Yildirim v. Turkey (48. bek.).

Címkék: sajtószabadság; internet, hírportálok felelőssége; kommentek⁶⁸

Cengiz and Others v. Turkey

(Application nos. 48226/10., 14027/11., 2015. december 1-i ítélet)

Tényállás

⁶⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155105>

2008. május 5-én az ankarai elsőfokú büntetőbíróóság az internetes közzétételek szabályozásáról és az internetes bűncselekmények elleni küzdelemről szóló 2007. május 4-i 5651. számú törvény 8. cikke alapján elrendelte a YouTube videómegosztó internetes honlaphoz való hozzáférés blokkolását. Az indokolás szerint az oldal 10 olyan videót tartalmazott, amelyek sértették Mustafa Kemal Atatürk, a Török Köztársaság alapítójának emlékét. 2010 májusában jogot oktató egyetemi tanárok mint felhasználók a határozat hatályon kívül helyezését és a blokkolás feloldását kérték. Állításuk szerint az intézkedés hatással volt a tudományos szakmai tevékenységükre, továbbá közérdek fűződött az olyan információkat megosztó oldalhoz való hozzáféréshez mint a YouTube. Az ankarai elsőfokú büntetőbíróóság elutasította a kérelmet azzal az indokkal, hogy a blokkolást a törvényekkel összhangban rendelték el, és a kérelmezők nem voltak olyan helyzetben, hogy a döntést vitathassák. A szóban forgó videók Törökországból már nem voltak elérhetőek, de nem törölték a YouTube adatbázisából, így azokhoz a felhasználók világszerte továbbra is hozzáférhettek. Ezt követően 2010. június 17-én az elsőfokú bíróság újabb blokkoló határozatot hozott. A kérelmezők ez esetben is sikertelenül kérték a döntés hatályon kívül helyezését. Összességében a YouTube honlapját 2008. május 5-től egészen 2010. október 30-ig blokkolták Törökországban, amikor is az ügyészség kérelmére a korlátozást feloldották.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők panasza szerint a YouTube-hoz való hozzáférés blokkolásával megsértették az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságához fűződő jogukat (29. bek.), mivel e joguk gyakorlásának egy fontos eszközétől fosztották meg őket (54. bek.). A Bíróság először azt vizsgálta meg, hogy a kérelmezők az Egyezmény értelmében áldozatnak tekinthetők-e. Az, hogy valaki egy internetes oldalhoz való hozzáférés blokkolásának áldozatának tekinthető-e, különösen a weboldal használatának módjától, és az intézkedés várható következményeitől függ. Figyelembe kell venni azt is, hogy az internet mára az egyik legfontosabb eszközzé vált, amellyel az egyének gyakorolhatják az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságához fűződő jogukat azáltal, hogy az internet alapvető eszközöket biztosít a politikai és közérdekű kérdéseket érintő tevékenységekben és vitákban való részvételhez (49. bek.). Jelen esetben a kérelmezők a videómegosztót aktív felhasználókként professzionális célokra használták, különösen a tudományos munkájukhoz

használt videók hozzáférésére, letöltésére vagy megosztására (50. bek.). A vitatott intézkedés lehetetlenné tette a hozzáférést bizonyos információkhoz, amelyeket más eszközökkel nem lehetett elérni. A honlap ezért a kommunikáció egy fontos forrása volt (51. bek.).

Ami az internetes honlapok fontosságát illeti a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában, a Bíróság megismételte, hogy az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában, és általában az információk terjesztésének megkönnyítésében. Az, hogy az egyének kifejezhetik magukat az interneten, példátlan eszköz a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a YouTube egy videómegosztó oldal, ahol a felhasználók videókat tölthetnek fel, nézhetnek és oszthatnak meg, és ez kétségtől fontos módját képezi az információk megismeréséhez és közléséhez fűződő szabadság gyakorlásának. A YouTube sokszor olyan politikai információkat is nyilvánosságra hoz, amelyeket a hagyományos média figyelmen kívül hagy, lehetővé téve az ún. állampolgári újságírást (citizen journalism) megjelenését (52. bek.). A fentiek fényében a Bíróság elismerte, hogy a kérelmezők joggal állíthatták, hogy a YouTube blokkolásának elrendelése hatással volt az információszabadsághoz fűződő jogukra, noha a döntés közvetlenül nem érintette őket (55. bek.).

A Bíróság ezen a ponton emlékeztetett az Ahmet Yildirim v. Turkey ügyben hozott ítéletére, amelyben már megállapította, hogy a törvény nem teszi lehetővé egy egész internetes oldal hozzáféréseinek megakadályozását annak egyik tartalma miatt (61. bek.). E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy az ilyen előzetes korlátozások nem feltétlenül összeegyeztethetetlenek az Egyezményvel. Ugyanakkor olyan jogi keretekre van szükség, amely biztosítja mind a tilalmak körének szigorú ellenőrzését, mind a hatékony bírósági felülvizsgálatot a visszaélésekkel szemben. Egy ilyen intézkedés bírósági felülvizsgálata elképzelhetetlen az információszabadság megelőző korlátozására vonatkozó pontos és speciális szabályok létrehozása nélkül (62. bek.). A hatóságoknak figyelembe kellett volna venniük többek között azt is, hogy egy ilyen intézkedés, amely óriási mennyiségű információt tett hozzáférhetetlenné, lényegesen korlátozta az internet-felhasználók jogait (64. bek.). A Bíróság ennek megfelelően arra a következtetésre jutott, hogy a rendelkezés nem felelt meg az Egyezmény által előírt jogszerűség feltételének, és nem biztosította a kérelmezők számára a védelemnek azt a fokát, amelyre egy demokratikus társadalomban a jogállamiság alapján jogosultak voltak. Úgy tűnik, hogy a kérdéses rendelkezés közvetlen ellentmondásban van a 10. cikk szövegével, amely a benne foglalt jogokat „országhatárokon tekintet nélkül” biztosítja (65. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2) (27. bek.); Ahmet Yildirim v. Turkey (50., 54., 64., 66. bek.).

Címkék: internet, internetes oldalak blokkolása; törvényben meghatározottság⁶⁹

Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary
(Application no. 22947/13., 2016. február 2-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE) és az Index.hu Zrt., az Index internetes hírportál tulajdonosa. A kérdéses időben az MTE és az Index egyaránt lehetővé tette a felhasználók számára, hogy kommentálják az oldalaikon közzétett cikkeket. 2010. február 5-én az MTE állásfoglalást tett közzé a honlapján, amelyben etikátlannak nevezte két ingatlanos honlap üzleti gyakorlatát, ahol megtévesztették az ügyfeleiket azzal, hogy egy ingyenes hirdetési szolgáltatás 30 nap után úgy vált fizetőssé, hogy erről a felhasználók nem kaptak előzetesen értesítést. A cikket az Index „Tékozló Homár” fogyasztóvédelemmel foglalkozó blogja is átvette. Az állásfoglaláshoz mind az MTE, mind az Index honlapján több sértő, vulgáris komment érkezett („Két szemét ingatlanos oldal”; „benkősándoros, sunyi, lehúzó cég”; „Azért az ilyenek szarjanak sünt és költség az összes bevételüket az anyjuk sírjára, amíg meg nem dögölnek”). 2010. február 17-én az ingatlanos honlapokat üzemeltető cég polgári keresetet nyújtott be a kérelmezők ellen arra hivatkozva, hogy a cikk és az azt követő hozzászólások megsértették a jó hírnevét. A kérelmezők a keresetről tudomást szerezve azonnal eltávolították a kérdéses hozzászólásokat.

A Fővárosi Bíróság 2011. márciusi ítélete szerint az állásfoglalás nem minősült jogsértőnek. A kifogásolt kommentekről azonban úgy vélte, hogy azok sértőek, bántóak és megalázóak voltak, és túlmentek a véleménynyilvánítás szabadsága megengedett határain. A bíróság szerint a hozzászólások az olvasói levélhez hasonlóan szerkesztett tartalomnak minősültek. Azáltal, hogy lehetővé tették az olvasók számára, hogy hozzászólásokat tegyenek a weboldalaikon, felelősséget vállaltak az olvasók sértő vagy jogellenes kommentjeiért. A Fővárosi Ítéltábla 2011. októberi ítélete szerint a kommentek nem olvasói levélnek – amelyek közzététele szerkesztői döntéstől függ –, hanem magánjellegű megnyilvánulásnak minősülnek, amelyek nem tartoznak az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi

⁶⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158948>

CVIII. törvény (Ektv.) hatálya alá, ezért a kérelmezők – a közvetítő szolgáltatóra irányadó szabályok alapján – nem mentesülhetnek a felelősség alól sem. A kommentekre a Polgári Törvénykönyv (régi Ptk.) személyiségi jogokra vonatkozó szabályait kell alkalmazni. Mivel a hozzászólások sértőek voltak a felperesre, a kérelmezők a közzétételükért objektív felelősséget viseltek, függetlenül azok későbbi eltávolításától, amelynek csak a kártérítés értékelése során van jelentősége.

A kérelmezők felülvizsgálati kérelmét a Kúria 2012 júniusában elutasította, és a jogerős ítéletet helybenhagyta. Az indokolás megerősítette, azzal, hogy a kérelmezők a honlapjukon lehetővé tették az olvasók számára a kommentek tételét, objektív felelősséget viseltek minden sértő vagy jogellenes hozzászólásért. Elutasította a kérelmezőknek azt az érvét, hogy közvetítő szolgáltatók, és így nem hivatkozhatnak az Ektv. által meghatározott tárhely-szolgáltató korlátozott felelősségére. Ha az internetes oldalakon különböző hozzászólások elhelyezésére ellenőrizetlenül biztosítanak lehetőséget, számolniuk kell azzal, hogy azok között jogsértő közlés is szerepel, amiért felelősséggel tartoznak. A kérelmezők ezután alkotmányjogi panaszt nyújtottak be. Azzal érveltek, hogy a bírósági döntések, amelyek objektíve felelősnek tartják őket a kommentek tartalmáért, a véleménynyilvánítási szabadságuk indokolatlan korlátozását jelenti. Az alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróság a 19/2014. (V. 30.) AB határozatával elutasította.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt rámutatott, hogy a kérelmezők olyan helyzetben voltak, hogy fel tudták mérni a tevékenységükkel járó kockázatokat, és előre kellett látniuk, hogy a belső jog, a polgári törvénykönyv alapján felelősségre vonhatóak a harmadik felek jogellenes hozzászólásaiért. A vitatott beavatkozás ezért „törvényben meghatározott” volt (51-52. bek.). A Bíróság ezúttal is emlékeztetett arra, hogy az internet fontos szerepet játszik a nyilvánosság hírekhez való hozzáféréseinek javításában, és általában az információk terjesztésének megkönnyítésében (56. bek.).

A Bíróság megerősítette, hogy az internetes hírportáloknak – bár hagyományos értelemben véve nem a hozzászólások kiadói – elvben „kötelezettségeket és felelősséget” kell vállalniuk. Az internet sajátos természetéből fakadóan e „kötelezettségek és felelősség” bizonyos mértékben eltérhetnek a hagyományos kiadókétól, különösen ami a harmadik féltől

származó tartalmakat illeti (62. bek.). A Bíróság a Delfi-esetben már megvizsgálta azoknak a nagy internetes hírportáloknak a kötelezettségeit és felelősségét, amelyek gazdasági célból teret nyújtanak a felhasználók által generált hozzászólásoknak, és ahol a felhasználók az ilyen platformok használatával nyilvánvalóan jogellenes véleménynyilvánításban, gyűlöletbeszédben és erőszakra uszításban vesznek részt (63. bek.). A jelen eset azonban más. A kifogásolt kommentek – bár sértőek és vulgárisak voltak – nem minősültek egyértelműen jogellenes beszédnek, és bizonyosan nem gyűlöletbeszédnek vagy erőszakra uszításnak. Továbbá, míg az Index tulajdonosa egy nagy médium, amit gazdasági érdekűnek kell tekinteni, az MTE az internet-szolgáltatók non-profit önszabályozó egyesülete, amelynek nincs ilyen érdeke (64. bek.).

A hazai bíróságok szerint a kifogásolt kijelentések megsértették a felperes cég személyiségi jogait és jó hírnevét (65. bek.). A Bíróság korábban már kimondta, hogy a jogi személyek nem lehetnek olyan személyiségi jogok megsértésének áldozatai, amelyek csak természetes személyekhez fűződhetnek. Különbséget kell tenni egy gazdasági társaság kereskedelmi jó hírnévhez fűződő érdeke és az egyén – társadalmi státuszát érintő – jó hírneve között. Míg utóbbi kihathat az emberi méltóságra, előbbinek nincs erkölcsi vetülete (66. bek.). Ugyanakkor nem zárható ki, hogy a kifogásolt megjegyzések károsak voltak a társaság mögött álló természetes személyre, és ebben az értelemben a hazai bíróságok döntései közvetett módon e személy védelmét szolgálták (67. bek.).

A Bíróság emlékeztetett azokra az elvekre, amelyeket figyelembe kell venni, amikor a véleménynyilvánítás szabadságát azoknak a jó hírnevével szemben kell mérlegelni, akikkel szemben az állításokat tették (68. bek.). A Bíróság a Delfi-ügyben a következő további szempontokat azonosította: a kommentek kontextusa; a kérelmező társaság által alkalmazott intézkedések annak érdekében, hogy megelőzzék vagy eltávolítsák rágalmozó hozzászólásokat; a kommentek tényleges szerzőinek felelőssége a közvetítők felelősségének alternatívájaként; a hazai eljárások következményei a kérelmező társaságra (69. bek.). Ez utóbbi kritériumokat azért vezette be, hogy értékelje a nagy internetes hírportálok felelősségét, amiért a közzétételt követően nem távolítják el haladéktalanul a weboldalaikról a gyűlöletbeszédnek vagy erőszakra uszításnak minősülő kommenteket (70. bek.). Következésképpen azt kell megvizsgálni, hogy a hazai hatóságok megfelelően mérlegeltek-e a kérelmezők 10. cikkben foglalt joga és a felperes társaság azon joga között, hogy ne kelljen eltűnnie a 8. cikk szerinti jogait sértő állításokat (71. bek.).

Ami a kifogásolt kommentek kontextusát és tartalmát illeti, a Bíróság megítélése szerint a hozzászólások egy közérdekű kérdést érintettek (72. bek.). A kommentek nem rágalmozó

tényállítások, hanem értékítéletek vagy vélemények voltak, amelyek egy kereskedelmi magatartást bélyegeztek meg, és amiket részben a hozzászólók személyes frusztrációi is befolyásoltak azt követően, hogy a cég becsapta őket (75. bek.). A hozzászólásokban használt kifejezések sértőek, nyíltan vulgárisak voltak. A sértések a véleménynyilvánítás szabadságának védelmének kívül eshetnek, ha öncélú becsmélésnek minősülnek, ha a kijelentés egyedüli célja a sértegetés; ám a vulgáris kifejezések használata önmagában nem meghatározó valamely sértő kifejezés megítélésénél. A stílus a kifejezés formájaként a kommunikáció részét képezi, ennél fogva az a kifejezés tartalmával együtt védelemben részesül (76. bek.). Szem előtt nem tévesztve a rágalmozás hatásait az interneten, különösen az információk terjedésének könnyedségét, körét és sebességét, a Bíróság szerint figyelembe kell venni a kommunikáció stílusának sajátosságait az egyes internetes portálokon. Bár a hozzászólásokban használt kifejezések alacsony színvonalúak, azok számos internetes portál kommunikációjában gyakoriak, ami csökkentheti e kifejezéseknek tulajdonítható hatást (77. bek.).

Ami a kommentek szerzőinek felelősségét illeti, a hazai bíróságok egyáltalán nem foglalkoztak a kommentelők azonosításának lehetőségével, és nem tájékoztak a kommentálás feltételei felől (78. bek.). A nemzeti bíróságok megelégedtek azzal, hogy a kérelmezők felelősséggel tartoztak a kommentekért, mivel rágalmozó kijelentéseket terjesztettek, anélkül, hogy mérlegelték volna a hozzászólások tényleges szerzőinek felelősségét (79. bek.). Jóllehet a bejelentést követően azonnal eltávolították a kérdéses kommenteket, mégis objektív felelősségüket feltételezték bármely olvasó által tett sértő vagy jogellenes hozzászólásért (80. bek.). A kérelmezők viszont tettek bizonyos általános intézkedéseket, hogy megakadályozzák a rágalmozó kommenteket, illetve eltávolítsák azokat, mint például az általános felhasználási feltételek rögzítése és az értesítési-eltávolítási rendszer (notice-and-take-down system), ahol bárki jelezhetette a jogellenes hozzászólásokat a szolgáltatónak (81. bek.). A hazai bíróságok úgy ítélték meg, hogy a moderálatlan hozzászólások lehetővé tételével a kérelmezőknek számítaniuk kellett arra, hogy néhány közülük sértheti a törvényt. A Bíróság szerint az ilyen túlzott és kivitelezhetetlen előrelátás követelménye aláássa az információk közlési szabadságának jogát az interneten (82. bek.).

A kommentek következményei kapcsán a Bíróság rámutatott, hogy a cikk és a kifogásolt hozzászólások közzététele idején már vizsgálatokat folytattak a cég üzleti magatartása miatt. Ennek fényében a Bíróság nem volt meggyőződve, hogy a kommenteknek további és jelentős hatása volt az érintett fogyasztók hozzáállására. A hazai bíróságok ugyanakkor nem értékelték, hogy a hozzászólások ténylegesen kárt okoztak-e a jogi személy szakmai jó

hírnevének (85. bek.). Bár a kérelmezőknek nem kellett kártérítést fizetni, a Bíróság szerint a döntő kérdés nem is ez, hanem a mód, ahogyan az internetes portálok felelősségre vonhatóak a harmadik fél hozzászólásaiért. Ilyen felelősség előrelátható negatív következményekkel járhat az internetes portálok komment-környezetére, például arra ösztönözve, hogy a kommentálást teljesen zárják be. Ezek a következmények közvetlenül vagy közvetetten dermesztő hatással lehetnek az internetes véleménynyilvánítás szabadságára (86. bek.). A magyar bíróságok azonban nem voltak tekintettel arra, hogy mi forgott kockán a kérelmezők mint „a szabad elektronikus média főszereplői” oldalán. Nem vállalkoztak semmilyen értékelésre abból a szempontból, hogy a polgári jogi felelősség alkalmazása egy hírportál üzemeltetőjére milyen hatással lesz a véleménynyilvánítás szabadságára az interneten. Sőt, egyáltalán nem mérlegeltek ezen érdekek és a felperes érdekei között (88. bek.).

Végül a Bíróság kimondta, hogy ha hatékony eljárások lehetővé teszik a gyors választ, az értesítési-eltávolítási rendszer sok esetben megfelelő eszközként működhet minden érintett jogainak és érdekeinek kiegyensúlyozására. Nem látott okot arra, hogy egy ilyen rendszer ne tudna járható utat nyújtani a felperes kereskedelmi jó hírnevének védelmére. Igaz, olyan esetekben, amikor a harmadik fél felhasználó gyűlöletbeszéd formájában kommentál, és közvetlenül veszélyezteti az egyének testi épségét, mások jogai és érdekei, valamint a társadalom egésze is feljogosítja a részes államokat, hogy felelősségre vonják az internetes hírportálokat, amennyiben azok nem tesznek intézkedéseket az egyértelműen jogellenes hozzászólások haladéktalan eltávolítására, még az áldozat vagy harmadik fél jelentése nélkül is. Jelen esetben azonban nem voltak ilyen megnyilatkozások (91. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Times Newspapers Ltd v. United Kingdom (Nos. 1 and 2) (27. bek.); Uj v. Hungary (20., 22. bek.); Axel Springer AG v. Germany (90-95. bek.); Ahmet Yildirim v. Turkey (48. bek.); Delfi AS v. Estonia (113., 133., 147., 159. bek.).

Címkék: sajtószabadság; sértő kifejezések; internet, hírportálok felelőssége; kommentek⁷⁰

2. Információszabadság

Leander v. Sweden

(Application no. 9248/81., Series A no. 116., 1987. március 26-i ítélet)

⁷⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160314>

Tényállás

A svéd kérelmezőnek egy haditengerészeti bázison található múzeumban egy bizalmas állami tisztségre történő alkalmazását arra hivatkozva utasították el, hogy a titkosrendőrség nyilvántartásának adatai alapján „biztonsági kockázat” miatt nem találták őt alkalmasnak. Ugyanakkor a rendőrség azt sem tette lehetővé számára, hogy megtekinthesse a nyilvántartásban szereplő, rá vonatkozó adatokat.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az Egyezmény önmagában nem ismeri el a közszolgálatra történő kiválasztás jogát, de ebből még nem következik, hogy a köztisztviselők – beleértve a próbaidőn lévőket – a 10. cikk védelmén kívül esnének (71. bek.). A Bíróság szerint a személyzeti ellenőrzési eljárás, amelynek a kérelmező alá volt vetve, nem minősült a véleménynyilvánítás szabadságába való beavatkozásnak. A vonatkozó rendeletből világosan kitűnt, hogy a cél annak biztosítása, hogy a nemzetbiztonsági szempontból fontos tisztségeket betöltő személyek rendelkezzenek a szükséges képesítéssel. Az eset középpontjában tehát a közszolgálatához való hozzáférés kérdése állt (72-73. bek.). Ami az információ megismerésének szabadságát illeti, a Bíróság leszögezte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak olyan információk megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni. A 10. cikk nem ruházza fel az egyént a hozzáférés jogával a személyes helyzetére vonatkozó információt tartalmazó nyilvántartáshoz, és nem rója a kormányra azt a kötelezettséget, hogy ilyen információt közöljön az egyénnel (74. bek.). Ennek megfelelően nem történt beavatkozás a 10. cikk által védett információ megismerésének szabadságába (75. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Kosiek v. Germany (Application no. 9704/82., Series A no. 105., 1986. augusztus 28.; 35-36. bek.).

Címkék: információs szabadság⁷¹

⁷¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57519>

Gaskin v. United Kingdom

(Application no. 10454/83., Series A no. 160., 1989. július 7-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező állami gondozásban álló személy volt, aki nagykorúvá válását követően kérte a liverpooli szociális hivataltól a nevelésével kapcsolatos adatainak kiadását. Az önkormányzati hatóság azonban csak részleges hozzáférést biztosított arra hivatkozva, hogy az érintett harmadik személyekre vonatkozó információk tekintetében titoktartási kötelezettség áll fenn. A Court of Appeal arra hivatkozva utasította el a kérelmező fellebbezést, hogy a hozzáférés biztosításához nem fűződött közérdek, és a hozzáférés megadása szükségszerűen felfedné e harmadik személyek kilétét.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Bíróság

A döntés

A Bíróság 11:6 arányban megállapította a 8. cikk sérelmét, és egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a kérelmező helyzetében lévő személyek Egyezmény által védett alapvető érdeke, hogy megismerhesse a szükséges információkat, hogy megtudhassa és megérthesse gyermekkorát és nevelését. Másrészt szem előtt kell tartani, hogy a nyilvántartások bizalmassága is fontos tényező az objektív és megbízható információk megismerése szempontjából, és az ilyen bizalmasság szükséges lehet a harmadik személyek védelme érdekében. Ez utóbbi tényező miatt az, hogy a nyilvántartáshoz való hozzáférés más érintett személy hozzájárulásától függ, elvben összeegyeztethető a 8. cikk kötelezettségeivel, figyelembe véve az állam mérlegelési jogkörét. A Bíróság szerint azonban egy rendszernek, amilyen a brit is, biztosítania kell az egyén hozzáférését a magán- és családi életével kapcsolatos nyilvántartásokhoz, amikor az engedélyező személy nem lelhető fel, vagy nem megfelelően tagadja meg a hozzájárulást. Egy ilyen rendszer csak akkor felel meg az arányosság elvének, ha egy független hatóság dönthet végül arról, hogy a hozzáférést meg kell-e adni akkor, hogyha az érintett nem válaszol, vagy visszatartja a hozzájárulását. Jelen esetben ilyen eljárás nem állt rendelkezésre. A Bíróság ezért kimondta, hogy az eljárással nem tartották tiszteletben a kérelmezőnek az Egyezmény 8. cikkében biztosított magán- és családi életét, megsértve azt (49. bek.).

A Bizottság ugyanakkor úgy találta, hogy a 10. cikk nem biztosítja a kérelmezőnek – a helyi önkormányzat akarata ellenére – a hatóság birtokában lévő iratokhoz való hozzáférés jogát (51. bek.). A Bíróság ezúttal is leszögezte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak olyan információk megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni. A 10. cikk nem rója a kormányra azt a kötelezettséget, hogy a szóban forgó információkat közölje az egyénnel (52. bek.). Ennek megfelelően nem történt beavatkozás a 10. cikk által védett információ megismerésének szabadságába (53. bek.). Az ítélethez két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.).

Címkék: információs szabadság; magán- és családi élet tiszteletben tartása⁷²

Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland

(Application nos. 14234/88., 14235/88., Series A no. 246-A., 1992. október 29-i ítélet)

Tényállás

Egy magzatvédő szervezet pert indított a két kérelmező társaság ellen, akik abortusszal kapcsolatos tanácsadást végeztek Írországból, és olyan információkat terjesztettek, amikből megtudható volt, hogy Nagy-Britanniában hol végeznek ilyen beavatkozásokat. Az ír Legfelső Bíróság úgy értékelte, hogy a társaságok által adott tanácsok hozzájárultak a születések számának csökkenéséhez, ezért a kérelmezők számára megtiltotta, hogy terhes nők számára információkat adva segítséget nyújtsanak abban, hogy külföldre menjenek terhesség megszakítás céljából. Az ír törvények szerint az abortusz elősegítése büntetendő cselekmény volt, illetve kifejezetten tiltották az abortusszal kapcsolatos könyvek, kiadványok terjesztését.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 15:8 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a bíróság végzése beavatkozás volt a kérelmező társaságok információ közlésének szabadságába (55. bek.). A korlátozás „törvényben meghatározott” volt, amely az Alkotmány 40. § 3. pontjának (3) bekezdésén alapult, amely kifejezetten

⁷² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57491>

biztosítja a gyermekek megszületéshez való alkotmányos jogát (59-60. bek.). A korlátozás legitim célja az erkölcs védelme, amely védelem Írországban a születendő gyermekek élethez való jogának egyik szempontja (63. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezők nem állították, hogy az Egyezmény elismerné az abortuszhoz való jogot, mindössze azt panaszolták, hogy a végzés korlátozta az információ közléséhez fűződő szabadságukat, és az információ megismerését a külföldi abortuszról (66. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy az állam nem rendelkezik az erkölcs védelmének területén korlátlan és ellenőrzés nélküli diszkrecionális joggal. Ugyanakkor a nemzeti hatóságok széles mérlegelési jogkörrel rendelkeznek erkölcsi kérdésekben, különösen egy olyan területen, amely az emberi élet természetére vonatkozó hit kérdését érinti. Amint azt a Bíróság korábban kimondta, a részes államok jogi és társadalmi rendszeréből nem lehet az erkölcs egységes európai fogalmát megállapítani, és az állami hatóságok elvileg jobb helyzetben vannak, hogy meghatározzák az erkölcs követelményeinek pontos tartalmát. Azonban ez a mérlegelési jogkör nem korlátlan (68. bek.).

A korlátozás szükségessége kapcsán a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága azokra az „információkra” és „eszmékre” is vonatkozik, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavarják az államot vagy a közösség bármely részét. Ezek a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság követelményei, „amelyek nélkül nincs demokratikus társadalom” (71. bek.). A kérdéses korlátozás csupán az információ nyújtására vonatkozott. Továbbá, a végzés olyan „szolgáltatások” vonatkozásában korlátozta az információ megismerésének és közlésének szabadságát, amelyek más országokban törvényesek, és döntő fontosságúak lehetnek a nők egészségére és jólétére (72. bek.).

A Bíróságot meglepte a Legfelső Bíróság végzésének „abszolút” jellege, amely véglegesen megtiltotta, hogy a terhes nőkkel közöljék a külföldi abortusz lehetőségeire vonatkozó információkat, függetlenül a korra, egészségi állapotra vagy azokra az okokra, amelyek miatt az abortuszról keresnek tanácsokat (73. bek.). Ezen okoknál fogva a korlátozás túlságosan széleskörű és aránytalan. A Bíróság szerint ezt más tényezők is erősítik (74. bek.). Először is a kérelmező társaságok a terhes nők számára úgy adtak tanácsot, hogy nem támogatták vagy bátorították őket abortuszra, csupán elmagyarázták a rendelkezésre álló lehetőségeket (75. bek.). Továbbá a külföldi abortusszal kapcsolatos információkat más forrásokból is be lehetett szerezni Írországban, például magazinokból, telefonkönyvekből, vagy olyan személyektől, akiknek nagy-britanniai ismerőse van (76. bek.). Ezen túlmenően a Bíróság rendelkezésére álló információk azt sugallták, hogy az intézkedés veszélyt teremtett

azon nők egészségére, akik a terhesség későbbi szakaszában próbálják meg a terhesség megszakítását megfelelő tanácsadás hiányában (77. bek.).

A kormány azzal is érvelt, hogy a 10. cikket nem lehet úgy értelmezni, hogy korlátozza vagy semmivé tegye a születendő gyermekek élethez való jogát, amely különleges védelmet élvez az ír jog szerint (78. bek.). A Bíróság nem vitatta a szabályozást az Egyezmény szempontjából, de felhívta a figyelmet, hogy az intézkedés nem tiltja az ír nők számára, hogy terhességüket külföldön szakítsák meg, és a visszatartott információk elérhetőek más forrásból (79. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a kérelmezőkkel szemben kiszabott korlátozás aránytalan volt az elérni kívánt céllal (80. bek.). Az ítélethez 7 külön, illetve párhuzamos véleményt fűztek. Baka András különvéleményében – amely a 10. cikkel kapcsolatban az első volt – úgy érvelt, hogy az ír bíróság valójában nem is az információk terjesztésének korlátozta, hanem a társaságok egyébként is jogellenesnek tekinthető tevékenységét, aminek „csak” következménye volt az információszabadság korlátozása. Úgy vélte, hogy a korlátozás egyébként sem volt abszolút, mivel egyéb forrásokból lehetőség volt hozzájutni a kérdéses információkhoz.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Handyside v. United Kingdom (49. bek.); Müller and Others v. Switzerland (35. bek.).

Címkék: információszabadság; abortusz⁷³

Guerra and Others v. Italy

(Application no 14967/89., Reports 1998-I, no. 64., 1998. február 19-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők egy olasz kisvárosban éltek, amely körülbelül egy kilométerre feküdt egy műtrágyát és más vegyi termékeket gyártó üzemtől. A gyár 1988-ban az egyes ipari tevékenységekkel járó súlyos baleseti kockázatokról szóló 82/501/EGK irányelvet (ún. Seveso irányelv) az olasz jogba átültető rendelet alapján a „magas kockázatú” besorolást kapta. A rendelet előírta az illetékes polgármesternek vagy prefektusnak, hogy az érintett lakosságot tájékoztassa az ipari tevékenységből eredő veszélyekről, a meghozott biztonsági intézkedésekről, illetve, hogy baleset esetén mi a teendő. A kérelmezők szerint a gyár működése során nagy mennyiségű gyúlékony gázt és mérgező anyagokat bocsátott a levegőbe. A múltban már üzemi balesetek is előfordultak. A helyi tartomány és az állam

⁷³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57789>

képviselői egy bizottságot is létrehoztak, hogy az irányelvnek érvényt szerezzenek, amely egy technikai vizsgálat elvégzésére egy albizottságot hozott létre. A bizottsági jelentés megállapította, hogy a gyár földrajzi elhelyezkedése miatt a légkörbe bocsátott anyagokat a légáramlat gyakran a város fölé sodorta. A jelentésben az is szerepelt, hogy a gyár megtagadta a bizottság helyszíni vizsgálatainak engedélyezését, továbbá az üzem füstszűrő berendezései nem voltak megfelelőek, valamint a környezeti hatástanulmányok is hiányosak voltak. 1989-ben a gyár a tevékenységét műtrágya előállítására korlátozta, majd 1994-ben annak gyártását is végleg leállította.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 18:2 arányban úgy döntött, hogy az Egyezmény 10. cikke nem alkalmazható, és egyhangúlag megállapította a 8. cikk sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők többek között arra hivatkoztak, hogy az illetékes hatóságok nem tájékoztatták a nyilvánosságot az őket érinthető veszélyekről, és hogy a gyár működését érintő baleset esetén mi a teendő, amivel megsértették az Egyezmény 10. cikkét (47. bek.). A kérelmezők szerint a nyilvánosság információkkal való ellátása az egyik alapvető eszköze a helyi lakosság jólétének és egészsége védelmének olyan helyzetekben, amikor a környezetvédelem van veszélyben. Ezért az információk megismerésének szabadságát úgy kell értelmezni, mint amely az információhoz – különösen az illetékes hatóságoktól származó – való hozzáférés tényleges jogát ruházza a helyi lakosságra, akikre a környezetre veszélyt jelentő ipari vagy más tevékenység hatással volt vagy lehet (52. bek.).

A Bíróság azokban az esetekben, amelyekben a sajtószabadságot korlátozták, már számos alkalommal elismerte, hogy a nyilvánosságnak joga van ahhoz, hogy hozzájusson az információkhoz, amely az újságírók speciális funkciójának kiegészítése a közérdekű ügyekről szóló információk és eszmék közlése tekintetében. A kérelmezők viszont az olasz törvényi szabályozás által létrehozott rendszer hibáját kifogásolták. Bár a foggiai prefektus készítette elő a vészhelyzeti tervet az üzem által benyújtott jelentés alapján, amit a polgári védelmi hatóságnak is megküldtek, ám a kérelmezők nem kaptak megfelelő tájékoztatást. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az információ megismerésének szabadsága „alapvetően azt tiltja a kormánynak, hogy bárkit is korlátozzon olyan információ megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni”. Ugyanakkor ezt a szabadságot nem lehet úgy értelmezni, mint ami pozitív kötelezettségeket írna elő az állam számára bármilyen információ hivatalból

történő gyűjtésére és terjesztésére (53. bek.). Ennélfogva a Bíróság úgy vélte, hogy a 10. cikket nem lehet alkalmazni (54. bek.).

A kérelmezők a 8. cikkre is hivatkoztak azzal érvelve, hogy a tájékoztatás hiánya megsértette a magán- és családi élethez való jogukat (56. bek.). A Bíróság szerint a káros anyagok közvetlen kibocsátásának közvetlen hatása a kérelmezők magán- és családi élethez való jogára azt jelenti, hogy a 8. cikk alkalmazható (57. bek.). Az nem mondható, hogy Olaszország beavatkozott a kérelmezők a magán- vagy családi életükbe: éppen az állam mulasztása miatt tettek panaszt. Jelen esetben elég azt vizsgálni, hogy a hazai hatóságok megtették-e a szükséges intézkedéseket a kérelmezők magán- és családi életük hatékony tiszteletben tartása érdekében (58. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a súlyos környezetszennyezés az egyének jólétére is hatással lehet, és meggátolhatja őket a lakóhelyük élvezetétől oly módon, hogy káros hatással van magán- és családi életükre. Jelen esetben a kérelmezők egészen a műtrágya gyártás 1994-es megszűnéséig várták azokat az alapvető információkat, amelyek lehetővé tették volna számukra, hogy felmérhessék a kockázatokat, ha továbbra is a város azon területén élnek, amely különös veszélynek volt kitéve, ha a gyárban baleset történik. A Bíróság így kimondta, hogy az állam nem teljesítette azon kötelezettségét, hogy biztosítsa a kérelmezők magán- és családi életük tiszteletben tartásának védelméhez való jogát, megsértve az Egyezmény 8. cikkét (60. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.); Thorgeir Thorgeirson v. Iceland (63. bek.).

Címkék: információs szabadság; magán- és családi élet tiszteletben tartása⁷⁴

Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden (Application no. 23883/06., 2008. december 16-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők egy iraki származású svéd házaspár, akik Stockholm külvárosában béreltek lakást. A bérleti szerződés szerint a bérlő nem telepíthetett „kültéri és más hasonló antennákat”, illetve előírta „a rend és a jó szokás” fenntartását. A kérelmezők egy már meglévő parabola antennát kezdtek használni, hogy foghassák az arab és perzsa televíziós műsorokat. A főbérlő változását követően azt az utasítást kapták, hogy szereljék szét az

⁷⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58135>

antennát, és amikor ezt nem tették meg, a lakásbérleti szerződést 2004-ben felmondták. A főbérlo eljárást is indított ellenük, amit első fokon elutasítottak, de a fellebbviteli bíróság kimondta, hogy a kérelmezők oly mértékben figyelmen kívül hagyták kötelezettségeiket, hogy elvesztették a bérleti szerződés meghosszabbítására vonatkozó jogukat. A főbérlo felajánlotta, hogy a kérelmezők maradhatnak, ha beleegyeznek az antenna eltávolításába, de mivel erre nem voltak hajlandók, el kellett költözniük.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők szerint megsértették az információ megismeréséhez fűződő szabadságukat azzal, hogy kénytelenek voltak elhagyni bérelt lakásukat, amiért nem voltak hajlandók a parabola antenna eltávolítására (25. bek.). A kormány többek között azzal érvelt, hogy az ügy egy parabola antenna tényleges elhelyezkedésének kérdésére korlátozódott. A beavatkozás nem a hatóságoknak az információhoz való hozzáférés jogára vagy az antenna használatára vonatkozó döntése nyomán keletkezett. A fellebbviteli bíróság csupán egy szerződéses kötelezettséget értelmezett egy két magánfél között folyó polgári perben. Az államnak pedig nincs pozitív kötelezettsége, hogy ilyen esetben az információhoz való hozzáférés jogát mások beavatkozásától megvédje (26. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a 10. cikk azokra a bírósági döntésekre is alkalmazandó, amelyek megakadályozzák a személyt a távközlési műholdak adásainak vételében. Továbbá, a véleménynyilvánítás szabadságának valódi és hatékony gyakorlása érdekében pozitív védelmi intézkedésekre is szükség lehet, még az egyének egymás közötti viszonyainak terén is (32. bek.). A fellebbviteli bíróság határozata nem csak a bérleti szerződést értelmezte és alkalmazta, de az ezzel kapcsolatos törvényt is, emellett a kérelmezők információ szabadságának jogáról is döntött. Végso soron a belso jogot értelmezte, és a kérelmezőket a bíróság döntésének eredményeként lakoltatták ki. Ezért az alperes állam felelőssége ezen az alapon a 10. cikk bármely megsértéséért megállapítható (34. bek.). A fellebbviteli bíróság döntése „hatóság általi beavatkozás” volt a 10. cikkben foglalt jogok gyakorlásába (36. bek.). A döntés következtében a kérelmezőket ténylegesen korlátozták abban, hogy hozzáférjenek a műholdon keresztül sugárzott televíziós műsorokban terjesztett információkhoz (40. bek.). A Bíróság megismételte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak olyan információk megismerésében,

amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni. Abban az esetben, ahol a kívánt információ rendelkezésre áll anélkül, hogy a műsorszolgáltatókat a műszaki berendezések használatán keresztül korlátoznák, a véleménynyilvánítás szabadságának általános elvei alkalmazhatóvá válnak (41. bek.).

A kérelmezők a születési országuk szerinti arab és perzsa nyelvű televíziós műsorokhoz kívántak hozzáférni. Ezek az információk politikai és társadalmi híreket foglaltak magukban, amelyekhez az Irakból bevándorló kérelmezőknek különös érdeke fűződhetett. Sőt, bár az ilyen hírek lehetnek a 10. cikk által védett legfontosabb információk, az információ megismerésének szabadsága nem csak a nyilvánosságot érintő események tudósításaira terjed ki, hanem elvben a kulturális kifejezéseket, valamint a pusztán szórakoztatást is magában foglalja. Az utóbbi típusú információk fontosságát nem szabad lebecsülni, különösen egy háromgyerekes bevándorló család számára, akik fenn kívánják tartani a kulturális és nyelvi kapcsolatot a származási országukkal (44. bek.). A Bíróság hangsúlyozta, nem állították, hogy a kérelmezőknek bármilyen más eszközük lett volna ezeknek a műsoroknak a vételéhez abban az időben. Lehet, hogy bizonyos híreket be tudtak szerezni külföldi újságokon és rádiós műsorokon keresztül, ezek az információk azonban csak egy részét képezték azoknak, amelyek egy televíziós adáson keresztül elérhetőek, ezért semmiképp nem tekinthetők azonosnak az utóbbiakkal. Sőt, nem nyert bizonyítást, hogy a főbérlet később szélessávú internet-hozzáférést vagy más olyan alternatív eszközt telepített volna, amelyek lehetővé tették a bérlet számára az épületben, hogy hozzáférjenek ezekhez a televíziós műsorokhoz (45. bek.). Igaz, hogy egy felszerelt vagy az épület homlokzatáról kinyúló parabola antenna biztonsági aggályokat jelenthet, azonban a hazai szinten bemutatott bizonyítékok azt mutatták, hogy a telepítés nem jelentett semmilyen valós biztonsági kockázatot (46. bek.).

A fellebbviteli bíróság úgy vélte, hogy bár figyelembe kell venni a kérelmezőknek a televíziós adások hozzáférésehez fűződő érdekét, az információ szabadságához fűződő joguknak nem volt valódi jelentősége. A Bíróság szerint a másodfokú bíróság a mércét nem alkalmazta a 10. cikkkel összhangban (48. bek.). Különös fontosságot kell tulajdonítani annak, hogy a kérelmezőket ténylegesen kilakoltatták az otthonukból, amely intézkedés nem tekinthető arányosnak az elérni kívánt céllal (49. bek.). Mindezek alapján az információ szabadságához fűződő jogukba történő beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban”, és az állam nem tett eleget azon tevőleges kötelezettségének, hogy megvédje ezt a jogot (50. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Autronic AG v. Switzerland (47. bek.); Fuentes Bobo v. Spain (38. bek.); Özgür Gündem v. Turkey (43. bek.); Appleby and Others v. United Kingdom (39. bek.).

Címkék: információs szabadság; műholdas adások vétele; bevándorlók⁷⁵

Women on Waves and Others v. Portugal
(Application no. 31276/05., 2009. február 3-i ítélet)

Tényállás

2004-ben két portugál civilszervezet meghívta az amszterdami székhelyű Women on Waves nevű holland civilszervezetet, hogy kampányoljon az abortusz legalizálása mellett. A holland szervezet más európai országokban hajókon szervezett hasonló rendezvényeket, ezért egy hajót béreltek, hogy egy portugál kikötőben kikötve a hajó fedélzetén tartsanak majd rendezvényeket. A portugál külügyminiszter azonban a portugál hajózási és egészségügyi törvényekre hivatkozva rendelettel megtiltotta a hajó belépését a portugál felségvizekre, amit egy hadihajó meg is akadályozott. A kérelmezők a portugál bíróságokhoz fordultak annak érdekében, hogy engedélyezzék az azonnali belépést. A bíróságok elutasították a behajózás engedélyezését.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmezők többek között azt sérelmezték, hogy a hatóságok a hajó portugál felségvizekre történő belépésének megakadályozásával megsértették a véleménynyilvánítási szabadságukat (20., 23. bek.). A portugál kormány szerint a beavatkozás legitim célja a közbiztonság és a közegészség védelme volt (26. bek.). A Bíróság előzetesen megjegyezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának kérdését ebben az esetben nehéz elválasztani a gyülekezés szabadságától. A személyes vélemények védelme – amit a 10. cikk biztosít – az egyik fő célkitűzése a 11. cikkben foglalt békés gyülekezés szabadságának is. A Bíróság úgy döntött, hogy a kérelmet a 10. cikk alapján kell megvizsgálni (28. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága azokra az „információkra” és „eszmékre” is

⁷⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90234>

vonatkozik, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavarják az államot vagy a közösség bármely részét (29. bek.). A 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi (30. bek.). A Bíróság szerint a részes államok bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek annak meghatározásakor, hogy hogyan és milyen mértékű beavatkozás szükséges a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásába, különös tekintettel a hatóságoknak az ésszerű és megfelelő eszközök kiválasztására, hogy biztosítsák a jogszerű rendezvények békés lebonyolítását. Hozzátette, a gyülekezési szabadság és a tüntetés lényege minden polgár számára a véleménynyilvánítás lehetősége (37. bek.).

A véleménynyilvánítás szabadságának része a gondolatok és vélemények kifejezési formájának – a hatóságok indokolatlan beavatkozásától mentes – szabad megválasztása is (38. bek.). E tekintetben a Bíróság rámutatott, hogy a kérelmezők a portugál hatóságok fellépése miatt nem tudták az általuk választott módon közölni az információkat. Igaz, hogy az egyesület tagjai a rendezvény szervezését arra használták volna, hogy tiltakozzanak az abortusz portugál tilalma ellen. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy bizonyos helyzetekben az információk és eszmék terjesztésének formája legalább annyira fontos, mint azok tartalma, így annak korlátozása alapvetően befolyásolja a kérdéses információk és eszmék tartalmát. Ez különösen így van ebben az esetben, ahol a kérelmezők egy jogszabály elleni szimbolikus tiltakozó rendezvényen kívántak részt venni egy hajó fedélzetén. A holland egyesület más európai államokban is hajókon szervezett hasonló rendezvényeket (39. bek.). Továbbá, a helyszín nem magánterületen vagy állami tulajdonú ingatlan területén volt, hanem a részes állam tengerpartján, amely közterület (40. bek.).

A Bíróság leszögezte, semmilyen bizonyíték nem utalt arra, hogy a civilszervezet szándékosan meg akarta volna sérteni a portugál abortusztörvényt. Ezzel kapcsolatban emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadságát egy békés tüntetésen mindaddig nem lehet korlátozni, amíg az érintett személy nem követ el valamilyen elítélendő cselekményt (41. bek.). A portugál hatóságok a legitim célokat kétségkívül más, kevésbé korlátozó módon is elérhették volna, mint egy hadihajóval fellépni. A radikális intézkedés elkerülhetetlenül dermesztő hatással bír nem csupán a kérelmezőkre, hanem más személyekre is, akik a fennálló rendet megkérdőjelező információkat és eszméket kívánnak kommunikálni. A beavatkozás ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (43. bek.), és nem állt arányban az elérni kívánt céllal (44. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Ezelin v. France (Application no. 11800/85., Series A no. 202., 1991. április 26.; 37., 53. bek.); Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland (71. bek.); Steel and Others v. United Kingdom (101. bek.); Appleby and Others v. United Kingdom (47-49. bek.).

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek; gyülekezés szabadsága; abortusz⁷⁶

Társaság a Szabadságjogokért v. Hungary
(Application no. 37374/05., 2009. április 14-i ítélet)

Tényállás

2004 márciusában egy országgyűlési képviselő és más magánszemélyek kezdeményezték az Alkotmánybíróságnál a Btk. kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekkel is összefüggő módosításainak normakontrollját. 2004. szeptember 14-én a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) hozzáférést kért az Alkotmánybírósághoz benyújtott indítványhoz az 1992. évi adatvédelmi törvényre hivatkozva, mivel vitát szeretett volna folytatni a törvény alkotmányosságának kérdéséről. A kérelmet az Alkotmánybíróság elutasította arra hivatkozva, hogy a benyújtott beadványok az indítványozók hozzájárulása nélkül nem adhatók ki külső személyek számára. Ezt követően a TASZ a Fővárosi Bírósághoz fordult, és azzal érvelt, hogy ha egy képviselő a társadalom egy jelentős részét érintő törvény egyes szabályainak megsemmisítését kezdeményezi, akkor indítványa nyilvános adatnak minősül. 2004. december 13-án az Alkotmánybíróság döntést hozott az indítvány ügyében, amit nyilvánosságra is hoztak. Ezután született meg a Fővárosi Bíróság ítélete, amely szerint az indítvány nem tekinthető „adatnak”, ezért az ügy nem tartozik az adatvédelmi törvény hatálya alá. A TASZ fellebbezett, ám a Fővárosi Ítéltábla helybenhagyta az elsőfokú döntést. Az ítéltábla indokolása szerint az indítvány tartalmazott ugyan adatokat, ezek azonban a személyes adatok körébe tartoznak, nyilvánosságra hozatalukhoz pedig az érintettek hozzájárulása szükséges. A személyes adatok védelmét nem írhatja felül más jogos érdek, még a közérdekű adatokhoz való hozzáférés érdeke sem.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

⁷⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91046>

A Bíróság következetesen elismeri, hogy a nyilvánosságnak joga van a közérdekű információkhoz hozzáférni (26. bek.). A jog nem engedhet meg olyan önkényes korlátozásokat, amelyek a közvetett cenzúra egyik formájává válhatnak, ha a hatóságok akadályokat gördítenek az információk összegyűjtésének útjába. A Bíróság szerint bár a nyilvános vita fórumainak megteremtése elsődlegesen a sajtó egyik funkciója, e funkciót nem csupán a média és a hivatásos újságírók tölthetik be. A Bíróság többször elismerte a civil társadalom közügyek megvitatásához nyújtott fontos hozzájárulását. Ezért a kérelmező a sajtóhoz hasonlóan a „társadalom éber őrének” tekinthető, ezért a sajtóhoz hasonló szintű védelemben kell részesíteni (27. bek.).

A Bíróság szerint egy törvényi szabályozás utólagos normakontrollja iránti kérelem – különösen, ha azt egy országgyűlési képviselő terjeszti elő – kétségtől közérdekű ügynek számít. A kérelmező jogszerűen gyűjtött információt egy közfontosságú ügyről. Ám a hatóságok adminisztratív akadály létesítésével beavatkoztak e folyamat előkészítő szakaszába. Az Alkotmánybíróság információs monopóliuma így a cenzúra egyik formájának minősült. Mivel a kérelmező szándéka az volt, hogy az indítványból gyűjtött információt a nyilvánosság számára közzétegye, az információközléshez fűződő jogát nyilvánvalóan megsértették (28. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy „az Egyezményből nehezen vezethető le egy általános hozzáférési jog az adminisztratív adatokhoz és iratokhoz”. Ugyanakkor az utóbbi időben a Bíróság az „információ megismerésének szabadsága” fogalmának tágabb értelmezése, ezáltal az információhoz való hozzáférés jogának elismerése felé mozdult el (35. bek.). Mindenesetre emlékeztetett arra, hogy az információ megismerésének szabadsága „alapvetően azt tiltja a kormánynak, hogy bárkit is korlátozzon olyan információ megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni”.

A Bíróság szerint a jelen eset – egy információmonopólium cenzori hatalma folytán – alapvetően inkább egy, a sajtóhoz hasonló „társadalom éber őre” funkció gyakorlásába történt beavatkozással, nem pedig a hivatalos iratokhoz való hozzáférés általános jogának megtagadásával kapcsolatos. A sajtószabadsággal kapcsolatos ügyekben az állam kötelezettsége magában foglalja a sajtófunkciók gyakorlását gátló akadályok megszüntetését, ha közérdekű kérdések vonatkozásában ilyen akadályok kizárólag a hatóságok információs monopóliuma folytán állnak fenn. A kérelmező által kért információ pedig kész volt és rendelkezésre állt, a kormánytól nem igényelt semmilyen adatgyűjtést. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy az állam kötelezettsége volt, hogy ne akadályozza a kérelmező által kért információ áramlását (36. bek.).

A Bíróság rámutatott, valószínűtlen, hogy a képviselő magánéletével – vagyis a védett magánszférájával – kapcsolatos bármilyen utalás kiolvasható lett volna a beadványból. Igaz, hogy a képviselő tájékoztatta a sajtót az indítvány benyújtásáról, így az ezzel kapcsolatos véleménye elvben azonosítható volt személyével. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy a politika szférájában a véleménynyilvánítás szabadságára végzetes lenne, ha a közszereplők személyiségi jogaikra hivatkozva cenzúrázhatnák a sajtót és a nyilvános vitát, azt állítva, hogy a közügyekre vonatkozó véleményük a személyükhöz kapcsolódik, ezért az magánjellegű adatnak minősül, amely hozzájárulásuk nélkül nem hozható nyilvánosságra. Az ilyen megfontolások nem igazolhatják a panaszolt beavatkozást (37. bek.). A Bíróság szerint a közérdekű információkhoz való hozzáférés megakadályozása céljából emelt akadályok elbátortalaníthatják a médiában vagy más hasonló területen dolgozókat attól, hogy ilyen ügyekkel foglalkozzanak. Ennek eredményeként előfordulhat, hogy nem tudják betölteni a „társadalom éber őre” létfontosságú szerepét, és hátrányosan érintheti azon képességüket, hogy pontos és megbízható információkat nyújtsanak (38. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába történt beavatkozást nem lehet úgy tekinteni, ami „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (39. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.); Thorgeir Thorgeirson v. Iceland (63. bek.); Vides Aizsardzibas Klubs v. Latvia (42. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (89. bek.).

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek; civil szervezetek⁷⁷

Kenedi v. Hungary

(Application no. 31475/05., 2009. május 26-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező történész a Belügyminisztérium felügyelete alatt működő Állambiztonsági Szolgálat 1960-as években folytatott tevékenységéről kívánt tanulmányt írni, ezért kérte a minisztériumtól, hogy engedélyezzék számára a hozzáférését az ott tárolt iratok egy részéhez. A kérelmet a belügyminisztérium 1998. november 10-én elutasította, mivel az iratokat egy 1998. október 29-én kelt határozattal 2048-ig titkosították. A kérelmező keresetet nyújtott be a minisztériummal szemben, amelyben a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok

⁷⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92171>

nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvényre hivatkozva korlátlan hozzáférést kért dokumentumokhoz, mert azokra a folyamatban lévő tudományos kutatásaihoz volt szüksége. 1999 januárjában a Fővárosi Bíróság a kérelmező javára döntött, és kutatási célra hozzáférést biztosított az iratokhoz. A dokumentumokat valóban titkosították a kommunizmus alatt, a titkosítást azonban 1996 júniusa előtt meg kellett volna újítani, amit nem tettek meg, így azok elveszítették titkos jellegüket. Az alperes fellebbezését a Legfelsőbb Bíróság elutasította. A minisztérium egy titoktartási nyilatkozat aláírása fejében hozzáférést ajánlott, amit a kérelmező elfogadhatatlannak tartott, és kérte a jogerős bírósági döntés végrehajtását. A végrehajtást elrendelték, a Fővárosi Bíróság kizárta a titoktartási nyilatkozatra kötelezés lehetőségét, ezt azonban a Legfelsőbb Bíróság törölte az ítéletből. 2002 októberében a minisztérium engedélyezte a kért iratokhoz való hozzáférést azzal a korlátozással, hogy amennyiben államtitoknak minősülő információ birtokába jut, azt nem teheti közzé. A minisztériumot közben kétszer is megbírságolták, mert nem biztosította a dokumentumokhoz való korlátlan hozzáférést. 2003 decemberében egy kivétellel valamennyi dokumentumot átadták az Országos Levéltár számára, így azok nyilvánossá váltak. A fennmaradt dokumentumhoz a kérelmező azóta sem kapott hozzáférést annak ellenére, hogy bírósági úton próbálta az ítéletet kikényszeríteni.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt az eljárás tisztességes voltát vizsgálta, melynek során az ügy elhúzódására való tekintettel megállapította a 6. cikk (1) bekezdésének a megsértését (39. bek.). A kérelmező szerint a minisztérium elhúzódó vonakodása, hogy a kérdéses dokumentumokhoz korlátlan hozzáférést biztosítson, megakadályozta abban, hogy egy objektív tanulmányt tegyen közzé a magyar állambiztonsági szolgálat működéséről (40. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy dokumentumok visszamenőleges hatállyal történt minősítése a nemzetbiztonság törvényes célját szolgálta. A tanulmány a kérelmező saját hibájából nem készült el, mivel hajthatatlanul ragaszkodott a teljes mértékű korlátlan hozzáféréshez (42. bek.). A Bíróság hangsúlyozta, hogy az eredeti iratokhoz való hozzáférés egy törvényes történeti kutatás céljából a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásának lényeges elemét képezi (43. bek.). A kérelmező számára a dokumentumokhoz való hozzáférést egy bírósági ítélet biztosította. Ezt követően vita merült fel a hozzáférés

terjedelmét illetően, ám a végrehajtási eljárás során a hazai bíróságok újból és újból az eredeti határozattal összhangban a kérelmező javára döntöttek. Ilyen körülmények között a Bíróság azt a következtetést vonta le, miszerint az alperes állam hatóságainak makacs vonakodása attól, hogy eleget tegyenek a végrehajtást elrendelő végzésben foglaltaknak, a hazai jog semmibe vételét jelentette, és önkényességgel volt egyenértékű. A Bíróság szerint a hatóságokra ruházott hatalommal való ilyen visszaélés nem minősíthető „törvényben meghatározott” intézkedésnek. Ebből következően az Egyezmény 10. cikkét megsértették (45. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: információszabadság; közérdekű ügyek⁷⁸

Gillberg v. Sweden

(Application no. 41723/06., 2012. április 3-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező svéd professzor a Göteborgi Egyetem gyermek- és serdülő pszichiátriai tanszék tanszékvezetője és tanára volt. 1977 és 1992 között ő felelt egy gyermekkori betegségekkel foglalkozó kutatási tevékenységért. A kérelmező szerint az egyetem etikai bizottsága a projekt feltételéül szabta, hogy a résztvevőkkel kapcsolatos személyes adatok csak neki és a tanszék számára legyenek hozzáférhetőek, és ezért teljes titoktartást ígért a betegeknek és szüleiknek. 2002-ben egy másik egyetem kutatója és egy gyermekorvos hozzáférést kért a kutatási anyaghoz. Miután az egyetem elutasította a kérelmüket, fellebbeztek a közigazgatási fellebbviteli bírósághoz. A bíróság végül úgy találta, hogy kimutatták a jogos érdeküket, ezért hozzáférést kell biztosítani az anyaghoz, olyan feltételek mellett, amely magában foglalja az anyag felhasználásával kapcsolatos korlátozásokat, és tiltja a másolatok elvitelét az egyetem helyiségeiből. A kérelmező nem volt hajlandó átadni az anyagot, és végül a munkatársai megsemmisítették. A kérelmező ellen 2005 januárjában büntetőeljárás indult, és hivatali visszaélésért elítélték, felfüggesztett büntetést, valamint 4.000 eurónak megfelelő bírságot szabtak ki rá. Az ítéletet a fellebbviteli bíróság, majd a legfelsőbb bíróság is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

⁷⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92663>

Nagykamara

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította, hogy az Egyezmény 10. cikke nem alkalmazható.

A döntés indokolása

A Bíróság megismételte, hogy az információ megismerésének szabadsága alapvetően azt tiltja a részes államok számára, hogy bárkit is korlátozzanak az olyan információk megismerésében, amit mások kívánnak vagy hajlandóak közölni (83. bek.). Jelen esetben a kérelmezőt nem akadályozták az információk megismerésében és terjesztésében, vagy bármilyen más módon a véleménynyilvánítás szabadsága „pozitív” gyakorlásában. A kérelmező azzal érvelt, hogy a 10. cikk értelmében „negatív” joga volt arra, hogy megtagadja a kutatási anyagok elérhetővé tételét, és ebből következően az elítélése sértette a 10. cikket (84. bek.). A Bíróság nem zárta ki, hogy a véleménynyilvánítás szabadságához való negatív jog a 10. cikk által védett, de úgy vélte, hogy a kérdést az ügy körülményeinek megfelelően kell kezelni (86. bek.).

A kutatási anyag az egyetemé volt, és a tanszéken tárolták. Ennek megfelelően olyan dokumentumokból állt, amelyek a nyilvános hozzáférés elve alá tartoztak a sajtószabadságról szóló törvény és a titoktartási törvény alapján. Ez többek között azzal járt, hogy nem lehetett titkossá nyilvánítani mindaddig, amíg hozzáférés iránti kérelmet nyújtottak be, és egy hatóság számára lehetetlen volt előzetesen megállapodásra lépni egy harmadik féllel, amely kivett volna bizonyos hivatalos dokumentumokat a nyilvános hozzáférés joga alól (87. bek.). A svéd fellebbviteli bíróság ítélete szerint a vizsgálat résztvevői számára adott biztosítékok túlmentek azon, amit a titoktartási törvény megenged, és a jog alapján nincs lehetőség nagyobb titkosságot nyújtani. Ráadásul a büntető bíróságokat kötötte a közigazgatási bíróság ítélete, amely rendezte, hogy az iratok milyen feltételekkel adhatók ki a két kutatónak (88. bek.). Ebben a tekintetben a Bíróság megjegyezte, hogy a kérelmező nem vett részt a kutatásban, és ezáltal nem kötötte szakmai titoktartás (89. bek.). A kérelmezőt így nem akadályozta a közigazgatási bíróság ítéleteinek teljesítésében semmilyen törvényes titoktartási kötelezettség vagy a munkáltatója utasítása (91. bek.).

Figyelembe véve ezeket a körülményeket, a döntő kérdést arra lehet leszűkíteni, hogy a kérelmezőnek, mint közalkalmazottnak volt-e független negatív joga a 10. cikk értelmében, hogy ne tegye a kutatási anyagot elérhetővé, amely a munkáltatójáé, a Göteborgi Egyetemé volt, amely ténylegesen eleget kívánt tenni a bíróság jogerős ítéleteinek (92. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező ilyen joga ellentétes lenne az egyetem tulajdonjogával, és sértené a két kutató – közigazgatási bíróság által biztosított – információ megismeréséhez fűződő jogát a

dokumentumokhoz való hozzáférés tekintetében, valamint a 6. cikk alapján megillető jogukat, vagyis hogy a bíróság jogerős ítéleteit végre kell hajtani (93. bek.). A Bíróság ezért nem osztotta a kérelmező azon nézetét, hogy a 10. cikk értelmében volt egy „negatív” joga, hogy megtagadja a kutatási anyag elérhetővé tételét a munkáltatójának és a két kutatónak (94. bek.).

A Bíróság azt is megállapította, hogy a kérelmező helyzete nem hasonlítható össze a forrásait védő újságírókkal. Az újságíró által terjesztett, forrásain alapuló információ általában az újságíróé vagy a médiumé, míg a kutatási anyag az egyetem tulajdonában volt, és így köztulajdon volt. Ellenben a kérelmező a hozzáférés megtagadásával akadályozta a vélemények és a gondolatok szabad cseréjét a szóban forgó kutatásról (95. bek.). Nem hasonlítható össze a helyzete az ügyfelekkel szemben szakmai titoktartásra kötelezett ügyvédekkel sem. Mivel a kérelmezőt nem bízták meg a kutatásban való részvétellel, nem volt szakmai titoktartási kötelezettsége sem (96. bek.). Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy a kérelmezőnek az Egyezmény 10. cikkében foglalt jogait nem érintették (97. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Gaskin v. United Kingdom (52. bek.).

Címkék: információs szabadság; bizalmas információk közzététele⁷⁹

Youth Initiative for Human Rights v. Serbia (Application no. 48135/06., 2013. június 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező civil szervezet 2005-ben a szerb titkosszolgálatról, a Szerb Nemzetbiztonsági Hivatalról (BIA) tájékoztatást kért arról, hogy hány személy állt elektronikus megfigyelés alatt 2005-ben, és kérte az erre vonatkozó információk átadását. A hírszerző ügynökség az elektronikus megfigyeléssel kapcsolatos adatokra vonatkozó kérést a 2004-ben elfogadott információs szabadságról szóló törvényre hivatkozva (Törvény a közérdekű információkhoz való szabad hozzáférésről, 9. § (5) bek.) elutasította. A civil szervezet ezután panaszt tett a törvény által létrehozott Közérdekű információk és személyi adatvédelmi biztos hivatalánál. Az információs biztos megállapítása szerint a hírszerző ügynökség megsértette a törvényt, és elrendelte, hogy a kért információkat a kérelmező számára három napon belül hozzáférhetővé

⁷⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-110144>

kell tenni. Az ügynökség fellebbezett, de a Legfelsőbb Bíróság elutasította a fellebbezést. Az ügynökség azonban később arról tájékoztatta a kérelmezőt, hogy a kért információkkal nem rendelkezik, ezért a biztos jogerős döntése ellenére megtagadta az adatok átadását. A kérelmező civil szervezet a strasbourgi Bíróság előtt azt sérelmezte, hogy a hírszerző ügynökség a kért információk megtagadásával megakadályozta, illetve hátrányosan érintette azt a képességét, hogy betölthesse a „társadalom éber őre” szerepét, megsértve ezzel az Egyezmény 10. cikkét.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy „az információ megismerésének szabadsága” fogalom az információhoz való hozzáférés jogát is felöleli. Amikor egy nem-kormányzati, civil szervezet – mint a kérelmező – közérdekű ügyekben vesz részt, az általa gyakorolt „társadalom éber őre” szerep hasonlóan fontos, mint a sajtóé. A kérelmező tevékenysége így hasonló szintű védelemben részesül, mint amit az Egyezmény a sajtó számára garantál (20. bek.). A Bíróság külön megjegyezte, hogy a hírszerző ügynökség a titkos információkra alkalmazandó jogszabályokra hivatkozva először megtagadta a kérelmező kérését. Az információs biztos határozata után viszont arról adott tájékoztatást, hogy a kért információ nincs a birtokában. A kérelmező a közérdekű információk jogszerű összegyűjtésében nyilvánvalóan azzal a szándékkal vett részt, hogy ezeket az információkat a nyilvánosság számára közzétegye, és ezáltal hozzájáruljon a nyilvános vitához. Az ilyen információkhoz való hozzáférés megtagadása ezért beavatkozás a civil szervezet véleménynyilvánítási szabadságához fűződő jogába (24. bek.).

Bár a véleménynyilvánítás és az információ szabadságának gyakorlása korlátozás alá vonható, a Bíróság hangsúlyozta, az ilyen korlátozásoknak összhangban kell lenniük a hazai joggal. Jelen esetben a szerb nemzetbiztonsági hivatal általi korlátozás, vagyis a kért információkhoz való hozzáférés megtagadása nem felelt meg a törvény által előírt kritériumoknak, mert az információs szabadság tiszteletben tartásának biztosítására létrehozott hazai szerv az ügyet megvizsgálva úgy döntött, hogy a kért információt a kérelmező rendelkezésére kell bocsátani. Igaz, hogy az ügynökség végül azt válaszolta, hogy az információ nincs a birtokában, ám a válasz nem meggyőző, tekintettel az információ jellegére (azon személyek száma, akiket a hivatal elektronikus megfigyelés alá vont 2005-ben), és az

ügynökség kezdeti elutasító válaszára (25. bek.). A Bíróság így arra a következtetésre jutott, hogy a titkosszolgálat „makacs” vonakodása, hogy tájékoztatást nyújtson a birtokában lévő információkról, ellentétes a hazai joggal és az „önkényességgel egyenértékű”. Ennek megfelelően a 10. cikket megsértették (26. bek.). A Bíróság ezenkívül azt is kifejtette még, hogy az Egyezmény 46. cikke alapján az ítélet végrehajtásának „legtermészetesebb módja”, ha az ítélet véglegessé válásától számított három hónapon belül a szerb állam biztosítja, hogy a nemzetbiztonsági hivatal átadja a kérelmező civil szervezet számára a kért információkat arról, hányan álltak elektronikus megfigyelés alatt 2005-ben (32. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

TASZ v. Hungary (27-28., 35. bek.); Kenedi v. Hungary (43. bek.); Animal Defenders International v. United Kingdom (103. bek.).

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek; civil szervezetek⁸⁰

Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung eines wirtschaftlich gesunden land- und forstwirtschaftlichen Grundbesitzes v. Austria (Application no. 39534/07., 2013. november 28-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy Ausztriában bejegyzett egyesület, amely 2005-ben két alkalommal kérte a tiroli Regionális Ingatlan-átruházási Bizottságtól (Landes-Grundverkehrskommissionen), hogy postai úton anonimizált formában adja ki a 2000. január és 2005. januárja között hozott határozatait. Az egyesület jelezte, hogy megtéríti az ebből eredő költségeket. A bizottság mindkét kérelmet elutasította. A bizottság szerint a kérelem nem tartozott a tiroli információs szabadságról szóló törvény (Tiroler Auskunftspflichtgesetz) hatálya alá. De még ha a hatálya alá is tartozott volna, a törvény szerint a hatóság nem köteles a kért információt kiadni, ha ennek teljesítéséhez annyi forrásra lenne szükség, ami a működését veszélyeztetné. Az egyesület az Alkotmánybírósághoz fordult, amely a panaszt elutasította. Az indokolás szerint sem a strasbourgi Bíróság, sem a saját ítélezési gyakorlata nem garantálja a bírósági határozatok nyilvános hozzáférése tekintetében azt a jogot, hogy a bizottság összes döntésének anonimizált másolatát kiadják. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint ugyan biztosítani kellett a legmagasabb bírói fórumok határozataihoz a hozzáférést, ez azonban nem vonatkozott a bizottság határozataira. Az egyesület kérelme nem érintett egy vagy több

⁸⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-120955>

konkrét kérdést, ellenben a bizottságnak az összes, évek során meghozott döntését össze kellett volna gyűjtenie és anonimizálni, valamint a papír alapú másolatokat elküldenie az egyesületnek.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kormány azzal érvelt, hogy az államnak nincs pozitív kötelezettsége az információk gyűjtésére és terjesztésére. Bár az államnak olyan információs rendszert kell létrehoznia, hogy az egyén is hozzájuthasson az általánosan hozzáférhető információkhoz, nem köteles biztosítani a bizalmas információkhoz való hozzáférést (30. bek.). A közigazgatási eljárásokban hozott határozatokhoz rendszerint csak az férhet hozzá, akinek valamilyen jogi érdeke fűződik hozzá. Márpedig a kérelmező nem tudta alátámasztani, hogy speciális jogi érdeke fűződne a bizottság hosszú idő alatt meghozott valamennyi döntéséhez (31. bek.). A kérelmező kérésének teljesítése, a számos határozat anonimizálása jelentős teherrel járt volna, ami veszélyeztette volna a bizottság egyéb feladatainak teljesítését (32. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy következetesen elismeri a nyilvánosság jogát, hogy megismerhesse a közérdekű információkat (33. bek.). A nyilvános vita fórumainak megteremtése nem korlátozódik a sajtóra. Ezt a funkciót nem-kormányzati szervezetek is gyakorolhatják, amelyek tevékenysége a nyilvános vita lényeges eleme. A Bíróság elfogadta, hogy a civil szervezetekre, a sajtóhoz hasonlóan, társadalmi „házörzőként” lehet tekinteni. E tekintetben tevékenységük hasonló szintű védelmet indokol, mint amit az Egyezmény a sajtónak garantál (34. bek.). A kérelmező egyesület ezért jogszerűen vett részt a közérdekű információk összegyűjtésében, hogy hozzájáruljon a nyilvános vitához (36. bek.). A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy az információ megismerésének szabadságához fűződő jog alapvetően azt tiltja a kormánynak, hogy bárkit is korlátozzon olyan információ megismerésében, amelyeket mások kívánnak vagy hajlandóak közölni. Ezt azonban nem lehet úgy értelmezni, mint ami pozitív kötelezettséget írna elő az állam számára bármilyen információ hivatalból történő gyűjtésére és terjesztésére. Másrészt a leggondosabb vizsgálatot igényli, amikor a hatóságok információs monopóliumot élvezve zavarják a „társadalom éber őre” funkció gyakorlását (41. bek.).

Jelen esetben a Bíróság úgy vélte, hogy az Egyezmény 10. cikkéből nem lehet olyan általános kötelezettségre következtetni, hogy az állam a bizottság minden határozatát egy

elektronikus adatbázisban tegye közzé, vagy azokat kérésre anonim, nyomtatott formában adja ki (42. bek.). A kérelmező a határozatok anonimizált másolatainak kérésével elfogadta, hogy azok személyes adatokat tartalmaznak, amiket el kell távolítani. Azt is megértette, hogy a másolatok elkészítése és postázása költségeket jelent, amelynek megtérítését felajánlotta. A kérést mégis feltétel nélkül elutasították (45. bek.). Tekintettel arra, hogy a bizottság hatóságként polgári jogi jogvitákról döntött, amely ráadásul jelentős közérdeket érintett, meglepő, hogy egyetlen határozatát sem tette közzé elektronikus adatbázisban, vagy bármilyen más formában. Így a sok nehézség, amelyre a bizottság az elutasítás okaként hivatkozott, a saját elhatározása nyomán keletkezett azzal, hogy egyetlen döntését sem tette közzé. Ezzel kapcsolatban a Bíróság megjegyezte, hogy a kérelmező az anonimizált döntések másolatait minden más regionális bizottságtól különösebb nehézség nélkül megkapta (46. bek.).

Összegezve, a Bíróság megállapította, hogy a hazai hatóságok által felhozott indokok megfelelőek voltak ugyan, de nem elégségesek. Bár nem a Bíróság feladata megállapítani, hogy a bizottságnak milyen módon lehetett és kellett volna biztosítani a határozataihoz való hozzáférést, a hozzáférés teljes megtagadása aránytalan volt az elérni kívánt törvényes céllal. A bizottság így lehetetlenné tette a kérelmező szervezet számára, hogy kutatást folytathasson a kilenc osztrák tartomány egyikében, és érdemben vehessen részt a tiroli ingatlanügyletekről szóló törvény módosításának folyamatában. A Bíróság szerint ezért a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának jogába történő beavatkozás nem tekinthető „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” (47. bek.). Az ítélethez egy részleges különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Guerra and Others v. Italy (53. bek.); TASZ v. Hungary (26-28. bek.); Kenedi v. Hungary (43. bek.).

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek; civil szervezetek⁸¹

Rosianu v. Romania

(Application no. 27329/06., 2014. június 24-i ítélet)

Tényállás

⁸¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-139084>

A kérelmező újságíró 2005 februárja és májusa között az információszabadságról és a közérdekű adatokról szóló törvény alapján három kérelmet nyújtott be Nagybánya polgármesterének, hogy a városi önkormányzat alkalmazottainak hivatalos utazásaira, az önkormányzati vagyon kezelésére, illetve az önkormányzat által kötött szerződésekre és kifizetésekre vonatkozó információkat szerezzен. A polgármester válaszlevelében megtagadta a kért információk átadását. Ezután három jogerős bírósági határozat is arra kötelezte a polgármestert, hogy tegye közzé a közpénzek felhasználásával kapcsolatos közérdekű információkat. A polgármester azonban nem tett eleget a bírósági határozatokban foglaltaknak, ehelyett felajánlotta, hogy az újságíró a városházára bemenve, saját maga lefénymásolhatja a több ezer oldalnyi dokumentumot.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező többek között a 10. cikkre hivatkozva azt állította, azzal, hogy nem hajtották végre a három jogerős bírósági határozatot, amelyek arra kötelezték a polgármestert, hogy a kért közérdekű információkat adja át, megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát (27., 48. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy következetesen elismeri a nyilvánosság jogát, hogy megismerhesse a közérdekű információkat. A leggondosabb vizsgálatot kell lefolytatni, ha a nemzeti hatóságok által meghozott intézkedések – beleértve azokat, amelyek csupán megnehezítik az információhoz való hozzáférést – alkalmasak arra, hogy elbátortalanítsák a sajtót a közérdeklődésre joggal számot tartó problémákról folytatott vitában való részvételtől (61. bek.). Nem engedhetők meg olyan önkényes korlátozások, amelyek a közvetett cenzúra egyik formájává válhatnak, ha a hatóságok akadályozzák az információk összegyűjtését. Az információgyűjtés alapvető fontosságú lépés az újságírásban, amely a sajtószabadság védett, benne rejlő részét képezi (62. bek.).

Jelen esetben a Bíróság elismerte, hogy a kérelmező közérdekű információkhoz való hozzáférése újságírói hivatásának gyakorlásához voltak szükségesek. A kérelmező számára három bírósági határozat is biztosította az ilyen információkhoz való hozzáférést, ám azokat nem hajtották végre (63. bek.). A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező jogosan gyűjtött információkat egy közérdeklődésre számot tartó témában, azaz Nagybánya önkormányzatának tevékenységéről. Továbbá, mivel az újságíró szándéka az volt, hogy az információkat közölje a nyilvánossággal, és ezáltal hozzájáruljon a „jó államról” folytatott

nyilvános vitához, egyértelmű, hogy megfosztották az információk közléséhez fűződő jogától (64. bek.). A Bíróság kimondta, hogy a polgármester meghívása, hogy a kérelmező jöjjön be és fénymásolja le maga a különböző információkat tartalmazó dokumentumokat, semmiképpen sem lehet a közérdekű információk közzétételét elrendelő bírósági határozat végrehajtásának tekinteni (66. bek.). Ráadásul a polgármester soha nem állította, hogy a kért információk nem álltak rendelkezésre. A kért információk összetettsége, amelyek válogatása sok munkát kívánt a városháza részéről, nem magyarázat arra, hogy az információkat nem sikerült a lehető legrövidebb idő alatt átadni. A fentiekre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a kormány nem hozott fel indokot annak igazolására, hogy a kérelmező jogába való beavatkozás törvényben meghatározott volt, illetve legitim célt vagy célokat szolgált (67. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Observer and Guardian v. United Kingdom (59. bek.); Dammann v. Switzerland (52. bek.); TASZ v. Hungary (27-28. bek.).

Címkék: sajtószabadság; információszabadság⁸²

Guseva v. Bulgaria

(Application. no. 6987/07., 2015. február 17-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy állatvédelemmel foglalkozó egyesület tagja, aki 2002 áprilisa és 2003 júniusa között három kérelmet nyújtott be Vidin polgármesterének arra vonatkozólag, hogy a kóbor állatok bánásmódjáról és kezeléséről szóló információkhoz juthasson. A polgármester megtagadta a kért információk átadását. A kérelmező megtámadta az elutasító döntéseket, végül 2004-ben a Legfelső Közigazgatási Bíróság ítéletei helyt adtak a kérelmeknek, és elrendelték, hogy a polgármester adja ki neki azokat. A kérelmező azonban azóta sem kapta meg a kért információkat.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

⁸² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144999>

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a 10. cikk nem garantálja az információhoz való hozzáférés általános jogát. Azonban különösen erős indokok szükségesek minden olyan intézkedéshez, amelyek korlátozzák az olyan információhoz való hozzáférést, amit a nyilvánosságnak joga van megkapni (36. bek.). A közérdekű információkhoz való hozzáférés megakadályozása céljából emelt akadályok elbátortalaníthatják a médiában vagy más hasonló területen dolgozókat attól, hogy ilyen ügyekkel foglalkozzanak. Ennek eredményeként nem lennének képesek betölteni a „társadalom éber őre” létfontosságú szerepét (37. bek.).

A Bíróság utalt a Kenedi v. Magyarország ügyre, ahol a kérelmező képtelen volt a jogerős bírósági határozatot ésszerű időn belül végrehajtani, amely felhatalmazta őt az archivált dokumentumokhoz való hozzáféréshez. Ebben az esetben a hazai bíróságok elismerték a hozzáférés jogalapjának létét (39. bek.). A Bíróság egy későbbi ítéletében arra is utalt, hogy a hazai szinten elismert információ megismerésének joga jogosultságot keletkeztethet a 10. cikk alapján (40. bek.). A kormány sem vitatta a 10. cikk alkalmazhatóságát. Mivel az információk gyűjtése azzal a céllal történt, hogy azokat később a nyilvánosság rendelkezésére bocsássák, így az a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának körébe esett (41. bek.). A kormány azzal érvelt, hogy a 10. cikket nem sértették meg, mivel a Legfelső Közigazgatási Bíróság három jogerős bírósági határozatában is helyt adott a kérelmező információ megismeréséhez fűződő jogának. Azt azonban nem tudta alátámasztani, hogy az ítéleteket végrehajtották-e (51. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy következetesen elismeri, hogy a nyilvánosságnak joga van a közérdekű információkhoz hozzáférni (53. bek.). Azonban a nyilvános vita fórumainak megteremtése nem korlátozódik a sajtóra. Ezt a funkciót nem-kormányzati szervezetek is gyakorolhatják, amelyek tevékenysége a tájékozott nyilvános vita lényeges eleme. A Bíróság elfogadta, hogy a civil szervezetekre, a sajtóhoz hasonlóan, társadalmi „házőrzőként” lehet tekinteni. E tekintetben tevékenységük hasonló szintű védelmet indokol, mint amit az Egyezmény a sajtónak garantál (54. bek.).

Jelen esetben a kérelmező azzal a céllal kért információkat, hogy az egyesület számára végzett munkájának keretében tájékoztassa a nyilvánosságot a kóbor állatok bánásmódjáról. Az információ így közvetlenül kapcsolódott az egyesület tagjaként végzett munkájához. Következésképpen a kérelmező jogszerűen vett részt a közérdekű információk összegyűjtésében abból a célból, hogy hozzájáruljon a nyilvános vitához. Mivel a három jogerős ítéletet nem hajtották végre, az információk át nem adásával a polgármester beavatkozott e folyamat előkészítő szakaszába, egy adminisztratív akadály létesítésével. Ennek eredményeként a kérelmező információ közléséhez fűződő joga károsodott (55. bek.).

A Bíróság arra is rámutatott, hogy egy hatóság, Vidin polgármestere volt az, aki nem hajtott végre egy jogerős ítéletet (56. bek.). A mulasztás törvénysértő volt, azonban a hazai jog a végrehajtásra nem határozott meg egyértelmű határidőt, az az ítélet végrehajtásáért felelős közigazgatási szerv jóindulatán múlt. A Bíróság szerint az egyértelmű időkeret hiánya kiszámíthatatlanságot hozott létre a végrehajtás várható idejét tekintve, amely soha nem valósult meg. Ezért a hazai jogszabályok nem rendelkeztek a szükséges előreláthatósággal (59. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a beavatkozás nem volt „törvényben meghatározott” (60. bek.).

Az ítélethez két különvéleményt fűztek. A lengyel Wojtyczek bíró úgy vélte, hogy az állam számára a 10 cikk alapján nem írható elő pozitív kötelezettség az információk átadására (4. bek.). Bírálta az újságírók és a civil szervezetek másoktól történő megkülönböztetését. Mindez azt eredményezi, hogy két jogi kategória kerül implicit elismerésre: az egyik egy kiváltságos elit, amely különleges jogokat kap az információkhoz való hozzáféréskor, a másik a „közemberek” kategóriája, akik kiterjedtebb korlátozásoknak vannak alávetve. A különvélemény azzal is érvelt, hogy az információhoz való hozzáférés nem függhet az információt kérő személy státuszától, mivel lényegtelen, hogy valakinek az információkra valamely önző célból, vagy pedig azért van szüksége, hogy részt vehessen a nyilvános vitában. Emellett a kérelmező motivációinak, valamint a sajtó és a civil szervezetek különleges szerepének hangsúlyozása – a nyilvánosságnak az információkhoz való közvetlen hozzáférése helyett – azt a benyomást kelti, hogy az állampolgárok közvetett, sajtón és a civil szervezeteken keresztül történő hozzáférése élvez elsőbbséget, ami elkerülhetetlenül magával hozza az információk torzulásának és szűrésének veszélyét (7. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Leander v. Sweden (74. bek.); Timpul Info-Magazin and Anghel v. Moldova (Application no. 42864/05., 2007. november 27., 31. bek.); TASZ v. Hungary (27-28. bek.); Gillberg v. Sweden (93. bek.); Youth Initiative for Human Rights v. Serbia (20. bek.); Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung eines wirtschaftlich gesunden land- und forstwirtschaftlichen Grundbesitzes v. Austria (34., 36. bek.).

Címkék: információs szabadság; közérdekű ügyek; civil szervezetek ⁸³

⁸³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152416>

3. Kereskedelmi kommunikáció (reklám, kereskedelmi közlések, politikai reklám)

Barthold v. Germany

(Application no. 8734/79., Series A no. 90., 1985. március 25-i ítélet)

Tényállás

A Hamburger Abendblatt egy hamburgi állatorvossal készített reklámértékű interjút tett közzé. Ebben a kérelmező úgy vélte, hogy éjszaka is szükség van állatorvosi ellátásra Hamburgban, amit az ő klinikája nyújtani is tud. A bíróság az állatorvost a tisztességtelen versenyről szóló 1909. évi törvény [Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG)] 1. cikke, valamint a hamburgi állatorvosokra vonatkozó szakmai etikai szabályok alapján eltiltotta a kijelentések sajtóban történő megismétlésétől.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint az eset egészének lényege egy „vélemény” kifejezése és „információ” közlése egy közérdekű témában. Nem lehet különválasztani azokat az elemeket, amelyeknek inkább reklámszerű hatásuk van. A korlátozott publikáció egy újságíró által írt cikk volt, és nem egy gazdasági reklám. A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a 10. cikk alkalmazható függetlenül annak vizsgálatától, hogy egy ilyen reklám a 10. cikk hatálya alá tartozik-e vagy sem (42. bek.). A beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, habár az 1909. évi törvény némileg pontatlanul használja a „tisztesség” szót, széles mérlegelési jogkört ruházva ezáltal a bíróságokra (47., 49. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás célja mások jogainak védelme volt, azaz hogy megakadályozza a kérelmezőt abban, hogy kereskedelmi előnyt szerezzen szakmai kollégáival szemben, és betartsa az állatorvosokra előírt magatartási szabályokat, hogy tartózkodjanak a reklámozástól (51. bek.). A Bíróság szerint a cikk a nyilvánosságot tájékoztatta az éjszakai állatorvosi ellátás helyzetéről, amikor megkérdezte a kérelmezőt (56. bek.). Nem volt vitatott, hogy a cikkben tárgyalt probléma valódi volt. A kérelmező úgy érezte, hogy állatorvosi ügyeletet kell szervezni, és ennek érdekében is kampányolt (57. bek.). Igaz, hogy fenntartotta magának a jogot, hogy kifejtse véleményét az

éjszakai állatorvosi szolgáltatás problémájáról, amely azzal a hatással is járt, hogy nyilvánosságot teremtett saját klinikájának, ami alapot adhatott kollégái panaszára. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy ez a hatás másodlagosnak bizonyult, tekintettel a cikk fő tartalmára és a nagyközönségnek felvetett kérdés természetére. A Bíróság szerint a hazai bíróság végzése nem teremtett megfelelő egyensúlyt a két érdek között, amely elriaszthatja a szabadfoglalkozású személyeket, hogy részt vegyenek a közösség életét érintő témák nyilvános megvitatásában, ha a legkisebb valószínűsége is fennáll annak, hogy kijelentéseiknek bizonyos mértékű reklámhatást tulajdonítanak. Ez valószínűleg a sajtót is akadályozná az információt szállító és ellenőrző szerepének ellátásában (58. bek.). Következésképpen a beavatkozás nem áll arányban az elérni kívánt törvényes céllal, és nem „szükséges egy demokratikus társadalomban” (59. bek.). Az ítélethez egy külön- és egy párhuzamos véleményt csatoltak.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: kereskedelmi közlések⁸⁴

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany

(Application no. 10572/83., Series A no. 165., 1989. november 20-i ítélet)

Tényállás

A kérelmezők egy kiadóvállalat – amelynek célja, hogy megvédje a kis és közepes vállalkozásokat a konkurens nagy kereskedelmi láncokkal szemben – és annak főszerkesztője. Az egyik kiadványuk egy brit kozmetikai csomagküldő céggel elégedetlen fogyasztóról számolt be, és a cég üzleti gyakorlatának értékelése érdekében felhívta a kiskereskedők figyelmét, hogy tájékoztassák a kiadót hasonló tapasztalataikról. Az angol cég eljárást indított, és a bíróság eltiltotta a Markt Intern-t a kérdéses nyilatkozatok megismétlésétől. A szövetségi bíróság megállapította, hogy a vitatott állítások ellentétesek a „tisztesség követelményeivel”, ezért megsértették a tisztességtelen versenyről szóló 1909. évi törvény 1. cikkét. A cikk alkalmas volt arra, hogy alaptalanul gyanút keltsen a cég kereskedelmi politikájával kapcsolatban, és ezzel kárt okozott üzletében.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

⁸⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57432>

A döntés

A Bíróság 9:9 arányban, az elnök döntő szavazatával kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság megállapította, hogy a vitatott cikket egyértelműen a kereskedők korlátozott körének címezték, és nem érintette közvetlenül a nyilvánosság egészét. A továbbított információk kereskedelmi jellegűek, amely információkat nem lehet kizárni a 10. cikk hatálya alól, mely nem kizárólag bizonyos típusú információkra és eszmékre vagy kifejezési formákra alkalmazandó (26. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, amelynek célja a jó hírnév és mások jogainak védelme volt (30-31. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a részes államok a beavatkozás szükségességének megítélésekor bizonyos mérlegelési szabadsággal rendelkeznek, amely mérlegelési jogkör létfontosságú a kereskedelmi ügyekben, különösen egy olyan összetett és változó területen, mint a tisztességtelen verseny (33. bek.). Jelen esetben annak megállapításához, hogy a beavatkozás arányos volt-e, a jó hírnév és mások jogainak védelméhez fűződő követelményeket kell mérlegelni a kérdéses információk közzétételével szemben (34. bek.).

A Bíróság leszögezte, annak érdekében, hogy a szaksajtó elvégezhesse feladatát, képesnek kell lennie arra, hogy nyilvánosságra hozhassa az olvasói érdeklődésére számot tartható tényeket, hozzájárulva ezáltal az üzleti tevékenységek nyitottságához. Ugyanakkor bizonyos körülmények között mások magánszférájának és egyes bizalmas kereskedelmi információk tiszteletben tartásának kötelezettsége még az olyan cikkek közzétételének tilalmát is igazolhatja, amelyek igazak és megtörtént eseményeket írnak le. Ezenfelül, egy helyes állítás gyakran további megjegyzésekkel, értékítéletekkel, feltételezésekkel, sőt gyanúsítgatásokkal is társulhat. Azt is el kell ismerni, hogy egy elszigetelt incidens szigorúbb ellenőrzést érdemel, mielőtt azt nyilvánosságra hozzák; egy ilyen incidens egyébként pontos leírása azt a hamis benyomást keltheti, hogy az eset egy általános gyakorlatot bizonyít. Mindezen tényezők jogosan járulnak hozzá a kereskedelmi kontextusban tett kijelentések értékeléséhez, és elsősorban a nemzeti bíróságok feladata eldönteni, hogy mely állítások megengedettek, és melyek nem (35. bek.).

A cikket kereskedelmi kontextusban írták. Bár a Markt Intern nem volt a cég versenytársa, de célja a kiskereskedők érdekeinek védelme volt. A cikk kétségtől tartalmazott igaz állításokat, de kétségeit fejezte ki a cég megbízhatóságáról, és arra kérte az olvasókat, hogy jelentsék a „hasonló tapasztalatokat” egy olyan pillanatban, amikor a cég megígérte, hogy azonnal kivizsgálják az egyetlen bejelentett esetet. A szövetségi bíróság szerint nem volt

eleendő ok az eset közzétételére tekintettel arra, hogy a cég az esetet követően beleegyezett az azonnali vizsgálatba. A kérelmezőnek figyelembe kellett volna vennie, hogy az incidens ilyen korai közzététele káros hatással lehet a csomagküldő cég üzletére (36. bek.). E megállapítások alapján a Bíróság úgy vélte, hogy a szövetségi bíróság nem lépte túl a hazai hatóságok rendelkezésére álló mérlegelési jogkört. Nyilvánvaló, hogy a vélemények eltérőek lehetnek azzal kapcsolatban, hogy a szövetségi bíróság reakciója megfelelő volt-e, illetve a kérdéses nyilatkozatokat engedélyezni vagy tolerálni kell-e. Ugyanakkor a Bíróság nem helyettesítheti saját álláspontjával a hazai bíróságok érveit, ha a korlátozás szükségességét ésszerű indokok alapján vizsgálták meg (37. bek.). Az ítélethez összesen négy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (27. bek.); Barfod v. Denmark (28. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések⁸⁵

Casado Coca v. Spain

(Application no. 15450/89. Series A no. 285-A., 1994. február 24-i ítélet)

Tényállás

Egy ügyvéd annak ellenére reklámozta praxisát, hogy a spanyol ügyvédi kamara statútumának 31. cikke tiltotta a reklámozást. A kérelmezőt a hirdetési tilalom megsértése miatt a barcelonai ügyvédi kamara fegyelmi büntetésként írásbeli figyelmeztetésben részesítette, amit a spanyol bíróságok is jóváhagytak.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 7:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kormány vitatta a 10. cikk alkalmazhatóságát arra hivatkozva, hogy a kérelmező közleményei semmilyen módon nem képeztek kereskedelmi információt. Azok pusztán reklámnak minősültek, azzal az egyedüli céllal, hogy több ügyfelet szerezzen (33. bek.). A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a 10. cikk a véleménynyilvánítás szabadságát mindenki számára garantálja. Nem tesz különbséget aszerint, hogy a közlés célja a

⁸⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57648>

haszonszerzés-e vagy sem. A 10. cikk nem kizárólag bizonyos típusú információkra és eszmékre vagy kifejezési formákra alkalmazandó, az a kereskedelmi természetű információkat is magában foglalja (35. bek.). A kifogásolt közlemények csupán a kérelmező nevét, foglalkozását, címét és telefonszámát tartalmazták, amelyeket egyértelműen a reklám céljával tettek közzé, de a jogi segítséget igénylő személyeknek is információkat nyújtott, megkönnyítve az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésüket (36. bek.). Ezért a 10. cikk alkalmazandó (37. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy az ügyvédek reklámtilalmának fő célja mások jogainak, különösen a nyilvánosság és az ügyvédi kamara tagjainak védelme. A kormány arra is rámutatott, hogy a reklámozás összeegyeztethetetlen a szakma méltóságával, az ügyvédi kamara tagjainak tiszteletével és a nyilvánosság érdekeivel (44. bek.). A Bíróság nem látott okot kételkedni ebben. Hangsúlyozta, hogy figyelembe kell venni az ügyvédi hivatás különleges természetét, és azt, hogy mivel különleges jogokat és privilégiumokat élveznek a bírósági eljárásokban, a bíróság előtt használt érveket tekintve, a magatartásuk korlátozásoknak van alávetve. A reklámkorlátokat hagyományosan ezekkel a különleges funkciókkal igazolják. Semmi nem utalt arra, hogy az ügyvédi kamara szándéka nem felelt meg a jogilag elismert céloknak (46. bek.). A Bíróság hozzátette, hogy a részes államok bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek, amely a reklámokra is vonatkozik (50. bek.). A reklám a polgárok számára egy eszköz a számukra kínált áruk és szolgáltatások jellemzőinek megismerésére. Ez azonban korlátozható, különösen a tisztességtelen verseny és a valótlan vagy megtévesztő reklámok megakadályozása érdekében. Bizonyos esetekben még az objektív, igaz reklámok közzététele is korlátozható mások jogainak tiszteletben tartása érdekében, vagy egyes üzleti tevékenységek és szakmák különleges körülményei miatt. Az ilyen korlátozásokat azonban a Bíróságnak szigorúan kell vizsgálnia (51. bek.).

Jelen esetben a tilalom nem volt abszolút (52. bek.). Az ügyvédi kamara tagjai magatartásának korlátozása azon alapult, hogy az ügyvédek különleges státusszal rendelkeznek, és központi helyet foglalnak el az igazságszolgáltatásban, mivel ők a közvetítők a nyilvánosság és a bíróságok között. Egy ilyen pozíció megmagyarázza az ügyvédek magatartására vonatkozó szokásos korlátokat, illetve a kamara ellenőrzését és felügyeletét. Mindazonáltal a hivatásra vonatkozó szabályok – különösen a reklámozás területén – az egyes országok kulturális hagyományaitól függően változhatnak. Sőt, a legtöbb Egyezményben részes államban – beleértve Spanyolországot – egy ideig enyhítették ezeket a szabályokat. A vonatkozó nemzetközi dokumentumok, miközben helybenhagyják a reklámok tiltásának általános elvét, lehetővé teszik, hogy az ügyvédek kifejezhessék nézeteiket a médiának, és

részt vehessenek a nyilvános vitákban (54. bek.). Az ügyvédi kamarák és az országok bíróságai jobb helyzetben vannak annak meghatározására, hogy egy adott időpontban megfelelő egyensúly jöjjön létre a különböző érdekek, a megfelelő igazságszolgáltatás követelményei, a szakma méltósága és aközött, hogy mindenkinek joga legyen megkapni a jogi segítségről szóló információkat, valamint hogy biztosítva legyen az ügyvédek számára a praxisuk reklámozásának lehetősége (55. bek.). A Bíróság szerint a kérdéses időben a (1982-1983) a büntetés nem volt aránytalan az elérni kívánt céllal, a 10. cikket így nem sértették meg (56-57. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (26. bek.); Autronic AG v. Switzerland (47. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések, ügyvédi reklám⁸⁶

Jacobowski v. Germany

(Application no. 15088/89., Series A no. 291-A., 1994. június 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró egy kereskedelmi társaság hírügynökségének főszerkesztője volt, amely csődbe ment, majd a helyette létrehozott új társaság elbocsátotta őt. Az ügynökség egy sajtóközleményt is kiadott, amelyben vitatták az újságíró hivatásbeli képességeit. A kérelmező ezután több újságcikket és egy körlevelet küldött el azoknak a lapkiadóknak, újságoknak, rádiós és televíziós újságíróknak, akik a társaság ügyfelei voltak, és amelyek a sajtóközleményt is megkapták. A cikkek és a körlevél az elbocsátását és a társaság tevékenységét, szolgáltatásait kritizálták. A társaság ezek után egy ún. tiltó végzés iránti kérelmet nyújtott be. A düsseldorfi fellebbviteli bíróság a tisztességtelen versenyről szóló 1909. évi törvény alapján a körlevél terjesztését tisztességtelen versenycselekménynek minősítette, és az újságírót eltiltotta a további terjesztéstől. Az indokolás szerint a kérelmező ahelyett, hogy megvédte volna magát, általánosságban kritizálta a társaságot, és a körlevél végén alig leplezett módon kifejezte azon szándékát, hogy üzleti kapcsolatot hozzon létre a címzettek és az általa létrehozni kívánt új hírügynökség között. A kérelmező nyilvánvalóan rossz hírbe hozott, és becsmérelt egy versenytársat annak érdekében, hogy átcsábítsa annak ügyfeleit. Az intézkedést a szövetségi bíróság is helybenhagyta.

⁸⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57866>

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 6:3 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a vitatott intézkedés beavatkozást jelentett a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába. Az a tény, hogy a szabadság gyakorlása eltér a közérdekű kérdések megvitatásától, nem fosztja meg a 10. cikk védelmétől (25. bek.). Emlékeztetett arra, hogy a részes államok a beavatkozás szükségességének megítélésakor bizonyos mérlegelési szabadsággal rendelkeznek, amely mérlegelési jogkör létfontosságú a kereskedelmi ügyekben, különösen egy olyan összetett és változó területen, mint a tisztességtelen verseny (26. bek.). Jelen esetben a jó hírnév és mások jogainak védelméhez fűződő követelményeket a kérelmező azon szabadságával szemben kell mérlegelni, hogy terjeszthesse a körlevelét és a kivágott újságcikket.

A hazai bíróságok egyöntetűen úgy vélték, hogy a kérelmező tette tisztességtelen versenycselekménynek tekinthető, amely megsértette az „elfogadott erkölcsi normákat”, mivel főként azt célozta, hogy felhívja a társaság ügyfeleinek figyelmét az új hírügynökségére. A körlevél utolsó bekezdésében a feladó egyértelműen kifejezte azon szándékát, hogy személyes üzleti kapcsolatokat kíván létrehozni a címzettekkel (27. bek.). Figyelembe vették azt is, hogy a kérelmezőt személyében támadták egy sajtóközleményben, amit a korábbi munkáltatója adott ki. Tekintettel azonban a fent említett körülményekre, kisebb jelentőséget tulajdonítottak ennek (28. bek.). Hangsúlyozni kell, hogy a kifogásolt bírósági végzés nem ment messzebb a körlevél terjesztésének tiltásánál, mert a kérelmezőnek fenntartották azt a jogát, hogy hangot adhasson véleményének, és bármely más módon megvédhesse magát. A panaszolt beavatkozás ezért nem tekinthető aránytalannak (29. bek.). Következésképpen a német bíróságok nem lépték túl a mérlegelési jogkörüket (30. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33. bek.); Casado Coca v. Spain (35. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; tisztességtelen verseny⁸⁷

⁸⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57879>

Hertel v. Switzerland

(Application no. 25181/94., Reports 1998-VI, no. 87., 1998. augusztus 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 1991-ben egy tanulmányt tett közzé a kutatásairól, amely a mikrohullámú sütők emberi egészségre gyakorolt káros hatását mutatta be, és azt állította, hogy a mikrohullámú sütőkben elkészített élelmiszerek fogyasztása rákbetegséget okozhat. A beszámoló a Journal Franz Weber nevű folyóirat cikkében is megjelent. A folyóirat címlapján egy csuklyás csontváz figurája volt látható, amely az egyik kezében egy kaszát, míg a másikon egy mikrohullámú sütőt tartott. Az Elektromos Háztartási Gépeket Gyártók és Forgalmazók Svájci Szövetsége válaszul beperelte a kérelmezőt. A kereskedelmi bíróság a tisztességtelen versenyről szóló törvény⁸⁸ alapján eltiltotta a kérelmezőt nyilatkozatának megismétlésétől, miszerint a mikrohullámú sütőben elkészített étel veszélyt jelent az egészségre, valamint attól, hogy a halál figuráját vagy más arra utaló jelképet használjon a mikrohullámú sütőkkel kapcsolatban. A kérelmező fellebbezését a szövetségi bíróság elutasította.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 5:2 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság rámutatott, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvény célja, hogy „minden érintett fél számára biztosítsa a tisztességes, befolyásmentes versenyt”, és lehetővé tegye, hogy akit „tisztességtelen versenycselekmény üzleti jó hírében, hitelében, szakmai elismertségében vagy üzleti vagy gazdasági érdekeiben általában” sért vagy „veszélyeztet”, bírósághoz fordulhasson az ilyen cselekmény megtiltása érdekében. A kérdéses intézkedés célja így mások jogainak védelme volt (42. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a svájci hatóságoknak volt bizonyos mérlegelési jogkörük annak eldöntésére, hogy a kérelmezőre kiszabott intézkedés mögött volt-e „nyomós társadalmi érdek”. Ilyen mérlegelés különösen fontos kereskedelmi ügyekben, különösen egy olyan összetett és változó területen, mint a

⁸⁸ A tisztességtelen versenyről szóló 1986. december 19-i törvény 3. szakasza szerint: „tisztességtelen módon cselekszik, aki [...] mást, más áruját, termékét, szolgáltatását, árait vagy üzletét pontatlan, félrevezető vagy feleslegesen sértő állításaival befeketíti.” A törvény hatálya a gazdasági élet szereplőin kívül a piacon kívül álló, egymással versenyjogi jogviszonyban nem álló személyekre is kiterjedt. A törvény alkalmazásának tehát nem volt feltétele, hogy a sérelmezett cselekményt megvalósító személy és az érdekeiben sértett fél egymással versenyben álljon.

tisztességtelen verseny. Azonban a mérlegelési jogkör mértékét csökkenteni kell, amikor nem az egyén tisztán „kereskedelmi” nyilatkozata, hanem egy közérdeket érintő vitában való részvétele forog kockán, mint például a közegészségügy területén. Jelen esetben nem lehet tagadni, hogy egy ilyen vitáról volt szó, amely a mikrohullámok emberi egészségre gyakorolt hatásairól folyt (47. bek.).

A Bíróság szerint a kérelmező nem tett mást, minthogy elküldte a folyóiratnak a kutatási tanulmányának egy másolatát, és nem vett részt annak szerkesztésében, sem az illusztráció kiválasztásában, amelyről csak a megjelenést követően szerzett tudomást. A mikrohullámú sütőkről szóló cikknek csak azon része volt a kérelmezőnek tulajdonítható, amely a kutatási tanulmányának kivonatát tartalmazta. A cikkben sehol nem volt kifejezett utalás arra, hogy a mikrohullámú sütőket be kell tiltani, bojkottálni kell vagy meg kell semmisíteni. A kérelmező kevésbé kategorikusan fogalmazta meg álláspontját, amit a feltételes mód gyakori használata is mutatott. Mindössze azt vetette fel, hogy a mikrohullámoknak kitett étel fogyasztása káros lehet az emberre (48. bek.). Igaz, hogy az ilyen állítások terjesztése valószínűleg negatív hatással van a mikrohullámú sütők értékesítésére Svájcban, és figyelembe kell venni azt is, hogy a Journal Franz Weber mintegy 120 ezer példányban jelent meg. Ugyanakkor a folyóirat nem általános tartalmú volt, hanem elsősorban környezetvédelmi és egészségügyi kérdésekkel foglalkozott, és csaknem teljes egészében előfizetés útján terjesztették. Így minden valószínűség szerint olyan olvasótábora volt, akikre a kifejtett nézetek csak korlátozott hatást gyakoroltak. Azt sem állította senki, hogy a vitatott kiadvány mérhető hatást gyakorolt a mikrohullámú sütők értékesítésére, vagy ténylegesen kárt okozott a szövetség tagjainak (49. bek.).

A Bíróság ezért úgy vélte, hogy az intézkedés és az arra okot adó cselekmény között aránytalanság állt fenn. Bár a tilalom csak egyes állításokra vonatkozott, ám azok a kérelmező álláspontjának lényegéhez kapcsolódtak. A tilalom hatásaként cenzúrázták a kérelmező munkáját, és jelentősen csökkentették annak lehetőségét, hogy nyilvánosan előadhassa véleményét, amelynek helye van egy tagadhatatlanul létező nyilvános vitában. Nem sokat számít, hogy véleménye kisebbségi vélemény volt, vagy hogy megalapozatlannak tűnt, mivel egy olyan területen, ahol nem valószínű, hogy létezik bármilyen bizonyosság, különösen ésszerűtlen lenne a véleménynyilvánítás szabadságát az általánosan elfogadott nézetekre korlátozni. Az, hogy a svájci bíróságok kifejezetten megengedték a kérelmezőnek, hogy folytassa a kutatásait, semmit nem változtat ezen a következtetésen. A bíróságok határozataiból az sem derült ki egyértelműen, hogy lehetősége nyílt volna eredményeit a „gazdasági szférán” kívül bemutatni. Továbbá, ha a kérelmező nem tartja magát a tilalomhoz,

büntetés kiszabását kockáztatja, amely akár szabadságvesztés is lehet (50. bek.). Mindezek alapján az intézkedés nem tekinthető „szükségesnek egy demokratikus társadalomban” (51. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33. bek.); Jacobowski v. Germany (26. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; közérdekű ügyek⁸⁹

Stambuk v. Germany

(Application no. 37928/97., 2002. október 17-i ítélet)

Tényállás

1994-ben a Schwäbische Zeitung egy interjút közölt egy szemészorvossal, aki az általa alkalmazott lézeres műtéti technika előnyeiről beszélt. Egy későbbi cikkben – amelyben egy fénykép is megjelent róla – pedig azt állította, hogy az eljárás kockázatai alacsonyak, és az általa kezelt több mint 400 beteg esetében 100%-os sikerrel járt. Az orvosi kamara tübingeni kerületi fegyelmi bírósága a baden-württemberg-i egészségügyi dolgozók kamarájának szakmai etikai szabályzata és az orvosi kamaráról szóló törvény alapján fegyelmi büntetésként bírságot szabott ki rá az orvosokra vonatkozó hirdetési tilalom figyelmen kívül hagyása miatt. A fegyelmi bíróság szerint a közzététel átlépte az objektív tájékoztatás határát, az orvos célja az önreklámozás volt, az újságcikk szövegében található öndicséret azt az üzenetet közvetítette, hogy a kérelmező egy különösen tapasztalt orvos. A kérelmező sikertelenül fellebbezett.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a reklám a polgárok számára egy eszköz a számukra kínált áruk és szolgáltatások jellemzőinek megismerésére. Mindazonáltal néha lehetséges korlátozás, különösen annak érdekében, hogy megakadályozzák a tisztességtelen versenyt és a valótlan vagy megtévesztő reklámokat. Bizonyos esetekben még az objektív, valós hirdetések

⁸⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59366>

közzétételét is korlátozni lehet mások jogainak tiszteletben tartása érdekében, vagy egyes üzleti tevékenységek és szakmák különleges körülményei miatt. Az ilyen korlátozásokat azonban a Bíróságnak szigorúan kell vizsgálnia, melynek során mérlegelnie kell ezen követelmények sajátosságait a kérdéses reklámmal szemben (39. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy az orvosok magatartása bizonyos korlátozások alá vethető, ideértve a szakmai kérdésekben megfogalmazott nyilvános közléseik vagy nyilvános kommunikációban való részvételük szabályozását. Azonban ezeket a magatartási szabályokat a sajtó vonatkozásában mérlegelni kell a nyilvánosság információkhoz való hozzáféréseinek legitim érdekével, és arra kell korlátozni, hogy megőrizték a szakma egészének jó működését (41. bek.). A Bíróság emlékeztetett a sajtó demokratikus társadalomban betöltött alapvető funkciójára, és azon felelősségére is, hogy közölje az információkat és eszméket minden közérdekű kérdésben (42. bek.).

A cikk egy új lézeres műtéti technikáról számolt be, amely a betegek látását korrigálta, így a nyilvánosságot informálta egy közérdeklődésre számot tartó orvosi kérdésről. Ezt követően a kérelmezővel egy interjú is készült az újságíró kezdeményezésére, amely utóbbi a helyi újságban jelent meg (46. bek.). A cikk egészében véve kiegyensúlyozott módon mutatta be a technikai eljárás magyarázatát, amely szükségképpen tartalmaz utalásokat a kockázat és a sikeresség arányára. A német bíróságok nem találták úgy, hogy a kérelmező állításai e tekintetben tévesek voltak vagy félrevezethették az olvasókat az ilyen kezelés szükségességét vagy ajánlottságát illetően. A kérelmező a sikeresség mértékére vonatkozó nyilatkozatnál egyértelműen a saját múltbéli tapasztalatára hivatkozott, ami fontos elem egy új műtéti technika bemutatásánál (47. bek.). Továbbá a sajtóban egy cikk fényképpel való illusztrálása, amely a kérelmezőt saját szakmai környezetében mutatja be, nem tekinthető tiltott és nem objektív információnak vagy megtévesztő reklámnak. Valóban, a fénykép szorosan kapcsolódott a cikk tartalmához, és nem lehet pusztán hirdetésnek tekinteni (48. bek.). A Bíróság szerint nem lehet elkülöníteni a kérelmező által alkalmazott műtéti technika korábbi sikerességi arányára vonatkozó cikket és az azt kísérő fényképet a cikk egészétől annak érdekében, hogy igazolják a szakmai kötelezettség megszegése miatti fegyelmi eljárás szükségességét. Elképzelhető, hogy a cikk hatására a kérelmező és a praxisa nyilvánosságot kapott, de tekintettel a cikk lényegi tartalmára, ez a hatás másodlagosnak bizonyult (49. bek.). Ezért a fegyelmi bíróságoknak az orvosi szakmára vonatkozó hirdetési tilalom szigorú értelmezése jelen esetben nem áll összhangban a véleménynyilvánítás szabadságával (50. bek.).

A Bíróság hozzátette, hogy a bírság kiszabása – még ha kiszabható összeg alsó határa is volt – nem volt elhanyagolható fegyelmi büntetés (51. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a német bíróságok nem teremtettek megfelelő egyensúlyt az egészség védelmének érdeke és más egészségügyi szakemberek érdeke, valamint a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága és a sajtó létfontosságú szerepe között (52. bek.). A panaszolt beavatkozás nem volt arányos a legitim célokkal, és nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” a „közegészség” és mások jogainak védelméhez (53. bek.). A 10. cikket így megsértették (54. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Barthold v. Germany (58. bek.); Casado Coca v. Spain (51. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; sajtószabadság; közérdekű ügyek⁹⁰

Murphy v. Ireland

(Application no. 44179/98., 2003. július 10-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező 1995-ben egy hirdetést szeretett volna közzétenni a helyi kereskedelmi televízióban, amely bemutatta volna a „Jézus Krisztussal kapcsolatos történelmi tényeket” és a „feltámadás bizonyítékait”. A Független Rádió és Televízió Bizottság (IRTC) megtiltotta a sugárzást a rádiózásról és a televíziózásról szóló 1988. évi törvény 10. § (3) bekezdése alapján, amely szerint vallási vagy politikai célokat szolgáló hirdetés nem sugározható. A kérelmező bírói felülvizsgálatot kért, megkérdőjelezve a törvényi előírás alkotmányosságát. Érvelése szerint a bizottság képviselői tévesen értelmezték a rendelkezést, illetve az alkotmányellenes. A bíróság 1997. április 25-én kimondta, hogy az IRTC nem sértette meg a 10. § (3) bekezdését, és arra a következtetésre jutott, hogy az előírás ésszerű korlátozását jelenti a kommunikáció jogának, és a tilalom kapcsán elfogadható a közérdekre való hivatkozás. A Legfelső Bíróság elutasította a fellebbezést.

Az eljáró szerv

III. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

⁹⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60687>

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a jelen ügy elsődlegesen a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát és nem a vallásgyakorlását érintette. Még az olyan kifejezések is a 10. cikk védelme alá tartoznak, amelyek sértőek, sokkolóak vagy egyébként zavaróak lehetnek mások vallási érzékenységeire (61. bek.). A Bíróság elfogadta a kormány azon állítását, hogy a tilalom célja mások vallásos tanainak és meggyőződéseinek tiszteletben tartása volt, azaz a kifogásolt rendelkezések célja a közrend és közbiztonság, valamint mások jogainak és szabadságainak védelme volt (63-64. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy a részes államok számára általában szélesebb mérlegelési jogkör áll rendelkezésre, ha a véleménynyilvánítás szabadságának szabályozása olyan ügyekkel kapcsolatos, amelyek sérthetik a személyes meggyőződés körébe tartozó erkölcsöt, különösen a vallást. Sőt, az erkölcs területéhez hasonlóan – és talán még ennél is nagyobb mértékben – nincs egységes európai felfogás mások jogainak védelmére a vallási meggyőződés sérelmével kapcsolatban (67. bek.). Ez azonban nem zárja ki az „európai ellenőrzés” lehetőségét, ami annál is inkább szükséges, mivel a mások vallási meggyőződésének tiszteletben tartásának fogalma meglehetősen széles, és az állítólagosan sértő tartalmakkal szembeni fellépés a véleménynyilvánítás szabadságába történő túlzott beavatkozás kockázatával járhat (68. bek.). Továbbá az adott médium potenciális hatása is fontos tényező: figyelembe kell venni, hogy az audiovizuális média a nyomtatott sajtónál sokkal közvetlenebb és erősebb hatással rendelkezik (69. bek.).

A Bíróság megjegyezte, hogy a kérdéses reklámban szereplő véleménynyilvánítás természete és célja inkább kezelhető vallási, semmint kereskedelmi közlésnek, még akkor is, ha a kérelmező a sugárzási időt megvásárolta (70. bek.). A kormány a tilalmat az ír társadalom sajátos vallási érzékenységeivel indokolta, és azt állította, hogy a műsorszolgáltató vallási reklámja sértő lehet. A kérelmező egyetértett abban, hogy a 10. cikk megengedi az olyan vallási megnyilvánulások korlátozását, amelyek sérthetik mások vallási érzékenységét, de azt állította, hogy az Egyezmény nem védi meg az egyént attól, hogy ne szembesüljön egy vallásos nézettel pusztán azért, mert nem egyeztethető össze a sajátjával (71. bek.). A Bíróság egyetértett ezzel, ám hozzátette, hogy nem zárható ki, hogy egy ártalmatlannak látszó véleménynyilvánításnak sértő hatása lehet bizonyos körülmények között (72. bek.).

A vallási érzékenység ország-specifikussága kapcsán a Bíróság elismerte, hogy körültekintően kellett eljárni, mivel a reklám Észak-Írországból is fogható lett volna, ahol a vallás társadalmat megosztó kérdés volt, így a vallási reklám potenciálisan sértő lehetett a nyilvánosság számára (73. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a tiltás csak az audiovizuális médiát érintette. Az állam jogosult arra, hogy különösen körültekintően járjon el a

műsorszórásban előforduló sértések esetében, miután az ilyen médium közvetlenebb és erőteljesebb hatással rendelkezik. A kérelmező pedig szabadon reklámozhatott a nyomtatott sajtóban. A tiltás kizárólag reklámra vonatkozott, amely korlátozás ésszerűen különbséget tett a fizetett hirdetési idő és más vallási témájú műsor (dokumentumfilmek, beszélgetések, vallási események és alkalmak élő közvetítései) között. A kérelmezőnek, hasonlóan bármely más állampolgárhoz, továbbra is joga volt ahhoz, hogy vallási kérdésekről szóló műsorokban vegyen részt, valamint egyháza szolgáltatásairól is adhatott tájékoztatást az audiovizuális médiában. Azonban azt a tényt, hogy ellenérték fejében hirdetési időhöz lehet jutni, a nagyobb forrásokkal rendelkező vallási csoportok használnák ki (74. bek.).

A Bíróság meggyőzőnek vélte a kormány azon érvét, hogy a tilalom teljes vagy részleges eltörlése a vallási érzékenység sérelmét eredményezheti, és az elektronikus média semlegességére is negatívan hatna (76. bek.). Először is, egy olyan előírás, amely az egyik vallás számára lehetővé tenné a reklámozást, míg mások számára nem, nehezen igazolható. Egy olyan rendelkezést pedig, amely lehetővé tenné az állam vagy a hatóság számára az eseti elbírálást, nehezen lehetne méltányosan, objektíven és következetesen alkalmazni. Ebből a szempontból valamennyi vallási csoportosulás kizárása kevesebb kényelmetlenséget generál, mint a vallási reklámok bármilyen mennyiségi és tartalmi ellenőrzése (77. bek.). Másodszor, a Bíróság elfogadta, hogy még a hirdetések korlátozott lehetővé tétele is a domináns vallásoknak kedvezne, szemben a kevesebb hívővel és lényegesen kisebb anyagi erőforrással rendelkező vallásokkal. Ez csorbítaná a műsorszórás semlegességét, különösen a különböző vallásoknak a befolyásolható hatással bíró médiumhoz való egyenlő hozzáféréseinek biztosítását (78. bek.). Végezetül a Bíróság megállapította, hogy a részes államok között nincs egyértelmű konszenzus abban, hogy milyen módon szabályozzák a vallási reklámok sugárzását (81. bek.). Ilyen körülmények között, tekintettel az államot ilyen ügyekben megillető mérlegelési jogkörre, a Bíróság úgy vélte, hogy az írt állam bebizonyította, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozásra felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak (82. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Otto-Preminger-Institut v. Austria (47. bek.); Jersild v. Denmark (31. bek.); Wingrove v. United Kingdom (58. bek.).

Címkék: vallási reklám; esélyegyenlőség fenntartása; audiovizuális média⁹¹

⁹¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61207>

Krone Verlag GmbH & Co. KG v. Austria (No. 3.)
(Application no. 39069/97., 2003. december 11-i ítélet)

Tényállás

1994-ben a Neue Kronen Zeitung egy összehasonlító reklámot jelentetett meg, amelyben magát a Salzburger Nachrichten regionális laphoz képest a havi előfizetési díjak alapján a legjobbnak minősítette. A Salzburger Nachrichten eljárást indított a lap kiadója ellen. Az osztrák bíróságok szerint bár a két lap ugyanazon olvasóközönségért versengett, a két újság nem volt minőségileg összehasonlítható, ezért a reklámot a pejoratív kijelentése miatt félrevezetőnek minősítették. A lapot a tisztességtelen versenyről szóló törvény (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb) 1. és 2. cikke alapján végzésben eltiltották a hirdetés közzétételétől. A kiadónak azt is megtiltották, hogy a két lap eladási árát a riportjaik stílusának különbségei feltüntetése nélkül hasonlítsák össze a külföldi vagy belpolitika, a gazdaság, a kultúra, a tudomány, az egészségügy, a környezetvédelem kérdései és a jog tekintetében. A társaság sikertelenül fellebbezett.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta, hogy a részes államok bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek, amely különösen fontos egy olyan összetett és változó területen, mint a tisztességtelen verseny, és ugyanez vonatkozik a reklámokra is (30. bek.). Megismételte, hogy a reklám a nyilvánosság számára egy eszköz a számukra kínált áruk és szolgáltatások jellemzőinek megismerésére. Ez azonban korlátozható, különösen a tisztességtelen verseny és a valótlan vagy megtévesztő reklámok megakadályozása érdekében. Bizonyos esetekben még az objektív, igaz reklámok közzététele is korlátozható mások jogainak tiszteletben tartása érdekében, vagy egyes üzleti tevékenységek és szakmák különleges körülményei miatt. Az ilyen korlátozásokat azonban a Bíróságnak szigorúan kell vizsgálnia (31. bek.).

A Bíróság szerint az osztrák bíróságok meglehetősen ellentmondásos indokokra alapozva hozták meg döntésüket. Egyrészt, hogy a két újság minőségileg nem volt összehasonlítható, és ezért az áraik összehasonlítása félrevezető lehet. Másrészt, hogy a két lap ugyanazon piacon ugyanazon olvasóközönségért versengett (32. bek.). Ugyan nem került sor büntetés kiszabására, a Bíróság úgy vélte, a végzésnek elég messzemenő következményei voltak a

jövőbeli ár-összehasonlító hirdetésekre, és túlságosan széles volt, csorbítva az ár-összehasonlítás lényegét. A gyakorlati végrehajtása is rendkívül nehéz lett volna a kérelmező társaság számára, amely pénzbírságot kockáztatott, ha nem tesz eleget a végzésnek (33. bek.).

A hazai bíróságok elsőbbséget adtak a másik versenytárs jó hírneve védelmének, valamint az olvasók jogainak a félrevezető reklámokkal szemben. Azonban az ellentétes érdekek mérlegelésével, és figyelembe véve a végzés hatását a kérelmező lehetőségeire a jövőbeli ár-összehasonlítást magában foglaló reklámokra, az osztrák bíróságok túllépték a mérlegelési jogkörüket. Az intézkedés ezért aránytalan volt, és a 10. cikket megsértették (34-35. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Casado Coca v. Spain (50-51. bek.); Jacubowski v. Germany (26. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; összehasonlító reklám⁹²

Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland (Application no. 16354/06., 2012. július 13-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egyesület – amelynek célja, hogy elsőként lépjen kapcsolatba földönkívüliekkel – 2001-ben engedélyt kért Neuchâtel város rendőrségétől egy plakátkampány folytatására. A plakátokon a honlapjuk címe és a telefonszámuk is szerepelt. A rendőrség, majd a városi tanács és Neuchâtel Tartományi Igazgatósága is megtagadta a plakátok kihelyezésének engedélyezését. A városi tanács szerint a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása a város közigazgatási szabályzatának 19. cikkén alapult – amely szerint a rendőrség betilthatja a jogellenes vagy erkölcstelen plakátokat –, célja a közérdek védelme volt, és arányosnak minősült, mivel a szervezet pártolta többek között az emberi klónozást, az ún. „zseniokráciát” és az „érzéki meditációt”. A tartományi igazgatóság azt is hozzátette, hogy a mozgalom „elméletileg” támogatta a pedofiliát és a vérfertőzést.

Az egyesület fellebbezést nyújtott be Neuchâtel Kanton Közigazgatási Bíróságához, amely elutasította a fellebbezést. A mozgalom weboldaláról elérhető könyvek és a weboldalak által közvetített üzenet fényében úgy vélte, hogy azok alááshatják a közrendet, a közbiztonságot és a közérkölcst. Ilyen eszméknek közúton való terjesztésének engedélyezése nem igazolható. A Szövetségi Bíróság 2005-ben elutasította a szervezet felülvizsgálati kérelmét. Az indokolás szerint a plakát egészében véve egy, az egyesület weboldalának

⁹² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61538>

felkeresésére irányuló felhívás volt. Egy ilyen jellegű hirdetés esetén a hatóságoknak nem csupán a reklám üzenetét kell megvizsgálniuk, hanem annak tartalmát is. A weboldalon keresztül elérhető művek egyes részei pedig az olvasók számára feltehetően súlyosan sértőek voltak. A bíróság szerint a közérdek azt kívánja meg, hogy az állam ne támogasson ilyen reklámot azzal, hogy erre a célra közterületet tesz elérhetővé, amely azt a látszatot keltheti, hogy helyesli vagy tolerálja a szóban forgó véleményeket. Az egyesület pedig továbbra is kifejezhette meggyőződését a rendelkezésére álló számos egyéb kommunikációs eszköz segítségével.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 9:8 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

Jelen esetben a kérdés az, hogy a nemzeti hatóságok kötelesek voltak-e lehetővé tenni a kérelmező egyesület számára, hogy eszméit plakátkampány útján terjeszthesse oly módon, hogy bizonyos közterületeket számára elérhetővé tesznek (57. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy nem általánosságban tiltották meg bizonyos eszmék közlését: a tiltás csak a közterületen lévő, szabályozás és ellenőrzés alatt álló közösségi létesítmények használatára vonatkozott. Az egyéneknek nincs feltétlen vagy korlátlan joga a közterületek kiterjesztett használatára, különösen a reklám- vagy információs kampányokra szolgáló építmények esetében (58. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a részes államok számára általában szélesebb mérlegelési jogkör áll rendelkezésre, ha a véleménynyilvánítás szabadságának szabályozása olyan ügyekkel kapcsolatos, amelyek sérthetik a személyes meggyőződés körébe tartozó erkölcsöt, különösen a vallást. Hasonlóképpen, az államok széles mérlegelési szabadsággal rendelkeznek a kereskedelmi ügyek vagy a reklámozás szabályozása terén is (61. bek.). A Bíróság szerint a plakátkampány nem politikai beszéd, mert a honlap fő célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a kérelmező egyesület küldetésére, és nem az, hogy a Svájcban folyó politikai vitákat vessen fel. Még ha a kérelmező közlése kívül is esik a kereskedelmi reklám körén – nem egy meghatározott termék megvásárlására buzdít –, akkor is közelebb áll a kereskedelmi célú közléshez, mint a politikai beszédhez, hiszen van egy bizonyos térítő funkciója. Ezért az állam mérlegelési jogköre szélesebb (62. bek.). Ebből kifolyólag a közterületi hirdetőtáblák kezelése a nem szigorúan politikai plakátkampányokkal kapcsolatban államról államra, vagy akár régióról régióra is változhat egy államon belül (64. bek.). Hogy egy plakát megfelel-e bizonyos jogszabályi követelményeknek – amelyek olyan

érdekeket védenek, mint például az erkölcsök védelme, a közúti forgalom biztonsága vagy a tájkép megőrzése –, az államok mérlegelési jogkörébe esik (65. bek.).

A plakátoknak egyértelműen az volt a célja, hogy felhívja az emberek figyelmét a honlapra. Ezért logikátlan lenne a Bíróság részéről, ha kizárólag magát a plakátot venné figyelembe: a hazai bíróságokhoz hasonlóan a kérdéses weboldal tartalmát is meg kell vizsgálni (69. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy öt különböző hatóság vizsgálta meg az ügyet, és részletesen megindokolták, miért tartják helyénvalónak azt, hogy nem engedélyezik a plakátkampányt (70. bek.). A Bíróság szerint bár az érvek egy része önmagában nem lenne alkalmas arra, hogy igazolja a plakátkampány betiltását, a hatóságok az ügy összes körülményére figyelemmel ésszerűen vélhették úgy, hogy a kampány betiltása elengedhetetlen volt a közegészség és az erkölcsök védelme, mások jogainak védelme és a bűnözés megelőzése érdekében (72. bek.).

A Bíróság leszögezte azt is, hogy különbséget kell tenni az egyesület célja és a cél elérése érdekében használt eszközök között. Ennek megfelelően az egyesület vagy a weboldal betiltása aránytalan lehetett volna. Ám a korlátozásnak a plakátok közterületen való elhelyezésére történő limitálása biztosította, hogy a kérelmező jogait csak minimálisan csorbítsa. A hatóságoknak, ha alapvető jog korlátozásáról döntenek, a lehető legkisebb sérelmet okozó eszközt kell választaniuk. Mivel a kérelmező egyesület továbbra is képes volt eszméi terjesztésére a saját honlapján és a rendelkezésére álló más eszközök segítségével – mint például szórólapok utcán vagy postaládákban történő terjesztése – a kifogásolt intézkedés nem tekinthető aránytalannak (75. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a svájci hatóságok nem lépték túl a számukra biztosított széles mérlegelési jogkör kereteit, és a döntéseik igazolására felhozott indokok „megfelelőek és elégségesek” voltak (76. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos és három különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33. bek.); Casado Coca v. Spain (50. bek.); Murphy v. Ireland (67. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; közérdekű ügyek, közerkölcs védelme⁹³

Peta Deutschland v. Germany

(Application no. 43481/09., 2012. november 8-i ítélet)

⁹³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112165>

Tényállás

A kérelmező állatvédő egyesület 2004 márciusában a „Holokausz a tényérjén” című reklámkampányt kívánta elindítani, amely az állatok szenvedését a holokausz áldozatainak szenvedésével állította párhuzamba úgy, hogy a plakátjain koncentrációs táborokban és állatfarmokon készült fényképeket helyezett egymás mellé rövid szövegek kíséretében. A legnagyobb német zsidó szervezet (Zentralrat der Juden in Deutschland) elnöke és alelnöke kérelmet nyújtott be a berlini tartományi bírósághoz, hogy végzésben tiltsa meg hét konkrét plakát interneten való közzétételét, illetve a nyilvánosság előtti megjelenítésüket. A felperesek a holokausz túlélőiként azt kifogásolták, hogy a tervezett kampány sértő volt, és megsértette az emberi méltóságot, valamint az áldozatok hozzátartozóinak és a túlélők személyiségi jogait. A bíróság ideiglenes intézkedést rendelt el, amit később megerősített. Az indokolás szerint semmi sem utalt arra, hogy a PETA elsődleges célja az volt, hogy lealacsonyítsa a holokausz áldozatait, mivel a plakátok célja az állatokkal való bánásmód kritizálása volt. Ugyanakkor a plakátok egyenlőséget tettek a koncentrációs táborban fogva tartottak, a holokausz áldozatai és az állatokkal való bánásmód között. Ez az összehasonlítás önkényesnek minősül a német Alaptörvény fényében, amelynek középpontjában az emberi méltóság áll. Az egyesület fellebbezését a berlini fellebbviteli bíróság elutasította.

2009. február 20-án a Szövetségi Alkotmánybíróság elutasította a PETA alkotmányjogi panaszát.⁹⁴ Bár kifejezte kétségét, hogy a tervezett kampány megsértette-e a képeken szereplő személyek és a felperesek emberi méltóságát, az Alkotmánybíróság nem tartotta szükségesnek, hogy a kérdést eldöntse. Ugyanakkor elfogadva az alsóbb fokú bíróságok értékelését hozzátette, hogy még ha a kampány ábrázolásmódja nem is vonta kétségbe a képeken szereplő személyek és a felperesek emberi méltóságát, sértette a személyiségi jogukat. Az Alaptörvény ugyanis különbséget tesz az emberi, méltósággal felruházott élet és az állatvédelem között, és a kampány bagatellizálta a holokausz áldozatainak szenvedését, ami különösen sértette a felperesek „személyes becsületét”.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

⁹⁴ BVerfG, 20.02.2009 – 1 BvR 2266/04., 1 BvR 2620/05.

A Bíróság szerint nem volt vitatott, hogy a kifogásolt intézkedés „hatóság általi beavatkozást” jelentett a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába (42. bek.), amelynek volt jogi alapja a német jogban – Bürgerliches Gezetzbuch, BGB 823. § (1)-(2) bek., 1004. §, Strafgesetzbuch, StGB 185. § –, így a végzés törvényben meghatározott volt (43. bek.), és annak törvényes célja a felperesek személyiségi jogainak védelme volt (44. bek.). A Bíróság megállapította, hogy a PETA plakátkampányának célja az állat- és környezetvédelemhez kapcsolódott, amely tagadhatatlanul közérdekű volt. Ilyen esetekben csak nyomós indokok igazolhatják a beavatkozást. A német bíróságok alaposan megvizsgálták, hogy a kérdéses polgári jogi végzés sérti-e az egyesület véleménynyilvánítási szabadságát, és elismerték, hogy a kifogásolt plakátok közérdekű kérdéseket érintettek, hiszen nyilvánvaló céljuk az volt, hogy kritizálják az állatok tartásának körülményeit (47. bek.). Elismerték, hogy a tervezett kampány célja nem az volt, hogy lealacsonyítsa a koncentrációs táborokban fogva tartottakat, a képek mindössze azt sugallták, hogy az ábrázolt embereknek és az állatoknak okozott szenvedés ugyanolyan volt. Azonban úgy ítélték meg, hogy a kampány a felperesek szenvedését és üldöztetését ütköztette az állatvédelem érdekével. A szenvedésük „eszközként” való felhasználása pedig Németországban élő zsidókként és a holokauszt túlélőiként sértette a személyiségi jogaikat. A sérelmet csak súlyosbította az a tény, hogy az áldozatokat a legkiszolgáltatottabb helyzetükben mutatták. A bíróságok ezért kimondták, hogy az egyesületnek a kifogásolt képek közzétételéhez fűződő érdekének háttérbe kellett szorulnia (48. bek.).

A Bíróság szerint az esetet nem lehet elválasztani azon történelmi és társadalmi körülményektől, amelyben a vélemény kifejezésre került. A holokausztra való hivatkozást is a német múlttal összefüggésben kell megvizsgálni, és elfogadta a német kormány álláspontját, hogy különleges kötelezettséggel tartoznak a Németországban élő zsidók felé. Ennek fényében a Bíróság megállapította, hogy a német bíróságok megfelelő és elégséges indokot adtak a plakátok közzététele elleni polgári jogi végzés meghozatalára. Ezt a megállapítást nem teszi kérdésessé az a tény, hogy a bíróságok hasonló problémákat más jogrendszerekben eltérő módon kezelhetnek (49. bek.). Ami a szankció arányosságát illeti, az eljárás nem érintett semmilyen büntetőjogi szankciót, a polgári jogi végzés csupán megakadályozta a kérelmezőt abban, hogy közzétegyen hét konkrét plakátot. Végezetül a kérelmező nem bizonyította, hogy nem állt rendelkezésére más eszköz arra, hogy felhívja a közvélemény figyelmét az állatvédelem kérdésére (50. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a polgári jogi végzés arányos eszköz volt a felperesek személyiségi jogainak védelme érdekében (51. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (35. bek.); Hoffer and Annen v. Germany (48. bek.).

Címkék: közérdekű ügyek; kampány; személyiségi jogok, emberi méltóság⁹⁵

Remuszeko v. Poland

(Application no. 1562/10., 2013. július 16-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező újságíró 1999-ben kiadott egy könyvet az egyik legismertebb lengyel hetilap, a Gazeta Wyborcza történetéről és újságíróiról, valamint a kiadója pénzügyi helyzetéről. A könyvet 2003-ban újra kiadták, ezt követően számos napi- és hetilapot megkeresett azzal, hogy tegyék közzé a könyv fizetett hirdetését, amit azonban valamennyien visszautasítottak. A kérelmező ezt követően bírósághoz fordult annak érdekében, hogy a Rzeczpospolita napilapot kötelezzék a hirdetés megjelentetésére. A lengyel bíróságok az 1984. évi Sajtótörvény alapján jóváhagyták a napilapnak a fizetett hirdetés közzétételét megtagadó döntését azzal, hogy a kiadó szabadságába tartozik az újság szerkesztői profiljának alakítása. A Legfelső Bíróság szerint a kiadókat nem lehet arra kötelezni, hogy egyszerűen közzétegyék a fizetett hirdetéseket az ügyfelek kérésére.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint azzal, hogy a Rzeczpospolita megtagadta egy fizetett hirdetés közzétételét, amit később a bíróságok is helybenhagytak, megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát (41. bek.). A Bíróság már számos alkalommal megállapította, hogy a 10. cikk a reklámra és a kereskedelmi beszédre is alkalmazható (59. bek.). Az állam mérlegelési jogköre számos tényezőtől függően változik, amelyek közül a kérdéses beszéd típusa különösen fontos. Míg a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd korlátozására, addig az államok széles mérlegelési szabadsággal rendelkeznek a kereskedelmi ügyek vagy a reklámozás szabályozása terén (64. bek.). A Bíróság előljáróban megjegyezte, hogy a kérelem

⁹⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-114273>

két magánfél közötti vita eredményét érintette, és a kérelmező által hivatkozott jogot a sajtószabadság jogának figyelembe vételével kell értelmezni és alkalmazni (76. bek.).

A Bíróság korábban már vizsgálta a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlását szolgáló helyszínekhez vagy fórumokhoz való hozzáférés kérdését. Kimondta, hogy a 10. cikk nem ad szabadságot e jog bármely fórumon történő gyakorlására, így a magánterületre történő belépésre, sőt még a szükségszerűen állami tulajdonban lévő ingatlanokba sem. A Bíróság figyelembe vette, hogy a fórumhoz való hozzáférés tilalma azzal a hatással járt, hogy megakadályozta a véleménynyilvánítás szabadságának tényleges gyakorlását. A jelen eset azonban nem egy privát helyszínt, hanem egy médiumot érintett (77. bek.). Emellett a kérelmező által kért hirdetés közzétételének elutasítása nem egy általános tilalomból származott, amely a kereskedelmi beszéd bizonyos típusainak sugárzására vonatkozott, hanem a lap kiadójának döntéséből (78. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a magánkézben lévő sajtótermékeknek szabadon kell gyakorolniuk a szerkesztői mérlegelési jogkört, hogy milyen cikkeket, kommentárokat és magánszemélyek vagy akár a saját riportereik és újságíróik által beküldött leveleket tesznek közzé. Az állam azon kötelezettsége, hogy biztosítsa az egyén véleménynyilvánítási szabadságát, nem ad korlátlan hozzáférési jogot a médiához a magánszemélyeknek vagy szervezeteknek annak érdekében, hogy előadhassák véleményüket. A Bíróság szerint ezek az elvek a hirdetések megjelentetésére is alkalmazandók. A sajtószabadság hatékony gyakorlása feltételezi az újságok azon jogát, hogy meghatározzák és alkalmazzák a hirdetések tartalmára vonatkozó saját politikájukat. Szükséges az is, hogy a sajtó szabadságot élvezzen a kereskedelmi politikája meghatározásában (79. bek.).

Jelen esetben nem állították, és nem is látható, hogy a kérelmezőnek bármilyen nehézsége lett volna a könyv közzétételében, vagy hogy a hatóságok megpróbálták bármilyen módon megakadályozni vagy eltántorítani őt annak kiadásától, vagy általánosabban fogalmazva, a lengyel médiapiac nem volt plurális (80. bek.). A Bíróság elfogadta, hogy a könyvben vizsgált kérdések hozzájárulhatnak a sajtó küldetéséről szóló vitához a lengyel társadalomban. Egy országos napilap politikai és szervezeti eredetének, valamint a kiadó pénzügyi helyzetének elemzése, illetve az újság működésének és társadalomban betöltött szerepének kommentálása közérdekű téma. Azonban a könyv által feltárt kérdések természete nem változtat azon a tényen, hogy a javasolt fizetett hirdetések lényegében azt célozták, hogy elősegítsék a könyv forgalmazását és értékesítését. Azok elsődleges célja tehát a kérelmező kereskedelmi érdeke volt (81. bek.). A kérelmezőt nem akadályozták a könyvről szóló információk terjesztésében, sőt létrehozott egy saját internetes honlapot, amelyen keresztül tájékoztatta a közvéleményt a könyvről, annak tartalmáról és jelentőségéről (82. bek.).

A hazai bíróságok szerint meg kellett határozni a konfliktusban álló érdekeket és jogokat: egyrészt a kérelmező gondolatok terjesztéséhez fűződő jogát, másrészt a kiadók alkotmányban foglalt és nemzetközileg garantált jogait és szabadságait, mint például a véleménynyilvánítás és a kereskedelmi tevékenység szabadsága (84. bek.). A Bíróság szerint a hazai bíróságok gondosan mérlegelték a kérelmező érdekeit a kiadók legitim jogaival szemben, és elemzésük teljes mértékben kompatibilis volt az Egyezmény mércéivel (85. bek.). A bíróságok következtetése, hogy egy plurális médiapiacon a kiadók nem kötelezhetők arra, hogy magánszemélyek által javasolt reklámozást folytassanak, összeegyeztethető a véleménynyilvánítás szabadságának mércéivel (86. bek.). Egészében véve a Bíróság úgy ítélte meg, hogy az állam nem mulasztotta el azt a kötelezettségét, hogy biztosítsa a kérelmező a véleménynyilvánítási szabadságát (87. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (26., 33. bek.); Casado Coca v. Spain (35-36., 50. bek.); Saliyev v. Russia (52. bek.); Berladir and Others v. Russia (Application no. 34202/06., 2012. július 10.; 58. bek.).

Címkék: sajtószabadság; hozzáférés joga; kereskedelmi közlések⁹⁶

VgT Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (Application no. 24699/94., 2001. június 28-i ítélet)

Tényállás

Egy állatvédő szervezet a hústermelők televíziós reklámjaira válaszul egy ellenhirdetést készített, amelyben a tenyésztett sertések helyzetét a koncentrációs táborok lakóihoz hasonlította, és a nézőket kevesebb hús fogyasztására buzdította. A reklám közzétételét a Svájci Rádió és Televízió Társaság megtagadta arra hivatkozva, hogy az „nyíltan politikai jellegű”. Az egyesület panaszát a Szövetségi Kommunikációs Hivatal is elutasította azzal az indokkal, hogy a televíziós társaság szabadon választhat a reklámozók közül, és bármelyik reklámot visszautasíthatja. A svájci szövetségi bíróság 1997. augusztus 20-i ítélete azzal érvelt, hogy meg kell akadályozni a pénzügyileg erős csoportok jogtalan versenylőnyhöz jutását a politikában. A demokratikus folyamat érdeke, hogy megvédjék a közvéleményt, illetve a politikai életet az illetéktelen kereskedelmi befolyásolástól, ugyanakkor elősegítsék a különböző társadalmi erők közötti esélyegyenlőséget. A tilalom célja ezen túlmenően a

⁹⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122373>

műsorszolgáltatók függetlenségének és szerkesztési szabadságának megőrzése – amit veszélyeztethetnek a politikai reklámszponzorok. A szövetségi bíróság arra is rámutatott, hogy a televízió erősebb hatást gyakorol a közönségre, mint más kommunikációs eszközök. A nyomtatott sajtóban viszont szabadon lehet politikai hirdetéseket közzétenni, ami biztosítja a sajtó számára a hirdetési piac egy részét, hozzájárulva ezzel a sajtó finanszírozásához.

A svájci médiatörvény, a rádióról és televízióról szóló szövetségi törvény 18. § (5) bekezdése tiltotta többek között a politikai reklámok sugárzását, amely tilalmat a rádiós és televíziós rendelet 15. §-a is megismételt. A törvény szerint a reklám politikai jellegűnek minősült, ha az nem egy meghatározott termék vásárlására ösztönzött, hanem a modern társadalmat általában érintő, olyan ellentmondó nézeteket mutatott be, amelyek a különböző politikai viták középpontjában álltak.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a svájci hatóságok bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek annak megítélésében, hogy létezik-e „nyomós társadalmi érdek”, ami alapján megtagadható reklám közvetítése. Ez a mérlegelés elengedhetetlenül fontos kereskedelmi ügyekben, különösen egy olyan összetett és változó területen, mint a reklám (69. bek.). A kérelmező filmje azonban politikai tartalmú és nem kereskedelmi jellegű közlés, mivel nem egy meghatározott termék megvásárlására buzdított – azaz nem kereskedelmi érdekről volt szó –, hanem egy olyan ügyet – az állatok védelme és tenyésztése – vetett fel, amelyről a közéletben is vita folyt (70. bek.). Ezért a mérlegelési jogkör kisebb, mivel nem az egyén tisztán üzleti érdeke, hanem a közérdekű vitában való részvétele forgott kockán (71. bek.).

A Bíróság elismerte, hogy a pénzügyileg erős csoportok versenyelőnyt szerezhhetnek a kereskedelmi reklámok területén, és ezáltal nyomást gyakorolhatnak a rádió- és televízióállomásokra, akár azok döntési szabadságát is korlátozhatják. Az ilyen helyzetek aláássák a véleménynyilvánítás szabadsága alapvető szerepét egy demokratikus társadalomban, különösen akkor, amikor közérdekű információk és eszmék terjesztését szolgálja, amelyeket a közönség egyébként jogosult megismerni. Egy ilyen vállalást nem lehet sikeresen megvalósítani, csak ha a pluralizmus elvén alapul, amelynek az állam a végső biztosítója. Ez a megállapítás különösen érvényes az audiovizuális médiára, amelynek műsorait gyakran igen széles körben sugározzák (73. bek.).

Jelen esetben a politikai reklám tilalma csak a rádiós és televíziós sugárzásra vonatkozott, míg más médiumra, például a nyomtatott sajtóra nem. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy a csak rádióra és televízióra érvényes általános politikai reklámtilalom – amit a hazai hatóságok a televízió közönségre gyakorolt erősebb hatásával magyaráztak – nem tekinthető „nyomás társadalmi érdekeknek” (74. bek.). A kérelmező egy kis civil szervezet volt, nem egy befolyásos pénzügyi csoport, amely a reklámjával veszélyeztetné a műsorszolgáltató függetlenségét, vagy nemkívánatosan befolyásolná a közvéleményt. A kérelmező célja az volt, hogy részt vegyen az állatvédelemről és az állattenyésztésről folyó általános vitában. „A Bíróság nem zárja ki, hogy bizonyos helyzetekben a »politikai reklám« tilalma összeegyeztethető lehet az Egyezmény 10. cikkével.” Ám a hazai hatóságok nem indokolták „megfelelő és elégséges módon”, hogy miért szükséges a politikai reklám általános tilalma (75. bek.). Nem tértek ki a reklám lehetséges következményeire, vagy az elhangzott szöveg káros voltára, amelyek alapul szolgálhattak volna a sugárzás megtagadására. Az nem elegendő érv, hogy a reklámban használt képek és szavak a kereskedelem területén provokatívnak vagy akár bántónak tűnhettek (76. bek.). Ráadásul a kérelmezőnek a svájci közönség teljes körének eléréséhez nem volt más lehetősége, mint az egyetlen országos lefedettséggel bíró televízió, amelynek műsorait egész Svájcban sugározták, mivel a magán helyi televíziós csatornákat és a külföldi állomásokat nem lehetett az ország egész területén fogni (77. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy a beavatkozás nem volt szükséges egy demokratikus társadalomban (79. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Markt Intern Verlag GmbH and Klaus Beerman v. Germany (33. bek.); Informationsverein Lentia and Others v. Austria (38. bek.); Jacobowski v. Germany (26. bek.); Hertel v. Switzerland (47. bek.).

Címkék: kereskedelmi közlések; politikai reklám; közérdekű ügyek; audiovizuális média⁹⁷

TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti v. Norway (Application no. 21132/05., 2008. december 11-i ítélet)

Tényállás

⁹⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59535>

2003 augusztusában a TV Vest AS norvég televíziós társaság a helyi és regionális választások előtt 8 napon keresztül a norvég nyugdíjas párt támogatására buzdító politikai hirdetéseket sugárzott. A nemzeti médiahatóság előbb figyelmeztette, majd a politikai hirdetések televízióban való közzétételére vonatkozó általános tilalom megsértése miatt megbírságolta a televíziós társaságot. A TV Vest fellebbezett a médiahatóság határozata ellen azzal védekezve, hogy a párt a hirdetések nélkül képtelen lenne felkelteni a média figyelmét, illetve kapcsolatba lépni választóival a televízió keresztül. A norvég legfelső bíróság végül elutasította a társaság fellebbezését. Az indokolás szerint a tilalom oka, hogy a politikai reklám nem megfelelő formája a politikai vitának. Egy politikai üzenetet hordozó reklám könnyedén torzított, leegyszerűsített képet adhat egy összetett társadalmi, politikai kérdésről. Az ilyen hirdetések megengedése azt is jelentené, hogy a pénzügyileg erős csoportoknak nagyobb lehetőségük lenne a véleményüket propagálni, mint a kisebb pártoknak vagy érdekképviselői szervezeteknek. Nem a kifejezés tartalmát, hanem a kifejezés formáját és médiumát korlátozták, és a nyugdíjas párt, a többi párthoz hasonlóan, más módon is megszólíthatta választóit. A politikai reklám szabályozása kevésbé veti fel az egyén véleménynyilvánítási szabadságát, sokkal inkább azt a kérdést, hogyan lehet elősegíteni a politikai vitát és megfelelő kereteket biztosítani a demokratikus választási folyamatnak.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett azon megállapítására, hogy az elektronikus média közvetlenebb és erőteljesebb hatással rendelkezik, mint a nyomtatott sajtó, illetve arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága az egyik szükséges feltétele annak, hogy az emberek szabadon kifejezhessék véleményüket a törvényhozói választáson, ezért különösen fontos a választásokat megelőző időszakban, hogy a vélemények és az információk minden tekintetben szabadon áramolhassanak (60-61. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a vitatott hirdetések – függetlenül attól, hogy fizettek-e értük, vagy egy újságírói tudósítás részét képezték-e – tartalmilag politikai beszédnek minősülnek, ezért nem alkalmazható a kereskedelmi jellegű közléseknél megengedett szélesebb mérlegelési szabadság (64. bek.). Másrészt viszont a politikai reklámok szabályozásának tekintetében az európai konszenzus hiánya valamivel szélesebb mérlegelési jogkört tesz lehetővé, mint amekkora a politikai beszéd korlátozásánál általában megengedett lehet (67. bek.).

A Bíróság elismerte a hazai bíróságok érvelését, miszerint a televíziós politikai reklámok tilalma azért szükséges, mert a kifejezés ilyen formájának és médiumának használata valószínűleg csökkenti a politikai viták színvonalát. Ily módon bonyolult kérdések is könnyen torzítottá válhatnak, és a pénzügyileg erősebb csoportoknak is nagyobb lehetőségük lenne véleményüket propagálni. Ráadásul a tilalom hozzájárult a választási kampányköltségek korlátozásához, csökkentve a jelöltek támogatóktól való függőségét, és biztosította az egyenlő versenyfeltételek egy szintjét a választásokon. A tilalom a pluralizmus és a demokratikus folyamatok integritásának fenntartását is célozta, illetve azt, hogy azok, akik megengedhették maguknak, ne jussanak nem kívánt előnyhöz a legerősebb és legbefolyásosabb médium használatával. Továbbá segítette megőrizni a televíziós műsorszolgáltatás pártatlanságát (70. bek.). A Bíróság mégis úgy vélte, hogy ezek kétségtől fontos indokok, ám még ezek a célkitűzések sem elegendőek a beavatkozás igazolásához (71. bek.).

Először is semmi nem utalt arra, hogy a nyugdíjas párt abba a kategóriába tartozott, amely pénzügyi erejénél fogva tisztességtelen előnyre tehetett volna szert azáltal, hogy képes többet költeni televíziós reklámokra (72. bek.). Éppen ellenkezőleg, a párt abba a kategóriába tartozott, amelyet a tilalom elvileg védeni kívánt. A nagy politikai pártokkal szemben, amelyek kiemelt figyelmet kaptak a szerkesztett televíziós műsorokban, a nyugdíjas pártot alig említették. Ezért a fizetett televíziós reklám volt az egyetlen módja annak, hogy a párt eljuttassa üzeneteit a nyilvánosság számára ezen a médiumon keresztül. Azáltal, hogy a törvény megtagadta ezt a lehetőséget, a nyugdíjas párt hátrányba került a többi nagy párthoz képest, amelyek uralták a szerkesztett műsorszámokat, és ezt nem tudta ellensúlyozni az a lehetőség, hogy más, kevésbé hatékony médium a rendelkezésére állt (73. bek.). A Bíróság hozzátette, nem állították, hogy a kérdéses reklám csökkentette volna a politikai vita színvonalát, és nem tűnt úgy, hogy a megosztó vagy sértő mivolta fokozná az érzékenységet (74-75. bek.). Ilyen körülmények között az a tény, hogy az audiovizuális média közvetlenebb és erőteljesebb hatással bír mint más médiumok, bár fontos szempontja az arányosság értékelésének, nem igazolhatja a politikai reklám tilalmát és a műsorszolgáltatóra kiszabott bírságot (76. bek.). Az a korlátozás, amelyet e tilalom és a kiszabott büntetés jelent a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorló kérelmező számára, nem tekinthető „szükségnek egy demokratikus társadalomban” (78. bek.). Az ítélethez egy párhuzamos véleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Bowman v. United Kingdom (42-43. bek.); VgT Verein gegen Tierfabriken v. Switzerland (71., 73-74. bek.); Murphy v. Ireland (69. bek.).

Címkék: politikai reklám; választási kampány, esélyegyenlőség fenntartása; audiovizuális média⁹⁸

Animal Defenders International v. United Kingdom
(Application no. 48876/08., 2013. április 22-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező állatvédő civil szervezet 2005-ben „A haverom egy főemlős” címmel a főemlősök állatkertekben és cirkuszokban való tartása és kiállítása ellen indított kampányt. A kampány részeként egy 20 másodperces televíziós hirdetést kívántak közzétenni. A reklámban egy megláncolt lány volt látható egy állatketrecben ülve, majd a végén egy csimpánz ugyanabban a helyzetben. A reklámot benyújtották a hirdetéseket engedélyező testületnek, a Broadcast Advertising Clearance Centre-nek (BACC),⁹⁹ hogy vizsgálja meg a reklám tartalmát a vonatkozó jogszabályok és kódexek szempontjából. A BACC a reklám tartalmát politikai tartalmúnak minősítette, felhívva a figyelmet a szervezet célkitűzéseinek teljesen, illetve főként politikai természetű jellegére. Mivel a fizetett politikai hirdetések sugárzása a hagyományos elektronikus médiában a Communications Act 2003 értelmében tilos (Section 321 (2) bek.), a törvénynek megfelelően visszautasította a hirdetés közzétételének engedélyezését. A határozatot 2006 decemberében a High Court, majd 2008-ban a Lordok Háza (House of Lords) is helybenhagyta. A Lordok Háza ítélete többek között kimondta, hogy a politikai reklámok tilalmát az a cél indokolja, hogy megakadályozzák a nyilvános vita befolyásos érdekes csoportok általi torzítását, és a strasbourgi Bíróság ítélkezési gyakorlatának figyelembevételével úgy vélte, hogy a szabályozás nem összeegyeztethetetlen az Egyezmény 10. cikkével.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 9:8 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a tilalom szükséges a választási kampány időszakán kívül, ám aránytalan annak kiterjesztése a közérdekű ügyekben eljáró társadalmi érdekképviselési

⁹⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90235>

⁹⁹ 2007. december 31-ig a Broadcast Advertising Clearance Centre (BACC) felelt a televíziós reklámok előzetes vizsgálatáért és engedélyezéséért az elektronikus médiában.

szervezetekre. A túl tág definíció indokolatlanul korlátozza a kisebb csoportok részvételi lehetőségét a közérdeklődésre számot tartó kérdésekben (81. bek.). Értelmetlen továbbá az elektronikus médiához való hozzáférést korlátozni, míg más hasonlóan meggyőző és átható médium esetében engedni azt (82. bek.). Nem bizonyított az sem, hogy a tilalom hiánya a műsorsugárzás pártatlanságát veszélyeztetné (84-85. bek.). A kormány ezzel szemben azzal érvelt, hogy a tilalomra azért van szükség, hogy elkerüljék a közügyekben folyó viták torzulását azáltal, hogy pénzügyileg erős szervezetek a fizetett reklámokkal egyenlőtlen mértékű hozzáférést szereznek a legbefolyásosabb, leghatékonyabb és legköltségesebb médiumokhoz, illetve, hogy megvédjék a valódi pluralizmust. A fizetett politikai hirdetések szabályozatlan sugárzásával a demokratikus befolyásolás egy árucikké válna, amely aláásná a műsorszolgáltatás pártatlanságát és a demokratikus folyamatot (88. bek.).

A Bíróság rámutatott, hogy bár a nyilvános viták pluralizmusának veszélyeztetése, a választások és a demokratikus folyamat kérdése nyilvánvalóan élesebb kérdés választási időszakban, ez a veszély nemcsak ilyenkor áll fenn, mivel a demokratikus folyamatot, illetve a szabad és plurális nyilvános vita lehetőségét folyamatosan biztosítani kell. Az állam pozitív kötelezettsége a tényleges pluralizmus biztosítása érdekében az audiovizuális médiát illetően nem csak egy bizonyos időszakban áll fenn (111. bek.). A Bíróságnak ezért azt kellett eldöntenie, hogy a tilalom túlságosan korlátozta-e a közérdekű vitában való részvételi jogot. Mérlegelni kell egyrészt a kérelmező civil szervezet azon joga, hogy közérdekű információkat és eszméket terjeszthessen, másrészt a hatóságok azon törekvése között, hogy megvédjék a demokratikus vitát és folyamatot az erős pénzügyi csoportok torzításától, amelyek előnyös hozzáféréssel rendelkeznek a médiához. A Bíróság elismerte, hogy az ilyen csoportok jelentős előnnyel rendelkeznek a fizetett hirdetések területén is, ezáltal korlátozhatják a szabad és plurális vitát, amelynek továbbra is az állam a végső biztosítója (112. bek.). A Bíróság külön felhívta arra a figyelmet, hogy az Egyesült Királyságban a fizetett politikai hirdetések sugárzásának tilalma a műsorszolgáltatás szabályozásának szerves része volt 1950 óta. A jogalkotást megelőzően széleskörű konzultáció folyt, melynek során részletesen megvizsgálták a tilalom hatását és annak Egyezményvel való összhangját. A tilalmat tartalmazó Communications Act 2003-t többpárti támogatással, ellenszavazat nélkül fogadták el (114. bek.).

A kérelmező úgy érvelt, hogy a rádióra és a televízióra korlátozódó tilalom logikátlan, összehasonlítva ezen médiumok hatékonyságát az újabb médiumok hatékonyságával. A Bíróság azonban úgy ítélte meg, hogy a hagyományos elektronikus média megkülönböztetése annak különleges befolyásoló erején alapszik. Az elektronikus média még mindig közvetlen

és erőteljes hatással rendelkezik, amely hatást erősíti a rádió és televízió folyamatos működése, a szórakoztatásban betöltött funkciója az otthon szférájában. Ezenkívül az internet és a közösségi média használatában rejlő lehetőségek nem jelentik azt, hogy az online eljuttatott információnak ugyanaz a hatása, mint a műsorsugárzás útján közvetített információnak. Az internet és a közösségi média utóbbi években bekövetkezett jelentős fejlődése ellenére nincs bizonyíték arra, hogy a hagyományos elektronikus média hatása oly mértékben megváltozott volna, ami megkérdőjelezné a különleges intézkedések szükségességét (119. bek.).

A kérelmező azt is állította, hogy a reklámok televíziós és rádiós sugárzása ma már nem kerül többbe, mint a többi médiumban. A Bíróság szerint azonban a reklámok sugárzásának olyan előnye van, amivel a hirdető és a műsorszolgáltatók is tudatában vannak, és a hirdető továbbra is hatalmas összegeket hajlandóak fizetni ezért, ami messze meghaladja a legtöbb civil szervezet lehetőségeit (120. bek.). A kérelmező végül úgy vélte, hogy a kormány szűkíthette volna a tilalom hatályát, megengedve a hirdetést a társadalmi érdekképviselői szervezeteknek választási időszakon kívül. A Bíróság szerint – elfogadva a kormány érveit – a kevésbé szigorú tilalom a visszaélés kockázatával és az önkényesség veszélyével járna: egy ilyen lehetőséggel a gazdag szervezetek valószínűleg visszaélnének, ami veszélyeztetné műsorszolgáltatás pártatlanságának elvét (122. bek.).

A Bíróság külön hangsúlyozta, hogy a részes államok között nincs európai konszenzus abban, hogyan szabályozzák a fizetett politikai hirdetéseket az elektronikus médiában, ami a jelentős történelmi, kulturális és politikai különbségekből, valamint az egyes államok eltérő demokrácia felfogásából ered. A konszenzus hiánya pedig szélesebb mérlegelési jogkört tesz lehetővé, mint ami a közügyekkel kapcsolatos véleménynyilvánítás korlátozásánál általában megengedett (123. bek.). A Bíróság leszögezte azt is, hogy az alternatív médiumokhoz való hozzáférés kulcsfontosságú a korlátozás arányosságának szempontjából. A tilalom csak a politikai reklámokra és csak a média egyik típusára, a legbefolyásosabb és legköltségesebb médiumra – televízió, rádió – vonatkozik. E tekintetben a többi médium továbbra is elérhető marad a kérelmező civil szervezet számára. Részt vehet politikai jellegű rádiós vagy televíziós közéleti műsorokban, illetve hirdetéseit közzéteheti a nem földi sugárzású médiumokban, ideértve a nyomtatott sajtót, az internetet és a közösségi médiát, valamint demonstrációkon, plakátokon és szórólapokon is terjesztheti üzeneteit. Még ha nem is nyert bizonyítást, hogy az internet és a közösségi média befolyásolóbb hatású, mint az elektronikus média, ezek az új médiumok is hatékony kommunikációs eszközök, amelyek jelentős segítséget nyújthatnak a kérelmező civil szervezetnek céljai eléréséhez (124. bek.). Mindezek alapján a Bíróság úgy

ítélte meg, hogy a politikai hirdetések tilalmának igazolására felhozott indokok megfelelőek és elégségesek. A tilalom ezért nem tekinthető aránytalan beavatkozásnak a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába (125. bek.).

A különvéleményeket megfogalmazó bírák – köztük Sajó András – arra hívták fel a figyelmet, hogy az ügy szinte azonos a VgT Verein gegen Tierfabriken v. Svájc ügygel (1. bek.). A tilalom az Egyesült Királyságban minden olyan szervezet – bármilyen témájú – hirdetéseire kiterjed, amelyek teljesen vagy főként politikai természetű célokat követnek, függetlenül a hirdető identitásától vagy funkciójától. A „politikai” definíció olyan széles körben meghatározott, hogy az bármilyen közéleti kérdést magában foglal. Ebben az értelemben a tilalom még szélesebb, mint amit a Bíróság a VgT-ügyben túlzottnak tekintett. A tilalmat a véleménynyilvánítás leginkább védett formájára (közérdekű beszéd), a demokratikus folyamat egyik legfontosabb szereplőjére (nem-kormányzati szervezet), valamint az egyik legbefolyásolóbb erejű médiumra (audiovizuális média) alkalmazták (2. bek.). A bírák szerint a politikai hirdetések általános tilalma egy helytelenül feltételezett pozitív állami kötelezettség az emberek információközlési és -szerzési jogának biztosítása érdekében. A tilalom maga hozza létre azt az állapotot, amit állítólag megpróbál elkerülni, nevezetesen a kis szervezetek ellehetetlenülését az eszmék sugárzásának versenyében (12. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Jersild v. Denmark (31. bek.); Appleby and Others v. United Kingdom (48. bek.); Murphy v. Ireland (74. bek.); TV Vest AS and Rogaland Pensjonistparti v. Norway (60. bek.); Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy (132., 134. bek.).

Címkék: politikai reklám; választási kampány, esélyegyenlőség fenntartása; audiovizuális média; pluralizmus¹⁰⁰

4. Tudományos kutatás szabadsága

Azevedo v. Portugal

(Application no. 20620/04., 2008. március 27-i ítélet)

Tényállás

¹⁰⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-119244>

A kérelmező egy helyi püspöki palota kertjeit bemutató könyv társszerzője volt, aki a könyv egyik fejezetében bírálta a kertekről írt korábbi munkákat, silánynak nevezve azokat. A korábbi művek egyik érintett szerzője rágalmazás miatt büntetőeljárást indított a szerző ellen, akit egy év felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték. A bíróság a könyvnek azt a részét találta sértőnek, amely a korábbi szerző képességeit vitatta. A fellebbviteli bíróság szerint a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága nem lehet fontosabb, mint a sértett becsületének és jó hírnevének védelme. A bíróság ugyanakkor a felfüggesztett szabadságvesztést pénzbüntetésre változtatta.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság mindenekelőtt leszögezte, hogy a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó elveket a könyvekre vagy más írott anyagokra – mint például az időszaki sajtótermékekre – is alkalmazni kell, amennyiben közérdekű kérdéseket érintenek (27. bek.). A beavatkozás legitim célt, a sértett jó hírnevének és jogainak védelmét szolgáltatta (30. bek.). A Bíróság szerint a vita egy közérdekű kérdést érintett: a város egy fontos műemlékének történelmi és szimbolikus vizsgálatát (31. bek.). A sértett nem tekinthető magánszemélynek, mert azzal, hogy a könyvpiacra mindenki számára elérhető tudományos munkát publikált, elfogadta a kritika lehetőségét mind az olvasók, mind a tudományos közösség más tagjai részéről. A Bíróság ezen felül hangsúlyozta, hogy a kérelmező kétségtől negatív jelentésű kritikai észrevételei főként a sértett műemlékekről szóló elemzésének minőségét vonták kétségbe. Ez pedig értékítéletnek minősül, amelynek igazságát nem lehet bizonyítani. Ráadásul a könyv egy nagyon specifikus közönséget célzott, így annak hatása is viszonylagos (32. bek.). Végül a Bíróság kimondta, hogy az ilyen típusú kritikákra alkalmazott büntetőjogi szankció jelentős mértékben korlátozza a kutatói szabadságot, amely elengedhetetlen a tudományos munka területén. A börtönbüntetés kiszabásának lehetősége a rágalmazás klasszikus esetében elkerülhetetlenül aránytalanul elrettentő hatással bír (33. bek.). Mindezek alapján a Bíróság kimondta, hogy az ítélet nem arányos az elérni kívánt céllal (34. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Chauvy and Others v. France (68. bek.); Cumpana and Mazare v. Romania (116. bek.).

Címkék: közérdekű ügyek; tudományos kutatás szabadsága; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága¹⁰¹

Sorguc v. Turkey
(Application no. 17089/03., 2009. június 23-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egyetemi tanár volt az isztambuli műszaki egyetemen, aki egy tudományos konferencián rölapokon bírálta az egyetemi tanársegédek és oktatók kiválasztási és kinevezési rendszerét az egyetemen. Személyes tapasztalataira támaszkodva azt állította, hogy az egyetem vezetősége tudományosan nem megfelelő személyeket nevezett ki tanársegédeknek. Ennek kapcsán egy meg nem nevezett jelöltre is utalt, aki nem rendelkezett megfelelő képesítéssel, mégis támogatták kinevezését. Az egyetem és az illető jó hírnevének megsértése miatt polgári jogi kártérítési pert indított ellene. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a kérelmező csak a felsőoktatási rendszert és annak intézményeit kritizálta. A Semmitőszék azonban úgy vélte, hogy a kérelmező megsértette az egyetem jó hírnevét és kártérítés megfizetésére kötelezte. Mindeközben a kérelmezőt elbocsátották az egyetemről.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 10. cikk (2) bekezdése elismeri, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozható a jó hírnév védelme érdekében (28. bek.). Rámutatott, hogy a megítélt kártérítés összegének ésszerűnek és arányosnak kell lennie a felperes által elszenvedett (erkölcsi) kárral (30. bek.). A kérelmező a kifogásolt megállapításokat egy tudományos konferencián terjesztett rölapokon tette. A Bíróság szerint ezeket a kijelentéseket értékítéleteknek kell minősíteni, amit egy fontos közérdekű kérdésben tettek, mivel azok az egyetem kinevezési és előmeneteli rendszerét érintették. A Bíróság ezzel kapcsolatban emlékeztetett arra, hogy az értékítéletek igazságát nem lehet bizonyítani. Az értékítélet és az azt alátámasztó ténybeli alap közötti kapcsolat szükségessége adott

¹⁰¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85545>

körülmények között esetről esetre változhat. A Bíróság jelen esetben úgy vélte, hogy a kérelmező értékítélete személyes tapasztalatán alapult, amely már ismert volt tudományos körökben, ezért a kijelentéseit, legalábbis részben, bizonyítani szükséges (32. bek.). A török bíróságok azonban a kérelmező számára nem biztosítottak lehetőséget arra, hogy alátámassza kijelentéseit; bár a felperest később elbocsátották a posztjáról, a hazai bíróságok nem foglalkoztak az érveivel (33. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a Semmitöszék nagyobb súlyt tulajdonított egy meg nem nevezett személy hírnevének, mint a véleménynyilvánítás szabadságának, amit normál körülmények között megillet egy egyetemi tanárt egy nyilvános vitában (34. bek.).

E tekintetben a Bíróság hangsúlyozta a tudományos szabadság fontosságát, amely magában foglalja a tudomány művelőinek azon szabadságát, hogy szabadon fejezhessék ki véleményüket az intézményről vagy a rendszerről, amelyben dolgoznak, illetve hogy a tudás és az igazság terjesztésére korlátozás nélkül kerülhessen sor (35. bek.). A Bíróság ezért úgy vélte, hogy a Semmitöszék nem támasztotta alá semmilyen „nyomós társadalmi érdekekkel” a meg nem nevezett személy személyiségi jogainak védelmét a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságával és ezen szabadság előmozdításához fűződő általános érdekekkel szemben (36. bek.). Végül pedig, a felperesnek fizetendő kártérítés összege az egyetemi oktatók jövedelmével általában összehasonlítva jelentős volt (37. bek.). A Bíróság így kimondta, hogy a hazai bíróságok által felhozott indokok nem tekinthetők megfelelőnek és elégségesnek a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozás igazolásához (38. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Tolstoy Miloslavsky v. United Kingdom (49. bek.); Feldek v. Slovakia (86. bek.); Steel and Morris v. United Kingdom (96. bek.); Boldea v. Romania (Application no. 19997/02., 2007. február 15.; 56. bek.).

Címkék: tudományos kutatás szabadsága; tényállítások és értékítéletek; szankció arányossága¹⁰²

Lombardi Vallauri v. Italy (Application no. 39128/05., 2009. október 20-i ítélet)

Tényállás

¹⁰² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93161>

A kérelmező jogfilozófiát oktatott a milánói katolikus egyetem (Università Cattolica del Sacro Cuore) jogi karán, akinek szerződését évente megújították. A kérelmező az 1998/99-es tanévre is pályázott a pozíciójára. 1998 októberében a Vatikán egyik intézménye, a Katolikus Oktatásért Kongregáció arról tájékoztatta az egyetem vezetőjét, hogy mivel a kérelmező egyes nézetei „nyilvánvalóan ellentétesek a katolikus doktrínával”, „az igazság és az egyetem hallgatóinak jóléte érdekében” a továbbiakban nem kellene az egyetemen oktatnia. A kari tanács ezért úgy döntött, hogy nem vizsgálja meg a jelentkezését, mivel az egyik felvételi követelmény, vagyis a Kongregáció hozzájárulása hiányzott. Bár felvetették, hogy az egyetem vezetése kérjen részletes indokolást a Kongregációtól, a kérést elutasították. A kérelmező a lombardiai regionális közigazgatási bíróságtól kérte a kari tanács és az egyházi hatóság döntéseinek megsemmisítését. Azzal érvelt, hogy a két döntés alkotmányellenes, mivel sérti az egyenlőséghez és a vallásszabadsághoz való jogát, valamint az oktatási szabadságát. A bíróságok elutasították a keresetét. A fellebbezést elutasító Consiglio Stato kimondta, hogy a közigazgatási és bírói szervek nem térhetnek el az olasz Alkotmánybíróság 1972-es döntésétől, amely alkotmányosnak ítélte a katolikus egyetem tanári kinevezéseihez a Vatikán hozzájárulását megkívánó szabályt. A bíróság hozzátette, nincs felhatalmazása arra, hogy egyházi hatóságok megállapításairól döntsön.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság 6:1 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a katolikus egyetem döntése – amely nem tartalmazott indokolást, és amit nem volt lehetősége vitatni – megsértette a véleménynyilvánítási szabadságát (25. bek.). A Bíróság szerint az, hogy a tanár szerződésének meg nem hosszabbítása annak volt köszönhető, hogy „bizonyos nézetei nyilvánvalóan ellentétesek a katolikus doktrínával”, egyértelműen a véleménynyilvánítás szabadságának körébe esett (30. bek.). Tény, hogy a kérelmező szerződését 20 éven keresztül évente meghosszabbították, és tudományos kvalitásait a kollégái is elismerték, amely tükrözte szakmai pozíciójának stabilitását (38. bek.). A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a kari tanács döntése, amely elutasította a kérelmező jelentkezését, beavatkozást jelentett az Egyezmény 10. cikkébe (39. bek.).

A beavatkozás „törvényben meghatározott” volt, és a Bíróság elfogadta legitim célként az egyetem katolikus doktrínának megfelelő oktatáshoz fűződő érdekének védelmét (40-41. bek.). A Bíróság ezúttal is hangsúlyozta a tudományos szabadság fontosságát, amelynek

garantálnia kell a véleménynyilvánítás szabadságát és az információk közlését, illetve, hogy a tudás és az igazság keresésére és terjesztésére korlátozás nélkül kerülhessen sor (43. bek.). A kérelmező véleménynyilvánítási és tudományos szabadságát az egyetem azon érdekével szemben kell mérlegelni, hogy az oktatást saját vallási meggyőződésének megfelelően biztosítsa (44. bek.). Annak eldöntésekor, hogy a kérelmező megfelelő eljárási biztosítékokat élvezett-e – különösen annak lehetőségét, hogy vitathassa a korlátozás indokát –, figyelembe kell venni, hogy ezek a garanciák nemcsak a kari tanács eljárására, hanem a határozat bírósági felülvizsgálatára is vonatkoznak. A Bíróság már kimondta, hogy sérti a 10. cikket, ha a véleménynyilvánítás szabadságát korlátozó intézkedést nem indokolják kellő részletességgel, és az intézkedéssel szemben nem áll rendelkezésre hatékony bírósági felülvizsgálat (46. bek.).

Jelen esetben a kari tanács nem részletezte, hogy a kérelmező oktatási tevékenységében tükröződő nézetei miképpen mondtak ellent az egyetem vallási meggyőződésének, vagyis a katolikus tanításoknak, azaz nem indokolta megfelelően az elutasító döntését. Általánosságban fogalmazva, e nézetek tartalma teljesen ismeretlen maradt (47-48. bek.). Ami a hatékony bírósági felülvizsgálatot illeti, a Bíróság leszögezte, az Egyezmény elvben kizárja a vallásos meggyőzések vagy azok kinyilvánítási módja legitimitásának állami értékelését. A nemzeti bíróságoknak tehát nem feladata, hogy felülvizsgálják a Kongregáció döntésének lényegét (50. bek.). Ugyanakkor a nemzeti bíróságok nem vették figyelembe azt a tényt, hogy a kari tanács nem tájékoztatta a kérelmezőt arról, mely nézeteket rótták fel neki. A kérelmezőnek lehetővé kellett volna tenni, hogy megtudhassa és vitathassa nézetei és az oktatási tevékenysége közötti állítólagos ellentmondást (52. bek.). Azzal, hogy a kérelmező nem tudhatta meg a pályázata elutasításának pontos okát, végleg megakadályozták, hogy megvédhesse magát egy kontradiktórius eljárásban. A szóban forgó intézkedés bírósági felülvizsgálata ezért nem volt megfelelő (54. bek.). A Bíróság szerint az, hogy az egyetem a katolikus doktrínának megfelelő oktatást kívánt biztosítani, nem csorbíthatja a kérelmezőt a 10. cikk alapján megillető eljárási garanciák lényegét (55. bek.). Mindezek alapján a véleménynyilvánítás szabadságába történő beavatkozás nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (56. bek.). Az ítélethez egy különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Saygılı and Seyman v. Turkey (Application no. 51041/99., 2006. június 27.; 24-25. bek.); Sorguc v. Turkey (35. bek.).

Címkék: tudományos kutatás szabadsága; munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága¹⁰³

Sapan v. Turkey
(Application no. 44102/04., 2010. június 8-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy könyvkiadó tulajdonosa, ami 2001-ben kiadott egy könyvet a sztárság mint jelenség Törökországban való megjelenésének elemzéséről. A könyv második része egy jól ismert énekesnőt tanulmányozott, és ezt több, a sajtóban korábban megjelent, őt ábrázoló képpel illusztrálta. Az énekes arra hivatkozva, hogy a könyv hátrányosan befolyásolta a róla kialakult képet és a személyiségi jogait, kérte a könyv lefoglalását és terjesztésének megtiltását, amelynek a bíróság a polgári perrendtartás 103. cikke alapján végzésében helyt is adott. Később ugyanazon bíróság előtt kártérítési pert indított a kérelmezővel és a könyv szerzőjével szemben. A kérelmező három alkalommal is kérte a lefoglalás megszüntetését, de a bíróság indokolás nélkül elutasította kérelmeit. A kérelmező azzal védekezett, hogy a könyv valójában egy tudományos és szociológiai kutatás, amely részben egy doktori disszertáción alapult. A bíróság végül 2004 májusában elutasította az énekes kártérítési keresetét, és a könyv lefoglalását is megszüntette. 2005-ben azonban a Semmítőszék hatályon kívül helyezte az ítéletet, és úgy vélte, hogy a könyv megsértette az énekes személyiségi jogait.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a könyv lefoglalása „hatóság általi beavatkozást” jelentett a véleménynyilvánítás szabadságába, amelynek célja mások jogainak védelme volt (33. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a könyv részben egy doktori disszertáció utánközlése volt, és hangsúlyozta a tudományos szabadság fontosságát. A könyv szerzője az énekes példáján keresztül tudományos módszerekkel elemezte a sztárság jelenségét, és annak megjelenését Törökországban, azaz egy vitás társadalmi jelenséget. Ezért a könyv tartalmát tekintve nem hasonlítható a bulvársajtóhoz és a pletykamagazinokhoz, amelyek célja általában, hogy

¹⁰³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95150>

kielégítsék egy adott olvasóközönség kíváncsiságát valamely híresség szigorú értelemben vett magánéletének részleteivel kapcsolatban (34. bek.). Ami a könyvben lévő fényképek természetét illeti, azok már korábban megjelentek, amelyeken az énekes is pózolt. Az ügyet ezért meg kell különböztetni azoktól az esetektől, amikor a fotókat csalárd módon vagy jogellenes manőverekkel készítették el (35. bek.). A hazai bíróság a lefoglalást azon az alapon rendelte el, hogy a könyv megsértette az énekes személyiségi jogait. Utalt a könyv bizonyos részeire, hivatkozott a vonatkozó törvényekre, de a felperes érveit indokolás nélkül fogadta el (36. bek.). Emellett a lefoglalás feloldására vonatkozó három kérelmet is indokolás nélkül utasította el, a kérelmező javára szóló szakértői vélemények ellenére (38-39. bek.). A könyv tilalma így közel 2 év és 8 hónapig, egészen az érdemi döntés meghozataláig fennmaradt egy olyan határozat alapján, amely nem volt megalapozott, és a lefoglalás megszüntetésére irányuló kérelmeket is minden ok nélkül elutasították. A Bíróság ezért nem fogadta el, a hazai bíróságok helyesen értékelték a kérdéses jogokat, azaz az információk közlésének szabadságát és mások jó hírnevének védelmét (40. bek.). Ilyen körülmények között a lefoglalás nem tekinthető „szükségesnek egy demokratikus társadalomban”, mivel nem „megfelelő és elégséges” indokokon alapult (41. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (68. bek.); Sorguc v. Turkey (35. bek.).

Címkék: tudományos kutatás szabadsága; magánszféra védelme, képmáshoz való jog¹⁰⁴

Altug Taner Akcam v. Turkey

(Application no. 27520., 2011. október 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező történelem professzor, aki az Oszmán Birodalomban élő örmény népességet érintő, 1915. évi történelmi eseményeket kutatta, és a témáról széles körben publikált. 2006 októberében egy cikket tett közzé, ami miatt szélsőségesek három büntető feljelentést is tettek ellene, azt állítva, hogy kijelentései a „törökség” (török identitás) megrágalmazásának minősültek. A kérelmezőt a helyi ügyészség beidézte, majd a vizsgálatért felelős ügyész úgy döntött, hogy nem indít büntetőeljárást, mivel nézetei az Egyezmény 10. cikkének védelme alatt állnak. Törökország nem ismeri el az örmény népirtás tényét, és az örmény kérdés „népirtásként” való felfogását a „törökség” (török identitás) megrágalmazásának tekintette,

¹⁰⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99160>

amely a török büntető törvénykönyv 301. cikke alapján 6 hónaptól 2-3 évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő. Számos török író és újságíró ellen indult eljárás az örmény kérdésben kifejtett véleményük miatt. A rendelkezést később úgy módosították, hogy a „törökség” kifejezést a „török nemzet” és a „Török Köztársaság állama” szóra cserélték, egy 2008-as módosítás pedig az eljárások megindítását az igazságügyi miniszter engedélyéhez kötötte.¹⁰⁵

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a török büntető törvénykönyv 301. cikke beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítási szabadságába. Állítása szerint önmagában az a tény, hogy a rendelkezés alapján potenciálisan eljárás indulhat ellene az örmény kérdéssel kapcsolatos tudományos munkája miatt, nagy stresszt, aggodalmat és a büntetőeljárástól való félelmet okozott neki, így az a 10. cikkben foglalt jogainak folyamatos és közvetlen megsértését jelentette (53. bek.). A Bíróság szerint a kérelmező egy közügyet érintett – a kérdést, hogy az 1915-ös események népirtásnak minősülnek-e –, és a 301. cikk közvetlenül érintette őt (67. bek.). A szankciótól való félelemnek dermesztő hatása van a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlására, az ilyen félelem visszatartja a hasonló kijelentések megtételétől (68. bek.). A kérelmező ellen nem emeltek vádat, és nem ítélték el a 301. cikkben foglalt bűncselekmény alapján. Ám a pusztán tény, hogy a jövőben potenciálisan eljárás indulhat ellene, az attól való félelem arra kényszerítette, hogy magatartását módosítva visszafogja tudományos munkásságát (75. bek.).

A Bíróság szerint a kormány által elfogadott intézkedések, hogy megfelelő biztosítékot nyújtsanak a 301. cikk alapján indított önkényes vagy indokolatlan büntetőeljárásokkal szemben, nem voltak kielégítőek. Az ügyészek még mindig jelentős számú nyomozást indítottak, és az igazságügyi minisztérium számos esetben megadta az engedélyt. A kormány nem tudta megmagyarázni, hogy a minisztérium milyen tárgyú és természetű ügyekben adott engedélyt (77. bek.). A Bíróság rámutatott a gondolatok és vélemények sebezhető

¹⁰⁵ A török büntető törvénykönyv korábbi 301. cikke szerint: „1. Az a személy, aki nyilvánosan becsmérli a törökséget, a Török Köztársaság államát vagy a Török Nemzetgyűlést, hat hónaptól három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. [...] 3. A bírálathoz céljából kifejezett vélemény nem minősül bűncselekménynek.” A 2008-as módosítást követően a 301. cikk a következőképpen szól: „1. Az a személy, aki nyilvánosan lealacsonyítja a török nemzetet, a Török Köztársaság államát, a Török Nemzetgyűlést, a Török Köztársaság kormányát vagy az állam igazságszolgáltatási szerveit, hat hónaptól két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. [...] 4. Az ilyen bűncselekménnyel kapcsolatos nyomozás a miniszter engedélyéhez van kötve.”

természetére közügyekben. A hatóságok vagy magánszemélyek beavatkozásának lehetősége megfelelő szabályozás nélkül komoly teher róhat az eszmék és a demokratikus vita szabad kialakulására (81. bek.). A Bíróság ezért megállapította, hogy a kérelmező ellen indult nyomozás, és az, hogy a török bíróságok álláspontja szerint az örmény kérdésre a büntető törvénykönyv 301. cikke alkalmazható, megerősítik, hogy büntetőeljárás jelentős kockázatával szembesül az a személy, aki a témáról „kedvezőtlen” véleményt fejt ki. Ezért a kérelmezőt fenyegető veszély valóságos volt. Ilyen körülmények között a Bíróság elismerte, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságának gyakorlásába beavatkozás történt (82. bek.).

A kérelmező azt állította, hogy a büntető törvénykönyv 301. cikke nem volt kellően egyértelmű, és a visszaélésekkel szemben nem nyújtott megfelelő védelmet (85. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a vonatkozó nemzeti jogszabályt kellő pontossággal kell megfogalmazni ahhoz, hogy lehetővé tegye a polgárok számára, hogy szabályozni tudják magatartásukat, illetve az adott körülmények között ésszerű mértékben előre láthassák egy adott cselekmény esetleges következményeit (87. bek.). Annak ellenére, hogy a „törökség” szó helyébe a „török nemzet” lépett, nem látható változás a fogalmak értelmezésében, így a szöveg módosítása nem járult hozzá a véleménynyilvánítás szabadsága szélesítéséhez (92. bek.). A Bíróság szerint noha a jogalkotó célja – az állami intézmények védelme és megőrzése a nyilvános becsmérléstől – bizonyos mértékig elfogadható, a 301. cikk megfogalmazása és értelmezése túlságosan széles és bizonytalan, és ezért folyamatos fenyegetést jelent a véleménynyilvánítás szabadságára. Más szóval, a rendelkezés megfogalmazása nem teszi lehetővé az egyének számára, hogy magatartásukat szabályozzák, vagy előre lássák cselekedeteik következményeit. Amint az a nyomozások és a büntetőeljárások számából is kitűnt, bármely vélemény vagy eszme, amit sértőnek, sokkolónak vagy zavarónak találtak, könnyedén büntetőeljárás tárgya lehetett (93. bek.). A jogalkotó biztosítékai pedig nem nyújtanak megbízható garanciát, mivel a politikai akarat vagy a kormányzati politika bármely változása befolyásolhatja az igazságügyi minisztérium jogértelmezését, megnyitva az utat az önkényes büntetőeljárások számára (94. bek.). Ebből következően a 301. cikk nem felel meg a Bíróság ítélezési gyakorlata által megkövetelt „minőségi” követelményeknek, mivel a törvény elfogadhatatlanul széles értelmezése az előreláthatóság hiányát okozhatja (95. bek.). A Bíróság ezért arra a következtetésre jutott, hogy a beavatkozás nem volt „törvényben meghatározott” (96. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Grigoriades v. Greece (37. bek.); Lombardo and Others v. Malta (61. bek.).

Címkék: tudományos kutatás szabadsága; törvényben meghatározottság¹⁰⁶

Aksu v. Turkey

(Application nos. 4149/04., 41029/04., 2012. március 15-i ítélet)

Tényállás

A török kérelmező szerint három, részben állam által finanszírozott kiadvány – egy könyv és két szótár – cigányellenes megjegyzéseket és kifejezéseket tartalmazott. 2001 júniusában a törökországi cigány egyesületek nevében kérelmet nyújtott be a kulturális minisztériumhoz. A panasz szerint a 3000 példányban megjelent „Törökországi cigányok” című könyv cigányokat megalázó és lealacsonyító megjegyzéseket tartalmazott, továbbá bűnözőként ábrázolta őket. A minisztérium a kérelmezőt arról tájékoztatta, hogy a könyv tudományos kutatásokon alapult, és a szerző nem engedné a szöveg módosítását. A kérelmező ezután polgári pert indított a minisztérium és a könyv szerzője ellen, amelyben kártérítést követelt, és kérte a már kiadott könyvek lefoglalását, valamint további terjesztésük megtiltását. Azzal érvelt, hogy a könyv megjegyzései sértőek rá, mint roma származású személyre nézve, és támadást jelentenek a roma identitása ellen. Az ankarai polgári bíróság 2002 szeptemberében a kérelmező keresetét elutasította, amit a Semmítőszék is helybenhagyott. 2004 áprilisában a Közigazgatási Bíróság a minisztérium ellen benyújtott keresetet is elutasította. Mind a polgári, mind a közigazgatási bíróság úgy vélte, hogy a könyv tudományos kutatás eredménye, tudományos adatokon alapult, és a vitatott megjegyzések nem voltak sértőek, nem képeztek a kérelmező identitása elleni támadást.

A másik két vitatott kiadvány szótár volt: egy diákok részére készült és egy normál török szótár, amiket 1998-ban egy nyelvészeti társaság tett közzé a kulturális minisztérium anyagi támogatásával. Mindkét szótárban a „cigány” címszó alatt a következő meghatározás szerepelt: „1. nomád életmódot folytató, a világban szétszóródott indiai származású etnikai csoport, vagy ahhoz tartozó személy. 2. (metaforikus) fősvény.” A kérelmező 2003 áprilisában a nyelvészeti társaság ellen is polgári pert indított nem vagyoni kártérítést, illetve a meghatározások törlését kérve. Az ankarai polgári bíróság elutasította a keresetet, és kimondta, hogy a szótárakban szereplő definíciók és kifejezések történelmi és szociológiai valóságot tükröznek, és nincs szó valamely etnikai csoport megalázására és lealacsonyítására

¹⁰⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-107206>

irányuló szándékról. A bíróság hozzátette, a török nyelvben más etnikai csoportokkal kapcsolatban is vannak hasonló kifejezések, amiket a szótárak ugyancsak tartalmaznak.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 16:1 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A kérelmező többek között az Egyezmény 8. cikkére hivatkozva azzal érvelt, hogy a könyv és a szótárak olyan kifejezéseket és definíciókat tartalmaztak, amelyek sértették a roma/cigány identitását (40. bek.). A Bíróság szerint a kérdés az, hogy a kifogásolt kiadványok, amelyek állítólag rasszista megnyilvánulásokat tartalmaztak, beavatkozást jelentettek-e a kérelmező magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogába, és ha igen, a beavatkozás összeegyeztethető-e az említett joggal (45. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy egy személy fizikai és társadalmi identitásának számos aspektusa létezik, és valamely egyén etnikai identitása is ilyen tényezőnek minősül. Különösen valamely csoportot érintő – bizonyos szintet elérő – negatív sztereotípiák befolyásolhatja a csoport identitástudatát. Ebben az értelemben fennállhat a csoport tagjai magánéletének befolyásolása (58. bek.). A Bíróság szerint a fő kérdés nem az, hogy a hazai hatóságok közvetlenül beavatkoztak-e a kérelmező magánéletébe, hanem hogy a kormány eleget tett-e a 8. cikk szerinti pozitív kötelezettségének, vagyis annak, hogy megvédje a kérelmező magánéletét egy harmadik fél, azaz a könyv szerzőjének beavatkozásától (61. bek.). Amikor a panasz szerint a 8. cikk által védett jogok amiatt sérülnek, mert mások a véleménynyilvánítási szabadságukat gyakorolják, a 8. cikk alkalmazásakor figyelembe kell venni a 10. cikk szerinti követelményeket is, tekintettel arra, hogy a két cikk által biztosított jogok között nem áll fenn hierarchikus viszony (63. bek.).

A Bíróság a könyv tekintetében úgy találta, hogy a nemzeti bíróságok következtetései nem tekinthetők ésszerűtlennek. E tekintetben fontos megjegyezni, hogy bár a szerző rámutatott az egyes területeken élő roma közösség néhány tagjának illegális tevékenységekben való részvételére, a könyvben sehol sem tett negatív megjegyzést a roma népességről általában, illetve nem állította, hogy a roma közösség minden tagja illegális tevékenységet folytat (70. bek.). A török bíróságok különösen annak tulajdonítottak nagy jelentőséget, hogy a könyvet akadémikus írta, és ezért azt tudományos munkának kell tekinteni. A Bíróság a korábbi ítéletekben is hangsúlyozta az ilyen munkák fontosságát. Ezért a Bíróság ítélezési gyakorlatával összhangban áll, hogy az akadémikusoknak a kutatások elvégzésére és

eredményeik közzétételére vonatkozó szabadságának bármely korlátozását körültekintő vizsgálat alá kell vetni (71. bek.). A kifogásolt részeket nem elszigetelten, hanem a könyv egészének kontextusában kell vizsgálni, valamint a kiadvány szerzője által alkalmazott kutatási módszert is figyelembe kell venni (72. bek.). Ezenkívül meg kell jegyezni, hogy a „magánélet” fogalma alá tartozó jogok védelme tekintetében hatékony jogrendszer működött, és az elérhető volt a számára (73. bek.). Mindezek alapján a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a török hatóságok nem lépték túl a mérlegelési jogkörüket (76. bek.).

Ami a szótárakat illeti, a Bíróság rámutatott, hogy egy szótár információforrás, amely egy nyelv szavait listázza, és azok számos jelentését tünteti fel. A „cigány” szóra vonatkozó meghatározások, kifejezések is a beszélt török nyelvhez tartoznak (84. bek.). A Bíróság úgy vélte, hogy egy diákokat célzó szótár esetében nagyobb gondosságra van szükség a hétköznapi nyelvhez tartozó, de megalázónak és sértőnek értelmezhető kifejezések meghatározása tekintetében. Az ilyen kifejezéseket a „metaforikus” jelző helyett inkább „pejoratív” vagy „sértő” megjegyzéssel kellett volna ellátni (85. bek.). Ez az elem azonban nem elegendő ahhoz, hogy a Bíróság saját álláspontjával helyettesítse a hazai bíróságokét (86. bek.). A Bíróság végül megállapította, hogy a kérelmező számára hatékony jogorvoslati lehetőségek álltak rendelkezésre, amint azt a 8. cikk előírja (87. bek.). A hazai hatóságok nem lépték túl a mérlegelési jogkörüket, és nem hagyták figyelmen kívül azon pozitív kötelezettségüket, hogy biztosítsák a kérelmező magánéletének tényleges tiszteletben tartását (88. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Von Hannover v. Germany (58. bek.); Karakó v. Hungary (19. bek.); Sapan v. Turkey (34. bek.); Timciuc v. Romania (144. bek.).

Címkék: tudományos kutatás szabadsága; magánszféra védelme¹⁰⁷

5. Művészet szabadsága

Handyside v. United Kingdom

(Application no. 5493/72., Series A no. 24., 1976. december 7-i ítélet)

Tényállás

¹⁰⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-109577>

Angliában az Obscene Publications Act 1959 (obszcén publikációkról szóló törvény) alapján¹⁰⁸ büntetőeljárást indítottak Richard Handyside ellen, aki a „The Little Red School Book” című, 12 éven felüli iskolásoknak szánt könyvet kívánta kiadni, ami szexuális felvilágosítást is tartalmazott. A könyv részletesen tárgyalta a pornográfia, az abortusz és a homoszexualitás kérdéseit, és számtalan obszcén kifejezést is tartalmazott. Elfogadhatónak találta a hasis fogyasztását, a 16 évnél fiatalabb lányokkal folytatott szexuális kapcsolatot, és nem ítélte el az állatokkal folytatott szexuális viszonyt. A gyermekek önmegvalósítását mindenek felettinek (törvények felettinek is) tartotta. A könyv kiadóját pénzbüntetésre ítélték, a könyv fellelhető példányait pedig az angol hatóságok elkobozták és megsemmisítették. A könyv Dániában korábban már megjelent, és Anglián kívül máshol nem is emeltek vádat a kiadó ellen (egy vádemelési kísérlet Skóciában megbukott).

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Bíróság

A döntés

A Bíróság 13:1 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint a kérelmező büntetőjogi elítélése, a könyvek lefoglalása, majd elkobzása és megsemmisítése minden kétséget kizáróan „hatóság általi beavatkozás” volt a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, amely beavatkozás „törvényben meghatározott” volt (43-44. bek.). Kérdés, hogy a beavatkozás, amelynek célja a közérkölcse védelme volt, „szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban” (45-46. bek.). A Bíróság szerint a részes államok jogi és társadalmi rendszeréből nem lehet az erkölcs egységes európai fogalmát megállapítani. Az erkölcs követelményei időről időre és egyik helyről a másikra változnak, különösen a jelen korban. Az állami hatóságok egy nemzetközi bírónál elvileg jobb helyzetben vannak, hogy meghatározzák az erkölcs követelményeinek pontos tartalmát, valamint a korlátozás vagy büntetés szükségességének célját. Ennélfogva a részes államok mérlegelési jogkörrel rendelkeznek (48. bek.). Mindazonáltal a mérlegelési jogkör nem korlátlan. Végso soron a Bíróság jogosult megállapítani, hogy a korlátozás vagy büntetés összeegyeztethető-e az Egyezmény 10. cikke által védett véleménynyilvánítás szabadságával. A hazai mérlegelési jogkör tehát „európai ellenőrzéssel” jár együtt, amely a támadott intézkedés céljára és annak szükségességére egyaránt kiterjed.

¹⁰⁸ A törvény szerint egy cikk obszcénnek minősül, amennyiben hatása olyan természetű, amely egészében értékelve erkölcsileg lezülleszt és megrontja azon személyeket akiknek, tekintettel az érdemi körülményekre, esélyük volt azt elolvasni, látni vagy hallani annak tartalmát.

A Bíróság leszögezte, a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alappillére, a haladásnak és minden ember fejlődésének egyik alapvető feltételét jelenti. A 10. cikk (2) bekezdése nemcsak azokat az „információkat” és „eszméket” védi, amelyeket kedvezően fogadnak, vagy semlegesnek avagy ártalmatlannak tartanak, hanem azokat is, amelyek sértőek, sokkolóak, vagy zavarják az államot vagy a közösség bármely részét. Ezek a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság követelményei, „amelyek nélkül nincs demokratikus társadalom”. Ez többek között azt jelenti, hogy minden „korlátozásnak” vagy „büntetésnek” arányosnak kell lennie az elérni kívánt törvényes céllal. Más szempontból, aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és felelősséget” vállal, amelynek szintje a helyzetétől és az általa használt technikai eszközöktől függ (49. bek.). A Bíróságnak nem az a feladata, hogy a tagállami hatóságok helyébe lépjen, hanem hogy a 10. cikk alapján felülvizsgálja a mérlegelési jogkörükben meghozott határozataikat (50. bek.).

Annak kapcsán, hogy a közerkölcs sérelme miatti korlátozás szükséges-e egy demokratikus társadalomban, a Bíróság rámutatott arra, hogy a könyv elsősorban a 12 és 18 év közötti gyermekeknek és fiatalok számára szól. Bár alapvetően ténybeli információkat tartalmazott, amelyek általában pontosak és gyakran hasznosak voltak, annak egyes részeit, illetve a benne szereplő kifejezéseket akár bátorításként is felfoghatták volna túlságosan korai és káros tevékenységek végzésére, sőt akár törvénysértések elkövetésére is. Az angol bírák joggal hihették, hogy a mű káros hatással lehet számos gyermekre és serdülőre, akik azt olvassák. A Bíróság ezért elfogadta, hogy a vitatott intézkedések elsődleges célja az ifjúság erkölcsének védelme volt (52. bek.). Az egyes helyi hatóságok pedig szolgálhatnak elfogadható magyarázattal arra, hogy úgy döntenek, nem vezetnek be korlátozást ilyen ügyekben (54. bek.). Az angol hatóságok intézkedése ezért szükséges és arányos volt (58. bek.). A Bíróság így arra a következtetésre jutott, hogy a 10. cikket nem sértették meg (59. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

-

Címkék: közerkölcs; kiskorúak védelme; elkobzás¹⁰⁹

Müller and Others v. Switzerland

(Application no. 10737/84., Series A no. 133., 1988. május 24-i ítélet)

¹⁰⁹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499>

Tényállás

1981-ben több svájci művész egy időszakos művészeti kiállítást szerveztek. A kiállításra az első kérelmezőt Josef Felix Müllert is meghívták, aki három képet állított ki „Három éjszaka, három kép” címmel. A festményeken különféle szexuális aktusok voltak láthatóak, emberek és állatok közötti szodómiát is ábrázoltak. A képeket bárki megtekinthette, és kiskorúak belépése sem volt korlátozva. Az ügyész indítványára a vizsgálóbíró a svájci büntető törvénykönyv obszcén publikációkra vonatkozó 204. cikke alapján eltávolította a műveket a kiállításról. A kérelmezőkre a büntető törvényszék pénzbírságot szabott ki, és a képek elkobzásáról is rendelkezett. A kérelmezők fellebbezését mind a kantoni bíróság, mind a szövetségi semmitőszék elutasította. Évekkel később Müller a bírósághoz benyújtott kérelmére a képeket visszakapta.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Kamara

A döntés

A Bíróság 6:1, illetve 5:2 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság elismerte, hogy a beavatkozás a svájci büntető törvénykönyv 204. cikke alapján „törvényben meghatározott” volt, amelynek célja a közérkölcsök és mások jogainak védelme volt (29-30. bek.). A Bíróság szerint bár a 10. cikk nem mondja ki kifejezetten, hogy a művészi kifejezés szabadsága a hatálya alá tartozik, de nem is tesz különbséget a különböző kifejezési formák között. A 10. cikk nem kizárólag bizonyos típusú információkra és eszmékre vagy kifejezési formákra alkalmazandók. A művészi kifejezés szabadsága magában foglalja az információk és eszmék bármely nyelven történő fogadásának és továbbításának szabadságát, amely lehetővé teszi a mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében való részvételt. A média tevékenysége a művészet területére is kiterjed. A művészi kifejezés szabadsága nem csupán az alkotás szabadságát, hanem kiállításokon való terjesztés szabadságát is magában foglalja (27. bek.). A Bíróság hozzátette, mindazok, akik alkotnak, előadnak, terjesztenek vagy kiállítanak egy művészeti alkotást, hozzájárulnak az információk és eszmék cseréjéhez, ami elengedhetetlen egy demokratikus társadalomban. Ebből származik az állam számára az a kötelezettség, hogy ne avatkozzon be indokolatlanul a véleménynyilvánítási szabadságukba (33. bek.). Ugyanakkor a művészek és azok, akik bemutatják műveiket, sem mentesek a 10. cikk (2) bekezdésében foglalt korlátozási lehetőségek alól. Aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és

felelősséget” vállal, amelynek szintje a helyzetétől és az általa használt technikai eszközöktől függ (34. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a részes államok jogi és társadalmi rendszeréből nem lehet az erkölcs egységes európai fogalmát megállapítani. Az erkölcs követelményei időről időre és egyik helyről a másikra változnak, különösen a jelen korban. Az állami hatóságok elvileg jobb helyzetben vannak, hogy véleményt formáljanak az erkölcs követelményeinek pontos tartalmáról, valamint az elérni kívánt célok érdekében alkalmazott korlátozás vagy büntetés szükségességéről (35. bek.). A Bíróság rámutatott, hogy a kérdéses festmények nyers formában szexuális tevékenységeket ábrázoltak, különösen emberek és állatok között. A képeket a helyszínen festették, ahová bárki bejuthatott, hiszen a szervezők nem szedtek semmilyen belépődíjat, és korhatárt sem határoztak meg. A kiállítás, ahol a festményeket bemutatták, korlátozás nélkül nyitva állt a nagyközönség számára. A Bíróság elismerte, hogy a nemi erkölcsről alkotott felfogások megváltoztak az elmúlt években. Mindazonáltal nem találta ésszerűtlennek, hogy a svájci bíróságok a festményekről – amelyek a szexualitás néhány legdurvább formáját hangsúlyozták – úgy vélték, hogy azok természetüknél fogva „súlyosan sértik az átlagos érzékenyséű emberek szexuális illemérzékét”. A svájci hatóságok ezért joggal tartották szükségesnek a közerkölcs védelmében a pénzbírság kiszabását az obszcén anyagok közzététele miatt (36. bek.). A vitatott intézkedés így nem sértette a 10. cikket (37. bek.).

A Bíróság az elkobzás kapcsán megállapította, hogy annak célja a közerkölcsök védelme volt azáltal, hogy megakadályozza a jogsértés megismétlődését (39. bek.). Elismerte, hogy az elkobzásnak egy sajátos problémája jelentkezik akkor, amikor az egy egyedi tárgyra, egy eredeti festményre vonatkozik. Az alkalmazott intézkedés ugyanis megakadályozza az alkotót abban, hogy felhasználhassa művét, amilyen módon azt szeretné. Így a kérelmező sem mutathatta be festményeit olyan helyen, ahol a közerkölcs védelmére vonatkozó kívánalmak kevésbé szigorúak. A tulajdonos azonban kérhette az illetékes kantoni bíróságot, hogy vonja vissza vagy változtassa meg az elkobzást, ha az obszcén tárgy nem jelent többé veszélyt a közerkölcsre, vagy más, kevésbé szigorú intézkedés is elegendő annak védelmére. A Bíróság rámutatott, hogy az elkobzás nem volt korlátlan, csak annak időtartamát nem határozták meg. Bár a kérelmezőt majdnem 8 évre megfosztották műveitől, később semmi sem akadályozta meg abban, hogy kérelmezze visszaadásukat. A svájci hatóságok a festmények elkobzását joggal tartották szükségesnek a közerkölcsök védelme érdekében (43. bek.). Így ez az intézkedés sem sértette a 10. cikket (44. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Handyside v. United Kingdom (49. bek.).

Címkék: közerkölcs; kiskorúak védelme; művészet szabadsága; elkobzás¹¹⁰

Akdaş v. Turkey

(Application no. 41056/04., 2010. február 16-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező Törökországban kiadta Guillaume Apollinaire „Les onze mille verges” (Tizenegyezer vessző) című erotikus regényének török fordítását. Az illusztrációkkal gazdagított kötet több helyen szado-mazochizmust és pedofiliát is tartalmazó szexuális aktusokat mutatott be részletekbe menően. A kérelmezőt a török büntető törvénykönyv alapján elítélték obszcén és erkölcstelen kiadvány közléséért, amely alkalmas a szexuális vágy fokozására vagy a szexuális kizsákmányolás elősegítésére. A kérelmező azzal védekezett, hogy a könyv egy fikción alapuló regény, amelynek nincs erőszakos felhangja. A regény olyan írói eszközökkel él, mint a túlzás vagy a metafora, és a humoros, eltúlzott leírások inkább a szexuális vágy kioltására alkalmasak. Az elsőfokú bíróság elrendelte a kötet valamennyi példányának megsemmisítését, a kérelmezőt pedig pénzbírság megfizetésére kötelezte. A fellebbviteli bíróság a jogszabályi változásokra tekintettel megsemmisítette a bezúzás elrendelését, de a pénzbírságot helybenhagyta.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság megállapította, hogy a korlátozás legitim célja a közerkölcs védelme. Kérdés, hogy a könyv valamennyi példányának elkobzása és a kérelmező büntetőjogi felelősségre vonása „szükségesnek tekinthető-e egy demokratikus társadalomban” (24. bek.). A Bíróság ismételten hangsúlyozta, hogy a közerkölcs védelme érdekében hozott kötelezettségek és korlátozások a művészeti alkotások terjesztőire is vonatkoznak (25. bek.). A művészek és azok, akik bemutatják műveiket, sem mentesek a 10. cikk (2) bekezdésében foglalt korlátozási lehetőségek alól (26. bek.). A részes államok jogi és társadalmi rendszeréből nem lehet az erkölcs egységes európai fogalmát megállapítani. Az erkölcs követelményei időtől és helytől

¹¹⁰ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57487>

függően változnak, amelyek akár egy adott országon belül is eltérhetnek, figyelembe véve a különböző kulturális, vallási, civil vagy szellemi közösségek létezését. Az állami hatóságok elvileg jobb helyzetben vannak, hogy véleményt formáljanak az erkölcs követelményeinek pontos tartalmáról, valamint az elérni kívánt célok érdekében alkalmazott korlátozás vagy büntetés szükségességéről (27. bek.).

Jelen esetben a könyvet 1907-ben jelentették meg először Franciaországban – ahol botrányt okozott túlságosan nyers erotikus tartalma miatt –, és azóta számos nyelvre lefordítva nyomtatásban és az interneten is megjelent (28. bek.). A Bíróság szerint még ha figyelembe is veszik az erkölcs relatív természetét, ami bizonyos mérlegelési szabadságot tesz lehetővé a részes államok számára, nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a könyv első megjelenése óta majdnem egy évszázad telt el (29. bek.). A részes államok közötti történelmi, kulturális és vallási különbségek nem gátolhatják, hogy a közvélemény hozzáférhessen a regényhez egy adott nyelven – ebben az esetben törökül –, hiszen az már az európai irodalmi örökség részét képezi (30. bek.). Ezért nem állítható, hogy a betiltás idején hatályos nemzeti jogszabályok „nyomós társadalmi érdeknek” feleltek volna meg. A súlyos pénzbírság és a könyv nyomtatott példányainak elkobzása pedig aránytalan volt az elérni kívánt célhoz képest, így az nem tekinthető „szükségessé egy demokratikus társadalomban” (31. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (32-33. bek.); Vereinigung Bildender Künstler v. Austria (26. bek.).

Címkék: közérkölc; művészet szabadsága; elkobzás¹¹¹

Karttunen v. Finland

(Application no. 1685/10., 2011. május 10-i döntés)

Tényállás

A kérelmező egy finn művész, aki 2008 februárjában Helsinkiben egy művészeti galériában állította ki a „Szűz-kurva templom” című munkáját. Az „alkotás” több száz, tinédzser lány vagy egyébként nagyon fiatal nő szexuális pózairól és cselekményeiről készült fényképeket foglalt magában. A képeket ingyenes internetes oldalakról töltötték le, amelyek közül néhány kép rendkívül erőszakos és megalázó természetű volt. A kiállítás megnyitását követő napon a rendőrség lefoglalta a képeket, és a kiállítást bezárták. A rendőrség a

¹¹¹ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97297>

kérelmező számítógépét is lefoglalta. A helsinki kerületi bíróság a kérelmezőt 18 éven aluli gyermekeket ábrázoló, szexuálisan obszcén képek birtoklásáért és terjesztéséért ítélte el. A bíróság szerint még ha a művész szándéka nem is arra irányult, hogy bűncselekményt kövessen el – éppen ellenkezőleg, a gyermekpornográfiához való könnyű hozzáférést kívánta kritizálni –, a gyermekeket ábrázoló, szexuálisan obszcén képek birtoklását és terjesztését a finn büntető törvénykönyv 17. fejezetének 18-19. cikke értelmében bűncselekménynek kell tekinteni. Figyelembe véve, hogy a kérelmező szándéka az volt, hogy általános vitát provokáljon a gyermekpornográfiáról, és hogy a bűncselekmény enyhe volt és megbocsátható, a bíróság nem szabott ki semmilyen szankciót a művészre. Ugyanakkor elrendelte az összes kép elkobzását. A döntést a helsinki fellebbviteli bíróság is helybenhagyta. Az indokolás szerint a gyermekek magánszférájának védelme elsőbbséget élvez a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságával szemben. Az a tény, hogy a gyermekek identitása nem volt ismert, vagy hogy a képeket illegálisan meg lehetett szerezni máshol, nem szüntette meg a kérelmező büntetőjogi felelősségét.

Az eljáró szerv

IV. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmező szerint a véleménynyilvánítás szabadságához való jogát, mint művész, megsértették. Azzal érvelt, hogy a pornográf képeket annak érdekében építette be alkotásába, hogy megpróbáljon vitára ösztönözni, és felhívja figyelmet arra, hogy a gyermekpornográfia milyen széles körben és könnyen hozzáférhető volt (15. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a művész elítélése – még ha szankciót nem is szabtak ki rá – beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítási szabadságába. A beavatkozás legitim célja a közérkölcsök, valamint a jó hírnév vagy mások jogainak védelme volt (17., 22. bek.). A Bíróságnak a kifogásolt beavatkozást az ügy egészének fényében kellett megvizsgálnia, beleértve a kérdéses művészeti alkotásokat és a kontextust, amelyben azokat kiállították (19. bek.).

A Bíróság leszögezte, hogy a művészek és azok, akik bemutatják műveiket, sem mentesek a 10. cikk (2) bekezdésében foglalt korlátozási lehetőségek alól. Aki a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolja, „kötelezettségeket és felelősséget” vállal, amelynek szintje a helyzetétől és az általa használt eszközöktől függ (21. bek.). A hazai bíróságok megállapították, hogy a művészi alkotás több száz olyan fényképet foglalt magában, amelyek birtoklása és terjesztése büntetendő. A bűncselekménnyé nyilvánítás főként a gyermekek

szexuális zaklatással szembeni védelmének szükségességén, valamint a magánszférájuk megsértésén és erkölcsi megfontolásokon alapult (22. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a nemi erkölcsről alkotott elképzelések az elmúlt években megváltoztak. Mindazonáltal nem találta ésszerűtlennek a finn bíróságok álláspontját, különösen, mivel az érintettek kiskorúak vagy valószínűleg kiskorú személyek. A bíróságok – amelyek hosszasan mérlegeltek a véleménynyilvánítás szabadsága, és az erkölcs, illetve mások jogainak védelme között – kimondták, hogy a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága nem igazolja a gyermekpornográfia birtoklását és nyilvános megjelenítését (23. bek.).

A Bíróság azt is megállapította, hogy a hazai bíróságok elismerték a művész jó szándékát azzal, hogy nem szabtak ki rá semmilyen szankciót. Ugyanakkor a gyermekeket ábrázoló, szexuálisan obszcén képek birtoklása és terjesztése olyan cselekmény, amely büntetőjogi felelősségre vonás tárgya. A Bíróság így nem fogadta el a kérelmező állítását, hogy az elítélése – az eset összes körülményeire tekintettel – nem egy valós társadalmi igényre adott válasz (24. bek.). Összefoglalva, a hazai bíróságok által felhozott indokok megfelelőek és elégségesek voltak, és a panaszolt beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban”. Tekintettel a fenti tényezőkre és a részes államok számára biztosított mérlegelési jogkörükre ezen a területen, a Bíróság kimondta, hogy a beavatkozás arányos volt az elérni kívánt törvényes céllal (25. bek.). Mindezek alapján a Bíróság a kérelmet nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdése alapján elutasította (26. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (34. bek.).

Címkék: közerkölcs; kiskorúak védelme; művészet szabadsága; elkobzás¹¹²

Karatas v. Turkey

(Application no. 23168/94., 1999. július 8-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy kurd származású török pszichológus, aki 1991 novemberében „A lázadás dala-Derism” címmel kiadott egy verseskötetet, majd 1992-ben az állam oszthatatlan egységének megsértése miatt vádat emeltek ellene. A Nemzetbiztonsági Bíróság a terrorizmus megakadályozásáról szóló 1991. évi 3713. törvény 8. cikkére hivatkozva a kérelmezőt elítélte

¹¹² HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104816>

és a másolatok elkobzását is elrendelte, valamint 1 év 8 hónap végrehajtandó szabadságvesztésre és pénzbüntetés megfizetésére kötelezte. A törvény 8. cikke az olyan írásbeli és a szóbeli propagandát, találkozásokat, gyűléseket, tüntetéseket sújtja szabadságvesztés kiszabásának lehetőségével és pénzbüntetéssel, amely a Török Köztársaság vagy a nemzet oszthatatlan egysége ellen irányul. A bíróság szerint a gyűjtemény Törökország egy speciális régiójáról, Kurdisztánról” szólt és a lázadó mozgalmakat dicsőítette, amelyeket a nemzeti függetlenségért vívott harccal azonosított, és azok széparatista propagandának minősültek. A kérelmező fellebbezést nyújtott be, de a Semmítőszék a fellebbezést elutasította. Ezt követően, 1995. október 30-án hatályba lépett az 1995. évi 4126. számú törvény, amely a korábbi törvény 8. cikke kapcsán a kiszabható szabadságvesztés büntetésének idejét csökkentette, a pénzbüntetés összegét pedig növelte. A bíróság az ügyet újra vizsgálta, és az új rendelkezéseknek megfelelően a börtönbüntetés idejét csökkentette, a pénzbüntetés összegét ellenben megemelte. A döntést a Semmítőszék is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

Bizottság, majd Nagykamara

A döntés

A Bíróság 12:5 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint megállapította, hogy a korlátozásnak törvényi alapja volt, mert a nemzeti bíróság az ítéletet a terrorizmus megelőzéséről szóló törvény 8. szakaszára alapozva hozta meg (40. bek.). A legitim cél meghatározása tekintetében a Bizottság kifejtette, hogy a kérelmező elítélése a közrend, valamint nemzetbiztonság érdekében történt, amely célok a 10. cikk (2) bekezdésében is megtalálhatók, egyúttal része volt a hatóságok azon törekvésének, hogy megállítsák a terrorista tevékenységek folytatását. A Bíróság kifejtette, hogy tekintettel a Délkelet-Törökországban lévő biztonsági helyzetre, továbbá a hatóságnak a közrend és a nemzetbiztonság érdekében tett erőfeszítéseire, a korlátozás elfogadhatónak tekinthető (44. bek.).

Annak kapcsán, hogy a beavatkozás szükséges volt-e egy demokratikus társadalomban, a Bizottság szerint a jelen eset speciális vonása, hogy a kérelmező gondolatait versben fejezte ki, amely különleges elbírálást eredményez. A Bizottság a helyzet összefüggéseit is tekintve megállapította, hogy az olvasók a török állam elleni fegyveres harcra való felszólításként értékelhették a verseket, széparatista propagandát hirdettek, ezért a török hatóságok felhatalmazást kaptak arra, hogy a közrend és a nemzetbiztonság érdekében lépéseket

tegyenek. Ilyen értelemben a fellépést nyomós társadalmi érdek indokolta, és így a demokratikus társadalomban szükségesnek tekintető (47. bek.).

A Bíróság szerint a verseket szó szerint lehet úgy értelmezni, hogy azok gyűlöletre, lázadásra, erőszakra uszítanak, azonban figyelembe kell venni, hogy a vers csak az olvasók kisebbségét vonzza. A Bíróság szerint az Egyezmény 10. cikke magába foglalja a művészi kifejezések szabadságát is, amely részvételi lehetőséget biztosít mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében. A művészeti alkotás létrehozói, előadói, terjesztői és kiállítói hozzájárulnak az elképzelések és vélemények cseréjéhez, amely nélkülözhetetlen egy demokratikus társadalomban. Ebből ered az állam azon kötelezettsége, hogy ne avatkozzon bele indokolatlanul a véleménynyilvánítási szabadságukba. Ami a vers hangvételét illeti, a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi (49. bek.). Jelen esetben a verseknek egyértelműen politikai színezete volt, és a versek színes szóképekkel, metaforákkal inkább mélyen gyökerező elégedetlenséget fejeztek ki. Márpedig a 10. cikk (2) bekezdése csak kevés teret enged a politikai beszéd vagy a közérdekű ügyekben folytatott viták korlátozására (50. bek.). A Bíróság figyelembe vette az eset hátterét is, különösen a terrorizmus megelőzésével kapcsolatos problémákat, és tudomásul vette a török hatóságok aggodalmait az olyan nézetek terjesztéséről, amelyek súlyosbíthatták a Törökországban lévő súlyos helyzetet (51. bek.).

A költő versben fejezte ki gondolatait, nem pedig a médián keresztül, amely tény a nemzetbiztonságra, a közrendre és a területi sérthetetlenségre korlátozott mértékben képes hatást gyakorolni. Lehet, hogy a versek agresszív hangvételűek, és úgy tűnhetnek, mintha erőszakra hívnának fel. A Bíróság azonban úgy vélte, az a tény, miszerint a közzétett gondolatok művészi kifejezések, korlátozott mértékű hatást képesek kifejteni a közrendre és a nemzetbiztonságra, így inkább egy mély elkeseredettséget fejeztek ki egy nehéz politikai helyzetben. Továbbá a kérelmezőt inkább szeparatista propaganda terjesztéséért és a Kurdisztánban lévő lázadó mozgalmak támogatásáért, nem pedig erőszakra izgatás miatt ítélték el (52. bek.). A Bíróság hozzátette, a beavatkozás arányosságának vizsgálata során a kiszabott büntetés természetét és súlyosságát is figyelembe kell venni (53. bek.). Összességében a kérelmező elítélése nem állt arányban az elérni kívánt céllal, és ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (54. bek.). Az ítélethez két párhuzamos és két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (27. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (48. bek.); Incal v. Turkey (58. bek.).

Címkék: művészet szabadsága; nemzetbiztonság védelme; közrend védelme; erőszakra uszítás¹¹³

Alinak v. Turkey

(Application no. 40287/98., 2005. március 29-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező egy valós eseményeken alapuló regényt írt, amit 1997 szeptemberében jelentetett meg. Az Isztambuli Nemzetbiztonsági Bíróság (NBB) mellett működő ügyész kérte a könyv példányainak lefoglalását arra hivatkozva, hogy a regény tartalma gyűlöletre és ellenségeskedésre uszított azáltal, hogy etnikai vagy regionális identitás alapján különbséget tett az egyes török állampolgárok között. A kérelmező a lefoglalás ellen sikertelenül fellebbezett, és az ügyész a terrorizmus megelőzéséről szóló 1991. évi 3713. törvény alapján büntetőeljárást indított ellene. Az Isztambuli Nemzetbiztonsági Bíróság az eljárást végül felfüggesztette, az ideiglenes lefoglalást elrendelő határozatot azonban nem helyezte hatályon kívül.

Az eljáró szerv

II. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A Bíróság szerint egyértelmű és vitathatatlan, hogy a lefoglalás elrendelése beavatkozást valósított meg a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságába, amelynek szerves része, hogy szabadon lehessen közzétenni írott dokumentumokat és könyveket (24. bek.). Megismételte, hogy a 10. cikk nem tiltja a közzététel előzetes korlátozását, de az előzetes korlátozásban rejlő veszélyek a Bíróság részéről a leggondosabb ellenőrzést kívánják meg. Ez a veszély az aktuális témáról szóló folyóiratokon kívül más kiadványok esetében is fennáll (37. bek.). Ezeket az elveket a könyvek vagy más írott szövegek kiadására is alkalmazni kell (38. bek.).

A Bíróság megállapította, hogy a kérdéses regényt valós események ihlették, amelyeket nem semleges módon mutatott be. A könyv arra az embertelen bánásmódra összpontosított, ahogyan a biztonsági erők bántak egy falu lakóival, és nem talált semmilyen utalást valódi névre vagy hivatalos rangra (40. bek.). A könyv szemléletesen ábrázolta az embertelen bánásmódot és az elkövetett atrocitások részleteit, amely kétségkívül erős ellenszenvet váltott

¹¹³ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58274>

ki az olvasóban az igazságtalansággal szemben. A könyv egyes részei szó szerint olvasva értelmezhetők úgy, mint amelyek az olvasókat gyűlöletre, felkelésre és erőszak alkalmazására uszítják. Annak eldöntéséhez, hogy ez valóban így van-e, figyelembe kell venni, hogy a kérelmező által használt médium egy regény volt, egy olyan művészi kifejezési forma, amelynek viszonylag szűk közönsége van, szemben például a tömegmédiával (41. bek.). A Bíróság leszögezte, hogy a 10. cikk a művészi kifejezés szabadságát is magában foglalja, amely lehetővé teszi a mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében való részvételt. Mindazok, akik alkotnak, előadnak, terjesztenek vagy kiállítanak egy művészeti alkotást, hozzájárulnak az információk és eszmék cseréjéhez, ami elengedhetetlen egy demokratikus társadalomban. Ebből származik az állam számára az a kötelezettség, hogy ne avatkozzon be indokolatlanul a szerzők véleménynyilvánítási szabadságába (42. bek.).

Ami a könyv hangvételét illeti, a 10. cikk nem csupán a nézetek és információk tartalmát, hanem azok megjelenési formáit is védi. A könyv egy fikciós regény volt, bár valós eseményeken alapult (43. bek.). A Bíróság figyelembe vette az eset háttérét is, különösen a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos nehézségeket, valamint a török hatóságok aggodalmait, hogy bizonyos nézetek terjesztése tovább súlyosbíthatják a mintegy 15 éve tartó zavargásokat Törökországban (44. bek.). A kérelmező azonban – bár korábban parlamenti képviselő volt – magánszemélyként fejezte ki nézeteit egy regényben, amely a tömegmédiához képest csak kisebb közönséget ért volna el, amely jelentős mértékben korlátozta a közrendre gyakorolt lehetséges hatását. Így, noha a könyv egyes részei meglehetősen ellenséges hangvételűnek tűntek, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy azok művészi jellegűek voltak, és inkább csak korlátozott hatást érhettek el a tragikus események miatti mély szomorúság kifejezésével, semmint erőszakra felhívást (45. bek.). A Bíróság figyelembe vette azt a tényt is, hogy a kérelmező fellebbezésével nem foglalkoztak megfelelően, és a büntetőeljárás során nem hoztak döntést a lefoglalás kérdésében, bizonytalanságban hagyva őt a könyve jövőjéről (46. bek.). Ilyen körülmények között kimondta, hogy a könyv lefoglalásának elrendelése aránytalan volt az elérni kívánt célokkal, és nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (47. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Müller and Others v. Switzerland (27., 33. bek.); De Haes and Gijssels v. Belgium (48. bek.); Incal v. Turkey (58. bek.); Ceylan v. Turkey (35. bek.); Association Ekin v. France (56-57. bek.).

Címkék: művészet szabadsága; közrend védelme; lefoglalás¹¹⁴

Vereinigung Bildender Künstler v. Austria
(Application no. 68354/01., 2007. január 25-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező művészeti egyesület székhelye a bécsi Szecesszió Házában van, amely Ausztria egyik legismertebb független művészeti galériája, és amely a kiállításait teljes egészében a kortárs művészeteknek szenteli. 1998 áprilisa és júniusa között itt rendezték meg „A művészi szabadság évszázada” című kiállítást. Az alkotások között látható volt egy osztrák festő „Apokalipszis” című festménye. A 450x360cm méretű festményen 34 közszereplő – köztük Teréz anyja, az osztrák bíboros és Jörg Haider – ún. kollázsa volt látható meztelenül, és különféle szexuális tevékenységekben vettek részt. A figurák teste festve volt, a fejüket és az arcukat azonban újságokból kivágott fényképekkel ábrázolták, néhány személy szemét pedig fekete sávval takarták el. Köztük volt Meischberger, az FPÖ korábbi főtitkára is, aki abban az időben az osztrák parlament tagja volt. A politikus Haider ejakuláló péniszét markolva volt látható, miközben két másik vezető FPÖ politikussal Teréz anyára élveztek. A festmény jelentős vitát keltett az osztrák sajtóban, és végül látogatók meg is rongálták a kiállításon, vörös festékkel leöntve. A főtitkár a szerzői jogról szóló törvény (Urheberrechtsgesetz) 78. cikke alapján keresetet indított az egyesület ellen a festmény kiállításának és közzétételének megtiltása, valamint kártérítés végett. Azzal érvelt, hogy a festmény lealacsonyította őt és a politikai tevékenységét. A bécsi fellebbviteli bíróság (Oberlandesgericht) úgy találta, hogy a festmény megalázta a nyilvánosságban kialakult képét, és végzéssel megtiltotta a festmény további kiállításokon való megjelenítését, és az egyesületet mintegy 1.450 eurónak megfelelő kártérítés megfizetésére kötelezte.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság 4:3 arányban megállapította az Egyezmény 10. cikkének sérelmét.

A döntés indokolása

A kérelmező egyesület panasza szerint az osztrák bíróságok döntései, amelyek megtiltották a festmény további kiállítását, megsértették a véleménynyilvánítás szabadságát

¹¹⁴ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68652>

(21. bek.). A Bíróság emlékeztetett arra, hogy mindazok akik alkotnak, előadnak, terjesztenek vagy kiállítanak egy művészeti alkotást, hozzájárulnak az információk és eszmék cseréjéhez, ami elengedhetetlen egy demokratikus társadalomban. Ugyanakkor a művészek és azok, akik bemutatják műveiket, sem mentesek a 10. cikk (2) bekezdésében foglalt korlátozási lehetőségek alól (26. bek.). A Bíróság elismerte, hogy a festmény további kiállításának megtiltása beavatkozás a véleménynyilvánítás szabadságába, amelynek legitim célja mások jogainak védelme (27., 29. bek.). Nem fogadta el azonban az osztrák kormány érvét, hogy a beavatkozás a közérkölcsök védelmét is szolgálta, mivel sem a szerzői jogi törvény szövege, sem a bíróságok döntései nem hivatkoztak erre a célra. A tilalom a sértett egyéni jogainak védelmén kívül nem szolgált más célt (31. bek.).

Ami a beavatkozás szükségességét illeti, a Bíróság megjegyezte, hogy a festmény eredeti állapotában a sértettet egy kissé felháborító módon ábrázolta (32. bek.). Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a festmény csak az érintett személyek fejének fotóit használta, és a testük irreális és eltúlzott módon volt megfestve. A festmény célja nyilvánvalóan nem a valóság tükrözése vagy sugalmazása volt, ezt a kormány sem állította másként. A Bíróság szerint az ilyen ábrázolás az érintett személyek karikatúrájának minősül. Megismételte, hogy a szatíra is egyfajta művészi és társadalmi kifejezés, amelynek sajátossága a túlzás és a valóság torzítása, természetes célja, hogy provokáljon és megbotránkoztasson. Ezért bármely beavatkozást egy művész önkifejezési jogába, különös gonddal kell megvizsgálni (33. bek.). A Bíróság úgy ítélte meg, hogy a festmény aligha foglalkozott a sértett magánéletének részleteivel, hanem sokkal inkább a nyilvánosságban politikusként kialakult képével. A sértettnek ebben a minőségében nagyobb fokú toleranciát kell tanúsítania a kritika tekintetében (34. bek.).

A Bíróság rámutatott továbbá, hogy a festmény 33 másik személyt is mutatott, akik közül néhányan nagyon jól ismertek voltak az osztrák nyilvánosság számára. A politikus, aki abban az időben egyszerű parlamenti képviselő volt, minden bizonnyal a festményen megjelenő személyek közül a kevésbé ismertek közé tartozott, és miután visszavonult a politikától, a közvélemény alig emlékezett rá (35. bek.). A Bíróság azt is megjegyezte, hogy még mielőtt a sértett eljárást indított, a festmény őt mutató részét teljesen leöntötték vörös festékkel. Ettől az incidenstől kezdve az ábrázolása – még ha feltételezhető is, hogy még mindig felismerhető – bizonyára csökkent, mert ha nem is teljesen, de háttérbe szorította a többi kiemelkedő személy képe, akik még mindig teljes egészében láthatóak voltak (36. bek.).

A Bíróság végül megállapította, hogy az osztrák bíróságok intézkedése nem volt időben vagy térben korlátozott. Ez a kérelmező egyesületnek – amely az egyik legismertebb, kortárs

művészetre specializálódott osztrák galériát irányította – nem hagyott lehetőséget arra, hogy a festményt kiállítsa, függetlenül attól, hogy a sértett ismert volt-e, vagy még ismert-e a lehetséges jövőbeni kiállítás helyén és idején (37. bek.). Összegezve – mérlegelve a sértett személyes érdekeit, és figyelembe véve az ábrázolása művészeti és szatirikus jellegét, valamint az intézkedés hatását a kérelmező egyesületre – a Bíróság megállapította, hogy az osztrák bíróságok intézkedése aránytalan volt az elérni kívánt céllal, és ezért nem volt „szükséges egy demokratikus társadalomban” (38. bek.). Az ítélethez két különvéleményt fűztek.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Lingens v. Austria (42. bek.); Müller and Others v. Switzerland (33-34. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; művészet szabadsága; szatirikus véleménynyilvánítás, karikatúra¹¹⁵

Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France (Application no. 21279/02., 36448/02., 2007. október 22-i ítélet)

Tényállás

1998 augusztusában a második kérelmező kiadta az első kérelmező által írt „Jean-Marie Le Pen, a kísérlet” című novellát. A regény valós eseményeken alapult, amely a szélsőjobboldali Nemzeti Front (Front National) egy tagjával szemben folyó eljárásról szólt, aki egy rasszista gyilkosságot követett el. A regény felvetette a párt akkori elnökének, Jean-Marie Le Pen felelősségét, és több utalást tett arra, hogy ő bujtotta fel híveit a gyilkosságokra, aki a „gyilkos banda feje,” „egy vámpír, aki választói elkeseredettségéből táplálkozik, és néha a vérükből, ahogyan az ellenségei véréből is”. A regény kiadását követően a Front National és Le Pen rágalmozás miatt eljárást indított a két kérelmezővel szemben. A párizsi büntetőbíróság rágalmozás és abban való bűnrészesség miatt pénzbírságra, valamint kártérítés megfizetésére ítélte őket. A párizsi fellebbviteli bíróság azzal érvelt, hogy a vitatott részeket nem támasztották alá megfelelően, és nem voltak kellően kiegyensúlyozottak. Ezek után a Libération című napilap főszerkesztője egy petíciót tett közzé, amit 97 kortárs író írt alá, tiltakozva az író és a kiadó elítélése ellen. A petíció vitatta, hogy a könyv támadott részei rágalmozások voltak, és azokat szó szerint megismételte. Emiatt a párizsi büntetőbíróság

¹¹⁵ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-79213>

rágalmazás miatt pénzbírságra, valamint kártérítés megfizetésére ítélte. A fellebbviteli bíróság a főszerkesztő elítélését is helybenhagyta.

Az eljáró szerv

Nagykamara

A döntés

A Bíróság 13:4 arányban kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

A Bíróság az első két kérelmező vonatkozásában rámutatott, hogy a regény egy művészi kifejezési forma, amely a 10. cikk hatálya alá tartozik, mivel annak lehetőségét kínálja, hogy részt lehessen venni mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében. Azok, akik irodalmi természetű művet hoznak létre vagy terjesztenek, hozzájárulnak az eszmék és vélemények cseréjéhez, ami nélkülözhetetlen egy demokratikus társadalom számára. Ebből ered az állam azon kötelezettsége, hogy ne avatkozzon bele indokolatlanul a véleménynyilvánítás szabadságába. Továbbá egy regény, mint művészi kifejezési forma, bár hosszabb ideig tartja meg olvasóközönségét, általában szűkebb közönségnek szól, összehasonlítva a nyomtatott sajtóval (47. bek.). A mű tárgya kétségtől mentesen közérdeklődésre számot tartó ügy vitájával volt kapcsolatos, és politikai véleménynyilvánításnak minősült (48. bek.).

A Bíróság hangsúlyozta, hogy a regényírókra, más alkotókra és azokra, akik bemutatják műveiket, szintén vonatkoznak a 10. cikk (2) bekezdésének korlátozásai (51. bek.). A Bíróság egyetértett a hazai bíróságokkal abban, hogy a regény vitatott részei rágalmazóak voltak, tekintettel azok éles tartalmára, és hogy külön nevesítette a Front National-t és annak elnökét (52. bek.). A mű nem tisztán fikció volt, hanem valós karaktereket vagy eseményeket mutatott be, így ez esetben is különbséget kell tenni tényállítás és értékítélet között. Ezért elfogadható, hogy a kérelmezőknek bizonyítaniuk kellett, hogy a regényben foglalt, rágalmazónak talált állítások elegendő ténybeli alappal bírtak-e (55. bek.), ahogy az is, hogy a fellebbviteli bíróság szerint nem voltak eléggé „tárgyilagosak”. Igaz, hogy aki közérdeklődésre számot tartó ügy nyilvános vitájában vesz részt, bár nem léphet túl bizonyos határokat – különösen a jó hírnév és mások jogainak tiszteletben tartására –, bizonyos fokú túlzás igénybevétele vagy akár provokáció is megengedett számára, vagy kissé mértéktelen nyilatkozatokat tehet. Az is igaz, hogy az elfogadható kritika határai tágabbak egy politikussal vagy egy politikai párttal szemben, mint a magánszemélyek esetében. Ez különösen igaz a felperes Le Penre, egy vezető politikusra, aki éles beszédeiről és szélsőséges nézeteiről ismert (56. bek.).

A Bíróság ugyanakkor úgy vélte, hogy a fellebbviteli bíróság ésszerűen értékelte a kérelmezők esetében megállapított tényeket. Függetlenül a politikai küzdelmek hevesességétől, egy politikus jó hírnevének – még ha ellentmondásos is – élveznie kell az Egyezmény által biztosított védelmet. A Bíróság hozzátette, a megjegyzések tartalma erőszakot gerjesztő és gyűlöletet keltő volt, ami már túllépte a politikai vitában elfogadható mértéket, még egy olyan politikus tekintetében is, aki szélsőséges politikai pozíciót foglalt el (57. bek.). A Bíróság így megállapította, hogy a kérelmezőkkel szemben kiszabott büntetés „megfelelő és elégséges” indokokon alapult (58. bek.). Ami a beavatkozás arányosságát illeti, a kérelmezőket bűncselekmény miatt találták bűnösnek és pénzbírságra ítélték, így e tekintetben az intézkedés már viszonylag komoly volt. Ám figyelembe véve a részes államok rendelkezésére álló mérlegelési jogkört, a büntetőjogi intézkedés, mint rágalmazásra adott válasz nem tekinthető aránytalannak az elérni kívánt céllal, a kiszabott pénzbírság és kártérítés összege pedig mérsékelt volt (59. bek.). Így a meghozott intézkedések nem voltak aránytalanok az elérni kívánt törvényes céllal, és a beavatkozás „szükséges volt egy demokratikus társadalomban” (59-60. bek.).

A harmadik kérelmező kapcsán a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlásában rejlő „kötelezettségek és felelősség” a médiára is vonatkozik, még a közönség körében komoly aggodalmat keltő ügyek tekintetében is. Sőt, ezek a „kötelezettségek és felelősség” különös fontossággal bírnak, amikor egy konkrét személy jó hírnevének és mások jogainak megsértéséről van szó (67. bek.). Tekintettel a kifogásolt írások tartalmára és a kijelentések nyilvánosságra gyakorolt potenciális hatására, a Bíróság úgy találta, mivel azokat egy nagy példányszámú országos napilapban tették közzé, a beavatkozás szükséges volt egy demokratikus társadalomban annak érdekében, hogy megvédjék Le Pen és a Front National jó hírnevét és jogait (68-69. bek.). Az ítélettel szemben 4 bíró fogalmazott meg különvéleményt.

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Karatas v. Turkey (49. bek.); Sürek v. Turkey (No. 1.) (62-63. bek.); Radio France and Others v. France (40. bek.); Pedersen and Baadsgaard v. Denmark (76., 78. bek.); Alinak v. Turkey (41-43. bek.); Mamère v. France (20., 25. bek.).

Címkék: politikai szereplők bírálhatósága; közérdekű ügyek; művészet szabadsága; szankció arányossága¹¹⁶

¹¹⁶ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82846>

Jelševar and Others v. Slovenia
(Application no. 47318/07., 2014. március 11-i döntés)

Tényállás

1998-ban egy író saját kiadású regényében egy szlovén vidéki nő életét írta meg, aki a XX. század elején kivándorolt az Egyesült Államokba, férjhez ment, majd hazatért, hogy átvegye a családi farmot. A főszereplő Rozinát egy élénk, ambiciózus és találékony nőnek ábrázolta. A könyv azt is leírta, hogy milyen módon szexelt a férjével, hogy illegálisan alkoholt adott el az Egyesült Államokban a szesztilalom idején, vagy hogy a pénzt többre értékelte mint a gyermekeit. A kérelmezők szerint a könyvben leírt történet olyan mint a családjuké, beleértve az elhunyt édesanyjukét. Különösen a könyv helyszíne – ahol a kérelmezők családja élt – és a használt név – bár ténylegesen nem a család vezetéknéve volt – alapján váltak ismertté a helyi közösségben. A kérelmezők személyiségi jogok megsértése miatt polgári jogi pert indítottak az íróval szemben, az elszenvedett fájdalomért nem vagyoni kártérítést, valamint nyilvános bocsánatkérést követelve. Azt állították, hogy az író negatív és becsületsértő módon festette le az anyjukat, amivel megalázta őket a helyi közösség szemében. Az eljárás során a kérelmezők családjának ismerőseit tanúként hallgatták ki, és azt vallották, hogy könnyedén összefüggésbe hozták a könyvben leírt történetet és a családot. Ám többnyire úgy vélték, hogy a történet vitás részei nem voltak igazak. 2007 áprilisában végül az Alkotmánybíróság elutasította a kérelmezők keresetét, és kimondta, hogy egy átlagos olvasó nem tekintené a könyvben elbeszélte eseményeket valódi emberekről szóló tényeknek. A testület álláspontja szerint a kérelmezők anyjának lefestése semmilyen módon nem volt méltatlan, és az írónak sem állt szándékában sérelem okozása.

Az eljáró szerv

V. Szekció

A döntés

A Bíróság megállapította, hogy a kérelem nem befogadható.

A döntés indokolása

A kérelmezők kifogásolták, hogy az Alkotmánybíróság nem teremtett megfelelő egyensúlyt a magán- és családi életük tiszteletben tartásához fűződő joguk és az író művészi kifejezési szabadsága között (23. bek.). Álláspontjuk szerint a művészi kifejezés szabadsága nem engedi, hogy ilyen nyilvánvaló összefüggés legyen egy egyén élete és egy irodalmi karakter között, amely lehetővé teszi a ténylegesen érintett személy felismerését, kivéve, ha az irodalmi mű történelmi személyek vagy események, illetve a nyilvánosság előtt ismert

személyek ábrázolását foglalja magában. Ennek fényében a kérelmezők úgy vélték, hogy a magánélethez való joguknak elsőbbséget kellene élveznie az író művészi kifejezés szabadságával szemben (25. bek.).

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy azokban az esetekben, ahol egy személy hírnevét egy könyv kiadása befolyásolja, a magánélet tiszteletben tartásához való jogot a véleménynyilvánítás szabadságával szemben kell mérlegelni (32. bek.). A Bíróság azt vizsgálta, hogy a szlovén hatóságok megfelelő egyensúlyt értek-e el a kérelmezők jó hírneve és az író művészi kifejezés szabadságához való joga között. Kiemelte először is, hogy az irodalmi művek szerzői által élvezett művészi szabadság önmagában érték, és így az Egyezmény magas szintű védelmét érdemli meg. A Bíróság azt is kimondta, hogy egy regény szintén egy művészi kifejezési forma, amely a 10. cikk hatálya alá tartozik (33. bek.). A különböző stílusokban írt regények bizonyos fokú túlzást foglalhatnak magukban, valamint színes és kifejező ábrázolásokat használhatnak. Ilyen esetekben a stílus a kifejezés formájaként a kifejezés tartalmával együtt védett. A Bíróság külön rámutatott arra, hogy az irodalmi művek viszonylag szűk közönségnek szólnak, ennél fogva egy személy jó hírnevében okozott potenciális kár is korlátozott (34. bek.).

A hazai bíróságok alapvető fontosságot tulajdonítottak annak, hogy a kérelmezők családjának tagjait azonosítani lehetett-e a könyv kitalált karaktereivel, és e karakterek negatív vonásai becsületsértő módon azoknak az embereknek tulajdoníthatók-e, akiken a karakterek alapultak. Az Alkotmánybíróság az irodalmi ábrázolást egy objektív kritériumként értékelte, azaz hogy hogyan értelmezné az ábrázolásokat egy átlagos kortárs olvasó. Megállapította, hogy a könyvben leírt eseményeket nem tekintené valódi emberekről szóló tényeknek (35. bek.). Fontos továbbá, hogy a testület úgy vélte, a főszereplő szexuális életét és az illegális kereskedését leíró ellentmondásos részeket egy átlagos érzékenységgű olvasó nem tekintené sértőnek (36. bek.). A Bíróság nem látott okot ezek kétségbe vonására, és úgy találta, hogy az Alkotmánybíróság által felhozott indokok összhangban voltak a Bíróság ítélkezési gyakorlatából fakadó alapelvekkel. Nem találta ésszerűtlennek azt a megállapítást, hogy a kérdéses ábrázolás objektíve nem volt sértő (37. bek.). Végül a Bíróság megjegyezte, a könyv nem egy életrajz, hanem egy kitalált történet volt, és mint ilyet a legtöbb olvasó nem értené valós emberek leírásának. Még a kérelmezők családi ismerősei is többnyire tagadták annak lehetőségét, hogy a könyvben szereplő karakter a ténylegesen érintett személy valóságos ábrázolása (38. bek.). A Bíróság ezért kimondta, hogy a vitatott könyv a kérelmezők jó hírnevét nem érintette súlyosan, és az Alkotmánybíróság nem lépte túl az államnak ezen a területen biztosított mérlegelési jogkört (39. bek.). Ezért a kérelmet

nyilvánvalóan megalapozatlannak találta, és az Egyezmény 35. § (3) és (4) bekezdésére hivatkozva egyhangúlag elfogadhatatlannak nyilvánította (40. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Karatas v. Turkey (49., 52. bek.); Chauvy and Others v. France (70. bek.); Alinak v. Turkey (42., 45. bek.); Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France (47. bek.); John Anthony Mizzi v. Malta (Application no. 17320/10., 2011. november 22.; 32. bek.).

Címkék: magánszféra védelme; művészet szabadsága, regény¹¹⁷

Almeida Leitão Bento Fernandes v. Portugal (Application no. 25790/11., 2015. március 12-i ítélet)

Tényállás

A kérelmező író egy regényt írt álnéven, amit maga szerkesztett, és száz példányban kinyomtatva ingyenesen terjesztett, elsősorban a rokonok és a barátok között. A regény egy Portugália északi részéből származó, Egyesült Államokba kivándorolt család történetét mesélte el. A könyv előszavában a szerző köszönetet mondott mindazoknak, akik inspirálták őt, és kijelentette, hogy a regényben történt események a képzelet szüleményei, minden hasonlóság a valósággal pusztán a véletlen műve. Az író férjének néhány rokona magára ismervé becsületsértés miatt büntetőjogi panaszt nyújtott be, azt állítva, hogy a regény a családjuk történetére hajaz, és sértette a család jó hírét. A Torre de Moncorvo-i büntető bíróság 2010 márciusban a panaszosok becsületének, valamint két elhunyt családtag méltóságának megsértéséért elítélte az írót. A bíróság szerint a regény karakterei az író rokonságának „pontos másolatai” voltak, és mérlegelve a véleménynyilvánítás szabadságát, valamint a panaszosok magánélet tiszteletben tartásához fűződő jogát, úgy ítélte meg, hogy az író semmi vete a becsületüket. A bíróság összesen 4.000 euró pénzbírságra, és 53.500 euró kártérítés megfizetésére kötelezte. A kérelmező sikertelenül fellebbezett.

Az eljáró szerv

I. Szekció

A döntés

A Bíróság egyhangúlag kimondta, hogy az Egyezmény 10. cikkét nem sértették meg.

A döntés indokolása

¹¹⁷ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142338>

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a regény egy művészi kifejezési forma, amely a 10. cikk hatálya alá tartozik, és amely lehetővé teszi a mindenféle kulturális, politikai és társadalmi információk és eszmék nyilvános cseréjében való részvételt. Mindazok, akik irodalmi művet hoznak létre vagy terjesztenek, hozzájárulnak az információk és eszmék cseréjéhez, ami elengedhetetlen egy demokratikus társadalomban. Ebből származik az állam számára az a kötelezettség, hogy ne avatkozzon be indokolatlanul a szerzők véleménynyilvánítási szabadságába (40. bek.). A Bíróság szerint célszerű figyelembe venni azt a tényt is, hogy a regény egy művészi kifejezési forma, amelynek olvasottsága valószínűleg hosszabb ideig tart ugyan, a közönsége általában kisebb, mint a nyomtatott sajtóé (48. bek.). Kérdés, hogy a hatóságok megfelelő egyensúlyt teremtettek-e a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága és a család magánélet tiszteletben tartásához fűződő joga között (46. bek.). Egy beadvány kimenetele elvileg nem változhat attól függően, hogy azt benyújtotta-e már a mű által érintett személy az Egyezmény 8. cikke alapján, avagy a szerzője a 10. cikk alapján. Az elv az, hogy ezek a jogok egyenlő tiszteletet érdemelnek, ezért a mérlegelési jogkör elvileg mindkét esetben ugyanakkora (49. bek.).

Jelen esetben a regényt csak korlátozott mértékben forgalmazták, elsősorban a kérelmező ismeretségi körében és rokonságában, főleg a saját szülővárosában (51. bek.). A hazai bíróság először azt vizsgálta, hogy az elmesélt tényeket és a kérelmező értékítéleteit rágalmazónak lehet-e tekinteni, és azokat annak vélte (53. bek.). A Bíróság szerint a döntő kérdés az, hogy van-e kapcsolat a vitatott regény karakterei és a panaszosok között. A hazai bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a karakterek feltűnő hasonlóságot mutattak az író férjének rokonaival (54. bek.). A Bíróság megítélése szerint a hazai bíróságok mindvégig arra törekedtek, hogy egyensúlyt teremtsenek a kérelmező véleménynyilvánítási szabadsága és a felperesek magánélethez való joga között. Így az elítélés megfelelő és elégséges indokokon alapult, és nem látott okot eltérni a nemzeti bíróságok elemzésétől (57. bek.). Ami a kiszabott szankciók természetét és súlyosságát illeti, igaz ugyan, hogy a kérelmezőt 53.500 euró kártérítés megfizetésére kötelezték, de ez annak volt köszönhető, hogy a hírnévsérelem öt panaszost és két elhunyt családtagot is érintett. A bíróság figyelembe vette a kérelmező pénzügyi helyzetét is (59. bek.). A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a beavatkozás nem volt aránytalan az elérni kívánt törvényes céllal (60. bek.).

Az ügyben hivatkozott fontosabb esetek

Karatas v. Turkey (49. bek.); Alinak v. Turkey (41-43. bek.); Mosley v. United Kingdom (111. bek.); Axel Springer AG v. Germany (87. bek.).

Címkék: magánszféra védelme; művészet szabadsága; szankció arányossága¹¹⁸

¹¹⁸ HUDOC link: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-152727>